

ЕВРОПСКА
КОМИСИЈА

Стразбур, 19. 10. 2021. године
SWD(2021) 288 коначна верзија

РАДНИ ДОКУМЕНТ КОМИСИЈЕ

Република Србија
Извештај за 2021. годину

који прати

**Саопштење Комисије упућено Европском парламенту, Савету, Европском
економском и социјалном комитету и Комитету региона**

Саопштење о политици проширења ЕУ за 2021. годину

{COM(2021) 644 коначни} - {SWD(2021) 289 коначни} - {SWD(2021) 290 коначни} -
{SWD(2021) 291 коначни} - {SWD(2021) 292 коначни} - {SWD(2021) 293 коначни} -
{SWD(2021) 294 коначни }

СР

СР

Садржај

1.	УВОД	3
1.1	Контекст.....	3
1.2	Кратак преглед извештаја	4
1.3	Стање у преговорима о приступању	8
2.	Кластер 1: Основе приступног процеса	9
2.1.	Функционисање демократских институција и реформа јавне управе	9
2.1.1	Демократија.....	9
2.1.2.	Реформа јавне управе	14
2.2.	Владавина права и основна права	19
2.2.1.	Поглавље 23: Правосуђе и основна права.....	19
2.2.2	Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност	46
2.3	Економски критеријуми	61
2.3.1.	Постојање функционалне тржишне привреде	62
2.3.2.	Способност за суочавање са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар ЕУ.....	71
2.4.	Јавне набавке, статистика, финансијска контрола.....	75
	Поглавље 5: Јавне набавке	75
	Поглавље 18: Статистика	78
	Поглавље 32: Финансијски надзор.....	80
3.	Добросуседски односи и регионална сарадња	83
4.	Нормализација односа између Србије и косова.....	86
5.	Способност преузимања обавеза које проистичу из чланства	88
	Кластер 2: Унутрашње тржиште	88
	Поглавље 1: Слободно кретање робе	88
	Поглавље 2: Слобода кретања радника	91
	Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга.....	92
	Поглавље 4: Слободно кретање капитала	93
	Поглавље 6: Право привредних друштава	94
	Поглавље 7: Право интелектуалне својине	95
	Поглавље 8: Политика у области конкуренције	96
	Поглавље 9: Финансијске услуге	99
	Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља.....	100
	Кластер 3: Конкурентност и инклузивни раст	104
	Поглавље 10: Информационо друштво и медији.....	104
	Поглавље 16: Опорезивање.....	107
	Поглавље 17: Економска и монетарна политика	109
	Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање	110
	Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика	113
	Поглавље 25: Наука и истраживање	115

Поглавље 26: образовање и култура	116
Поглавље 29: Царинска унија	119
Кластер 4: Зелена агенда и одржива повезаност	120
Поглавље 14: Транспортна политика.....	121
Поглавље 15: Енергетика	123
Поглавље 21: Трансевропске мреже	126
Поглавље 27: Животна средина и климатске промене	127
Кластер 5: Ресурси, пољопривреда и кохезија.....	132
Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој	132
Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика	134
Поглавље 13: Рибарство	135
Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената.....	136
Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе.....	137
Кластер 6: Економски односи са иностранством	139
Поглавље 30: Економски односи са иностранством	139
Поглавље 31: Спољна, безбедносна и одбрамбена политика.....	141
АНЕКС I – ОДНОСИ ИЗМЕЂУ ЕУ И СРБИЈЕ.....	144

1. УВОД

1.1 КОНТЕКСТ

Европски савет је Србији одобрио статус државе кандидата 2012. године. Од отварања преговора о приступању Србије јануара 2014. године, отворено је 18 од 35 поглавља, укључујући сва поглавља у оквиру кластера 1 о основама. Два поглавља су привремено затворена. Србија је прихватила ревидирану методологију проширења а прва политичка међувладина конференција одржана је у јуну 2021. године. Ова ревидирана методологија усредсређена је на следеће аспекте: (i) јачи фокус на основне реформе, (ii) интензивније политичко управљање, (iii) повећана динамика и (iv) предвидљивост процеса. Укупна динамика преговора и даље ће зависити нарочито од динамике реформи у области владавине права и нормализације односа Србије и Косова*.

Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) између Србије и ЕУ ступио је на снагу у септембру 2013. године. Србија наставља да спроводи ССП, иако и даље постоје одређени проблеми у погледу усклађености.

Влада Србије се и даље изјашњава да су европске интеграције њен стратешки циљ и реструктурирала је Министарство за европске интеграције како би одговорила захтевима ревидиране методологије. У првој половини 2021. године, Влада је дала приоритет реформама у вези са ЕУ и поставила је агенду о владавини права као један од својих кључних приоритета и поља деловања. Влада је даље испунила низ важних нерешених мерила у оквиру кластера 3 (конкурентност и инклузивни раст) и 4 (зелена агенда и одржива повезаност). Стога је Комисија препоручила да су мерила за отварање у овим кластерима испуњена и да се кластери отворе. Делотворно планирање и координација политика и довољни људски и финансијски ресурси за приступање ЕУ треба да буду обезбеђени у свим укљученим институцијама како би испратиле обновљени политички фокус Владе. У складу са својим циљем приступања ЕУ, српске власти треба да ставе већи нагласак на проактивну и објективну комуникацију о ЕУ, која је главни политички и економски партнер Србије.

Пандемија болести *COVID-19* наставила се током извештајног периода. До почетка октобра 2021. године, у Србији је евидентирано око 974.000 случајева заражених и око 8.000 преминулих услед ове пандемије а дато је око 6,3 милиона доза вакцина. Српска привреда је у 2020. години забележила само умерени пад од 1%, јер је утицај пандемије био ублажен снажним замајцем пре пандемије, значајним и правовременим фискалним и монетарним мерама, малом зависношћу од највише погођених сектора привреде, као што је туризам, и релативно кратким трајањем мера сузбијања. Фискални простор креиран пре кризе омогућио је Србији да обезбеди значајну фискалну подршку за ублажавање кризе у 2020. и 2021. години и да знатно повећа капиталну потрошњу.

ЕУ је наставила да пружа суштинску подршку Србији. Доделила је 78,4 милиона евра Србији за социо-економски опоравак и 15 милиона евра за хитне потребе као што су медицинска опрема, подршка угроженим групама у друштву, и ванредно, ангажовала је 200 додатних медицинских радника како би се ублажио притисак на медицинско особље. Поред тога, Србији је додељено скоро 12 милиона евра у оквиру Фонда солидарности ЕУ. ЕУ је Србији одобрила бесповратна средства у износу од преко 27 милиона евра како би могла да набави вакцине од држава чланица ЕУ, као и опрему

* Ова ознака не доводи у питање ставове о статусу и у складу је са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244/1999 и мишљењем Међународног суда правде о проглашењу независности Косова*.

која се односи на текућу кампању вакцинације. Србија такође може имати користи од регионалног пројекта ЕУ вредног 7 милиона евра који спроводи Светска здравствена организација, а који је намењен за подршку сигурној и делотворној вакцинацији на Западном Балкану. До почетка октобра 2021. године, Србија је примила око 8,3 милиона вакцина од различитих добављача и потпуно вакцинисала око 2,75 милиона људи (око 40% становништва). Србија је постала регионални центар за вакцинацију и донирала је око 600.000 вакцина другим земљама Западног Балкана, укључујући Северну Македонију, Црну Гору и Босну и Херцеговину. Такође је вакцинисала хиљаде страних држављана, углавном из истог региона.

Имајући у виду европску перспективу Западног Балкана, ЕУ је наставила да третира регион као привилеговане партнере повезујући их са механизмима и инструментима ЕУ, укључујући Комитет за здравствену безбедност, споразуме о заједничким набавкама, Механизам Уније за цивилну заштиту, Фонд солидарности, конзуларну помоћ у репатријацији и изузеће од привремених ограничења ЕУ на извоз медицинске опреме. Европска Комисија и даље препоручује да ванредне мере предузете у контексту пандемије болести *COVID-19* буду пропорционалне, ограничене на оно што је неопходно и временски ограничене, како би владавина права и стандарди у области демократије и људских права били испоштовани.

1.2 КРАТАК ПРЕГЛЕД ИЗВЕШТАЈА^{1 2}

Када је реч о политичким критеријумима, Народна скупштина Републике Србије и политичке снаге наставиле су да учествују у међустраничком дијалогу који предводи Европски парламент, у сврху успостављања широког међустраничког консензуса о реформама везаним за приступање ЕУ, што је од виталног значаја за напредак земље на њеном путу ка ЕУ. Међутим, политичка клима током извештајног периода остала је поларизована. Да би процес био успешан, сви политички актери треба да се ангажују на конструктиван начин и у доброј вери и да спроведу мере које су у септембру 2021. године утврдили кофацилитатори из Европског парламента и Народне скупштине Републике Србије током међустраничког дијалога.

Када је реч о изборима, Србија је почела да ради на испуњавању дугогодишњих препорука Канцеларије за демократске институције и људска права Организације за безбедност и сарадњу у Европи (ОЕБС/ОДИHR) а Влада је поново успоставила релевантну радну групу за изборе. Све кључне препоруке треба да се спроведу на инклузиван и транспарентан начин, на основу ширег политичког консензуса и доста пре наредних избора.

Мандат Народне скупштине Републике Србије, која је формално конституисана у августу 2020. године, од почетка је временски ограничен, јер је политичко руководство најавило нове изборе најкасније за пролеће 2022. године. Свеукупно гледано, Скупштина је значајно смањила употребу хитних поступака и усвојила је нови кодекс

¹ Овај извештај обухвата период од јуна 2020. до јуна 2021. године. Заснован је на прилозима из многих извора, укључујући прилоге Владе Србије, држава чланица ЕУ, извештаје Европског парламента и информације добијене од различитих међународних и невладиних организација. Ово такође обухвата резултате упоредних процена и индекса добијених од других заинтересованих страна, нарочито о владавини права.

² За опис тренутног стања извештај користи следеће скале процене: почетна фаза, известен ниво припремљености, умерено припремљен, добар ниво припремљености и напредан ниво. За напредак остварен током извештајног периода коришћена је следећа скала: назадовање, без напретка, ограничен напредак, известен напредак, добар напредак и веома добар напредак. Када је потребно коришћени су и прелазни кораци.

понашања посланика. Међутим, током скупштинских расправа и даље је коришћен запаљив говор против политичких неистомишљеника и представника других институција који су изражавали другачије политичке ставове. Сви политичари треба да се супротставе говору мржње и допринесу политичком дијалогу о реформама везаним за ЕУ, нарочито о основама демократије и владавине права.

Новоформирано Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог започело је низ јавних дијалога. Међутим, потребни су даљи напори како би се обезбедила систематична сарадња између Владе и **цивилног друштва**. Подстицајно окружење за развој и финансирање организација цивилног друштва (ОЦД) тек треба да се успостави у пракси, с обзиром на то да су вербални напади на ОЦД настављени, укључујући у Скупштини.

Србија је умерено припремљена у области **реформе јавне управе**. Током извештајног периода свеукупно је остварен ограничен напредак. Србија још увек треба да обезбеди (i) запошљавање засновано на заслугама и смањење прекомерног броја вршилаца дужности на вишим руководилачким позицијама, (ii) снажну улогу Секретаријата за јавне политике у контроли квалитета која се односи на развој и координацију политика, и (iii) јединствен механизам за давање приоритета свим улагањима без обзира на врсту и извор финансирања.

Правосудни систем Србије је остварио изванредан ниво припремљености. Постигнут је ограничен напредак током извештајног периода. Уставна реформа правосудја је поново покренута у децембру 2020. године и планирано је да се заврши до краја 2021. године. Систем за избор носилаца правосудних функција и оцењивање рада судија и тужилаца треба темељно ревидирати након усвајања уставних амандмана како би се омогућило да избор и каријера носилаца правосудних функција буду засновани на заслугама, с обзиром на то да садашњи правни оквир не пружа довољне гаранције против потенцијалног политичког утицаја на правосудје.

Србија је остварила изванредан ниво припремљености у **борби против корупције**. Постигнут је ограничен напредак током извештајног периода. Када је реч о спречавању корупције, Група држава Савета Европе за борбу против корупције (ГРЕКО) је закључила да је њена препорука о Агенцији за спречавање корупције испуњена на задовољавајући начин. Ова препорука односила се на потребу за одговарајућим степеном независности и финансијским и људским ресурсима као и на проширење надлежности Агенције. Србија тек треба да усвоји нову стратегију за борбу против корупције и пратећи акциони план и да успостави делотворан механизам координације за операционализацију циљева политике спречавања и сузбијања и за делотворно решавање питања корупције. Број оптужница и првостепених пресуда за корупцију на високом нивоу је додатно смањен у поређењу са претходним годинама. Србија треба да повећа напоре у погледу решавања ових недостатака и да побољша спречавање и сузбијање корупције.

У **борби против организованог криминала**, Србија је остварила изванредан ниво припремљености. Постигнут је ограничен напредак током извештајног периода. Србија тек треба да оствари уверљиве резултате у погледу делотворних истрага, гоњења и правоснажних пресуда у предметима у вези са тешким и организованим криминалом, укључујући финансијске истраге које воде до остваривања резултата у погледу замрзавања и одузимања имовине стечене криминалом. Број осуђујућих пресуда за организовани криминал се смањео у односу на 2019. годину. Србија треба да прилагоди свој приступ и преусмери га са појединачних случајева на стратегију против организација, и са фокусирања на случајеве мале или средње важности на случајеве

високог ранга са циљем разбијања великих и међународно распрострањених организација и заплене имовине.

Законодавни и институционални оквир Србије за заштиту **основних права** је у великој мери успостављен. Међутим, потребно је обезбедити доследну и ефикасну примену оквира. Потребно је ојачати институције за заштиту људских права и гарантовати њихову независност, између осталог и кроз обезбеђивање неопходних финансијских и људских ресурса. У погледу **слободе изражавања** постигнут је ограничен напредак усвајањем и започетим спровођењем ограниченог броја мера из акционог плана који се односи на медијску стратегију. Међутим, вербални напади високих званичника на новинаре су настављени, а случајеви претњи и насиља и даље представљају разлог за забринутост. Већина удружења новинара је иступила из групе за безбедност новинара у марту 2021, позивајући се на говор мржње и кампање блаћења против новинара и представника цивилног друштва, укључујући од стране лидера посланичке групе владајуће странке у Скупштини. Ти вербални напади у Скупштини дешавали су се и након усвајања кодекса понашања у децембру 2020. године. Опште окружење за несметано остваривање слободе изражавања треба додатно ојачати у пракси.

Када је реч о **економским критеријумима**, Србија је остварила извешан напредак и умерено је припремљена, односно остварила је добар ниво припремљености у погледу **развоја функционалне тржишне привреде**. Српска привреда је забележила само благи пад 2020. године јер је утицај кризе изазване пандемијом болести COVID-19 ублажен снажним замајцем пре кризе, значајним и правовременим мерама фискалне и монетарне подршке, секторском структуром привреде и релативно ниском просечном строгошћу мера сузбијања. Спољне неравнотеже су се смањивале током кризе, док је њихово финансирање наставило да се у потпуности покрива приливима страних директних инвестиција (СДИ). Фискални простор креиран пре кризе омогућио је Србији да обезбеди значајну фискалну подршку за ублажавање кризе у 2020. и 2021. години и да знатно повећа капиталну потрошњу. Стабилност банкарског сектора је очувана уз снажан раст кредитирања, подржан монетарним ублажавањем, мораторијумима на отплату кредита и мерама за повећање ликвидности. Тржиште рада је забележило даље смањење незапослености у 2020. години, што се посебно одразило на ниже стопе учешћа на тржишту рада током кризе.

Постигнут је извешан напредак у реформама пореске управе и у приватизацији банака у државном власништву. Међутим, друге велике структурне реформе јавне управе и предузећа у државном власништву наставиле су да напредују споро, што је продужило њихову дугогодишњу неефикасност. Није било напретка у јачању фискалних правила којим би се учврстила фискална политика. Држава и даље има велики утицај на привреду, а приватни сектор је недовољно развијен и спутан услед слабости у владавини права, нарочито у погледу корупције и неефикасности судства, као и спровођења лојалне конкуренције.

Србија је остварила извешан напредак и умерено је припремљена **да се носи са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар ЕУ**. Структура привреде се побољшала и економска интеграција са ЕУ је остала на високом нивоу. Међутим, упркос извесном напретку, квалитет и релевантност образовања и обука не испуњавају потребе тржишта рада у потпуности. Јавне инвестиције су наставиле да расту са циљем решавања озбиљних инфраструктурних недостатака након низа година недовољног улагања. Иако су се смањили трошкови задуживања за мала и средња предузећа (МСП), она се и даље суочавају са бројним изазовима, укључујући нестабилно пословно окружење и нелојалну конкуренцију.

Када је реч о **добросуседским односима и регионалној сарадњи**, Србија је свеукупно остала посвећена билатералним односима са другим земљама у процесу проширења и суседним државама чланицама ЕУ. Ипак, односи са Црном Гором обележени су сталним тензијама. Генерално, Србија активно учествује у регионалној сарадњи.

Када је реч о **нормализацији односа са Косовом**, дијалог у којем посредује ЕУ настављен је одржавањем састанака на високом нивоу 15. јуна и 19. јула 2021. године, као и три састанка главних преговарача. Током извештајног периода обе стране су именовале нове главне преговараче и преговарачке тимове. Србија треба да уложи даље значајне напоре у спровођењу претходних споразума и допринесе постизању свеобухватног, правно обавезујућег споразума о нормализацији са Косовом. Такав споразум је хитан и пресудан како би Косово и Србија могли да напредују на својим европским путевима.

У погледу **способности преузимања обавеза које проистичу из чланства**, Србија је обавила важан посао када је реч о усклађивању са правним тековинама ЕУ у бројним областима, нарочито у областима опорезивања и енергетике.

Кластер о **унутрашњем тржишту** је кључан за припреме Србије за испуњавање захтева унутрашњег тржишта ЕУ и изузетно је важан за евентуалне мере ране интеграције и развој Заједничког регионалног тржишта. Напредак је постигнут у усклађивању законодавства у области права привредних друштава, слободе кретања радника и пословног настањивања и слободе пружања услуга. Ипак, није забележен напредак у областима слободног кретања капитала, финансијских услуга и заштите потрошача и здравља.

Кластер о **конкурентности и инклузивном расту** има значајне везе са Програмом економских реформи Србије. Напредак је постигнут у областима опорезивања, социјалне политике и запошљавања, индустријске политике, научно-технолошког развоја и образовања. У погледу опорезивања, социјалне политике и запошљавања, Србија је такође испунила мерила за отварање поглавља. Међутим, напредак није постигнут у јачању фискалних правила којим би се учврстила фискална политика.

Кластер о **Зеленој агенди и одрживом повезивању** је у самој сржи Зелене агенде за Западни Балкан коју је Србија одобрила у новембру 2020. године и блиско је повезана са Програмом економских реформи Србије и Економским и инвестиционим планом Комисије. Србија је испунила мерила за отварање поглавља о енергетици. Земља је постигла напредак у области безбедности саобраћаја на путевима и реформи железнице. Такође је усвојила закон о климатским променама, као и пакет главних закона у области енергетике, укључујући нове законе о обновљивим изворима енергије и енергетској ефикасности.

Кластер о **ресурсима, пољопривреди и кохезији** обухвата политике повезане са структурним фондовима ЕУ и изградњом капацитета за преузимање одговорности будуће државе чланице. Такође обухвата неке од кључних области политика које су од суштинске важности за обезбеђивање одрживих система у области производње хране и помоћ руралним заједницама у економском развоју и диверзификацији. Србија је постигла напредак у области безбедности хране кроз запошљавање кадрова у националним референтним лабораторијама и кроз израду акционог плана у области рибарства; финансијских и буџетских одредби у погледу управљања сопственим средствима; и у области регионалне политике у погледу финансијског управљања.

Када је реч о кластеру о **спољним односима**, укупни обрасци Србије у усклађивању са заједничком спољном и безбедносном политиком ЕУ су углавном остали

непромењени. Одређени број акција Србије био је у супротности са спољнополитичким позицијама ЕУ. У 2020. години, стопа усклађености Србије са релевантним изјавама високог представника, у име ЕУ, и одлукама Савета износила је 56%, али је порасла на 61% у августу 2021. године. Србија је наставила да учествује у мисијама и операцијама ЕУ за управљање кризама у оквиру заједничке безбедносне и одбрамбене политике. Није постигнут конкретан напредак ка окончању приступних преговора са Светском трговинском организацијом.

Србија је наставила значајно да доприноси управљању мешовитим **миграцијским** токовима ка ЕУ, играјући активну и конструктивну улогу и делотворно сарађујући са својим суседима и државама чланицама ЕУ. Такође је наставила делотворно спровођење стратегије интегрисаног управљања границама и одговарајућег акционог плана.

1.3 СТАЊЕ У ПРЕГОВОРИМА О ПРИСТУПАЊУ

Кластери	Поглавља / области	Стање
Основе <i>Сва поглавља отворена</i>	23 – Правосуђе и основна права 24 – Правда, слобода и безбедност 5 – Јавне набавке 18 – Статистика 32 – Финансијски надзор ...Економски критеријуми ...Функционисање демократских институција ...Реформа јавне управе	Отворено јула 2016. године Отворено јула 2016. године Отворено децембра 2016. године Отворено децембра 2018. године Отворено децембра 2015. године
Унутрашње тржиште <i>4 отворена поглавља</i>	1 – Слободно кретање робе 2 – Слобода кретања радника 3 – Право пословног настањивања и слобода пружања услуга 4 – Слободно кретање капитала 6 – Право привредних друштава 7 – Право интелектуалне својине 8 – Конкуренција 9 – Финансијске услуге 28 – Заштита потрошача и здравља	Србија ради на испуњавању мерила за отварање Нацрт заједничке позиције ЕУ у Савету Нацрт заједничке позиције ЕУ у Савету Отворено децембра 2019. године Отворено децембра 2017. године Отворено јуна 2017. године Србија ради на испуњавању мерила за отварање Отворено јуна 2019. године Србија позвана да представи своју преговарачку позицију
Конкурентност и инклузивни раст <i>5 отворених поглавља</i>	10 – Информационо друштво и медији 16 – Опорезивање 17 – Економска и монетарна политика 19 – Социјална политика и запошљавање 20 – Предузетништво и индустријска политика 25 – Наука и истраживање 26 – Образовање и култура 29 – Царинска унија	Нацрт заједничке позиције ЕУ у Савету Извештај о процени испуњености мерила за отварање поглавља у Савету Отворено децембра 2018. године Извештај о испуњености мерила за отварање поглавља у Савету Отворено фебруара 2017. године Отворено децембра 2016. године и привремено затворено Отворено фебруара 2017. године и привремено затворено Отворено јуна 2017. године
Зелена агенда и одржива повезаност	14 – Транспортна политика 15 – Енергетика 21 – Трансевропске мреже	Нацрт заједничке позиције ЕУ у Савету Извештај о испуњености мерила за отварање поглавља у Савету Нацрт заједничке позиције ЕУ у Савету

<i>Ниједно поглавље није отворено</i>	27 – Животна средина и климатске промене	Нацрт заједничке позиције ЕУ у Савету
Ресурси, пољопривреда и кохезија <i>2 отворена поглавља</i>	11 – Пољопривреда и рурални развој 12 – Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика 13 – Рибарство 22 – Регионална политика и координација структурних инструмената 33 – Финансијске и буџетске одредбе	Извештај о испуњености мерила за отварање поглавља у Савету Србија ради на испуњавању мерила за отварање Отворено јуна 2018. године Извештај о испуњености мерила за отварање поглавља у Савету Отворено јуна 2018. године
Економски односи са иностранством <i>1 отворено поглавље</i>	30 – Економски односи са иностранством 31 – Спољна, безбедносна и одбрамбена политика	Отворено децембра 2017. године Извештај о скринингу у Савету

Није део кластера:

Поглавље 34 – Институције се тренутно не примењује за Србију

Поглавље 35 – Остала питања / Нормализација односа Косовом отворено децембра 2015. године

2. КЛАСТЕР 1: ОСНОВЕ ПРИСТУПНОГ ПРОЦЕСА

2.1. ФУНКЦИОНИСАЊЕ ДЕМОКРАТСКИХ ИНСТИТУЦИЈА И РЕФОРМА ЈАВНЕ УПРАВЕ

2.1.1 Демократија

Скупштина Републике Србије и политичке снаге су наставиле да се укључују у међустранички дијалог под вођством Европског парламента, са циљем побољшања широког међустраничког консензуса о реформама везаним за приступање ЕУ, што је од виталног значаја за напредак земље на њеном путу ка ЕУ. Политичка клима је током извештајног периода остала поларизована. Током скупштинске расправе коришћен је запаљив говор против политичких неистомишљеника и представника других институција који су изражавали другачије политичке ставове. То је укључивало вербалне нападе представника владајуће коалиције на организације цивилног друштва и медије. Сви политичари би требало да се супротставе говору мржње и допринесу политичком дијалогу о реформама везаним за ЕУ, посебно о основама демократије и владавине права. Институције треба да унапреде сарадњу са цивилним друштвом и третирају га као суштинског партнера у реформама и као гаранта ефективне провере и узајамне контроле..

Избори

Србија је почела да испуњава дугогодишње препоруке Канцеларије за демократске институције и људска права Организације за безбедност и сарадњу у Европи (ОЕБС/ОДИHR), а Влада је поново успоставила релевантну радну групу за изборе. Све кључне препоруке треба да се спроведу на инклузиван и транспарентан начин, на основу ширег политичког консензуса и доста пре најављених избора 2022. године. Важно је да власт и сви политички актери у Србији наставе да се конструктивно укључују у међустранички дијалог који предводи Европски парламент и спроводе мере

које су у њему садржане.

Након редовних парламентарних избора одржаних 21. јуна 2020. године, које је посматрала Специјална мисија *ODIHR*-а за процену избора, *ODIHR* је 7. октобра 2020. године објавио свој коначни извештај. Извештај је потврдио кључни налаз *ODIHR*-а из Изјаве о прелиминарним налазима, а то је да су избори спроведени ефикасно, упркос изазовима које представља пандемија болести *COVID-19*, али да је доминација владајуће странке, укључујући ону у медијима, била забрињавајућа. Извештај такође наводи да многе претходне препоруке *ODIHR*-а још увек треба испунити, укључујући оне које се односе на изборну администрацију, медије, кампање, финансирање, решавање спорова и санкције због изборних прекршаја.

У децембру 2020. године, влада је поново успоставила радну групу за изборе. Група је радила на изменама и допунама неколико закона, укључујући Закон о избору одборника и посланика и Закон о финансирању политичких активности. Ипак, недостаци су и даље присутни. Између осталог, регулаторни оквир за финансирање кампање још увек не обезбеђује транспарентност финансирања кампање и ефикасност надзора. Рад на испуњавању свих препорука *ODIHR*-а треба појачати на транспарентан и инклузиван начин, како би се период између избора искористио за свеобухватну и инклузивну ревизију изборног оквира.

Дана 1. марта 2021. године, Скупштина Србије и Европски парламент су званично започели другу фазу међустраничног дијалога. Европски парламент је у априлу и јуну одржао неколико рунди онлајн консултација са свим релевантним актерима. Два пленарна састанка са широким политичким учешћем одржана су у јулу и септембру у Београду са фокусом на изборне услове, као и на побољшање шире политичке климе и дијалога. На пленарном састанку одржаном у септембру, кофацилитатори из Европског парламента и Народне скупштине Србије постигли су договор о радном документу који садржи 16 мера за повећање поверења у изборни процес, са низом конкретних акција и временских рокова. Влада и владајућа партија изразили су своју намеру да спроведу ове мере. Влада је 14. октобра 2021. године донела одлуку о формирању привременог надзорног тела за праћење медија током изборне кампање, како је предвиђено радним документом. Један број представника опозиције није се сагласио са коначним документом који је представљен од стране кофацилитатора и нису се обавезали да ће учествовати у његовом спровођењу. Власти су водиле посебну евиденцију о локалним консултацијама са политичким актерима који су одбили медијацију Европског парламента.

Народна скупштина

Након парламентарних избора одржаних у јуну 2020. године, мандат новоформиране Скупштине Србије од почетка је био временски ограничен јер је политичко руководство најавило нове изборе најкасније за пролеће 2022. године. Све у свему, Скупштина је значајно смањила примену хитног поступка на 9% у 2020. години. Скупштина је усвојила нови кодекс понашања посланика; међутим, то је учинила по хитном поступку и без консултација са јавношћу или релевантним међународним организацијама. Током пленарних расправа коришћен је запаљив говор против политичких неистомишљеника, новинара и цивилног друштва. Кодекс понашања треба користити ефикасније у спречавању и санкционисању увредљивог говора. Скупштина и политички актери треба да наставе да се конструктивно ангажују у међустраничном дијалогу.

Након избора одржаних у јуну 2020. године, новоформирана Скупштина формално је конституисана почетком августа, а у октобру је изабрано руководство Скупштине и конституисана су радна тела. У новом сазиву Скупштине, листа владајуће коалиције Српске напредне странке (СНС, 188 мандата), листа Социјалистичке партије Србије (СПС, 32 мандата) и листа Српског патриотског савеза (СПАС, 10 мандата), која се касније спојила са СНС-ом, контролише 230 од 250 посланичких места. Две странке националних мањина такође подржавају владу, док неколико представника националних мањина и један независни посланик (заједно седам мандата) делују као опозиција. Од шест заменика председника Скупштине, две су жене, а двоје су припадници националних мањина. Жене председавају у пет од 20 одбора. Од 250 посланика, 98 су жене – највећи број до сада – а активна је и Женска парламентарна мрежа. Новоформирана Скупштина – пленарне седнице и одбори - наставили су са одржавањем седница уживо у октобру 2020. године, уз епидемиолошке мере.

Скупштина нема годишњи план рада. Недељно и месечно планирање побољшано је због редовних недељних састанака Колегијума Народне Скупштине (у чијем је саставу председник Скупштине, заменици председника Скупштине и председавајући посланичких група). Примена хитног поступка значајно је смањена на 9% од марта 2020. године, у поређењу са 19% у претходном периоду: од 133 закона, 12 је усвојено по хитном поступку. У првој половини 2021. године, од 75 закона, само су два усвојена по хитном поступку. Кодекс понашања посланика је, међутим, усвојен по хитном поступку и без јавних консултација, чиме је ограничена транспарентност и инклузивност процеса. Законодавна агенда је била обимна. Влада је наставила да подноси велику већину предлога закона. Три јавне расправе одржане су 2020. године и 12 у првој половини 2021. године, од којих је седам било у контексту уставних промена.

Одбори су прегледали редовне периодичне извештаје надлежних министарстава. Одржаване су редовне месечне седнице са питањима посланика председнику Владе и министрима. Два пута недељно, на почетку пленарне седнице, посланици траже информације и објашњења од Владе. У 2020. години било је 133 таква захтева, а на 84 је одговорено.

На скупштинском пленарном заседању расправљало се о редовним годишњим извештајима независних тела. Међутим, Скупштина би требало систематичније да подржи рад независних регулаторних тела, кроз редовно праћење спровођења њихових препорука.

У децембру 2020. године, први пут је на пленарној седници, након расправе у Одбору за европске интеграције, разматран Извештај Европске комисије о Србији и усвојени су закључци у вези са њим. У априлу 2021. године, Одбор је такође расправљао о резолуцији Европског парламента о Србији, уз учешће известиоца Европског парламента. Одбор за европске интеграције одржао је расправе уз учешће Министарства за европске интеграције, укључујући и ону о ревидираној методологији проширења и пратећим плановима за реструктурирање српског преговарачког тима. У мају и јуну 2021. године, Одбор је одобрио четири нацрта преговарачких позиција (о поглављима 19, 10, 16. и 15.), које је Влада поднела Одбору. У јуну 2021. године, Скупштина је, уз учешће председника, расправљала о дијалогу са Приштином уз посредовање ЕУ.

Скупштина се конструктивно укључила у другу фазу међустраничног дијалога који предводи Европски парламент. Да би процес био успешан, све политичке групе треба

да се ангажују на конструктиван начин и у доброј вери и да спроведу мере идентификоване током међустраничног дијалога.

Скупштина је усвојила нови кодекс понашања посланика у децембру 2020. године. Без обзира на то, запаљив говор против политичких неистомисљеника, истакнутих јавних личности који изражавају различите политичке ставове, истраживачких медија, организација цивилног друштва и чланова Европског парламента и даље се користи у скупштинским расправама. У марту 2021. године, административни одбор Скупштине, задужен за надзор примене новоусвојеног кодекса понашања, одбацио је прве случајеве притужби представника цивилног друштва. Овај Одбор је први пут у априлу 2021. године утврдио кршење кодекса у случају вербалних напада на политичаре из опозиције. У септембру 2021. године, Скупштина је усвојила ревидирану верзију кодекса понашања која је израђена са циљем праћења препорука ГРЕКО. Кодекс понашања треба користити ефикасније у спречавању и санкционисању увредљивог говора, на пример кроз оснивање независног надзорног органа.

Потребно је усвојити нови Пословник о раду, у складу са најбољим стандардима и праксама. Ефикасност, аутономија и транспарентност Скупштине, укључујући улогу парламентарне опозиције, потребно је недвосмислено ојачати, како би се осигурале неопходне провере и узајамне контроле.

Управљање

Влада Републике Србије и даље тврди да је чланство у Европској унији њен стратешки циљ. Уочи међувладине конференције у јуну 2021. године, Влада, а посебно Министарство за европске интеграције уз подршку ресорних министарстава, врло брзо је доставило документе везане за придруживање. Србија је такође реструктурирала свој тим за преговоре са ЕУ како би одражавао ревидирану методологију проширења. Ипак је потребно обезбедити довољно људских и финансијских ресурса за приступање ЕУ у свим укљученим институцијама тако да одговарају обновљеном политичком фокусу Владе. У складу са циљем приступања ЕУ, српске власти морају да буду проактивније и објективније када је реч о наративу о ЕУ, која је главни политички и економски партнер Србије.

Као резултат редовних парламентарних избора у јуну 2020. године и конституисања нове Скупштине, Влада Србије је изабрана 28. октобра 2020. године, када је и положила заклетву. Нови кабинет има 24 члана, од којих су 11, укључујући председницу Владе, жене. Постоје три нова ресора: Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, Министарство за бригу о породици и демографију и Министарство за бригу о селу. Владавина права и реформе везане за придруживање су међу шест кључних програмских приоритета нове Владе. У првој половини 2021. године Влада је дала приоритет реформама у вези са ЕУ и поставила је агенду о владавини права као један од својих кључних приоритета и поља деловања. Међутим, потребно је да у јавној дебати, наратив о стратешком опредељењу Србије за прикључење ЕУ буде проактивнији и недвосмисленији. Потребни су даљи напори за промовисање вредности ЕУ у јавној дебати, као и у пракси.

Влада је у децембру 2020. године поднела Скупштини иницијативу за ревизију Устава (видети под правосуђе). Одржани су редовни дијалог и консултације између председнице Владе и Националног конвента о ЕУ о питањима везаним за придруживање, као што су владавина права, одрживи раст, енергија и животна средина. Конвент је званично позван да допринесе ревизији и изради неколико важних закона. У априлу 2021. године председница Владе је по први пут одржала

конференцију за штампу како би информисала ширу јавност о активностима Владе у области владавине права.

Међутим, потребни су даљи напори како би се побољшала транспарентност и инклузивност процеса реформи, посебно у вези са питањима везаним за приступање ЕУ. Српски преговарачки тим, на челу са министром за европске интеграције, реструктуриран је тако да одражава ревидирану методологију проширења. Нова структура посебно има за циљ олакшавање координације између ресорних министарстава у складу са новим кластерским приступом и повећање политичког управљања. Важно је да се свим укљученим институцијама додели довољно људских и финансијских ресурса како би Србија могла да испуни своје циљеве у преговорима о приступању ЕУ. Аутономија и улога независних тела морају у потпуности да се признају и поштују, а њихове препоруке пажљиво и благовремено прате. Канцеларију Заштитника грађана је потребно ојачати и гарантовати њену независност, укључујући и то што ће јој се доделити неопходни финансијски и људски ресурси.

Што се тиче локалне самоуправе, Закон о финансирању АП Војводине још увек није усвојен, иако је то предвиђено Уставом. Локални административни капацитети су и даље слаби и још увек постоје значајне разлике између општина. Надлежности се и даље спроводе на локалном нивоу без одговарајуће анализе капацитета и потребних људских / финансијских ресурса. У јуну 2021. године, Влада је први пут усвојила програм реформе система локалне самоуправе који има за циљ отклањање недостатака у функционисању локалне самоуправе.

Цивилни надзор снага безбедности

Скупштина је и даље одговорна за цивилни надзор служби безбедности. Закон о отварању досијеа државне безбедности још увек није усвојен.

Релевантни парламентарни одбор и даље је одговоран за цивилни надзор рада сектора безбедности. Одбор је прегледао редовне периодичне извештаје цивилних и две војне безбедносне агенције, као и извештај о активностима генералног инспектора Министарства одбране. Због пандемије, у 2020. години нису организоване теренске посете безбедносним агенцијама. Остало је да се усвоји закон о отварању досијеа државне безбедности.

Цивилно друштво

Новоформирано Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог покренуло је низ јавних дијалога. Међутим, потребни су даљи напори како би се осигурала системска сарадња између Владе и цивилног друштва. Повољно окружење за развој и финансирање организација цивилног друштва (ОЦД) још увек треба да се успостави на терену, пошто су вербални напади на ОЦД настављени, укључујући и оне у Скупштини.

Снажно цивилно друштво је кључна компонента сваког демократског система и државне институције треба да препознају и третирају исто као такво.

ОЦД-ови и бранитељи људских права наставили су да подижу свест о грађанским и политичким правима. Ово се дешава у све поларизованијем окружењу. У децембру 2020, Радна група за финансијске мере (FATF) изразила је забринутост у погледу навода да је Србија, у јулу 2020, злоупотребила свој Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма како би ограничила или казнила припаднике цивилног

друштва због њиховог рада и критиковања Владе. На пленарној седници одржаној у априлу 2021. године, Комитет експерата за евалуацију мера за борбу против прања новца и финансирања тероризма Савета Европе (MONEYVAL) позвао је све чланице да осигурају да се препоруке FATF-а не користе, намерно или ненамерно, за сузбијање легитимне активности цивилног друштва (*видети Поглавље 4 – Слободно кретање капитала и Поглавље 24 – Правда, слобода и безбедност*). Вербални напади и прљаве кампање против неколико ОЦД и њиховог финансирања настављени су у таблоидним новинама, као и у Скупштини, чак и након што је тамо усвојен кодекс понашања у децембру 2020. Организације и појединци који критикују власт што се тиче владавине права, и све више они који критикују власт у вези са заштитом животне средине, под посебним су притиском.

Правни оквир за сарадњу између Владе и ОЦД углавном постоји, а његово спровођење треба побољшати и систематизовати (*видети Реформа јавне управе*). Неки ОЦД-ови су пријавили да је време одређено за јавне консултације и даље прекратко, односно да њихови коментари на нацрте закона нису на адекватан начин разматрани и уважени. У октобру 2020. године, новоформирана Влада основала је Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог. Оно је преузело, између осталог, надлежности Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом и покренуло је низ јавних дијалога о различитим темама од општег интереса, окупљајући чланове Владе, независна тела, међународне организације и ОЦД. Национални конвент о ЕУ је наставио да прати и оцењује напредак приступних преговора.

Национална стратегија и акциони план за помоћ у стварању позитивног окружења за ОЦД још увек нису усвојени. Савет за сарадњу са цивилним друштвом тек треба да буде успостављен.

Са циљем ублажавања економских последица услед пандемије болести COVID-19, Србија је донела Уредбу о фискалним погодностима и директним давањима привредним субјектима, којом се ОЦД препознају као потенцијални корисници економске помоћи.

2.1.2. Реформа јавне управе

Србија је **умерено припремљена** у погледу реформе јавне управе. Свеукупно, током извештајног периода је остварен **ограничен напредак**. Три прошлогодишње препоруке Комисије остају на снази. Што се тиче управљања људским ресурсима, није било напретка у смањењу превеликог броја вршиоца дужности вишег руководиоца. Што се тиче развоја и координације политика, још увек не постоји механизам за проверу да ли су коментари Секретаријата за јавне политике укључени у коначне нацрте закона и документе политика поднетих на одобрење Владе. Када је у питању јавно финансијско управљање, препоруку за развој јединственог механизма за приоритизацију свих инвестиција без обзира на извор и врсту финансирања тек треба решавати. Постоји хитна потреба за решавањем свих ових недостатака.

Остала дешавања укључују усвајање новог стратешког оквира за реформу јавне управе за период 2021–2030. Администрација је такође брзо одговорила на кризу услед пандемије болести COVID-19 кроз ефикасно пружање повезаних е-услуга.

У наредној години, Република Србија треба нарочито да:

- обезбеди покретање процедура запошљавања за све положаје како би се смањио прекомеран број вршилаца дужности и додели довољно ресурса за ефикасне процесе запошљавања засноване на заслугама;

- обезбеди снажну ulogu Секретаријата за јавне политике у вези контроле квалитета како би тиме омогућила ефикасну примену Закона о планском систему;
- успостави јединствен, свеобухватан и транспарентан систем за планирање и управљање капиталним инвестицијама.

Стратешки оквир за реформу јавне управе

У априлу 2021. године Влада је усвојила нову **Стратегију реформе јавне управе за период 2021–2030**, са акционим планом за период 2021–2025. Ова нова стратегија се састоји од шест стубова који обухватају области Европских принципа за јавну управу. Укључује, по први пут, стуб посвећен реформама локалне самоуправе. Од шест стубова, три су даље операционализована поменутиим акционим планом, а остала три су обухваћена посебним програмима, односно програмом реформе управљања јавним финансијама (УЈФ) усвојеним у јуну 2021. године и програмима за локалну самоуправу и за унапређење управљања јавним политикама и регулаторном реформом који нису усвојени у извештајном периоду. Организације цивилног друштва су биле активно укључене у припрему ове нове стратегије. **Политичку подршку** за реформу јавне управе и даље обезбеђује Савет за реформу јавне управе којим председава министар надлежан за послове јавне управе. 2020. године су одржана два састанка Савета за реформу јавне управе. **Финансијска одрживост** и даље изазива забринутост због ослањања на донаторско финансирање.

Креирање и координација политика

Успостављене су институције које треба да осигурају **систем за креирање политике** централне власти, укључујући процес европских интеграција. Структура за координацију европских интеграција је промењена у априлу 2021. како би се узела у обзир ревидирана методологија проширења. За сваки од шест преговарачких кластера именовани су координатори. Законом о планском систему утврђују се јасна правила за развој, праћење и извештавање о секторским стратегијама, али се он не примењује систематски. Још увек не постоји механизам за проверу да ли су коментари Секретаријата за јавне политике укључени и да ли су коначни нацрти закона и документи политика у складу са законодавством. До сада је у јединствени информациони систем унесен ограничен број докумената политика, чиме је ограничен број извештаја о спровођењу који из њега произилазе. Законски услов да до јануара 2020. године све институције усвоје средњорочне планове још увек није испуњен. Само три министарства, Секретаријат за јавне политике и три јавне службе усвојили су и објавили своје средњорочне планове за период 2021–2023. Национални план за усвајање правних тековина ЕУ (НПАА) и Владин годишњи програм рада морају бити боље синхронизовани.

И даље треба јачати капацитет за **развој политике и законодавства који је инклузиван и заснован на показатељима**, укључујући развој повезан са усклађивањем са правним тековинама ЕУ. У целој управи је потребно даље побољшати прикупљање административних података и њихову систематску употребу за потребе креирања политика и израде закона. Методологија процене утицаја се у пракси још увек не примењује доследно. Прихватање „делимичне усклађености” са методологијом од стране Секретаријата за јавне политике не доприноси усклађивању са законским захтевима нити укупном квалитету процене утицаја. Потребна је боља координација између Министарства финансија и Секретаријата за јавне политике како би се осигурало да не постоје неусклађености између процена финансијских утицаја и финансијских података у процени утицаја прописа. Што се тиче међуресорних

консултација, још увек не постоје званични механизми на високом нивоу за решавање могућих сукоба између служби пре него што стигну до нивоа Владе. Регулаторни оквир за **јавне консултације** је успостављен, обим јавних консултација о документима јавне политике је побољшан, а Влада је у јуну 2021. године усвојила одлуку о покретању нове „платформе за е-консултације”. Међутим, њена доследна примена у погледу нацрта закона и прописа још увек није обезбеђена. Не постоји тело задужено за испитивање начина на који је организован процес јавних консултација. Што се тиче законске обавезе обавештавања о резултатима јавних консултација, извештаји о консултацијама се систематски не објављују нити се дају објашњења о прихватању или неприхватању коментара (*видети Цивилно друштво*).

Што се тиче **увида јавности у рад Владе**, у 2020. години није објављен ниједан извештај о годишњем програму рада владе, НПАА или секторским стратегијама, осим о акционом плану Стратегије реформе јавне управе и о Програму реформе управљања јавним финансијама. Интернет страница Владе још увек не пружа директан приступ извештајима о праћењу спровођења кључних владиних планских докумената. Не објављује се агенда, нити записници и закључци са седница Владе.

Управљање јавним финансијама

Нови Програм реформе управљања јавним финансијама за период 2021–2025 је усвојен у јуну 2021. године. Сprovedен је свеобухватан пакет монетарних, фискалних и финансијских хитних мера како би се ублажио негативни економски утицај услед пандемије болести *COVID-19*. Трошкови ових мера повећали су укупни фискални дефицит и јавни дуг. Међутим, Влада је успела да задржи јавне финансије на одрживом путу у складу са средњорочним фискалним циљевима. Степен извршења капиталног буџета је наставио узлазни тренд, али је потребно успоставити јединствен, свеобухватан, ефикасан и транспарентан систем за планирање и управљање капиталним инвестицијама. Србија треба да на све капиталне инвестиције примени потпуну методологију Уредбе о управљању капиталним пројектима, као и процедуре јавних набавки, без обзира на врсту инвестиције или извор финансирања, и да обезбеди успостављање ефикасних процедура којима се гарантује интеграција планирања, процене и имплементације капиталних пројеката у буџетски процес. Поред тога, потребно је побољшати капацитете Владе за планирање и управљање инвестицијама. Ово укључује капацитете за управљање јавном имовином и за процену могућих фискалних ризика за инвестиционе пројекте финансиране кредитима из трећих земаља.

Веза између владиног програма и секторских стратегија и оперативних планова буџетских корисника је још увек слаба. Унапређени законодавни оквир за јавне набавке и интерну контролу треба спровести у пракси. Државна ревизорска институција је наставила да повећава како обухват и квалитет својих ревизија јавних средстава, тако и своје односе са заинтересованим странама (*видети поглавља 5 – Јавне набавке и 32 – Финансијски надзор*).

Србија није постигла напредак у побољшању **транспарентности буџета**. Не израђују се и не објављују ни мапа пута за транспарентност буџета, ни пред-буџетски извештај, ни полугодишњи извештај. Министарство финансија не објављује профил извршења буџета на почетку године, спречавајући да се анализирају одступања од циљева. Потребно је побољшати учешће јавности у буџетском процесу и надзор над буџетом од стране законодавне власти. Буџет за 2021. годину је усвојен у складу са буџетским календаром, али и даље са веома ограниченом квалитативном проценом и дебатом међу заинтересованим странама.

Државна служба и управљање људским ресурсима

Правни оквир за државну службу предвиђа **поступке запошљавања и отпуштања засноване на заслугама**, али и превелико дискреционо право руководиоцима институција у формирању изборних комисија. Спровођење обавезне конкурсне процедуре запошљавања на одређено време у случајевима повећаног обима посла одложено је са 2021. на 2023. годину. Треба пажљиво размотрити могућност претварања одређених категорија уговора на одређено време у уговоре на неодређено време у државној служби како би се избегле могуће злоупотребе. Оцене које су државни службеници добили у првој години примене новог система вредновања учинка остају преувеличане. Висок удео (72%) дисциплинских одлука судови поништавају.

Недостатак транспарентности и поштовања поступка запошљавања заснованог на заслугама предвиђеног српским законодавством код **државних службеника на високом положају** и даље изазива озбиљну забринутост. Законска одредба којом се дозвољава именовање на положај „вршиоца дужности” на шест месеци (са максималним продужењем од три месеца) углавном се злоупотребљава, између осталог и на ретроактиван начин. Од јуна 2021. године, 62% (март 2020: 56%) попуњених радних места на високом положају се обавља у својству вршиоца дужности. Упркос изменама и допунама Закона о државним службеницима, којима је од 1. јула 2019. године именовање ограничено на већ постојеће државне службенике, Влада је наставила да поставља недржавне службенике на положаје вршилаца дужности. Више од половине вршилаца дужности постављених после предвиђеног рока нису били државни службеници. Ограничени капацитет Високог службеничког савета и даље изазива забринутост што се тиче потребе да се организује велики број конкурса како би се разумном брзином заменили сви постојећи вршиоци дужности руководиоца. За хитно решавање овог питања неопходни су јасна политичка воља, довољна средства и ефикасан надзор од стране одговорних институција. Тренутној пракси, у којој одлуке о именовању на руководеће позиције могу бити поништене од стране Владине кадровске комисије након што је процес избора завршен на институционалном нивоу, и даље недостаје транспарентност.

Што се тиче новог система **управљања људским ресурсима** заснованог на компетенцијама, стопа успешности тестираних компетенција је изузетно висока (преко 90%). Служба за управљање кадровима треба да ојача свој капацитет за координацију и усклађивање рада јединица за људске ресурсе ресорних институција. Још увек не постоје поуздани статистички подаци и годишње извештавање јер се касни са успостављањем новог информационог система управљања људским ресурсима. Тренутни систем не комуницира са другим националним базама података као што је платни регистар трезора. Још увек нема побољшања у погледу **награђивања** државних службеника. Спровођење Закона о систему плата запослених у јавном сектору из 2016. године, којим се уводи начело једнаке зараде за једнак рад за све запослене у јавном сектору значајно је пролонгирано, с обзиром да је поново одложено за годину дана, односно до 2022. године. Закон о максималном броју запослених у јавном сектору није више био на снази 2020. године. Међутим, остала су на снази ограничења у броју запослених кроз Закон о буџетском систему.

Што се тиче **стручног усавршавања**, Национална академија за јавну управу наставила је са организовањем обука за све државне службенике, укључујући и оне на нивоу локалне самоуправе, кроз брзо прелажење на онлајн обуке и вебинаре. Спровођење

свеобухватног програма стручног усавршавања за више државне службенике одложено је за другу половину 2021. године.

Потребни су даљи напори да би се обезбедило потпуно спровођење постојећих **планова интегритета** у правосуђу и јавној управи. Интегритет у јавној служби је и даље поткопан горепоменутих прекомерним бројем именовања на положај вршилаца дужности виших руководиоца. Нема опипљивих побољшања што се тиче антикорупцијских напора на локалном нивоу.

Одговорност управе

Структура јавне управе треба још да се уреди. **Линије одговорности** између агенција и матичних институција су и даље замагљене, доприносећи преклапању функција, фрагментацији и нејасном ланцу извештавања. И поред постојања Закона о јавним агенцијама, статус готово свих агенција овог типа је другачије уређен посебним законом. И даље је потребна политичка посвећеност одговорности руководиоца, управљању учинком и систематичном делегирању одговорности. Планирано успостављање регистра ималаца јавних овлашћења је, међутим, по новом стратешком оквиру за реформу јавне управе, одложено за 2025. годину. Закасна Уредба о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места, којом се уводе тзв. „аналитичке јединице”, донета је у марту 2021. године. Сада је потребно да се спроведе у пракси тако што ће се брзо формирати такве јединице са адекватно обученим кадровима. Институције и даље имају бирократски и процесно оријентисан приступ планирању, буџетирању и извештавању о својим активностима (*видети Поглавље 32 – Финансијски надзор*).

Заштитник грађана игра кључну улогу у осигуравању **права грађана на добру управу**. Према извештају Заштитника грађана из 2020. године, случајеви кршења принципа доброг управљања представљају други највећи број случајева одмах након кршења економских и имовинских права. О годишњем извештају Заштитника грађана је расправљано на пленарној седници Скупштине, а закључци су усвојени у децембру 2020. (*видети Управљање*).

Право грађана на приступ информацијама је уређено Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја. Административна тишина приликом које државни органи не поступају адекватно на захтеве грађана за информацијама и даље представља значајан проблем. Потребно је обезбедити спровођење одлука које доноси Повереник за информације од јавног значаја (*видети Поглавље 23 - Борба против корупције*).

Што се тиче **права грађана пред Управним судом**, преиспитивање пресуда Управног суда могуће је само у ограниченом броју случајева и само путем ванредних правних лекова. Успостављање двостепене мреже управних судова како би се обезбедио приступ правди, као и жалбеном поступку, предвиђени су за 2023. годину у ревидираном акционом плану за Поглавље 23. На приступ правди негативно утиче континуирани број нерешених предмета који износи скоро 8000 предмета, при чему је око 5000 изборних предмета примљено 2020. године због парламентарних избора. Број судских предмета се додатно повећао захваљујући континуираном ширењу надлежности и релативно малом броју судија.

Нови Закон о бесплатној правној помоћи се примењује од октобра 2019. године. Доступни подаци указују на постепени пораст коришћења правне помоћи, претежно у грађанским и управним предметима и за жртве насиља у породици. Само једна трећина локалних општина и градова је до сада основала специјализоване јединице за

бесплатну правну помоћ (видети одељак Основна права). Иако је **право грађана на накнаду штете** регулисано законом, још увек се не прикупљају статистички подаци за праћење његове примене.

Пружање услуга грађанима и пословном сектору

Успостављање **јавне управе која је усмеренија на кориснике** остаје приоритет Владе. Настављен је напредак у развоју електронских услуга, што је у великој мери олакшало одговор администрације на пандемију болести *COVID-19*. Портал е-управе је служио као јединствена контактна тачка грађанима за услуге тестирања и вакцинације. Централни регистар становништва, који повезује тринаест званичних база података, покренут је у новембру 2020. године. Комплетан сет подзаконских аката у вези са Законом о електронској управи тек треба да буде усвојен. Влада је почела да спроводи нови програм е-управе. Пружање услуга је по први пут укључено као посебан стуб новоусвојене Стратегије реформе јавне управе. Канцеларија за електронску управу и стручни тим председнице Владе (тзв. *Delivery Unit*) наставили су да обезбеђују координацију и руковођење у овој области. Потребно је праћење спровођења електронских услуга. Дигитални потписи се користе, али проценат популације која користи ову услугу и даље је ограничен.

Правни оквир за **поједностављење управних поступака** је успостављен. Међутим, регулаторна несигурност за појединце и предузећа остаје због сталних кашњења у усклађивању секторског законодавства са Законом о општем управном поступку. Капацитети Министарства државне управе и локалне самоуправе да врши ефикасан надзор над спровођењем овог закона и даље су ограничени, а постоје и преклапања са улогом Секретаријата за јавне политике. Овај Секретаријат је почео да спроводи Програм „е-Папир” за период 2019–2021, за поједностављење административних поступака и регулативе, укључујући усвајање Закона о Регистру управних поступака у априлу 2021. године. До краја 2020. године 136 поступака је поједностављено, а 27 дигитализовано. Међутим, Програм е-Папир није јасно повезан са процесом усклађивања секторског законодавства, односно посебних поступака, са Законом о општем управном поступку.

2.2. ВЛАДАВИНА ПРАВА И ОСНОВНА ПРАВА

2.2.1. Поглавље 23: Правосуђе и основна права

Основне вредности ЕУ обухватају владавину права и поштовање људских права. Делотворан (независан, квалитетан и ефикасан) правосудни систем и делотворна борба против корупције су од највећег значаја, као и поштовање основних права у законодавству и у пракси.

Србија је остварила изврстан ниво припремљености за примену правних тековина ЕУ и европских стандарда у овој области. Постигнут је ограничен напредак током извештајног периода. Уставна реформа у циљу јачања независности правосуђа поново је покренута крајем 2020. године, а скупштинска процедура је почела у пролеће 2021. године. Србија је предузела даље напоре у циљу окончања ове процедуре још ове године. Садашњи правни оквир не пружа довољне гаранције против потенцијалног политичког утицаја на правосуђе. Србија има веома слабе резултате у процесуирању предмета ратних злочина. Свеукупно, остаје да се предузму недвосмислени и одлучни кораци за спречавање и сузбијање корупције. Правни оквир Србије за основна права је углавном успостављен, али његово спровођење је недоследно. Што се тиче слободе изражавања, остварен је ограничен напредак усвајањем и започињањем спровођења ограниченог броја мера из Акционог плана за Медијску стратегију, док су вербални

напади на новинаре од стране високих функционера настављени.

Србија је усвојила ревидиран акциони план за поглавље 23 у јулу 2020. године. Њиме су утврђене обавезе Србије, између осталог, у погледу роков, за испуњавање прелазних мерила из заједничких позиција ЕУ за ово поглавље. Уопштено гледано, у овом извештају се назнаке кашњења мере у односу на рокове које је Србија сама утврдила у ревидираним акционим плановима. Сходно томе, утврђена кашњења (нпр. „озбиљна кашњења”) забележена у претходном *non-paper*-у не користе се у овом извештају. Ово „кретање од нуле” не подразумева да су раније забележена дуга кашњења нужно нестала.

Први састанак новог међуинституционалног координационог тела одржан је у априлу 2021. године. Пред 25 представника различитих институција представљена је нова методологија чији је циљ унапређење праћења и извештавања. Други састанак је одржан у јулу 2021. године. Објављивање извештаја о напретку у спровођењу ревидираног Акционог плана за Поглавље 23 за српску јавност на интернет страници Министарства правде настављено је у августу 2021. године након прекида у децембру 2018. године. Постоји потреба за повећањем напора у спровођењу Акционог плана за Поглавље 23, укључујући консултације фокусиране на најзахтевније изазове уз веће учешће свих релевантних актера.

Функционисање правосуђа

Србија је **остварила изванредан ниво припремљености** у области правосуђа. Свеукупно је постигнут **ограничен напредак**. Административни капацитети Високог савета судства су ојачани, а његова унутрашња организација је побољшана. Број старих извршних предмета је наставио да се смањује, а судска пракса је додатно усклађена. Прошлогодишње препоруке тек треба да се спроведу и стога и даље важе. Садашњи правни оквир не пружа довољне гаранције против потенцијалног политичког утицаја на правосуђе. Уставна реформа у области правосуђа поново је покренута у децембру 2020. године, када је Влада поднела иницијативу Скупштини. Покренута је широка и конструктивна дискусија са релевантним актерима како би се дефинисала најбоља решења с обзиром на препоруке Венецијанске комисије, у складу са европским стандардима и на основу широког и инклузивног процеса консултација. Скупштински одбор је 6. септембра 2021. године усвојио нацрт текста који је припремила стручна радна група, као основу за наредни круг јавних расправа, који се одржава од 13. до 17. септембра. Текст усвојен на скупштинском одбору 21. септембра је упућен Венецијанској комисији на мишљење. Венецијанска комисија је 15. октобра издала позитивно мишљење о нацрту текста, укључујући кључне препоруке на које треба обратити пажњу. Када буде финализован, текст ће бити усвојен у Скупштини и стављен на референдум, који је планиран за децембар 2021. године. Рок за завршетак овог процеса је Акционим планом за Поглавље 23 одређен за крај 2021. године. Није било напретка ни у измени закона о Високом савету судства и Државном већу тужилаца како би се они оснажили да у потпуности преузму своју независну улогу у проактивној одбрани независности судства и аутономије тужилаштва. Ове измене захтевају доношење уставних амандмана, као и усвајање спроведбеног законодавства, посебно у области судских именовања и напредовања. Да би ублажили утицај овог законодавног застоја, Савет и Веће су у пролеће 2021. године изменили своје пословнике и унапредили своје капацитете, али остаје да се види да ли ће ове промене резултирати смањењем политичког утицаја на правосуђе. Такође још увек не постоји стратегија за људске ресурсе, иако су припремне активности у току.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- јача независност судства и аутономију тужилаштва, укључујући јачање кроз измене уставних и законодавних одредби везаних за именовање, управљање каријером и дисциплинске поступке за судије и тужиоце;
- измени и допуни законе о Високом савету судства и Државном већу тужилаца како би се они оснажили да у потпуности преузму своју независну улогу у проактивној одбрани независности судства и самосталности тужилаштва у пракси, у складу са европским стандардима;
- усвоји и спроведе свеобухватну стратегију за људске ресурсе за целокупни правосудни сектор и успостави јединствени и централизовани систем за управљање предметима, што је неопходно за мерљиво побољшање ефикасности и делотворности правосудног система.

У октобру 2020. године, Уставни суд је донео пресуду о уставности и законитости прописа који ограничавају људска права током ванредног стања. Суд је прогласио неуставним одредбе владине уредбе из априла 2020. којима се дозвољава двоструко кажњавање (прекршајно и кривично) за кршење ограничења кретања. За разлику од уобичајене праксе, на интернет страници Суда нису објављене никакве информације; пресуда је само објављена у Службеном гласнику.

Стратешки документи

Србија је усвојила главне стратешке реформске документе у јулу 2020. године (ревидирани Акциони план за Поглавље 23 и нова Национална стратегија развоја правосуђа за период 2020–2025), али без претходне свеобухватне процене утицаја и анализе финансијских трошкова. Светска банка је завршила функционалну анализу тужилаштва. Светска банка је предала националним властима нацрт ажуриране функционалне анализе правосуђа за 2014. годину. Његова финализација још није завршена. Србија треба да обезбеди праћење препорука из функционалних анализа. Још увек није успостављена стратегија за људске ресурсе за правосуђе (*видети испод у делу Стручност и оспособљеност*). Предстојећа функционална анализа правосуђа Светске банке треба да буде извор информација за ову стратегију, а она треба да буде усклађена са Законом о планском систему како у погледу садржаја стратегије, тако и у погледу поступка њеног усвајања. Уопштено говорећи, Србија тек треба да успостави чврст оквир за вредновање учинка и веродостојну евиденцију о успеху спровођења и утицају реформи. Нови механизам праћења и извештавања за Акциони план за Поглавље 23 треба да пружи информације засноване на квалитативној анализи достигнућа према показатељима утицаја, а такође и на људским и финансијским ресурсима, као и мерама за рано упозоравање и корективним мерама.

Органи управљања

Што се тиче организације судова и тужилаштва, надлежности су и даље подељене између Министарства правде и ВСС и ДВТ, посебно у погледу планирања буџета, расподеле средстава и извршења. Ово наставља да негативно утиче на ефикасност судова и тужилаштва. Уопштено гледано, правосудним институцијама би користио јаснији систем управљања. Стратегија развоја правосуђа и ревидирани Акциони план за Поглавље 23 не одређују јасно следеће кораке у решавању овог проблема и не одлучују о органу у Србији који је одговоран за преостали буџет правосуђа, који укључује плате помоћног особља у судовима и тужилаштву. Планирање буџета и људских ресурса треба да буде засновано на заслугама и да се заснива на предвиђеном

обиму рада правосуђа, који се дефинише и бројем и структуром предмета, односно њиховом сложености утврђеном поступком пондерисања предмета. Министарство правде је почело са увођењем формуле за пондерисање предмета у свим основним, вишим и привредним судовима.

Високи савет судства (ВСС) аутоматизовао је своје главне пословне процесе кроз стварање свеобухватног информационог система који омогућава тачније, поузданије и ефикасније прикупљање и обраду података. Успостављен је систем финансијског извештавања који повезује свих 158 судова и 90 тужилаштава. Тиме је побољшано управљање финансијским и људским ресурсима. Предузети су неки кораци ради побољшања транспарентности рада савета/већа, укључивањем записника са њихових седница и одређених одлука у садржај њихових веб сајтова.

Високом савету судства и Државном већу тужилаца су се придружили нови чланови, како чланови по службеној дужности (министар правде, председник Врховног суда, републички јавни тужилац и председник скупштинског Одбора за уставна питања и законодавство) тако и нови чланови који су изабрани од стране својих колега. Процедура избора нових чланова (пет за ВСС и шест за ДВТ) спроведена је без неправилности, уз поштовање националног правног оквира и добре праксе. Спровођење препорука из Извештаја ОЕБС-а повећало би транспарентност и правичност изборног процеса. Нови чланови су ступили на дужност у априлу 2021. године и у Савету и у Већу, осим представника Адвокатске коморе, за шта се чека одобрење Скупштине.

Независност и непристрасност

Садашњи правни оквир не пружа довољне гаранције против потенцијалног политичког утицаја на правосуђе. Будуће уставне и законодавне промене ће морати да повећају гаранције за независност правосуђа. Још увек треба успоставити потпуно објективан, транспарентан и на заслугама заснован систем за избор, премештај и унапређење судија и тужилаца, у складу са европским стандардима. Такав систем је такође потребан за подстицање стручности и побољшање квалитета.

Уставна реформа, чији је циљ јачање независности и одговорности правосуђа, поново је покренута почетком децембра 2020. године. Влада је поново поднела Скупштини иницијативу за измену устава (као и у новембру 2018. године). Скупштински Одбор за уставна питања и законодавство је у мају 2021. године одобрио ову иницијативу (као и у јуну 2019. године). Организоване су јавне седнице ради прикупљања информација и мишљења позивањем различитих актера и заинтересованих страна. На пленарној седници Скупштине Србије та иницијатива је усвојена 7. јуна 2021. године. Одбор је потом формирао стручну радну групу, која је током јуна и јула 2021. године радила на изради текста уставних амандмана, користећи текст који је Министарство правде израдило 2018. године, у којем су уважене препоруке Венецијанске комисије (ВК). Препоруке ВК такође наводе и „креирање конструктивног и позитивног окружења за јавне расправе, које ће се одржавати када Народна скупштина буде разматрала нацрт измена”. Одбор је 6. септембра усвојио нацрт текста који је припремила стручна радна група, као основу за наредни круг јавних расправа, који је одржан од 13. до 17. септембра. Одбор је 21. септембра усвојио коначни текст. Он је потом достављен Венецијанској комисији на мишљење. Венецијанска комисија је 15. октобра издала позитивно мишљење о нацрту текста, укључујући кључне препоруке на које треба обратити пажњу. Када буде финализован, текст ће бити упућен на расправу у Скупштини. Коначни текст треба да буде одобрен двотрећинском већином на

пленарној седници, након чега следи референдум, као последњи корак за усвајање амандмана.

Кашњење у усвајању уставних амандмана оставља последице на израду и усвајање спроведбеног законодавства, укључујући оно које се односи на именовање, унапређење и на законе о ВСС и ДВТ, пошто још увек недостаје јасна уставна основа.

Притисак на правосуђе и тужилаштво и даље је велики. Влади функционери, укључујући и оне на највишем нивоу, и посланици настављају да јавно коментаришу текуће судске поступке и да нападају поједине судије и тужиоце. Изјаве у вези са текућим предметима и наизглед координисане кампање вређања и напади на судије и тужиоце настављени су у мејнстрим медијима и таблоидима, али оно што је забрињавајуће – и у Влади и Скупштини, као и током дебата о изборима за судије. Посланици су негативно утицали на јавно мњење и поверење у судство и поједине судије. Такође су кршили нови кодекс понашања, којим се утврђује етичко понашање посланика, усвојен у децембру 2020. године. Кодексом понашања за чланове владе такође се препоручује избегавање таквог понашања. Међутим, постоји потреба да се такво понашање забрани и да се ефикасно спроводе санкције за елиминисање таквог понашања. Уопштено говорећи, ефикасне санкције за непримерен утицај на судије и тужиоце, као и за нападе на појединце или за јавне коментаре који подривају њихову независност и углед су неадекватне и не спроводе се. Механизам за праћење са циљем промене ове праксе тек треба да се успостави.

ВСС и ДВТ имају законски мандат да делују као заштитници и да гарантују независност судова и аутономију тужилаштва, и настављају да прате притужбе судија и тужилаца који пријављују непримерен утицај на њихов рад. Након појачаног спољног притиска на правосуђе, ВСС се огласио саопштењем. ДВТ се није састајало у периоду од фебруара 2020. до априла 2021. године, када је одржана прва седница након избора нових чланова. Мандат повереника за самосталност ДВТ је истекао почетком марта 2020. године. Именовање његовог наследника је одлагано више од годину дана, чиме је обустављен овај додатни заштитни механизам за тужиоце. У априлу 2021. године нови чланови ДВТ су именovali новог повереника за самосталност.

ВСС и ДВТ су у априлу 2021. године изменили пословнике у циљу успостављања ефикаснијег механизма за реаговање и заштиту судија и тужилаца у случајевима непримереног утицаја на њихов рад, као и прописивања права и обавеза повереника за самосталност. ВСС је именовао и дефинисао надлежности једног члана, судије, за поступање у појединачним случајевима непримереног утицаја, неке жалбе се већ разматрају. Организовани су редовни тромесечни састанци представника етичких одбора ВСС и ДВТ, Скупштине и Владе. Први, конститутивни састанак одржан је 15. априла 2021. године. Састанци су успостављени са циљем да се подигне ниво свести јавних функционера и политичара о пуном поштовању судских одлука и раду судова и тужилаштва. Међутим, остаје да се види да ли ће ове промене довести до смањења непримереног утицаја на судије и тужиоце у пракси.

Садашњи правни оквир овлашћује сваког јавног тужиоца да интервенише у појединачним случајевима. Ово ствара одређену рањивост на политички утицај, посебно када се ефективне заштите не примењују у пракси.

Одговорност

Дисциплинска правила за судије и тужиоце и етичке кодексе треба ревидирати, између осталог, како би се боље дефинисали прекршаји, ојачали капацитети дисциплинских

тела и појаснило које одредбе у кодексима треба да подразумевају дисциплинску одговорност за њихово непоштовање.

У погледу ревизије етичких кодекса, у децембру 2020. године је као први корак спроведена свеобухватна оцена тренутног регулаторног оквира. У мају 2021. године ВСС је усвојио пословник о раду етичког одбора, а председник ВСС је именовао чланове етичког одбора. Обука на тему дисциплинске одговорности је настављена на 22 седнице за 528 судија. У циљу побољшања транспарентности рада дисциплинских органа, ВСС је на свом сајту поставио 43 анонимизоване дисциплинске одлуке, у складу са својим Правилником о анонимизацији података.

У априлу 2021. ДВТ је ревидирало нови етички кодекс јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, заједно са смерницама за примену етичких принципа. Изменом пословника Етичког одбора јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца успостављено је поверљиво саветовалиште о етичким питањима за јавне тужиоце.

У 2020. години, дисциплински тужилац ВСС-а је примио 429 жалби против судија, углавном од стране грађана. У десет случајева је покренут дисциплински поступак. Дисциплинска комисија ВСС је имала 22 предмета. У једном предмету је покренут поступак разрешења, у једном је одлучено о јавном упозорењу, а у неколико случајева изречена је забрана напредовања и смањење плате. Дисциплински тужилац ДВТ је обрадио 111 предмета, у поређењу са 162 предмета у 2019. години. Приговори су поднети против 30 јавних тужилаца и 95 заменика јавних тужилаца (2019. године: 61 против јавних тужилаца и 111 против заменика јавних тужилаца). Дисциплински тужилац је одбацио приговоре против 87 тужилаца/заменика и обрадио је 22 предмета. Није било поступака пред дисциплинском комисијом ДВТ.

Стручност и оспособљеност

Године 2020, 41 судија је изабран на сталну функцију (2019. године: 176), а 63 је унапређено у више судове (2019. године: 117). Постојао је само један кандидат за председника Врховног касационог суда. Њу је предложио ВСС, а затим је изабрана у Скупштини без расправе, у априлу 2021. године.

Актуелни републички јавни тужилац је такође био једини кандидат у том изборном поступку. Она је поново изабрана у Скупштини, то ће јој бити трећи узастопни шестогодишњи мандат (за разлику од закона о ВСС, којим се предвиђа само један мандат за функцију председника Врховног касационог суда, такво ограничење за функцију јавног тужиоца не постоји).

На крају 2020. године било је 2649 (2019. године: 2703) судија са пуним радним временом, односно 38,39 (2019. године: 38,81) на 100.000 становника. На крају 2020. године било је 765 носилаца јавнотужилачке функције, па је број тужилаца на 100.000 становника износио 11,33. Европски просек је 21 судија и 12 тужилаца на 100.000 становника.

У контексту тренутне реформе Устава са циљем побољшања независности, аутономије и одговорности правосуђа, постоји потреба за ревизијом постојећег система избора, премештаја и напредовања судија и тужилаца. Каријере у правосуђу би требало у потпуности да се заснивају на заслугама, са јасном везом између вредновања учинка и напредовања у каријери. Професионално вредновање судија треба да се заснива и на квантитативним и на квалитативним критеријумима.

У Србији још увек постоје две категорије квалификованих кандидата за носиоце правосудне професије: дипломци Правосудне академије и судски и тужилачки

помоћници. Није остварен никакав напредак у погледу прихватања савета Венецијанске комисије о томе како ефикасно „заштитити Академију од могућег непримереног утицаја”. Јачање њене независности и професионализма стога остаје предуслов да постане једина тачка на националном нивоу за улаз у ту професију на нивоу основних судова.

Још увек није успостављена стратегија за људске ресурсе за правосуђе. Предстојећи завршетак функционалне анализе правосуђа Светске банке треба да буде извор информација за ову стратегију, а стратегија треба да буде усклађена са Законом о планском систему. То би требало да омогући праћење препорука из функционалних анализа, дајући на тај начин конкретан стратешки правац за низ релевантних питања, укључујући улазак у правосуђе, ефективно вредновање учинка, планирање и извршење буџета, даљи развој функционалног оквира ИКТ и побољшање квалификација и вештина кроз почетну и континуирану обуку. Стратегија за људске ресурсе такође треба да садржи методологију за одређивање потребног броја судија и тужилаца. Поред тога, судијским и тужилачким помоћницима је потребан предвидљив систем којим се успоставља развој каријере заснован на заслугама. Стратегија такође треба да буде подржана детаљном анализом финансијског утицаја повезаном са средњорочним финансијским планом.

Квалитет правосуђа

И даље постоји хитна потреба за унапређењем интерне стручности, капацитета и организације Правосудне академије, као и сарадње са ВСС и ДВТ. Академија је усвојила вишегодишњи програм рада за период 2020–2025 године. Учешће у континуираној обуци требало би да постане обавезан део вредновања професионалног учинка судија. Треба успоставити механизам за вредновање неопходности и утицаја програма обуке. Ово треба урадити у корелацији са вредновањем квалитета рада судија и тужилаца. У 2020. години Академија је своје активности обуке пружала у онлајн формату. Материјал обука треба даље развијати подржавајући процес изградње културе владавине права и развоја професионалних вештина.

Предузети су даљи кораци за побољшање усаглашености судске праксе објављивањем анонимизованих пресуда Врховног касационог суда (ВКС), четири апелациона суда, Управног суда и Привредног апелационог суда. Напори да се повежу различите постојеће базе података, укључујући базу података о пресудама Европског суда за људска права, као и да се прошири њихов опсег су настављени, али још увек нису остварени. У 2020. години број анонимизованих одлука ВКС постављених у базу података порастао је за 3861; у истом периоду постављене су још 152 анонимизоване одлуке апелационог суда, као и 23.402 интегралне одлуке. Поред тога, по први пут су постављене одлуке Управног суда. Укупно, сада у централизовану базу података ВКС постоји 139.222 интегралних и 9483 анонимизованих одлука Управног суда. Број одлука Прекршајног апелационог суда у бази података је порастао са 4335 на 5858. У 2020. години су по први пут у базу података интегрисане и одлуке Привредног апелационог суда (5580 интегралних одлука и 1111 анонимизованих релевантних одлука). До краја 2020. године, укупан број одлука унесених у јединствену базу судске праксе ВКС је 205.139 интегралних одлука (све врсте судова), од чега је 24.888 одлука анонимизовано (све врсте судова).

Структурне недостатке, укључујући недостатак кохерентности између броја предмета и особља, треба анализирати у контексту свеобухватне процене мреже судова и тужилаштва. Улога Врховног касационог суда у делотворном усмеравању судске праксе је тренутно предмет консултација о уставним амандманима.

Мрежу судова и тужилаштва чини 159 судова и 90 тужилаштва опште и посебне надлежности, који раде у четири инстанце (основни, виши, апелациони и врховни), што доприноси сложености у аспектима финансирања, набавке и судских накнада за услуге. У 2020. години укупан број судија био је 2570, у поређењу са 2531 у 2019. и 10.795 судског особља (2019: 10.685), укључујући 7857 (73%) државних службеника и 2938 (27%) намештеника. Број намештеника, односно особља чији рад није везан за процесуирање предмета, благо је смањен у односу на 2019. годину (2019: 2996, 28%), али је, према европском просеку (Извештај *СЕРЕЛ*), и даље висок у односу на укупан број запослених.

Још увек није успостављен свеобухватни **систем управљања судским предметима (и документима)** који би повезао предмете судова и тужилаштва у Србији. Технички рад на увођењу система за управљање предметима за тужилаштво и затворску управу на националном нивоу, започео је у октобру 2019. године и ближи се крају. Након успешног окончања тендерске процедуре, рад на централизованом систему за управљање предметима у судовима званично је почео у септембру 2021. године. Након што се успостави, овај систем ће омогућавати систем расподеле предмета, који узима у обзир критеријуме за пондерисање предмета ради уравнотеженије расподеле посла, као и квалитетније и благовремено статистичко извештавање. У току јуна 2020, потписан је меморандум о разумевању између Министарства правде и Канцеларије за информационе технологије и електронску управу којим су утврђени технички предуслови. Неопходан је даљи рад како би се осигурало да сви системи могу да испуне своју функцију, посебно у погледу законских промена, довољно особља и буџета. Уопштено гледано, стратегија ИКТ, предвиђена за 2022. годину у Акционом плану за Поглавље 23, јесте кључна. Она би требало да садржи јасне временске рокове и повезане финансијске обавезе, укључујући неопходне људске и техничке ресурсе. Систем за централно статистичко извештавање проширен је на привредне судове. Од новембра 2020, могућа је електронска наплата такси.

Широм Србије има 197 именованих **јавних бележника**, са 1226 јавнобележничких помоћника, сарадника, приправника и административног особља. Јавнобележничка комора је наставила са својим напорима усмереним ка пружању бољих услуга, укључујући коришћење система електронске документације, обуку и стандардизацију праксе.

У области **алтернативног решавања спорова** / посредовања, радна група за ревизију закона о посредовању – медијацији усвојила је анализу о томе како повећати употребу посредовања. О овој анализи и могућим законским изменама које је прате разговарало се на четири јавне расправе у којима су учествовали адвокати, судије, посредници-медијатори, правници, представници цивилног друштва и медија у јулу 2019. године, али даљи кораци након анализе тек треба да буду предузети.

Постоји 1430 лиценцираних посредника. Према њиховим извештајима, у 2020. години обављено је 498 посредовања. Ово представља благи пад у односу на 569 у 2019. и 638 у 2018. години. Од 498 поступака посредовања у 2020, 353 поступка окончана су споразумним поравнањем. У 218 судских поступака, суд је предмете упутио на посредовање. Што се тиче обуке, лиценце за спровођење обуке за посреднике добиле су 23 организације. 17 организације је користило ове лиценце и организовало обуку за преко 3700 полазника. Број поступака посредовања у односу на број грађанскоправних поступака који су у току остаје испод 1%. У годишњем извештају Врховног касационог суда указује се на све већи прилив парничних предмета и идентификује се простор за

повећану употребу алтернативних механизма за решавање спорова као ефикасног начина решавања спорова.

Ефикасност

Настављено је спровођење националног програма за смањење броја заосталих предмета (за период 2016-2020.) под надзором Врховног касационог суда. Програм наставља да има позитиван утицај на ефикасност судова у погледу континуираног смањивања броја заосталих старих извршних предмета. У 2020. години решено је око 353.600 оваквих предмета (од тога око 261.600 извршних), што је већи број него у 2019. години (решено око 214.200 предмета, од чега око 107.300 извршних предмета). Постоје и предмети старији од 10 година и њихов број је и даље висок, са преко 1400 предмета у другостепеним судовима и око 187.100 предмета у основним судовима, углавном предмета грађанске материје. Број предмета у којима се наводи кршење права на суђење у разумном року био је мањи у 2020. (90.977) него у 2019. (100.600) години. Још увек постоји свеукупно висок број нерешених предмета, иако се смањило у поређењу са претходним годинама (382.646 предмета старијих од 3 године на крају 2020. године у поређењу са 621.324 на крају 2019. године). Највећи број нерешених предмета остаје на нивоу основних судова (око 85,95% од укупног броја). Иако је укупан проценат решених предмета смањен са 139,87% на 106,04% између 2016. и 2017. године, он се повећао у 2018. на 110,03%, да би у 2019. поново пао на 102,01%. У 2020. години тај проценат је порастао на 107,81%. Дакле, пету годину заредом, српски правосудни систем је могао да обради више предмета него што је примио. У 2020. години, поступци за предмете које треба решити трајали су у просеку 274 дана, у односу на 267 дана у 2019. години. Истовремено, судови су у 2020. години примили нешто мањи број предмета (око 1.867.900) него у 2019. години (око 2.224.100).

Надлежност Уставног суда обухвата оцењивање усклађености закона и других општих аката са Уставом, решавање сукоба надлежности и одлучивање по уставним жалбама због низа потенцијалних кршења људских и мањинских права и слобода када су оне повређене појединачним актима. Додатна заштита предвиђена Законом о заштити права на суђење у разумном року није смањила број уставних жалби. Још увек постоји потреба за већом транспарентношћу у раду суда, укључујући и транспарентност у погледу приступачности његових седница и интеракција са јавношћу.

И даље постоје значајне разлике у обиму посла између судова широм земље, при чему београдски судови сnose највећи укупни обим посла. Дуги поступци и спор темпо решавања одштетних захтева и даље нарушавају ефикасност и квалитет правосуђа и приступ људи правди. Закон о бесплатној правној помоћи се примењује од октобра 2019. године (*видети процесна права*).

Изменама и допунама Закона о извршењу и обезбеђењу, који је на снази од јануара 2020. године, предвиђен је пренос додатних врста извршних предмета са судова на јавне извршитеље. Законом је такође уведен нови жалбени систем за бољу заштиту појединачних дужника и јачање судске контроле над јавним извршитељима. Ово још увек није пропраћено додатним људским ресурсима у судовима. Таксе за извршне поступке су смањене, а уведена је и платформа „е-Аукција”.

Решавање ратних злочина у земљи

Србија треба у потпуности да сарађује са Међународним резидуалним механизмом за кривичне трибунале (МРМКТ), укључујући потпуно прихватање и извршавање његових пресуда и одлука. Србија наставља да јавно оспорава пресуде Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију (МКТЈ), укључујући и на највишим

нивоима. Сарадња између тужилаштва МРМКТ и српског Тужилаштва за ратне злочине (ТРЗ) мора да се унапреди. У априлу 2021, првостепени судија је утврдио да је Србија у стању несарадње са Трибуналом у вези са хапшењем две особе оптужене за непоштовање суда. Овај налаз је председник МРМКТ формално пријавио Савету безбедности УН-а као чин несарадње.

Што се тиче питања **правосудне сарадње**, постоје билатерални споразуми између тужилаштва Србије и тужилаштва у Босни и Херцеговини, Хрватској и Црној Гори. У другој половини 2020, сарадња са Босном и Херцеговином довела је до подизања пет оптужница у Србији. Сарадња са Хрватском није довела до конкретних резултата. Србија и даље није извршила коначну пресуду Босне и Херцеговине у случају Новака Ђукића. Он је побегао у Србију након осуде. Србија је 14. октобра 2021. године предала Босни и Херцеговини двадесет четири активна кривична предмета против двадесет осам држављана Босне и Херцеговине.

Спровођење **Националне стратегије** за истрагу и процесуирање ратних злочина из 2016. године настављено је веома споро. Број самоиницијативних подизања оптужница остаје низак. Поступци по предметима се настављају несразмерно дуго, а за неке предмете је потребно више од 13 година да се процесуирају након подизања оптужнице. Вишеинституционални механизам пратио је спровођење стратегије и објавио десет извештаја. Влада је 14. октобра 2021. године усвојила нову Националну стратегију за процесуирање ратних злочина. Нова Стратегија је прилика за реализацију обавеза у борби против некажњивости и за помирење, посебно за повећање истрага и подизања оптужница у предметима на високом нивоу и јачање регионалне сарадње. Поред тога, стратегија треба да осигура да посебне одлуке у другим областима, посебно о давању држављанства, неће деловати тако што ће *de facto* подстицати некажњивост. Српске власти и даље пружају подршку и јавни простор осуђеним ратним злочинцима. Капацитети ТРЗ ојачани су почетком 2021. године. Србија има заостатак од 1731 предистражних предмета.

У 2020. години, ТРЗ је подигло седам оптужница против седам лица, при чему је пет оптужница пренето из Босне и Херцеговине. Ове оптужнице су укључивале двојицу оптужених који су у време извршења кривичног дела били на високом положају (командант бригаде) и обухватају злочине који се тичу стотина жртава, што представља конкретан корак ка промени досадашње праксе процесуирања случајева у које су умешани починиоци нижег ранга и мали број жртава.

Виши суд је донео седам пресуда којима је седам тужених осуђено на затворске казне од две до 15 година, док је Апелациони суд донео четири правоснажне пресуде којима је девет оптужених осуђено на затворске казне од две до 15 година. Двојица оптужених су ослобођена од оптужбе.

На дан 31. децембар 2020, воде се судски поступци за 18 ратних злочина пред Вишим судом (15 предмета) и Апелационим судом у Београду (3 предмета) против 40 оптужених³. Апелациони суд је 2020. године донео три правоснажне пресуде против 10 оптужених, од којих је осам оптужених проглашено кривим, и осуђени су на затворске казне од три до 15 година. Двојица оптужених су ослобођени од оптужбе.

Уопштено говорећи, Србија треба да покаже истинску посвећеност истрази и доношењу пресуда у предметима ратних злочина. Ово је такође услов за делотворно

³ На дан 31. марта 2021. године, пред Вишим судом у Београду било је 20 предмета ратних злочина са 41 туженим у првом степену, а пред Апелационим судом седам предмета са 15 тужених у другом степену).

суочавање са наслеђем прошлости и за подстицање помирења. Србија би требало да да приоритет сложеним случајевима и случајевима који укључују високе функционере, и да обезбеди јасан правни приступ решавању питања командне одговорности.

Борба против корупције

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у борби против корупције. Током извештајног периода је остварен **ограничен напредак**. Препорука о спречавању корупције је спроведена утолико што је улога Агенције за спречавање корупције ојачана новим Законом о спречавању корупције, што је у новембру 2020. године закључила и Група држава за борбу против корупције (ГРЕКО) Савета Европе. Међутим, ГРЕКО је такође закључио да Закон о спречавању корупције из 2020. године има недостатке који би могли да угрозе његову примену. Нове измене и допуне овог закона су усвојене у септембру 2021. године. Што се тиче осталих препорука из претходне године, Србија и даље треба да припреми нову стратегију за борбу против корупције праћену акционим планом, и да успостави делотворан механизам координације који би операционализовао циљеве политике превенције и репресије и делотворно се бавио корупцијом. Број оптужница и број првостепених пресуда за случајеве корупције на високом нивоу додатно је смањен у односу на претходне године. Србија треба да повећа напоре у погледу решавања ових недостатака и да побољша спречавање и сузбијање корупције.

Прошлогодишње препоруке стога остају важеће. У наредној години Србија треба нарочито да:

- унапреди резултате у погледу истрага, оптужница и правноснажних пресуда у случајевима корупције на високом нивоу, укључујући и одузимање имовине стечене кривичним делом;
- настави да остварује напредак у спровођењу препорука ГРЕКО-а у вези са превенцијом корупције;
- усвоји и почне са спровођењем нове стратегије за борбу против корупције подржану уверљивим и реалистичним акционим планом, као и ефикасним механизмом координације.

Резултати

Србија је наставила да спроводи Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције. У вези са корупцијом на високом нивоу, на основу оптужница Тужилаштва за организовани криминал, судови су донели првостепену пресуду против 22 лица у 2020. години (у поређењу са 30 у 2019. и 21 у 2018. години). Изречене су правоснажне пресуде против 11 лица. Тужилаштво за организовани криминал је наложило спровођење истрага против 21 лица и подигло је 19 оптужница (у односу на 20 у 2019, 41 у 2018. и 50 у 2017. години). Није било случајева где је наложено одузимање имовине (у односу на три у 2019. години). Србија још увек треба да покаже уверљиве резултате када је реч одузимању имовине у случајевима корупције.

У 2020, специјална одељења за сузбијање корупције у вишим јавним тужилаштвима примила су 2936 кривичних пријава (у поређењу са 3577 у 2019. години). Наложили су 189 истрага, а против 23 лица покренуте су паралелне финансијске истраге. Подигнуто је укупно 470 оптужница (у поређењу са 583 у 2019. години). Судови су изrekli

првостепене пресуде против 230 лица, на основу оптужница ових одељења (у поређењу са 399 у 2019. години). Изречене су правоснажне пресуде против 195 лица.

Остала тужилаштва (не специјална одељења) издала су 22 налога за истрагу у вези са корупцијом и привредним криминалом и подигла су 136 оптужница. Судови су осудили 186 лица у првом степену и 114 лица на последњем степену. Коначно одузимање имовине извршено је у три случаја.

Што се тиче повреда одредаба о сукобу интереса из Закона о спречавању корупције, Агенција за спречавање корупције (Агенција) је поднела два захтева за покретање прекршајног поступка (2019. године: 10). Агенција је покренула 439 поступака за утврђивање повреда закона (2019. године: 310). Прекршајни судови су 2020. године донели првостепене одлуке о одговорности 11 јавних функционера (2019. године: 27).

Агенција је у 2020. години поднела 29 захтева за покретање прекршајног поступка због пропуста да се благовремено поднесу пријаве имовине (2019. године: 76; 2018. године: 45). На основу рада Агенције у претходним годинама, прекршајни судови су у 2020. години донели 80 правоснажних пресуда (65 у 2019. години). Агенција је у 2020. години поднела 13 кривичних пријава (2019. године: 25, 2018: 16) због основане сумње да јавни функционер није пријавио имовину, односно да је дао лажне информације о имовини с намером прикривања чињеница. На основу претходног рада Агенције, донето је 8 пресуда (2019: 19).

Агенција је 2020. године контролисала извештаје о трошковима изборне кампање за парламентарне, покрајинске и локалне изборе. У марту 2021. године је објавила извештаје о контроли финансирања политичких активности и контроли трошкова изборних кампања. Тек треба да се процене ефикасност и утицај законских промена, као и капацитет Агенције да врши контроле у вези са коришћењем јавних ресурса током изборних кампања. У контексту изборне кампање 2020. године, Агенција је донела 34 одлуке на основу извештаја поднесених против политичких партија и једну одлуку по службеној дужности. Одлуке су објављене на сајту Агенције. У 9 случајева утврђено је кршење закона.

Због кршења одредби Закона о финансирању политичких активности, Агенција је поднела 255 захтева за покретање прекршајног поступка (2019. године: 96). Од тога, 144 су били због недостављања извештаја о трошковима кампање у 2020. години. На основу правоснажних пресуда, донето је 9 решења о губитку права на добијање средстава из јавних извора намењених за финансирање редовног рада за наредну годину (2019. године: 59; 2018. године: 33).

Свеобухватна и на доказима заснована оцена **приступа информацијама** није могућа, јер већина органа власти не испуњава обавезу достављања података Поверенику за информације од јавног значаја у вези са захтевима грађана за информације. Повереник је утврдио да је 84% (2019: 83%; 2018: 87%) притужби грађана – већина њих се односи на ћутање администрације – било основано, што значи да су информације које су грађани тражили требале да буду достављене од стране власти у складу са Законом о приступу информацијама од јавног значаја. У 38% (2019. године: 41%; 2018. године: 55%) ових основаних случајева, органи власти су известили да су поступили по захтеву Повереника да пружи информације подносиоцима жалби и пре него што је донета одлука по жалби. Административно извршење одлука које је Повереник донео тек треба да се обезбеди. Као и претходне године, управна инспекција није поднела ниједан захтев прекршајним судовима за покретање поступка због неизвршавања одлука Повереника.

Судови у Србији су у 2020. години примили 117 (2019. године: 152) нових предмета на основу Закона о заштити узбуњивача. Од 177 нерешених предмета, 128 предмета је окончано (2019. године: 160). Извештаји узбуњивача, попут случаја Крушик, који су поменути у претходном извештају, још увек нису истражени у складу са законом. Србија мора да појача заштиту узбуњивача и да истражи наводе о случајевима корупције на високом нивоу како би ојачала поверење у институције.

Током 2020. године усвојено је више подзаконских аката у циљу спровођења Закона о јавним набавкама (*видети поглавље 5 – Јавне набавке*). Канцеларија за јавне набавке је завршила активности које имају за циљ већу транспарентност и побољшање квалитета е-платформе и података на Порталу јавних набавки. Објављивање свих информација о набавкама повезаним са COVID-19 допринело би већој транспарентности и поверењу.

Институционални оквир

Превентивне мере

Србија је у новембру 2020. године одобрила објављивање другог извештаја о усаглашености о примени препорука Групе држава за борбу против корупције Савета Европе (ГРЕКО) о превенцији корупције у погледу посланика, судија и тужилаца. У свом извештају, ГРЕКО је нагласио да су од 13 препорука две у потпуности спроведене, десет делимично и једна још увек није спроведена. ГРЕКО сматра да је ситуација „глобално незадовољавајућа“ и одлучио је да покрене своју „процедуру због неусаглашености“ укључујући и захтев Србији да извештава о постигнутом напретку.

Србија је предузела неке кораке да делимично испуни једну препоруку ГРЕКО-а усвајањем, по хитном поступку, кодекса понашања посланика у децембру 2020. године, у циљу избегавања сукоба интереса и његовог решавања. Поред усвајања овог кодекса, ГРЕКО је такође препоручио да се он ефикасно примењује у пракси и да буде праћен одговарајућим смерницама, обуком и саветовањем. У септембру 2021. године, Скупштина је усвојила ревидирану верзију кодекса понашања с циљем праћења препорука ГРЕКО-а.

Закон о спречавању корупције ступио је на снагу септембра 2020. године. Усвојени су сви неопходни подзаконски акти. У фебруару 2021. године Скупштина је дала аутентично тумачење израза „јавни функционер“ који се користи у закону за дефинисање његовог предмета. Ово аутентично тумачење сада прецизира да се закон односи само на лица која су грађани Србије непосредно бирали, као и на лица која бира, именује или предлаже Скупштина, председник, ВКС, ВСС, ДВТ, влада, Скупштина или влада покрајине и власти локалних самоуправа. Аутентично тумачење је довело до тога да неке категорије лица, између осталих, буду искључене: директори и чланови извршних органа образовних установа, директори и чланови управних одбора здравствених установа, као и директори и чланови управних одбора у привредним друштвима у којима Србија, аутономне покрајине или локалне самоуправе имају удео или акције.

ГРЕКО је оценио овај закон у светлу својих препорука у наведеном другом редовном извештају о усаглашености. Заузео је став да он представља побољшање у неким областима, док и даље „садржи недостатке који би могли да угрозе његову примену“. Они укључују, између осталог, недостатак критеријума којима се дозвољава или ограничава јавним функционерима обављање пословних активности; дискреционо право јавних функционера да пријаве делове своје имовине; неколико категорија имовине јавних функционера није јавно објављено и низак ниво новчаних казни за кршење закона. ГРЕКО је тако закључио да је ова препорука у вези са Законом о

спречавању корупције само даљег усклађивања са препорукама ГРЕКО-а. Србија треба да настави да спроводи препоруке у складу са духом извештаја и да пошаље извештај ГРЕКО-у до 31. октобра 2021. године. Ојачани су ресурси и капацитети Агенције за спречавање корупције и Агенција је унапредила свој електронски информациони систем. У децембру 2020. године имала је 96 запослених од планираних 163. Пет чланова одбора Агенције именовано је у марту 2021. године. Скупштина је у децембру 2020. године разматрала и формално прихватила извештај Агенције за 2019. годину, а у марту 2021. године Агенција је доставила Скупштини на усвајање извештај за 2020. годину, заједно са извештајем о спровођењу Акционог плана за Поглавље 23, потпоглавље о борби против корупције. Радионице или дискусије у оквиру релевантних скупштинских одбора о овим извештајима нису одржане.

Постоји потреба за снажном политичком вољом да се потпуни мандат Агенције ефективно спроведе и обезбеди веће поверење грађана у институције које спречавају корупцију.

У секторима који су посебно осетљиви на корупцију (као што су јавне набавке, инфраструктурни пројекти, здравство, образовање, грађевинарство и просторно планирање и јавна предузећа), тек треба да се остваре опипљива побољшања у погледу транспарентности и смањења ризика од корупције у овим областима. У фебруару 2020. године усвојен је Пословни план за унапређење организације и рада царинске службе за период 2020–2024. године. Један од стратешких циљева је посвећен борби против корупције, антикорупцијским политикама и превентивним мерама.

Још увек треба усвојити оквир политике за борбу против корупције у области опорезивања. Ризици од корупције у спровођењу јавно-приватног партнерства и у вези са коришћењем изузетака у великим инфраструктурним пројектима још увек нису систематски обрађени. Није дошло до измена закона о посебним поступцима за линијске инфраструктурне пројекте, којим се дозвољава изузеће пројеката од „стратешког значаја“ од правила јавних набавки.

Од 106 (2019. године: 102) локалних самоуправа које су усвојиле планове за борбу против корупције, 22 (2019. године: 28) су основале тело за праћење њихове реализације, углавном по моделу Агенције. Уопштено говорећи, није било опипљивих побољшања што се тиче напора у борби против корупције на локалном нивоу, а какво је дејство локалних планова за борбу против корупције тек треба да се види.

Савет за борбу против корупције, у својој улози саветника Владе, наставио је да активно открива и анализира случајеве системске корупције. За озбиљну је забринутост то што власти још увек нису успоставиле конструктивнији однос са Саветом. Потребне измене и допуне Пословника Владе за систематско разматрање препорука Савета за борбу против корупције касне од 2016. године. Савет се такође још увек не консултује системски о нацртима закона. Влада није успела да успостави процедуру за консултације са Саветом, иако је то планирано од 2016. године. Савет је издавао информативне извештаје, укључујући извештаје о инфраструктурним пројектима у железничком сектору и о објектима специјалних болница за рехабилитацију. Нису организовани састанци између релевантних тужилаштава и Савета за борбу против корупције како би се побољшало спровођење препорука наведених у извештају. Савет и даље не ради у пуном саставу: именовано је само 6 од 13 чланова.

Спровођење закона

Број запослених у посебним одељењима за борбу против корупције у Вишим тужилаштвима у Краљеву, Нишу, Новом Саду и Београду је отприлике остао исти: има 44 заменика јавних тужилаца (45 у 2019. години). Виша државна тужилаштва предвиђају радна места за по једног финансијског форензичара у сваком од четири посебна одељења. Два и даље недостају, и то у Нишу и Краљеву. Осим тога, тренутно је запослен само један од два финансијска форензичара предвиђена у Тужилаштву за организовани криминал.

Тужилаштво за организовани криминал, које је надлежно за случајеве корупције на високом нивоу, и даље нема довољно особља (*видети поглавље 24 – Правда, слобода и безбедност*). У мају 2021. године ступио је на снагу Правилник о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места, којим су успостављене нове организационе јединице и повећан број запослених. Попуњавање упражњених радних места захтева постојање адекватних смештајних капацитета за све запослене. Виши суд у Београду који се бави корупцијом такође нема довољно кадрова. Касни се са израдом правилника о систематизацији (одлукама о расподели кадрова) за посебна одељења за сузбијање корупције, иако је извршена основна анализа. С обзиром на ово кашњење, потребе за техничком опремом за ова одељења није било могуће утврдити. Спроведене су обуке за тужилаштво.

Током 2020. године радиле су три радне групе састављене од представника релевантних државних органа за истраживање кривичних дела корупције, једна у посебном одељењу у Краљеву и две у посебном одељењу у Нишу (шест у 2019. години).

Треба повећати транспарентност рада тужилаштва и судова у области борбе против корупције. Републичко јавно тужилаштво треба да интензивира мониторинг разлога за одбацивање кривичних пријава или дуготрајних истрага коруптивних дела.

Државна ревизорска институција је наставила са ревизијом финансијских извештаја корисника јавних средстава. Провером да ли су успостављени и обезбеђени услови за адекватно функционисање интерне ревизије, утврдила је да од укупног броја тела која подлежу ревизији (99), која имају обавезу да успоставе интерну ревизију, 45 од њих (45,45%) није успоставило поступке интерне ревизије, што наговештава позитиван тренд (у поређењу са 57% у 2019. и 76,5% у 2018. години).

Правни оквир

Србија је потписница свих међународних конвенција о борби против корупције. Правни оквир за борбу против корупције углавном постоји. Забрињава чињеница да **Закон о финансирању политичких активности** није мењан од 2016. године да би се обезбедила усклађеност са свим препорукама ОЕБС-а / Канцеларије за демократске институције и људска права (КДИЉП) и ојачала независност и административни капацитет релевантних надзорних органа.

Измене и допуне **закона о приступу информацијама од јавног значаја** усвојене су на нивоу Владе 7. октобра 2021. године.

Правни оквир за **заштиту узбуњивача** мора бити усклађен са новим правним тековинама ЕУ.

У погледу **транспарентности и интегритета у јавној управи**, није дошло до значајног смањења прекомерног броја – 62% попуњених радних места (јун 2021.) вршиоца дужности виших руководиоца, а недржавни службеници су и даље

постављани за вршиоце дужности након законског рока од јула 2019. године, што представља кршење Закона о државним службеницима. Још увек није решен ни сличан проблем у вези са вршиоцима дужности директора предузећа у државном власништву - 22 од 34. Закон о пореклу имовине, усвојен 2020. године, који предвиђа додатне правне могућности и људске ресурсе за пореску управу да проверава имовину физичких лица у односу на пријављени приход и опорезује сву непријављену имовину на основу посебне тарифе. Овај закон је измењен 2021. године како би се разјаснило то да се он не односи на незаконито стечену имовину, већ на имовину за коју не постоји објашњење порекла. Његово спровођење мора да буде недискриминаторно и не сме бити подложно корупцији.

Стратешки оквир

Србија још увек нема **стратегију за борбу против корупције**. Досадашња национална стратегија за борбу против корупције за период 2013–2018 и њен пратећи акциони план су престали да важе. Постоји јасна потреба за антикорупцијском стратегијом праћеном кредибилним акционим планом, поред релевантног одељка у Акционом плану за Поглавље 23. Оперативни план за спречавање корупције у областима од посебног ризика усвојен је на седници Владе одржаној 30. септембра 2021. године. Међутим, свеобухватна стратегија и акциони план за спречавање и сузбијање корупције и даље су потребни.

Агенција за спречавање корупције је припремила извештај о спровођењу дела потпоглавља Акционог плана за Поглавље 23 који се односи на корупцију, и доставила га је Скупштини на усвајање у марту 2021. године. Према овом нацрту извештаја, Србија је завршила само 26 (42%) активности које су или морале да буду завршене у другој половини 2020. године или су биле континуиране активности.

Основна права

Законодавни и институционални оквир Србије за заштиту људских права је у великој мери успостављен. Међутим, потребно је обезбедити доследну и ефикасну примену оквира. Србија тек треба да ангажује нове кадрове у Канцеларији Заштитника грађана и у Канцеларији Повереника за заштиту података о личности. Предлог новог закона о Заштитнику грађана, као и Предлог закона о изменама и допунама Закона о приступу информацијама од јавног значаја усвојени су 7. октобра 2021. на нивоу Владе. Усвајање нове стратегије за борбу против дискриминације и новог акционог плана за Ромска питања су одложени.

Поред улагања значајних напора да се подржи слобода изражавања, Србија треба да примени препоруке из извештају за 2020. годину. Србија нарочито треба да:

- ојача институције за људска права, укључујући доделу неопходних финансијских средстава и људских ресурса;
- усвоји и почне да спроводи нову стратегију за борбу против дискриминације; активно спроводи истраге и доноси пресуде за кривична дела учињена из мржње;
- покаже, кроз унапређено прикупљање података, конкретно побољшање широм

земље у ефективном остваривању права припадника националних мањина, укључујући, кад је реч о Ромима⁴, побољшање на основу циљева постављених Познањском декларацијом.

Србија је ратификовала главне међународне инструменте о људским правима, али тек треба да постане страна у Међународној конвенцији о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица.

Европски суд за људска права је у периоду од јуна 2020. до јуна 2021. донео десет пресуда које се тичу Србије и утврдио да је она прекршила Европску конвенцију за заштиту људских права у седам случајева. То се нарочито односи на четири случаја кршења Конвенције у вези са заштитом имовине, три у вези са правом на правично суђење и два у вези са забраном мучења. Спровођење механизма за пружање појединачних правних лекова родитељима у случајевима сличним предмету *Зорица Јовановић против Србије* и даље траје, уз прикупљање и провере случајева које су пријавили родитељи несталих беба.

Када је реч о **промовисању и спровођењу људских права**, новоуспостављена Влада је оформила Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог. Парламент је на својој пленарној седници у децембру 2020. године усвојио закључке о годишњим извештајима независних тела. У поређењу са 2019. годином, дошло је до повећања броја жалби које су грађани поднели Заштитнику грађана током 2020. године (2019: 3276; 2020: 5056), као и до повећања у броју препорука Заштитника грађана упућеним надлежним органима (2019: 934; 2020: 1,070). Према Заштитнику грађана, проценат његових препорука по којима су органи власти поступили и даље је висок (2019: 95,5%; 2020: 94,5%). Међутим, неке препоруке које се односе на „јавни интерес” још увек нису узете у обзир. Србија још увек није запослила нове кадрове у Канцеларији Заштитника грађана (рок у Акционом плану: четврти квартал 2021) и обезбедила одговарајуће просторије. Флукуација запослених у Канцеларији и даље изазива забринутост. Број попуњених радних места се заправо смањιο (2019: 93; 2020: 84). Предлог новог закона о Заштитнику грађана усвојен је на нивоу Владе 7. октобра 2021. У децембру 2020, Поткомитет за акредитацију Глобалне алијансе националних институција за људска права (GANHRI), чији је секретаријат Канцеларија Високог комесара УН за људска права, одлучио је да одложи преглед акредитације Заштитника грађана на годину дана, док се не доставе додатне информације о питањима која изазивају забринутост, као што су избор и постављање, решавање појединачних притужби и сарадња са цивилним друштвом.

У области **превенције мучења и злостављања**, Заштитник грађана је, у улози националног механизма за превенцију тортуре, наставио да повећава број својих посета на релевантним местима (2019: 77; 2020: 85). Настављене су обуке о методологији за истраживање случајева тортуре, с обзиром на велики број непримењених препорука Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања и кажњавања (CPT). Ове препоруке се нарочито односе на извештај CPT-а о његовој *ad hoc* посети Србији 2017. године, у којима се наводи да је злостављање прихваћена пракса у постојећој полицијској култури. У јануару 2021. године, Европски суд за људска права је одлучио о предмету *Зличкић против Србије*, налазећи да је Србија прекршила члан 3. Европске конвенције за заштиту људских права, наиме забрану

⁴ У складу са терминологијом европских институција, кровни термин „Роми” овде се користи да означи више различитих група, без порицања специфичности ових група.

нечовечног и понижавајућег поступања у полицијском притвору, и није спровела делотворну истрагу. У фебруару 2021. Заштитник грађана је објавио анализу законитости рада Министарства унутрашњих послова током грађанских протеста одржаних у јулу 2020. године због мера у вези са пандемијом болести COVID-19. У свих осам истражених случајева, Заштитник грађана је утврдио незаконито поступање полицијских службеника према грађанима. Неправилности су обухватале недозвољену употребу силе и незакониту употребу принудних средстава, непостојање видљивих идентификационих ознака на униформама полицијских службеника и одсуство брзе реакције Сектора унутрашње контроле Министарства. Заштитник грађана је препоручио Министарству да идентификује и санкционише одговорне полицијске службенике. Истраге су покренуте; још увек нису резултирале дисциплинским казнама. Заштитник грађана је у свом тематском извештају из септембра 2020. године утврдио да здравствени радници у цивилним здравственим установама и даље немају знање и вештине неопходне за документовање знакова злостављања које је починила полиција у складу са Истанбулским протоколом, што може имати штетан утицај на истрагу пред правосудним органима. У септембру 2020, независни стручњак ангажован од стране Министарства правде закључио је да измене и допуне кривичног законика из маја 2019, којима се уводи казна доживотног затвора без могућности условног отпуста за одређени број кривичних дела, нису у складу са Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода и судском праксом Европског суда за људска права. Сличну забринутост изнео је и комесар Савета Европе за људска права пре усвајања измена и допуна. Није остварен напредак у доношењу закона о спречавању лошег поступања и злостављања у социјалним установама.

Када је реч о **затворском систему**, програм реновирања наставио се у неколико затвора, у складу са истеклом стратегијом за смањење преоптерећености смештајних капацитета у заводима за извршење кривичних санкција. Програми лечења у затворима и затворским медицинским установама наставили су да се унапређују, у складу са препорукама *CPT*-а. Након одлуке из 2018. године о оснивању посебног одељења за алтернативне санкције, у мају 2021. године донета је одлука о систематизацији радних места. У току је пријем додатних повереника за условну казну. Наставља се са све чешћом применом алтернативних санкција, али велики проценат осуђених лица је у кућном затвору, а не на издржавању казне рада у јавном интересу. Поред тога, удео алтернативних санкција – 35 на 100.000 становника, укључујући и оне под електронским надзором, остаје низак. И даље постоје раније идентификовани недостаци у погледу услова у затвору, пружања правне помоћи и здравствене заштите. Развијени су програми за затворенике на одслужењу дуготрајних казни након њиховог пуштања на слободу, али је институцијама на локалном нивоу потребно више ресурса како би се обезбедило њихово спровођење.

Закон о заштити података о личности је углавном усаглашен са Општом уредбом ЕУ о заштити података. У свом годишњем извештају за 2020. годину, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности истакао је потребу за усклађивањем одредаба свих осталих закона које се односе на обраду података о личности са новим законом о заштити података о личности. Према Закону о заштити података о личности, такво усклађивање очекивало се до краја 2020. године. Број именованих „службеника за заштиту података” у јавноправним субјектима остао је мали. За Канцеларију Повереника потребно је обезбедити људске, техничке и финансијске ресурсе неопходне за ефикасно обављање његових задатака и вршење овлашћења. Тренутно, од предвиђених 129, у Канцеларији има 99 запослених. Повереник за заштиту података о личности дао је негативно мишљење на процену

утицаја Министарства унутрашњих послова о уличном видео-надзору, где је оценио да не постоји законски основ за коришћење биометријског надзора. Министарство је одложило обраду биометријских података о личности док се не измени Закон о евиденцијама и обради података у области унутрашњих послова и не усклади са Законом о заштити података о личности. Пропорционалност и неопходност оваквог надзора мораће да се процене пре његовог могућег спровођења, у складу са одредбама Закона о заштити података о личности. Након нарушавања приватности у централизованом здравственом информационом систему за болест COVID-19 у априлу 2020. године, Повереник за заштиту података о личности је спровео поступак надзора и издао упозорења Институту за јавно здравље. Ово се заснивало на чињеници да руковалац подацима у систему за болест COVID-19 није спровео, пре почетка обраде података, процену утицаја, како је то законом прописано. Такође, руковалац подацима није предузео одговарајуће техничке, организационе и кадровске мере за заштиту података о личности, као што је адекватно уређење односа између руковаоца подацима и обрађивача података.

Слобода мисли, савести и вероисповести је гарантована Уставом и начелно се поштује. Међутим, недостатак транспарентности и доследности у процесу регистрације верских заједница и даље је једна од главних препрека која спречава неке верске групе да остваре своја права. Није остварен напредак у погледу усклађивања Закона о црквама и верским заједницама са међународним стандардима.

Слобода изражавања

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у вези са слободом изражавања. Уопштено гледано, остварен је **ограничен напредак** усвајањем и почетком спровођења ограниченог броја мера на основу Акционог плана за Медијску стратегију, док су се вербални напади на новинаре од стране високих званичника наставили. Кабинет републичког јавног тужиоца (КРЈТ) издао је обавезно упутство за све јавне тужиоце, којим налаже хитно поступање – по убрзаном поступку – у случајевима претњи новинарима и напада на новинаре. Тужиоци су дужни да воде посебну евиденцију у вези са кривичним делима почињеним против новинара. Србија је у децембру 2020. године усвојила Акциони план за Медијску стратегију. Спровођење Акционог плана је до сада било ограничено, док су измене медијских закона, укључујући оне које се односе на улогу Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ), предвиђене за каснију фазу 2021. и 2022.. Србија је формирала две радне групе које извештавају председника Владе, а које укључују представнике медија: једну за праћење спровођења Медијске стратегије, а другу за безбедност новинара.

Случајеви претњи и насиља над новинарима и даље су забрињавајући, а целокупно окружење за несметано остваривање слободе изражавања и даље треба додатно ојачати у пракси. Већина медијских удружења повукла се из групе за безбедност новинара у марту 2021. године, наводећи као разлог говор мржње и кампање блаћења новинара и представника цивилног друштва, укључујући оне од стране шефа посланичког клуба владајуће странке у Скупштини. Ови вербални напади десили су се у Скупштини чак и након што је усвојен Кодекс понашања у децембру 2020.

Препоруке из прошле године тек треба применити и стога и даље важе. У решавању трајних недостатака, Србија треба да, без одлагања, спроведе своју Медијску стратегију и Акциони план на транспарентан и инклузиван начин, поштујући слово и дух циљева из те стратегије, и приоритетно се фокусирајући на:

- унапређење општег окружења за слободу изражавања уздржавањем од вербалних напада и претњи новинарима од стране високих званичника; поред тога, обезбеђивање да се по претњама и случајевима физичког и вербалног насиља брзо поступа и да се они јавно осуде;
- обезбеђивање благовременог спровођења Медијске стратегије и јачање медијског плурализма; то укључује мере везане за функционисање и мандат РЕМ-а, како у изборном (у светлу препорука *ODIHR*-а), тако и у ванизборном периоду, као и на јавним медијским сервисима;
- обезбеђивање благовременог спровођења Медијске стратегије у погледу транспарентног и правичног суфинансирања медијских садржаја који служе јавном интересу, као и повећање транспарентности у власништву медија и оглашавању.

Застрашивање новинара

Уопштено говорећи, случајеви претњи, застрашивања и насиља над новинарима и даље изазивају забринутост, посебно на локалном нивоу. Упркос разликама у бројкама, због различитих методологија, два главна медијска удружења у Србији су, у поређењу са 2019, у 2020. години забележила пораст броја напада и притисака на новинаре. То је наведено и у извештају Заштитника грађана за 2020. годину. Стална радна група за безбедност новинара наставила је да помаже у побољшању размене информација између полиције, тужилаштва и медијских удружења. Влада је основала и нову радну групу за безбедност новинара, која извештава председника Владе, а у коју су укључени представници медија. Поред периодичних састанака, радна група се састајала неколико пута по хитном поступку када су пријављивани случајеви напада на новинаре и давала саопштења за медије. Под окриљем нове радне групе, у марту 2021. године почела је са радом 24-часовна СОС телефонска линија за пријаву напада и притисака на новинаре. Нова веб-платформа за безбедност и заштиту новинара покренута је у априлу 2021. Заштитник грађана је у августу 2021. представио свој рад на успостављању централне базе података о нападима и претњама усмереним на медије. Операционализација базе података тек треба да буде завршена. Након предлога изнесених у радној групи, Влада је новинаре одредила као приоритетну групу у процесу вакцинације против болести COVID-19. Извршена је анализа кривичног законика, укључујући нацрте измена које се односе на унапређење заштите новинара. Већина медијских удружења повукла се из групе за безбедност новинара у марту 2021, наводећи као разлог недостатак званичне реакције на вербалне нападе на новинаре у контексту актуелног случаја у вези са организованим криминалом. Ове вербалне нападе, усмерене и на организације цивилног друштва, извршио је нарочито шеф посланичког клуба владајуће странке у Скупштини, а догодили су се чак и након што је у децембру 2020 усвојен Кодекс понашања. У марту 2021. Административни одбор Скупштине надлежан за вршење надзора над применом Кодекса понашања, одбио је све жалбе представника цивилног друштва. Председник Вучић је јавно позвао да престану напади на медије и да се медијима дозволи да раде свој посао. Исту молбу накнадно је изнело и Министарство културе и информисања. Председница владе апеловала је на представнике медија да се поново придруже радној групи.

У децембру 2020. Републичко јавно тужилаштво (РЈТ) издало је обавезна упутства за све јавне тужиоце, прописујући хитно поступање – по убрзаном поступку – у случајевима претњи новинарима и напада на новинаре. Тужиоци су дужни да воде посебну евиденцију у вези са кривичним делима почињеним против новинара.

Претходно успостављена мрежа контакт особа у јавним тужилаштвима за такве случајеве сада окупља 115 заменика јавног тужиоца. Министарска културе и информисања повукла је све захтеве за покретање судских поступака против новинара, које је претходни министар упутио Државном правобранилаштву, као и пет кривичних пријава против представника медија поднетих Тужилаштву. Према информацијама РЈТ у вези са делима која испуњавају услове за кривично гоњење, од 55 случајева поднетих у 2020. години, РЈТ је до краја децембра 2020. године размотрило 37 случајева, а 18 случајева је одбачено. Окончана су укупно три предмета (три осуђујуће пресуде), док се за преостала 34 предмета наставља кривични поступак: два предмета су пред судом, девет у предистражном поступку, 14 у истражном поступку (доказне радње), и девет предмета без идентификованих починилаца. У фебруару 2021, бивши председник општине је у првом степену осуђен на казну од преко четири године затвора зато што је угрозио живот истраживачког новинара који је писао о корупцији на локалном нивоу, наредивши подметање пожара у његовом дому децембра 2018. године. Када је реч о комисији чији је задатак испитивање три случаја убиства новинара, у септембру 2020, из процедуралних разлога, Апелациони суд укинуо је првостепену пресуду против оптуженог за убиство новинара Славка Ћурувије; ново суђење је у току. У остала два случаја убиства истрага је у току.

Спровођење правних прописа / институције

Независност Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ) треба да се ојача како би му се омогућило да ефикасно заштити плурализам медија. Предвиђено је да се до 2022. године спроведу одговарајуће мере у оквиру Медијске стратегије. Након што је РЕМ изабрао свог председника у децембру 2020. године (место није било попуњено од 2016. године), један члан РЕМ-а је дао оставку, наводећи као разлог недостатак транспарентности изборне процедуре и критикујући пасивност РЕМ-а у спровођењу своје основне функције регулисања електронских медија. Ово упражњено место попуњено је у мају 2021. Још једно упражњено место попуњено је у јулу 2021, чиме је успостављен пун капацитет Савета РЕМ-а. У новембру 2020. РЕМ је објавио завршни извештај о медијском извештавању о парламентарним изборима одржаним у јуну 2020. и закључио да су јавни медијски сервиси испунили законске обавезе у погледу једнаког представљања, док су комерцијалне телевизијске станице фаворизовале различите политичке опције. РЕМ је констатовао да је велики део медијског простора дат аналитичарима за које се чини да су политички пристрасни. У свом завршном извештају о изборима, ODIHR је утврдио да већина ТВ канала са националном фреквенцијом и новина промовише Владино политику и да је неколико медија који су нудили алтернативне погледе имало ограничен домет и није представљало ефикасну противтежу, што је нарушило разноликост политичких ставова доступних кроз традиционалне медије, преко којих већина гласача добија информације. ODIHR је такође утврдио да су и надзорни одбор и РЕМ остали пасивни у надгледању понашања медија током периода кампање, иако је РЕМ био активнији у завршној фази кампање и забранио неколико предизборних реклама. Од последњих избора, једна локална ОЦД израчунала је да је 93% времена у програмима националних вести у периоду од јула 2020. до јуна 2021. дато члановима владајуће коалиције, који су или приказивани на неутралан (63%) или позитиван (37%) начин, док је 7% времена дато члановима опозиције, који су већином приказивани у негативном контексту (57%). Повереник за информације од јавног значаја донео је у марту 2021. одлуку којом се од РЕМ-а захтева да објави своје базе података о праћењу рада емитера. РЕМ је одговорио да не може да их објави због уговорних аранжмана. Говор мржње и дискриминишући речник често се користе и толеришу у медијима, а регулаторна тела или тужиоци ретко се с њима баве.

Настављени су вербални напади и кампање блаћења новинара. Савет за штампу наставио је са евидентирањем кршења новинарског кодекса професионалног понашања у штампаним медијима. Поновљене изјаве високих државних званичника о свакодневном и истраживачком раду новинара спречавају стварање окружења у којем се слобода изражавања може несметано остваривати. Често одбијање јавних тела да открију информације или ћутање администрације након захтева поднетих на основу Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја и даље ометају рад новинара.

Јавни медијски сервис

Потребно је побољшати представљање плуралитета политичких ставова од стране јавних медијских сервиса. Од лета 2021. чланови опозиционих партија почели су да буду присутнији у јутарњим програмима Радио-телевизије Србије (РТС), али још увек не и у (вечерњим) емисијама у ударним терминима. Потребно је унапредити јавне медијске сервисе на језицима мањина, нарочито кад је реч о Радио-телевизији Србије (РТС). Како је предвиђено Медијском стратегијом, да би се ојачала његова независност и стабилност, РТС није уврштен у државни буџет за 2021. Уместо тога, Скупштина је усвојила повећање претплате изменом Закона о привременом уређивању начина наплате таксе за јавни медијски сервис, док Закон и даље предвиђа могућност јавног суфинансирања по потреби.

Економски фактори

Политички и економски утицај на медије и даље представља разлог за забринутост. Медијска стратегија Србије предвиђа да се мере, укључујући измене и допуне закона о медијима, спроведу до краја 2021. и 2022. године са циљем решавања питања транспарентности у власничким структурама и правичности у финансирању медијских садржаја и оглашавања из државних ресурса. Постојећим Смерницама за суфинансирање медија захтева се процена да ли су учесницима у позиву за подношење предлога изречене мере од стране државних тела, регулаторних тела или саморегулаторних тела због кршења професионалних и етичких стандарда. Међутим, штампани медији, за које је Савет за штампу Србије забележио највише кршења новинарског кодекса професионалног понашања, наставили су да примају јавна средства за суфинансирање, нарочито на локалном нивоу. Предузете су мере у погледу приватизације новинске агенције Танјуг, како је предвиђено Медијском стратегијом. Процес приватизације медијског сектора тек треба да буде завршен. Медијска стратегија је такође указала на непостојање одговарајућих критеријума и механизма за процену постојања медијског плурализма у Србији и идентификовала мере усмерене на решавање ових питања. У току је неколико судских спорова и поступака у које су укључени Телеком Србија, чији је већински акционар држава, и приватна предузећа, како у Србији тако и у иностранству, у контексту високе концентрације медијског тржишта у Србији.

Слобода уметничког изражавања

Слобода уметничког изражавања загарантована је Уставом. У октобру 2020. године, група маскираних појединаца је упала на изложбу стрипова, бацила сузавац и уништила радове. Претње смрћу упућене су и на друштвеним мрежама и пријављене полицији, која је ухапсила пет особа. Министарство културе јавно је осудило овај инцидент, уз истовремену критику садржаја изложбе. Укупно у 2020. години покренута су четири случаја на основу кривичних пријава за кривична дела против уметника у вези са излагањем њихових радова.

Професионалне организације и услови рада

Недостатак сигурности запослења новинара и уређивачко окружење које фаворизује „таблоидизацију” нису погодни за побољшање новинарских стандарда и отпорности на дезинформације. Процес приватизације медијског сектора тек треба да буде завршен. Пандемија болести COVID-19 резултирала је погоршањем економске ситуације медија у Србији, који су погођени критичним смањењем прихода од оглашавања.

(Видети такође Поглавље 10 – Информационо друштво и медији)

Иако је законодавство које се односи на **слободу окупљања и удруживања** начелно у складу са европским стандардима, није постигнут напредак у усаглашавању са Смерницама *ODIHR*-а о слободи мирног окупљања или у усвајању подзаконских прописа. Заштитник грађана је у фебруару 2021. године објавио анализу законитости рада Министарства унутрашњих послова током грађанских протеста одржаних у јулу 2020. због мера у вези са пандемијом болести COVID-19 *(видети и део о превенцији мучења и злостављања у оквиру основних права)*.

Питања радних и синдикалних права даље су обрађена у Поглављу 19 – Социјална политика и запошљавање.

Кад је реч о **имовинским правима**, Агенција за реституцију је наставила са натуралним реституцијама и усвајањем првостепених одлука о повраћају одузете имовине. Влада је у јануару 2021. усвојила коефицијент за финансијску реституцију када враћање имовине у натуралном облику није могуће и у марту је почела да емитује државне обвезнице као вид обештећења. Настављена је примена закона о реституцији јеврејске имовине без наследника, као и враћање имовине црквама и верским заједницама.

У области **забране дискриминације**, Србија је усвојила измене и допуне Закона о забрани дискриминације у мају 2021. године. Биће потребан даљи рад на потпуном усклађивању овог закона са правним тековинама ЕУ, а посебно са Директивом 2000/78/ЕК о успостављању општег оквира за једнак третман при запошљавању и раду, као и са европским стандардима. Након истека претходне стратегије за борбу против дискриминације 2018. године, Влада касни са усвајањем нове стратегије (рок у Акционом плану: 4. квартал 2020. године). Повереница за заштиту равноправности је реизабрана по хитном поступку у новембру 2020. након што јој је мандат истекао у мају 2020. године. Услед тога што је то место дуго било упражњено, канцеларија Повереника, правно гледано, у том периоду није била у могућности да поступа по примљеним притужбама грађана. Сходно томе, извештај Повереника за 2020. годину указује на смањење броја притужби грађана (2019: 1479; 2020: 1188) и броја датих препорука (2019: 686; 2020: 476). Проценат испуњења препорука Повереника је остао висок, 89%. Није постигнут напредак у правцу усклађивања измена и допуна Кривичног законика из 2016. у вези са забраном и кажњавањем кривичних дела на расној основи са правним тековинама ЕУ. Од увођења злочина из мржње као отежавајуће околности у Кривични законик 2012. године, изречено је седам правоснажних и једна првостепена пресуда. Говор мржње, претње и насиље и даље су усмерени на браниоце људских права и LGBTIQ особе. Повереница за равноправност је такође пријавила неколико напада на мигранте и претњи мигрантима које су организовале екстремистичке и крајње десничарске групе, као и нападе засноване на мржњи и етничком идентитету.

Кад је реч о **родној равноправности**, Србија је у мају 2021. усвојила нови закон, који је усклађен са правним тековинама ЕУ. Измењеним законским актом дефинисане су

опште и посебне мере с циљем да се оствари и подстиче родна равноправност. Влада је 14. октобра 2021. године усвојила Националну стратегију за родну равноправност. Током кризе изазване пандемијом болести COVID-19, Повереница за равноправност је дала Влади неколико препорука које се односе на ограничавање кретања старих лица, особа са инвалидитетом и недостатак услуга подршке за рањиве групе. Ромкиње, старије жене, сиромашне жене, жене са инвалидитетом, избеглице и интерно расељене жене и даље доживљавају различите облике дискриминације, што је додатно погоршала криза због пандемије болести COVID-19.

Кад је реч о **насиљу над женама и насиљу у породици**, у априлу 2021. године усвојена је нова стратегија. Најновији национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности УН о женама, миру и безбедности обухвата период 2017–2020. године, а очекује се нови акциони план. У фебруару 2021. године, бивши председник општине осуђен је на три месеца затвора због „недозвољених полних радњи” над једном од својих сарадница. Иако случај није квалификован као „сексуално узнемиравање”, ово је први случај у ком је изабрани јавни функционер осуђен на казну затвора за ову врсту случаја. Потребно је унапредити спровођење закона о спречавању насиља у породици. Интегрисани систем за прикупљање и праћење случајева насиља разврстаних по врсти насиља и односу између починиоца и жртве још увек не постоји. Дефиниција силовања тек треба да се измени у Кривичном законнику како би се ускладила са Истанбулском конвенцијом. Акциони план за Национални програм очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља тек треба да буде усвојен. Потребно је додатно финансирање како би се осигурало његово спровођење у погледу побољшања приступа квалитетним услугама у овој области.

Савет за **права детета**, који представља координационо тело задужено за праћење нове стратегије за превенцију и заштиту деце од насиља, поново је успостављен у априлу 2021. године. Потребно је да га подржи техничко тело. Влада касни са усвајањем измена и допуна Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (рок у изворној верзији Акционог плана: 3. квартал 2016; ревидиран на 4. квартал 2020. године). Након истека претходног националног акционог плана за права детета 2015. године, није забележен напредак ка усвајању новог. Статистички подаци о рањивим групама, укључујући ромску децу и децу са инвалидитетом, још увек нису раздвојени. Иако је релативно мали број деце смештен у установама социјалне заштите, кршења права детета у великим установама за децу са сметњама у развоју и даље представља разлог за забринутост, што је додатно погоршано у време пандемије болести COVID-19 као резултат мера физичког дистанцирања.

У априлу 2021. усвојен је Акциони план за Стратегију унапређења **положаја особа са инвалидитетом** у Републици Србији из марта 2020. Влада касни са усвајањем стратегије о деинституционализацији, као и закона о заштити особа са менталним инвалидитетом у установама социјалне заштите који ће бити уређен у складу са Конвенцијом УН о правима особа са инвалидитетом (рокови у акционом плану: 4. квартал 2020). Жене са инвалидитетом у резиденцијалним установама и даље се суочавају са родно специфичним облицима насиља. Финансирање за развој услуга у заједници и за подршку лиценцираним пружаоцима услуга и социјалним услугама и даље је недовољно. Пандемија болести COVID-19 имала је негативне последице по особе са инвалидитетом, посебно оне које живе у резиденцијалним установама.

Када је реч о **правима лезбејки, геј, бисексуалних, трансродних, интерсексуалних и квир (LGBTIQ) особа**, због пандемије болести COVID-19 2020. године није било

параде поноса, већ су одржавани онлајн догађаји. Министарство за људска и мањинска права започело је дијалог о будућем закону о истополном партнерству, као што је већ било предвиђено у претходној стратегији за борбу против дискриминације. Председник је јавно најавио да такав нацрт закона неће бити у складу са садашњим уставом и да га неће потписати. Заштитник грађана је у децембру 2020. године објавио препоруку том министарству да изради нацрт закона који би омогућио регулисање законског препознавања рода, што је такође предвиђено у претходној стратегији. Остају потешкоће, посебно у мањим општинама, у спровођењу измена закона о матичним књигама, које омогућавају уношење података о промени пола у матичне књиге. Спровођење прописа о злочинима из мржње, укључујући и оне због сексуалне оријентације, и даље је неадекватно. Још увек недостају централизовани званични подаци о злочинима из мржње рашчлањени по мотивима заснованим на предрасудама. Због недостатка поверења у институције, случајеви насиља и дискриминације према *LGBTIQ* особама често се не пријављују. Трансродне особе су посебно подложне насиљу, злостављању и дискриминацији. Интерсексуалне особе остају невидљиве и социјално и правно.

Кад је реч о **процесним правима**, правни оквир остаје само делимично усклађен са правним тековинама ЕУ, посебно у погледу процесних права осумњичених и оптужених лица. Стратегија и Акциони план за остваривање права жртава и сведока кривичних дела усвојени су у јулу 2020. године. Спровођење се одвија споро, а правни оквир захтева даље измене и допуне. Влада је у априлу 2021. године успоставила координационо тело за заштиту жртава кривичних дела и сведока у кривичним поступцима. Биће потребно издвојити довољно средстава да би се омогућило распоређивање и запошљавање особља у националној мрежи служби за подршку жртвама и сведоцима, како је предвиђено у поменутом стратегијом. Након онлајн обука за судије и тужиоце о накнади штете у кривичним поступцима, неколико пресуда је обухватило накнаду штете жртвама. Савремена техничка опрема постављена је у пет од 25 виших судова како би се омогућило давање исказа сведока на даљину. Кад је реч о **приступу правди**, тек треба да се формира савет за праћење примене закона о бесплатној правној помоћи. У првој години примене Закона о бесплатној правној помоћи, а према делимичној статистици, пошто нису све општине испоштовале обавезу подношења извештаја Министарству правде, од октобра 2019. до октобра 2020. одобрено је 92% захтева, а потом 78% од октобра 2020. до краја јануара 2021. Само једна трећина општина и градова има специјализоване јединице за бесплатну правну помоћ. Постоји потреба за даљим подизањем нивоа свести о постојању правне помоћи за најугроженије и маргинализоване појединце.

Правни оквир за поштовање и заштиту **мањина** и културних права широко је успостављен и генерално има подршку, у складу са Оквирном конвенцијом Савета Европе за заштиту националних мањина. Спровођење *Акционог плана за остваривање права националних мањина* Србије и релевантног законодавства мора да доведе до конкретног побољшања у ефикасном остваривању права појединаца који припадају националним мањинама у целој земљи. *Ex post* анализа тренутног акционог плана завршена је у јуну 2021. године и током лета представљена заинтересованим странама. Србија треба да одговори на препоруке садржане у четвртом мишљењу Саветодавног комитета за Оквирну конвенцију Савета Европе. Између осталог, потребно је да успостави одржив оквир за прикупљање података и да ревитализује међуетничке односе, узимајући у обзир потребу да се већина у српском друштву укључи у интеграцију и укључивање националних мањина. Ново Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог успоставило је добру сарадњу са саветима

националних мањина. Фонд за националне мањине остао је исти као 2020. године. Буџет за 2021. годину за националне савете националних мањина испрва је умањен за 20%, али је онда задржан помоћу буџетских трансфера, након што су савети изразили забринутост. Добро функционисање националних савета националних мањина остаје важно, укључујући функционисање кроз обезбеђивање адекватног финансирања. Како су припадници албанске националне мањине изразили забринутост због начина на који се врше полицијске контроле боравишног статуса на југу Србије, што је резултирало „пасивизацијом” појединих адреса, постоји потреба да надлежни органи боље објасне јавности како се те провере спроводе. Локални савети за међунационалне односе постоје у свакој од 73 општине у којима је таква обавеза прописана законом; међутим, потпуно успостављање њиховог мандата тек треба да се оствари, јер чланови савета нису увек били именовани или се савети не састају често. Републички савет за националне мањине, у сарадњи са свим саветима националних мањина, радио је на обезбеђивању неопходних информација о вакцинацији против болести COVID-19. Упркос законској обавези да се узме у обзир етнички састав становништва, националне мањине су и даље недовољно заступљене у државној управи. На основу измењеног Закона о државним службеницима, завршене су припреме за успостављање регистра запослених у јавном сектору, са могућношћу добровољног изјашњавања о националној припадности, ради прикупљања података; систем, међутим, још није оперативан.

Постигнут је даљи напредак у области образовања. Процес припреме и штампања уџбеника на језицима мањина настављен је и донео је позитивне резултате, као што су додатна 24 уџбеника на албанском језику. Потребни су стални напори да се овај задатак заврши. Усвојени су и нови наставни планови и програми за наставу српског као нематерњег језика, а настављена је подршка спољних сарадника у пилот основним школама. Објављивање уџбеника на језицима мањина за употребу у средњим школама и даље је ограничено. У консултацијама са осам савета националних мањина које се образују на језицима мањина, надлежни су снимили 300 онлајн часова српског као нематерњег језика, који су доступни на националној платформи Радио-телевизије Србије. Приступ богослужењу на језицима мањина тек треба да буде омогућен у целој Србији. Иако је буџет Радио-телевизије Војводине смањен у септембру 2020, то није утицало на доступност програма на мањинским језицима. Уопштено посматрано, јавно емитовање на мањинским језицима и даље је недовољно свуда осим у Војводини. Након процеса приватизације медија, емитовање програма на језицима мањина је и даље је ограничено и треба га учинити одрживим. Било је појава говора мржње против националних мањина, укључујући оне од стране високих владиних званичника и чланова парламента. Виши суд одбио је тужбу коју је председник Националног савета албанске националне мањине поднео против једног министра за наводну употребу говора мржње; жалбени поступак је у току.

Кад је реч о **инклузији Рома**, нова стратегија за социјално укључивање Рома у Србији и одговарајући акциони план тек треба да буду усвојени. Нови министар за људска и мањинска права и друштвени дијалог именован је као национална контакт тачка за Роме. Ново координационо тело, са председником Владе као председавајућим и министром за људска и мањинска права као замеником, основано је у јуну 2021. Координацију између националних и локалних власти, као и буџетирање које узима у обзир ромска питања, и даље треба ојачати. Опис послова за локалне ромске координаторе, педагошке асистенте и здравствене медијаторе и даље није усаглашен и није постао саставни део служби локалне самоуправе. Измене и допуне Правилника о радним стандардима за педагошке асистенте у основним и средњим школама усвојене

су у септембру 2020. године. Потребно је додатно финансирање мреже педагошких асистената како би се она проширила.

Већина Рома у Србији има лична документа. Решење које су Министарство унутрашњих послова, Заштитник грађана и *UNHCR* осмислили да би се омогућила пријава пребивалишта лицима која немају званичну адресу пријавом у центрима за социјални рад довело је до тога да више Рома пријави пребивалиште. Међутим, сва рођења морају бити регистрована одмах након рођења деце, без обзира на статус њихових родитеља. У децембру 2020, усвојена су *Упутства за поступање у случају рођења детета чији родитељи немају идентификационе документе како би се омогућио упис у матичну књигу рођених*; потребно је осигурати ефикасну примену. Ученици ромске националности у основном и средњем образовању наставили су да примају стипендије кроз афирмативне мере. Међутим, стопа напуштања школовања и даље је висока, посебно кад је реч о Ромкињама. Треба решавати проблем сегрегације у образовању. Ромски ученици су и даље презаступљени у специјалним школама (18%) и одељењима (35%). У време пандемије болести COVID-19, ромска деца, углавном из неформалних насеља, имала су проблем са приступом техничким предусловима за учешће у онлајн образовању. Прелазак из образовања на тржиште рада посебно је изазован за младе Роме. Неформално запошљавање је и даље веома присутно међу ромском популацијом, а јаз у погледу неформалне запослености је највећи у региону Западног Балкана. Влада касни са усвајањем закона о социјалном предузетништву, чији би циљ требало да буде повећана радна активација Рома и осталих рањивих појединаца (рок у акционом плану: четврти квартал 2020). Поред тога, Роми су и даље недовољно заступљени у државној управи.

Дошло је до петогодишњег кашњења у усвајању националне стамбене стратегије у складу са Законом о становању из 2016. године. Скоро 20% становништва мапираних ромских насеља нема приступ или има нередован приступ безбедној води за пиће, преко 55% становништва ових насеља уопште нема приступ или има нередован приступ канализационој мрежи, а 14,5% становништва мапираних ромских насеља уопште нема приступ или има нередован приступ електричној енергији. Ови недостаци су погоршани са пандемијом болести COVID-19. Легализацију ромских насеља, како се захтева у Познањској декларацији, треба третирати као приоритет⁵. И даље се дешавају принудна исељења, што није у складу са законом о становању. Овај закон је потребно ефикасно спроводити, нарочито одредбе које прописују стамбену подршку и поступак за пресељење неформалних насеља. Роми повратници на основу споразума о реадмисији су у посебно тешкој ситуацији у погледу социјалне и економске инклузије. Механизми за задовољавање њихових потреба морају бити ојачани. Иако дечији бракови нису уобичајени у општој популацији у Србији, рани и дечји бракови и даље представљају питање за забринутост међу ромским девојчицама које живе у насељима. Насиље у породици такође често остаје непријављено.

У Србији још увек има 196.140 **интерно расељених лица (ИРЛ)**, од којих су 68.154 и даље рањиви и имају потребе повезане са расељењем. Постоји потреба да се затвори једини преостали колективни центар у Бујановцу. Стратегија која се на то односи је истекла 2020. Закон о сталном и привременом боравку треба доследно примењивати како би се омогућило интерно расељеним Ромима који живе у неформалним насељима

⁵ Декларација партнера са Западног Балкана о интеграцији Рома/киња у оквиру процеса проширења ЕУ (Познањска декларација) потписана на Самиту лидера Западног Балкана у Познању, у Пољској, 5. јула 2019.

да добију пријављено пребивалиште и приступ основним социо-економским правима. ИРЛ ромске националне мањине остају највише маргинализована и рањива. Србија је укључена у регионални дијалог о „трајним решењима за расељена лица са Косова” („Скопски процес”).

2.2.2 Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност

ЕУ има заједничка правила која се односе на контролу граница, визе, спољне миграције и азил. Шенгенска сарадња подразумева укидање граничних контрола у оквиру ЕУ. Постоји и сарадња у борби против организованог криминала и тероризма, као и правосудна, полицијска и царинска сарадња.

Србије је остварила изврстан ниво припремљености за спровођење правних тековина ЕУ у области правде, слободе и безбедности. Током извештајног периода постигнут је ограничен напредак. Србија је као транзитна земља наставила да значајно доприноси управљању мешовитим миграционим токовима ка ЕУ имајући активну и конструктивну улогу и ефикасно сарађујући са својим суседима и државама чланицама ЕУ. Такође је наставила делотворно спровођење стратегије интегрисаног управљања границама и пратећег акционог плана. Србија тек треба да оствари уверљиве резултате у погледу делотворних истрага, гоњења и правоснажних пресуда у предметима у вези са тешким и организованим криминалом, и да се додатно усагласи са визном политиком ЕУ. Препоруке из извештаја за 2020. остају непримењене, осим оних за наставак повећања граничних контрола, посебно надзора границе, укључујући мере идентификације и регистрације уз пуно поштовање основних права, и повећање напора да се открије и спречи кријумчарење миграната.

У наредном периоду Србија треба нарочито:

- да повећа техничке, финансијске и кадровске капацитете Тужилаштва за организовани криминал за обављање његових дужности;
- да измени свој Кривични законик с циљем ефективне инкриминације недозвољене трговине оружјем;
- да усвоји Шенгенски акциони план обезбеђивањем довољног учешћа свих релевантних владиних институција;
- да се уздржи од даљег одступања од визне политике ЕУ и да предузме конкретне кораке како би се у потпуности ускладила с њом.

Србија је у јулу 2020. године усвојила ревидиран акциони план за поглавље 24. Њиме су утврђене обавезе Србије, између осталог у погледу рокова, за испуњавање прелазних мерила из заједничких позиција ЕУ за ова поглавља. Уопштено гледано, у овом извештају се назнаке кашњења мере у односу на рокове које је Србија утврдила у ревидираним акционим плановима. Министарство унутрашњих послова још увек није објавило извештај о спровођењу ревидираног акционог плана. Последњи доступан извештај обухвата период од јула до децембра 2019. године. Од фебруара 2020. године није одржан ниједан састанак између Преговарачке групе за Поглавље 24 и организација цивилног друштва под окриљем Радне групе Националног конвента о Европској унији за Поглавље 24.

Борба против организованог криминала

Србија је остварила **изврстан ниво припремљености** у борби против организованог криминала. У овој области постигнут је **ограничен напредак**. Прошлогодишње

препоруке и даље важе. Србија тек треба да оствари уверљиве резултате у погледу делотворних истрага, гоњења и правоснажних пресуда у предметима у вези са тешким и организованим криминалом, укључујући финансијске истраге које воде до резултата у погледу замрзавања и одузимања имовине стечене криминалом. Број осуђујућих пресуда за организовани криминал се смањивао у поређењу са 2019. годином. Србија треба да прилагоди свој приступ и преусмери га са појединачних случајева на стратегију усмерену против организација, и са фокусирања на случајеве малог или средњег значаја на случајеве високог ранга са циљем разбијања великих и међународно распрострањених организација и заплене имовине.

Србија треба да уложи јаче напоре за отклањање недостатака и да:

- повећа видљиве резултате у погледу истрага, кривичног гоњења и осуђујућих пресуда у случајевима тешког и организованог криминала, укључујући случајеве прања новца, на основу систематског прањења токова новца и ефикасног коришћења посебних истражних мера за прикупљање релевантних доказа;
- систематски повећа заплену и одузимању имовине стечене кривичним делима, што укључује и одузимање имовинске користи стечене кривичним делима или њеног еквивалента и системску употребу проширеног одузимања;
- обезбеди јасно раздвајање овлашћења и прописа у вези са пресретањем комуникација за кривичне истраге, с једне стране, и за безбедносне потребе, с друге стране.

Институционална структура и правно усклађивање

У Србији је у априлу 2020. године било 40.119 полицајаца, што је 435 полицајаца на 100.000 становника, у поређењу са просеком ЕУ који износи 326 (Евростат, 2017). Тужилаштво за организовани криминал још увек треба да ангажује пет тужилаца како би попунило своју садашњу систематизацију (25 тужилачких места). Уопштеније речено, постоји потреба за израдом „правилника о систематизацији“ на основу спроведене анализе почетног стања, при чему треба узети у обзир то да Србија има систем тужилачких истрага. Штавише, ова канцеларија треба да буде технички ојачана да самостално примењује релевантна СИС (специјална истражна средства) као што је тајни надзор комуникације.

Србија касни са спровођењем анализе улога и праксе служби безбедности, као и Савета за националну безбедност у спровођењу кривичних истрага у вези са тешким и организованим криминалом. Потребно је обезбедити јасно раздвајање овлашћења и прописа у вези са пресретањем комуникација за кривичне истраге, с једне стране, и за безбедносне потребе, с друге стране. Чињеница да важећи Законик о кривичном поступку дозвољава да тајни надзор комуникације врше и Безбедносно-информативна агенција (БИА) и Војнобезбедносна агенција требало би да буде предмет анализе тога да ли је то у складу са најбољом европском праксом.

Правни оквир Србије за кривична дела у вези са оружјем, у истој одредби обухвата поступање у вези са недозвољеном трговином оружјем, као и оно која се односи на недозвољено држање оружја и друга мање релевантна понашања. Постоји хитна потреба за изменом Законика како би се трговина ватреним оружјем и оружјем делотворно инкриминисала.

Закон о полицији и даље треба да се усклади са Закоником о кривичном поступку. Правни оквир је и даље недовољан да се њиме гарантује оперативна независност полиције од Министарства унутрашњих послова. Када је нова влада изабрана у

октобру 2020. године, замењено је неколико представника полиције: начелник Управе граничне полиције, начелник Сектора за људске ресурсе, начелник Управе криминалистичке полиције, начелник Одељења за борбу против организованог криминала, начелник Сектора за унутрашњу контролу, начелник Одељења за борбу против корупције, као и начелници неколико подручних полицијских управа.

Односима са јавношћу, укључујући изјаве за штампу о текућим операцијама, и даље углавном управљају политичари и представници Министарства унутрашњих послова, а не тужилаштво и/или полиција. Забрињава низ медијских наступа и конференција за штампу политичара или представника извршне власти који су у више наврата објављивали поверљиве информације о текућим истрагама великих случајева организованог криминала. Из Тужилаштва за организовани криминал није било званичних изјава за јавност.

У децембру 2020. усвојени су правни прописи о дигиталној имовини. Србија је тако постала прва земља у региону која има посебан закон који регулише виртуелне валуте и дигиталне токене. Усвајање овог закона покренуло је и измене Закона о спречавању прања новца.

Србија и даље извештава *Moneyval* о примени преосталих препорука из Извештаја о међусобној евалуацији за 2016. (2016 ИМЕ), а следећи извештај о усклађености очекује се до краја 2021. У децембру 2020, Радна група за финансијске мере против прања новца (*FATF*) је установила да одлука Управе за спречавање прања новца (УСПН), која је у саставу Министарства финансија, из јула 2020. године којом се захтева приступ банковним подацима одређеног броја новинара и организација цивилног друштва није у складу са стандардима *FATF*-а. На пленарној седници у априлу 2021. године, Одбор експерата за процену мера против прања новца и финансирања тероризма Савета Европе (*MONEYVAL*) позвао је све чланице да обезбеде да се препоруке *FATF*-а не користе намерно или ненамерно за сузбијање легитимних активности цивилног друштва (*видети више у делу Цивилно друштво*). УСПН је појаснила да није спроведена никаква истрага већ је поднет само захтев за информације у контексту припреме националне процене ризика. Према УСПН, захтеви банкама били су део стратешке анализе шире процене ризика у вези са сваком потенцијалном криминалном активношћу, а не само тероризмом. Управа је такође пружила информације о критеријумима који су коришћени за одабир НВО. Међутим, УСПН (као и друга тела за спровођење закона) треба да унапреди своје комуникацијске вештине према медијима и јавности.

Србија има успостављену централну евиденцију стварних власника, која добро функционише. Како би обезбедила тачност информација које се налазе у централној евиденцији, Агенција за привредне регистре Републике Србије (АПР) поднела је око 1900 предлога против правних субјеката који нису доставили информације о стварном власнику.

Уопштено говорећи, борба против прања новца и финансирања тероризма требало би да се фокусира на секторе који су највише изложени ризику од прања новца, укључујући финансијски сектор, као и одређене нефинансијске послове и професије (нпр. казина, адвокати, нотари, агенти за некретнине, мењачнице итд.). Неуобичајено ширење имовине или администрирање новца који нису не одговарају или нису сразмерни редовној пракси пословања треба да буду предмет превентивне контроле како би се откриле везе са криминалним активностима.

Јединица Министарства унутрашњих послова надлежна за финансијску истрагу обавља функције Канцеларије за повраћај имовине (КПИ) које се односе на размену полицијских података у складу са правним тековинама ЕУ. Јединица се још увек успоставља. Да би КПИ била потпуно функционална, потребно је изменити прописе о евиденцијама, обради података и вођењу евиденције о захтевима примљеним из иностранства. Канцеларија треба да има приступ свим релевантним српским базама података. Споразум са Пореском управом је финализован. Канцеларији су додељена 64 радна места, од чега су 62 места попуњена у мају 2021. године. Чињеница да КПИ није у потпуности оперативна изазива забринутост у погледу ефикасности и ефективности заплене и одузимања имовинске користи стечене криминалом и, шире, борбе против организованог криминала.

Централизовани систем за управљање предметима за тужиоце (САПО) мора бити у потпуности оперативан и функционалан. Ово такође негативно утиче на пун капацитет софтвера за истраге *SIDDA/SIDNA*, који не прима све релевантне податке. Успостављање јединственог централизованог криминалистичко-обавештајног система, додатно је унапређено у смислу техничких припрема.

Капацитет за примену и спровођење

Кад је реч о **оствареним резултатима у области организованог криминала**, подаци које је Србија доставила указују на смањење броја нових истрага покренутих против организованих криминалних група: против 110 појединаца у 2020. у поређењу са 156 у 2019, 146 у 2018. и 191 у 2017. години. Број подигнутих оптужница се повећао у поређењу са 2019. годином (оптужнице су подигнуте против 108 особа у 2020. у односу на 65 у 2019). Број првостепених осуђујућих пресуда у 2020. је мањи у поређењу са 2019: у 2020. првостепене осуђујуће пресуде изречене су против 127 појединаца (од којих је 81 резултирала споразумом о признању кривице прихваћеним од стране суда), у поређењу са 167 првостепених осуђујућих пресуда у 2019 (од којих су 42 резултирале споразумом о признању кривице прихваћеним од стране суда). У 2020, правоснажне осуђујуће пресуде изречене су против 72 појединца (од чега је 69 пресуда резултирало споразумом о признању кривице прихваћеним од стране суда).

Постоји кашњење у успостављању радне групе са циљем да се спроведе свеобухватна анализа делотворности кривичноправног система како би се повећао број решених случајева организованог криминала; рок у акционом плану је четврти квартал 2020.

Коришћење споразума о признању кривице треба пажљиво избалансирати са потребом за спровођењем правде и избегавањем привида некажњавања у случајевима тешког и организованог криминала.

Постоји добро успостављена сарадња са **Интерполом и Европолом**. Заштићени комуникациони канал СИЕНА је оперативан. Његова употреба се континуирано повећавала и остала је на високом нивоу од 2018. године. Распоређивање официра за везу Европола у Србији – у контексту пилот-пројекта за распоређивање три таква официра у региону – није могло да се деси током трајања пројекта услед потешкоћа у финализацији поступка акредитације. Зато је Европол у децембру 2020. одлучио да обустави пројекат за Србију. Србија је додатно интензивирала своје учешће у *ЕМРАСТ*-у (Европска мултидисциплинарна платформа за борбу против криминалних претњи) за период 2018–2021. Србија користи *SOCTA* за постављање оперативних приоритета у борби против организованог криминала (*SOCTA*).

Сарадња између Србије и Агенције ЕУ за обуку у области спровођења закона (*CEPOL*) добро је успостављена и заснива се на радном аранжману. Одређена је наменска

контакт тачка. Србија има пун приступ програму *CEPOL*-а за размену, као и бесплатном систему електронског учења *CEPOL*-а.

Када је реч о **борби против прања новца**, смањен је број осуђујућих пресуда за прање новца у односу на 2019. годину. У 2020. години донесене су осуђујуће пресуде против 11 лица, у поређењу са 71 пресудом у 2019. години.

Број предмета у којима долази до **заплене и одузимања имовине** и даље је ограничен, а износи су и даље веома мали (у 2020. судови су прихватили два захтева за трајно одузимање имовине против четири лица). Законик о кривичном поступку (ЗКП) и Закон о одузимању имовинске користи стечене кривичним делом (ЗОИКСКД) из 2016. године не повлаче јасну границу између система директног одузимања („имовинска корист” према КЗ/ЗКП) и проширеног одузимања („имовина” према ЗОИКСКД). Озбиљно ограничење за примену и делотворност ЗОИКСКД лежи у чињеници да се он примењује само на ограничен број кривичних дела и само ако је достигнут одређени праг имовинске користи. Одудзимање имовине од трећих лица не примењује се систематски и зато што ЗОИКСКД предвиђа за њену примену кумулативно (а не алтернативно) присуство и (а) преноса имовине по очигледно неадекватној цени и (б) у сваком случају са циљем спречавања заплене. Штавише, закон не предвиђа обориву претпоставку о преварној трансакцији (дакле, подложној проширеном одузимању имовине од трећег лица) када се имовина преноси са оптуженог на члана уже породице. Горенаведене одредбе смањују ефикасност проширеног одузимања имовине.

У пракси, да би утврдили диспропорцију између имовине и законитих прихода, тужиоци, финансијски форензичари и Јединица за финансијску истрагу често се ослањају на базе података са отвореним кодом као што су базе катастра, Пореске управе или градских топлана. Овај приступ не укључује потпуну форензичку анализу имовине оптужених и тешко даје тачну слику о животном стилу оптуженог. Недостатак темељне истраге или анализе животног стила можда неће открити трошкове окривљеног (нпр. путовања, куповина покретне имовине итд.) који могу повећати диспропорцију између законитих прихода окривљеног и имовине коју он/она поседује. Стога је кључна проактивна улога судија у праћењу и подстицању овог приступа.

Није било особа које су осуђене за **трговину људима** у контексту организованог криминала (једна особа је осуђена 2019. године), али је изречено 36 осуђујућих пресуда кроз споразуме о признању кривице за илегални прелазак државне границе и кријумчарење људи. Неопходно је обезбедити адекватну заштиту за жртве трговине људима током суђења, укључујући и додељивање статуса посебно осетљивог сведока. То је важно не само да би се избегла поновна виктимизација, већ и да би се прикупиле информације како би се доказала употреба силе, претње или експлоатације, како то захтева Кривични законик за ово кривично дело.

У марту 2021. године, Уставни суд донео је значајну одлуку у случају трговине људима. Пресудио је да је држава прекршила своју обавезу заштите жртава трговине људима (кроз регистрацију, помоћ и одговарајуће превентивне радње), као и своју обавезу да спроведе одговарајућу истрагу, обезбеђујући поштовање права на правично суђење, опширним упућивањем на међународне стандарде и стандарде поштовања људских права.

Србија спроводи стратегију за спречавање и сузбијање трговине људима за период 2017–2022. године, чији је фокус на заштити жена и деце. Постоји кашњење у изради пратећег акционог плана за период 2021–2022. године. Центар за заштиту жртава

трговине људима је оперативан. Прихватилиште у оквиру центра није у функцији од августа 2020. зато што му недостаје неопходна лиценца. Тренутно само једна сигурна кућа којом управља организација цивилног друштва обезбеђује подршку девојчицама и женама. Иако је законски могуће, обештећење се ретко додељује жртвама јер за то не постоји званичан систем нити фонд. Најчешћи вид експлоатације је и даље сексуална експлоатација, а затим радна. До сада нису дефинисани званични индикатори за идентификацију жртава.

У 2020. није било осуђених за **кривична дела повезана са оружјем (укључујући и недозвољену трговину оружјем)** у контексту организованог криминала (у поређењу са једном пресудом у 2019. години). Стратегија контроле малог и лаког оружја у Републици Србији за период 2019–2024. године и њен акциони план се спроводе, и испуњавају се повезане међународне обавезе које проистичу из мапе пута за одрживо решење питања илегалног поседовања и злоупотребе малог и лаког оружја, као и трговине малим и лаким оружјем (МЛО) и муницијом за њега на Западном Балкану. Значајно су побољшани капацитети српских органа за обележавање увезеног и деактивiranог ватреног оружја у Србији, као и капацитети балистичке лабораторије Министарства унутрашњих послова. Фокална тачка за ватрено оружје успостављена је у виртуелном модалитету одлуком министра. Србија је показала добре резултате са великим бројем оружја добровољно предатог властима.

Стратегија и акциони план за **борбу против високотехнолошког криминала** се спроводе. Оперативни капацитет посебног тужилаштва за борбу против високотехнолошког криминала додатно је ојачан кроз обуке. Додатно је ојачана међународна сарадња кроз Евројуст ради делотворног решавања питања сајбер криминала. Додатно су побољшани капацитети људских ресурса за истраге о злоупотреби кредитних картица, е-трговине и е-банкарства и за сузбијање недозвољеног и штетног садржаја на интернету. Напори се и даље улажу да се подигне ниво свести професионалне и опште јавности о опасностима сајбер криминала и његовог утицаја на друштво. Током 2020. године спроведене су истражне/доказне радње у вези са сајбер криминалом против 202 лица, подигнуте су оптужнице против 61 окривљеног лица и изречено је 49 осуђујућих пресуда. У вези са приказивањем, набављањем и поседовањем порнографског материјала и малолетничком порнографијом, покренуте су истражне/доказне радње против 30 лица. Против 18 оптужених подигнута је оптужница. Судови су донели осуђујуће пресуде за 23 оптужена.

Србија је 2020. године била укључена у 16 случајева у вези са организованим криминалом отворених у Еуројусту, што је укључило учешће на два координациона састанка и у једном координационом центру. Србија је такође учествовала у три заједничка истражна тима формирана у случајевима везаним за трговину дрогом (3), прање новца (1) и организовани криминал (1).

Сарадња у области борбе против дрога

Институционална структура и правно усклађивање

Национална стратегија за борбу против дрога истиче крајем 2021. године, а акциони план за период од 2018–2021. још увек није усвојен. Српски Центар за мониторинг дрога и зависности од дрога је у потпуности оперативан и попуњена су сва радна места. Србија редовно ажурира и објављује поуздане информације о новим психоактивним супстанцама. Координаторска улога и одговорности Канцеларије за борбу против дрога још увек нису јасно разграничене у односу на друге државне

институције. Радни аранжман између Европског центра за праћење дрога и зависности од дрога (EMCDDA) и Канцеларије за борбу против дрога, Министарства унутрашњих послова и Министарства здравља потписан је у децембру 2020. године. Србија има релативно добро успостављен систем раног упозоравања (СРУ) за сарадњу са EMCDDA када је реч о новим психоактивним супстанцама и новим трендовима. Ово се такође односи на повезану процедуру процене ризика и механизам накнадне контроле за додавање нових психоактивних супстанци (НПС) у национално законодавство у области контроле дрога. Стога се чини да је Србија спремна да се повеже са СРУ Европске уније као придружени/спољни партнер.

Српски Центар за мониторинг дрога и зависности од дрога је 2020. године имала користи од додатног особља са пуним радним временом, што је довело до одређеног напретка у вези са три кључне функције које обавља Центар за мониторинг дрога и зависности од дрога: прикупљање података; мониторинг, анализа и тумачење прикупљених података и извештавање и ширење информација. Србија доставља податке на захтев и у оквиру вежби прикупљања података, иако прикупљање података, анализа и извештавање тек треба да буду у потпуности усклађени са захтевима и методологијом EMCDDA.

Важеће законодавство и даље налаже да се целокупна заплењена количина чува као материјални доказ за судски поступак. Национална контакт тачка за пренос и анализу узорака психоактивних контролираних супстанци још увек није успостављена, иако је Правилник који уређује њен рад усвојен у децембру 2020. године.

Капацитет за спровођење и извршење

У 2020. години првостепено су осуђена 34 лица за неовлашћену производњу и промет опојних дрога (чл. 246 Кривичног законика) у контексту организованог криминала (од тога 17 путем споразума о признању кривице). Правноснажно је осуђено 16 лица (укључујући 13 путем споразума о признању кривице).

Током друге половине 2020. године одузето је укупно 3,6 тона разних супстанци (укључујући 31 кг хероина), у поређењу са 4,5 тона (укључујући 109 кг хероина) у другој половини 2019. године. Није било уништавања заплењених контролираних психоактивних супстанци током 2020. године.

У септембру 2020. године, лабораторије Националног центра за криминалистичку форензику обновили су статус акредитације током надзорне посете акредитационог тела Европске мреже института форензичких наука. Србија је од јануара 2021. године почела да примењује софтверску апликацију „оперативна евиденција о дрогама“ за редовно вођење евиденције и спровођење статистичких анализа заплењене дроге. Софтвер омогућава свакодневно ажурирање података о количинама заплењене дроге и обезбеђује електронску комуникацију са Националним центром за криминалистичку форензику о заплењеним дрогама. Уведене су „сигурносне кесе“ које спречавају било какво манипулисање прикупљеним доказима. Од јануара 2002. године заплењена дрога се складишти у складу са јасним условима – на основу законског упутства – и централизовано у пет контејнера.

Влада касни у изради програма за превенцију употребе психоактивних супстанци заснованог на научним доказима у складу са међународним стандардима.

Борба против тероризма

Институционална структура и правно усклађивање

Србија има Националну стратегију за спречавање и борбу против тероризма (за период 2017–2021. године). Механизам за редовно праћење и извештавање о спровођењу стратегије још увек није у потпуности функционалан. Такође, Стратегија још увек није проширена како би обухватила све облике радикализације и насилног екстремизма (без обзира на политичке, верске или етнонационалистичке узроке). Активности у циљу спречавања политичког екстремизма и етнонационалистичког екстремизма, укључујући и оне које ће се спроводити у сарадњи са организацијама цивилног друштва, још увек нису предвиђене у националном стратешком оквиру и скоро да их нема на терену.

Важење Заједничког акционог плана за Западни Балкан за борбу против тероризма⁶ продужено је на период након 2020. године на министарском састанку ЕУ–Западни Балкан у области правосуђа и унутрашњих послова у октобру 2020. године, са циљем да се у потпуности спроведу активности из билатералног спроведбеног аранжмана између Србије и Европске комисије. 2020. године именована је јединствена контакт тачка за овај аранжман. Међутим, механизам за праћење спровођења и ревизије Националне стратегије за превенцију и сузбијање тероризма и Акционог плана још увек није у потпуности функционалан.

Подзаконски акти за спровођење Закона о критичној инфраструктури тек треба да буду финализовани. Закон о националној бази података за превенцију и борбу против тероризма Скупштина је усвојила 10. јуна 2021. године. Усвојен је акциони план који се односи на враћање страних терористичких бораца и чланова њихових породица на територију Србије.

Капацитет за примену и спровођење

Током 2020. године није било осуђујућих пресуда за терористичко удруживање или финансирање тероризма. Такође није било осуђујућих пресуда за регрутовање и обуку за вршење терористичких аката или јавно подстицање на кривична дела тероризма. За кривична дела у вези са тероризмом није било ниједне кривичне оптужбе. Бројни предмети у вези са овим кривичним делима налазе се у предистражној фази. Напредак је постигнут у погледу развоја обуставе застарелости и инструмената за решавање проблема радикализације у затворима.

Нису предузете мере за спречавање и решавање проблема насилног екстремизма у спорту. Ништа није урађено на истраживању могућих веза између десничарског екстремизма и фудбалског хулиганизма.

Не постоји системски одговор државних органа у решавању проблема деловања екстремно десничарских група. Заштитник грађана је такође критиковао изостанак реакције.⁷

⁶https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2018-10/20181005_joint-action-plan-counter-terrorism-western-balkans.pdf

⁷ Заштитник грађана је затражио од Министарства унутрашњих послова да „достави информације о томе како је у овим случајевима примењен полицијски обавештајни модел и које су мере и радње предузете у вези са чињеницом да припадници ових организација позивају на ксенофобију, расну и верску дискриминацију.”

Неопходни су додатни напори да се истраже и кривично гоне организатори страних бораца (инкриминисано од октобра 2014. године у оквиру поглавља „Кривична дела против човечности и других права загарантованих међународним правом” Кривичног законика) који путују у Украјину. Осим тога, јавности треба дати тачне и званичне информације о поступцима против страних бораца. Балканска истраживачка мрежа (BIRN) је у марту 2021. године покренула базу података са судским пресудама (од 2007–2020) изреченим у Албанији, Босни и Херцеговини, Црној Гори, Северној Македонији и Србији за домаћи тероризам и за одлазак у иностранство ради борбе у сукобима у Сирији и Украјини. Српски судови осудили су 16 особа због одласка у борбу у Украјину. Сва суђења су окончана споразумима о признању кривице и казнама са одложеним дејством.

Србија остаје поуздан партнер за сарадњу са Европолем и Евројустом. Србија Европолу доставља ажуриране податке о листи страних бораца и инцидентима у вези са тероризмом и ефикасно користи *CT SIENA*. Започела је сарадња са Европолем на решавању проблема терористичких онлајн садржаја. Србија наставља да учествује у механизму Интегративног управљања унутрашњом безбедношћу.

Легалне и ирегуларне миграције

Институционална структура и правно усклађивање

Одговорности за управљање миграцијама деле Министарство унутрашњих послова, Комесаријат за избеглице и миграције, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство спољних послова, Министарство правде, Министарство одбране и Министарство здравља и Министарства образовања, науке и технолошког развоја.

У складу са стратегијом управљања миграцијама, Радна група за праћење миграција, којој председава Комесаријат за избеглице и миграције, функционише као оперативна мрежа свих институција са надлежностима у области миграција. Редовно се састаје, размењује релевантне информације, оцењује промене у миграционим политикама и прати спровођење миграционих политика путем утврђене листе индикатора.

Србија је у новембру 2020. године увела јединствено управно место за подношење заједничког захтева са пратећим доказима потребним за дозволу боравака или издавање радне дозволе, чиме је поједностављен и убрзан управни поступак уз поштовање правних одредби и институционалних надлежности. Да би била у потпуности усклађена са правним тековинама ЕУ, Србија тек треба да промени заједнички захтев у јединствени. Од априла 2021. захтеви за дозволе за привремени боравак могу се подносити и електронским путем.

Министарство унутрашњих послова је у септембру 2020. године усвојило нове стандардне оперативне процедуре за третман миграната и лица која изразе намеру да поднесу захтев за азил. Примена споразума о реадмисији између ЕУ и Србије, који је на снази од јануара 2008. године, олакшан је спроведбеним протоколима закљученим са 20 држава чланица ЕУ. Србија има билатералне споразуме о реадмисији са 11 држава, укључујући Босну и Херцеговину, Северну Македонију и Црну Гору. У току су преговори о потписивању споразума о реадмисији са Украјином, Азербејџаном, Турском, Грузијом, Белорусијом и Аргентином.

Постоји укупно осам стратегија које су релевантне за миграције и управљање границом. Мониторинг је обезбеђен, а релевантна статистика уз извештаје о спровођењу политика објављује се на годишњем нивоу.

Радна група на високом нивоу за управљање мешовитим миграцијама поново је именована почетком 2021. године.

Капацитет за примену и спровођење

Западнобалканска миграциона рута и даље је чврсто успостављена и врши притисак на цео регион. У 2020. години, према подацима Комесаријата за избеглице и миграције, кроз центре за прихват и азил прошло је укупно 63.408 миграната, што представља повећање од 84% у односу на 2019. годину. Дужина просечног боравка смањена је на 36 дана. Просечна попуњеност центара по дану у 2020. години била је 5.993 особе. Министарство унутрашњих послова је за исти период известило о повећању броја ирегуларних миграната ухапшених на територији за скоро 150 одсто, односно са 13.512 у 2019. години на 33.772 у 2020. години. Главне земље порекла су биле Авганистан, Сирија и Пакистан.

Органи власти Србије наставили су да јачају капацитете за смештај и збрињавање миграната с обзиром на њихову специфичну рањивост услед пандемије болести COVID-19.

У 2020. години на граници је пресретнуто 22.560 особа; у истом периоду поднето је 127 кривичних оптужби (укључујући 5 оптужби против 5 организованих криминалних група) за 132 кривична дела у која је умешано 176 учинилаца (56 чланова организованих криминалних група) који се сумњиче за кријумчарење људи.

У 2020. години поднете су 1.544 прекршајне пријаве због извршења прекршаја у вези са незаконитим преласком државне границе, односно недозвољеним боравком, а донето је 12.547 одлука о враћању.

Сарадња са Европским центром за борбу против кријумчарења миграната Европола је свакодневна и одвија се на неколико нивоа, укључујући ЕМПАСТ. Србија је учествовала у неколико међународних операција борбе против ирегуларних миграција и трговине људима.

Што се тиче смештаја миграната, већина је смештена у 19 државних прихватних објеката (центри за азил, прихватни и транзитни центри) са укупним капацитетом од 6.000 места (плус 10% за ванредне ситуације). Ограничен број ирегуларних миграната са перспективом повратка смештен је у затвореном прихватишту у Падинској Скели, које има капацитет од 50 места. Два мобилна прихватишта за прихват миграната на улазима у Пландиште и Димитровград, иако су завршена, још увек нису у функцији.

Мигранти у центрима добијају услуге смештаја и заштите. Рањиве групе су идентификоване и услуге социјалне заштите су доступне. Већина деце без пратње или раздвојене деце смештена је у прихватним објектима, док су деца која захтевају посебну пажњу и посебну негу смештена у специјализованим установама. Деци мигрантима се нуди образовање укључивањем у национални систем школовања. Мигрантима се пружају здравствене услуге у прихватним центрима и кроз јавни здравствени систем, што финансира ЕУ.

Србија има програм за подршку добровољног повратка странаца за 2019 – 2021, укључујући финансирање за информисање и идентификацију потенцијалних повратника. Уз подршку ЕУ и држава чланица, Међународна организација за миграције (IOM) спроводи програм асистираног добровољног повратка и реинтеграције (AVRR) који тежи изградњи капацитета система повратка у Србији и олакшава приступ асистираном добровољном повратку. У 2020. години, 61 мигрант се

пријавио за асистирани добровољни повратак а 67 миграната је враћено у земљу порекла, а међу њима 14 у Ирак, 13 у Тунис, 7 у Алжир, 6 у Иран и 4 у Авганистан.

Министарство унутрашњих послова задужено је за принудни повратак. Министарство није враћало мигранте у земљу порекла у складу са споразумима о реадмисији. У земљу транзиције (Бугарску, Црну Гору и Румунију) враћена су 92 мигранта. На територију Србије враћено је 150 миграната у складу са билатералним споразумима. Недостатак спроводивих билатералних споразума о реадмисији са трећим земљама озбиљна је препрека Србији да ефикасно управља повратком.

Примена **споразума о реадмисији између ЕУ и Србија** је задовољавајуће. Србија је од 2018. знатно унапредила примену одредбе о држављанину треће земље. Одлазак је наложен за 6.265 особа у 2020. години, а за 8.375 особа у 2019. години, као и за 7.295 особа у 2018. години. 3250 лица је на основу тог налога напустило Србију 2020. године (стопа повратка 51%), а 5270 у 2019. години (63%).

Повећани су капацитети у погледу људских ресурса за затворене центре у Падинској Скели, Пландишту и Димитровграду. Предвиђени капацитети у погледу људских ресурса у Комесаријату за избеглице и миграције нису попуњени, док ангажовање особља у прихватним центрима у потпуности зависи од спољног финансирања (ЕУ).

Српски органи власти још нису прихватиле пресељење ниједне избеглице из Авганистана. Што се тиче бројева о миграцији, Авганистанци остају једна од главних националности у транзиту углавном према Румунији и Мађарској. Прихватни центри су 15. септембра прихватили 4.602 мигранта од којих је 30% (1.400) било авганистанског порекла. Од 10.828 ирегуларних миграната приведених на територији Србије у периоду између јануара и средине септембра 2021. године, 27% (2.961) наводно је авганистанског порекла.

Азил

Институционална структура и правно усклађивање

Канцеларија за азил, као посебна јединица у саставу Управе граничне полиције, одлучује о захтевима за азил у првом степену. Жалбе против одлука овог органа се могу поднети Комисији за азил и, након тога, Управном суду као коначној инстанци. Комисија за азил састоји се од представника различитих ресорних министарстава, укључујући независног стручњака, којом председава представник Министарства унутрашњих послова. Комисија за азил донела је 62 одлуке, али ни једном од њих није додељена међународна заштита, док је само 10 жалби усвојено (тј. случајеви су враћени Канцеларији за азил). Управни суд, као трећестепени орган надлежан за жалбе, одбио је све жалбе. Жалбени органи нису спровели ни једно саслушање подносилаца захтева. Комисија за азил и Управни суд нису извршили корективни утицај на одлуке Канцеларије за азил.

Комесаријат за избеглице и миграције је државни орган надлежан за пријем и смештај тражилаца азила, управљање центрима за азил и интеграцију лица којима је додељена међународна заштита.

Правни оквир Србије је у великој мери усклађен са правним тековинама ЕУ. Србија треба даље да прилагоди своје законодавство, посебно у погледу ефективног „приступа поступку” (члан 36 Закона о азилу и привременој заштити), „жалбених органа” (члан 21), „права и обавеза подносилаца захтева/лица под међународном заштитом” (чланови 48–73), „бесплатне правне помоћи” (члан 56) и „поступка у погледу сигурне треће државе” (члан 45).

Капацитет за примену и спровођење

Број лица која имају потврду о регистрацији је значајно опао са око 12900 у 2019. години на само 2813 у 2020. години. Регистрација тражилаца азила је суспендована у периоду од готово три месеца, за време ванредног стања. Од 2813 лица која су добила потврду о регистрацији, само 145 је званично поднело захтев за азил (у поређењу са 174 лица у 2019. години).

У 2020. години донесене су 373 одлуке (219 у 2019. год.) за укупно 353 тражиоца азила (287 у 2019. год.). Око 17 тражилаца азила добило је статус избеглице (17 у 2019. год.), док је 12 добило субсидијарну заштиту (17 у 2019. год.). Захтев за азил одбијен је (тј. проглашен недопуштеним) у случају 73 тражиоца азила (77 у 2019. год.). У 82 случаја (130 у 2019. год.) која се тичу 106 тражилаца азила (161 у 2019. год.) поступак је обустављен јер је подносилац захтева побегло.

Канцеларија за азил је, са једним полицајцем, стално присутна у само два од пет центара за азил. Мали број захтева за покретање поступка за добијање азила у поређењу са израженим намерама за подношење захтева наглашава чињеницу да је Србија још увек транзитна земља. Истовремено, потребно је побољшати приступ информацијама и пружање информација у вези са поступком за добијање азила, као и приступ информацијама и правном саветовању за тражиоце азила на међународном аеродрому у Београду, где се поступци у транзитном простору, предвиђени законом о азилу, још увек не спроводе.

Уставни суд потврдио је у пресуди из децембра 2020. године колективно протеривање 17 Авганистанаца 2017. године из Србије у Бугарску.

Председник Канцеларије за азил је два пута мењан у четвртм кварталу 2020. године. Недоследност у поступцима одлучивања у вези са сличним случајевима и трајање поступка за добијање азила још увек представљају проблем. Канцеларија за азил је демонстрирала добру праксу, посебно у односу на децу без пратње и раздвојену децу. Поступак спајања породице је по први пут у Србији спроведен 2020. године. Упркос извесној нестабилности у погледу особља Канцеларије за азил, делотворност њеног рада се показала у благовременијем обављању интервјуа. Додатна изградња капацитета Комисије за азил и специјализација судија у Управном суду могли би да побољшају правну сигурност. У поступку азила не постоји бесплатна правна помоћ коју финансира држава. Два радна места за преводиоце у Канцеларији за азил попуњена су 2021. године.

Србија има потпуно функционалну биометријску базу података и систем за аутоматску идентификацију отисака прстију (AFIS), који се у Министарству унутрашњих послова користе и у сврху регистрације ирегуларних миграната и тражилаца азила. Припреме за Евродак (EURODAC) у Србији усредсређене су на интерну повезаност база података, везу са централним Евродак сервером и задовољавајући ниво аутоматизације у циљу омогућавања ефикасног поступка регистрације. Тренутно све полицијске станице, али не и сви гранични прелази, у Србији имају приступ AFIS систему.

У складу са Законом о азилу и привременој заштити, Комесаријат за избеглице и миграције обезбеђује материјалне услове за прихват тражилаца азила. Постоји пет центара за азил, чији је укупан капацитет 1700 места. Услови прихвата се редовно прате у светлу смерница Европске канцеларије за подршку азилу (EASO) о условима прихвата. Испуњено је 95% одговарајућих стандарда.

У центрима у Србији смештено је 2778 деце без пратње или раздвојене деце, што представља повећање од око 20% у поређењу са 2019. годином, док је дужина њиховог

боравка смањена. Просечно 360 деце без пратње или раздвојене деце је било присутно у Србији (максималан број 691, минималан 133) у току 2020. године. Од овог броја, 122 је било смештено у установама социјалне заштите за специјализоване или корисницима прилагођене услуге. Законом предвиђене услуге социјалне заштите се тренутно финансирају од стране ЕУ, а спроводе кроз национални систем социјалне заштите.

Што се тиче интеграције, подзаконски прописи у различитим секторима треба да се ускладе са Законом о азилу и привременој заштити да би се лицима којим је додељена међународна заштита обезбедио делотворан приступ социјално-економским правима. Биометријски идентификациони документи и ранији приступ тржишту рада могу да побољшају перспективе интеграције.

Новчана средства потребна за програме интеграције за лица којим је одобрено право на азил се обезбеђују из буџета на годишњој основи. Буџет обезбеђен за 2020. годину био је довољан да покрије текуће потребе.

Закон о азилу и привременој заштити предвиђа да људи којим је додељена међународна заштита имају право на путне исправе, али у пракси до сада ни једна путна исправа није издата. Исправе које се додељују људима под међународном заштитом треба да буду унапређене тако да тим људима олакшају приступ социјално-економским правима.

Министарство унутрашњих послова и Комесаријат за избеглице и миграције сарађују са Европском канцеларијом за подршку у области азила (EASO) на основу свеобухватних мапа пута. Друга мапа пута за сарадњу између Србије и EASO у периоду 2020–2022. године се спроводи. Србија је добила статус посматрача у мрежи за прихват коју је организовао EASO. Из Београда делује европски службеник за везу за миграције, одговоран за читав регион.

Визна политика

Систем издавања виза у Србији делимично је усклађен са Кодексом ЕУ о визама. У циљу даљег усклађивања, Србија мора да прилагоди поступке за издавања виза и визни режим одговарајућим прописима ЕУ. Визни информациони систем се користи у свим дипломатским мисијама и -конзуларним представништвима. Издавање виза на државним граничним прелазима представља изузетак.

Визна политика Србије и даље није усклађена са листом трећих земаља ЕУ чији су држављани изузети или нису изузети од обавезе поседовања визе. Држављанима следећих земаља потребна је виза за улазак у Шенгенски простор, док у Србију улазе без визе: Јерменија, Азербејџан, Бахреин, Белорусија, Боливија, Бурунди, Кина, Куба, Гвинеја Бисао, Индија, Индонезија, Јамајка, Киргистан, Кувајт, Казахстан, Монголија, Оман, Катар, Русија, Суринам, Тунис и Турска.

Извештај Комисије у оквиру механизма суспензије виза⁸ из августа 2021. године препоручује даље усклађивање визне политике Србије са листом ЕУ трећих земаља за чије држављане се захтева виза, што се посебно односи на оне треће земље из којих долазе ирегуларне миграције или које представљају безбедносне ризике за ЕУ.

⁸ COM(2021) 602 коначна верзија

У извештају се, такође, препоручује да су потребни додатни напори у областима интегрисаног управљања границама, борбе против прања новца, борбе против тероризма и у превенцији и борби против корупције и организованог криминала.

Шенген и спољне границе

Институционална структура и правно усклађивање

Гранична полиција је специјализовано цивилни орган, који је део Дирекције полиције при Министарству унутрашњих послова. Она има осам регионалних центара и 47 локалних станица које су задужене за надзор границе, као и 40 станица за граничну контролу на 94 гранична прелаза.

Питања везана за државне границе регулисана су Законом о граничној контроли. Документ о стандардизацији и управљању граничним прелазима као и кадровским потребама чека на усвајање. Не постоји посебан стратешки документ који се бави надзором зелене границе.

Правни оквир за граничну контролу је у великој мери усклађен са правним тековинама ЕУ. Потребне су сталне активности на даљем правном усклађивању и спровођењу захтева ЕУ.

Стратегију интегрисаног управљања границом (ИУГ) за период 2016–2020. године потребно је ажурирати и ускладити са новом политиком ЕУ у вези са ИУГ и усвојити нови Акциони план.

Координационо тело за праћење Стратегије ИУГ и Акционог плана усмерава рад органа државне управе и координира рад постојећих и новоотворених граничних прелаза у Србији. Оно прати спровођење Стратегије ИУГ и предлаже усвајање нових и корективних мера кроз годишњу ревизију Акционог плана за спровођење Стратегије ИУГ у Србији. Механизам за координацију наставио је своје активности у 2020. години и, у извршавању административних и техничких задатака, подржан је од стране Управе граничне полиције. Он је имао кључну улогу у обезбеђивању координације мера утврђених у циљу спречавања ширења вируса *COVID-19*.

Припреме Шенгенског акционог плана (ШАП) прекинуте су 2020. године и настављене у фебруару 2021. године.

Образовано је Координационо тело за успостављање система унапред достављених информација о путницима (*API*) и система евиденције података о путницима (*PNR*), које је одржало и прву седницу.

Нацрт уредбе о условима које гранични прелази треба да испуне у погледу просторија, опреме, инфраструктуре, довољног броја запослених и друге материјално-техничке опремљености неопходне за правилно функционисање граничних прелаза још увек чека на усвајање.

Капацитет за примену и спровођење

Примена стратегије ИУГ је на задовољавајућем нивоу. Међуинституционална сарадња је успостављена и функционише. Програм заједничке обуке и заједничка анализа ризика су припремљени и спроводе се.

Потребни су додатни напори у обезбеђивању особља и попуњавању радних места у граничној полицији. Треба ојачати јединице граничне полиције за анализу ризика на регионалном и локалном нивоу. Такође постоји потреба за додатним

административним капацитетима на националном нивоу у вези са спровођењем стратегија и акционих планова за ИУГ и ШАП.

Потребна су значајна улагања у области граничне контроле, у смислу људских, финансијских и техничких ресурса (друга линија провере, надзор границе и опрема за откривање фалсификованих докумената), као и у инфраструктуру на граничним прелазима.

Србија, такође, треба да унапреди капацитете информационог система граничне полиције у складу са последњим захтевима ЕУ у овој области и у погледу остваривања интероперабилности са информационим системима за управљање границама ЕУ.

Стандарде обуке за граничну полицију треба даље примењивати у складу са релевантним плановима и програмима обуке и препорукама датим у Шенгенском каталогу о контроли спољних граница, удаљењу и реадмисији.

Међуинституционална сарадња, као што је сарадња између граничне полиције и царине на граничним прелазима, је задовољавајућа. Потребна су додатна побољшања, посебно у вези са разменом информација кроз узајамни приступ базама података и један формализован и сигуран систем размене информација.

Српски органи власти су успоставили чврсте везе сарадње са Европском агенцијом за граничну и обалску стражу (*Frontex*). Споразум о статусу са ЕУ, који омогућава Европској агенцији за граничну и обалску стражу (*Frontex*) да распореди тимове сталних снага Европске агенције за граничну и обалску стражу на српско-бугарској граници, ступио је на снагу 1. маја 2021. године, а заједничке операције почеле су 16. јуна 2021. године.

На основу Конвенције о полицијској сарадњи у југоисточној Европи Министарство унутрашњих послова успоставило је непосредну сарадњу са свим суседним земљама. Сарадња са суседним земљама у заједничким патролама суспендована је у априлу 2020. године због епидемијске ситуације повезане са вирусом *COVID-19*. Размена информација одвија се преко заједничких контакт центара. Србија, такође, прима помоћ држава чланица ЕУ за изградњу капацитета и управљање границом.

Потписани су билатерални споразуми са Северном Македонијом за борбу против кријумчарења миграната и трговине људима.

У 2020. години обављено је 50 контролних активности у организационим јединицама Управе граничне полиције. Јединица унутрашње контроле МУП-а поднела је оптужбе за кривично дело против 21 службеника граничне полиције који се доводе у везу са корупцијом. Анализу ризика од корупције у граничној полицији тек треба спровести.

Привремени заједнички прелази за ИУГ са Косовом* се и даље користе. Успостављена су само два од шест сталних заједничких прелаза (Мердаре и Мутиводe/Мутиводe) (*видети одељак 5 о нормализацији односа између Косова* и Србије*). Објекти два прелаза које финансира ЕУ, Мердаре и Мутиводe/Мутиводe, су спремни. Међутим, на овом другом српски органи власти још увек раде у старим привременим објектима, док је на првом отворена само једна страна (излаз са Косова*) јер Србија није обезбедила особље на другој страни (излаз из Србије) заједничког прелаза.

Правосудна сарадња у грађанскоправним, привредним и кривичним стварима

Споразум о сарадњи између Европске агенције за правосудну сарадњу (Евројуст) и Србије је на снази, а српски тужилац за везу у Хагу активан је од марта 2020. године. Србија је најтраженија земља у региону и трећа по реду најтраженија трећа држава у

мрежи Евројуста. Србија је наставила да учествује у три заједничка истражна тима који су покренути претходних година, али није закључила ни један нови споразум у 2020. години. У 2020. години Србија је поступила у 112 предмета Евројуста, укључујући предмете из претходних година. Укупан број новорегистрованих случајева (66) у које је укључена Србија порастао је за 62,5% у 2020. години (40 у 2019. год.), од чега се 61 случај односи на захтеве за сарадњу који су послати Србији, док се пет односе на захтеве Србије према државама чланицама, а упућени су преко тужиоца за везу за Србију код Евројуста. Представници јавног тужилаштва Србије учествовали су на 12 координационих састанака и догађаја. Нови Закон о правосудној сарадњи у кривичним стварима је у припреми. Односи сарадње такође би требало да буду успостављени са Европским јавним тужилаштвом (EPPO), које је почело са радом 1. јуна 2021. године.

Завршена је анализа ИТ и статистички недостатака, као и потреба у области правосудне сарадње у грађанскоправним и кривичним стварима. Законодавство Србије и даље треба ревидирати како би се ускладило са правним тековинама ЕУ. Конвенција о међународном остваривању издржавања деце и других чланова породице, закључена у Хагу 2007. године, примењује се од фебруара 2021. године.

Током друге половине 2020. године, Србија је примила 2373 нова захтева за правосудну сарадњу (и грађанскоправну и кривичну) и упутила је укупно 1467 захтева. Поређења ради, током прве половине 2020. године, Србија је примила укупно 2285 нових захтева и упутила је укупно 1242 захтева. Србија је у 2020. години обрадила 2840 пристиглих захтева за правосудну сарадњу (грађанскоправну и кривичну) и 1550 одлазних захтева током друге половине 2020. године у поређењу са 2285 долазних захтева током прве половине 2020. године и 1242 одлазних захтева. Међу онима које је Србија обрадила, позитивно је одговорила на 2166 примљених захтева и добила позитиван одговор на 1188 упућених захтева а одбила 674 примљена захтева и добила негативан одговор за 362 упућена захтева. На крају 2020. године, број нерешених предмета био је 8025 (у поређењу са 7196 у јуну 2020.). Србија је наставила свој редовни ток рада. Србије још увек није званично одговорила на захтев Црне Горе за екстрадицију бившег председника Државне заједнице Србија и Црна Гора.

2.3 ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИЈУМИ

Србија – Кључни економски бројчани подаци	2012-17. Просек	2018.	2019.	2020.
БДП по глави становника (% ЕУ-27 према ПКМ)¹⁾	39,7	40,0	41,0	43,0
Реални раст БДП	1,3	4,5	4,2	-1,0
Стопа економске активности становништва старости 15-64 (%) , укупно ¹⁾	64,9 ²⁾	67,8	68,1	67,7
<i>жена</i>	57,2 ²⁾	60,6	61,3	60,8
<i>мушкарац</i>	72,5 ²⁾	75,1	75,0	74,6
Стопа незапослености (%) , укупно ¹⁾	19,3	13,3	10,9	9,5
<i>жена</i>	20,3	14,2	11,5	9,9
<i>мушкарац</i>	18,5	12,5	10,4	9,2
Запошљавање (годишњи раст %)	3,6	1,4	2,4	-0,2
Номиналне плате (годишњи раст %)	3,9	4,3	10,5	9,5
Индекс потрошачких цена (годишњи раст %)	3,8	2,0	1,8	1,6
Девизни курс у односу на евро	118,1	118,3	117,9	117,6
Биланс текућих трансакција (% БДП)	-5,6	-4,8	-6,9	-4,3
Нето стране директне инвестиције (СДИ) (% БДП)	4,3	7,4	7,7	6,2
Биланс опште државе (% БДП)	-3,6	0,6	-0,2	-8,1

Напомене:

1) Евростат

2) 2014-2017

Извор: национални извори

У складу са закључцима Европског савета донетим на састанку у Копенхагену јуна 1993. године, приступање ЕУ захтева постојање функционалне тржишне привреде и способност суочавања са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар Уније.

Економско управљање је у још већој мери постало централно питање у процесу проширења током последњих година. Надзор Комисије одвија се кроз два процеса: кроз спровођење Програма економских реформи и кроз доле наведену процену усклађености са економским критеријумима за приступање. Свака од земаља обухваћених процесом проширења припрема програм економских реформи (ПЕР) на годишњем нивоу, којим се утврђују средњорочни макрофискални оквир политике и план структурних реформи, чији је циљ обезбеђивање конкурентности и инклузивног раста. ПЕР је основа за смернице политике за појединачне земље које усвајају ЕУ, Западни Балкан и Турска на нивоу министарстава сваке године.

2.3.1. Постојање функционалне тржишне привреде

Србија је остварила изванредан напредак и умерено је припремљена, односно остварила је добар ниво припремљености када је реч о развоју функционалне тржишне привреде. Српска привреда је забележила само благи пад у 2020. години, након чега је уследио снажан скок у првој половини 2021. године. Утицај кризе изазване болешћу COVID-19 ублажен је снажним замајцем пре кризе, значајним и правовременим мерама фискалне и монетарне подршке, секторском структуром привреде и релативно ниском просечном строгању мера сузбијања. Спољне неравнотеже су се смањивале током кризе, док је њихово финансирање настављено да се потпуно покрива приливима страних директних инвестиција (СДИ). Фискални простор креиран пре кризе омогућио је Србији да обезбеди значајну фискалну подршку за ублажавање кризе у 2020. и 2021. години и да значајно повећа капиталну потрошњу. Стабилност банкарског сектора је очувана уз снажан раст кредитирања, подржан монетарним ублажавањем, мораторијумима на отплату кредита и мерама за повећање ликвидности. Тржиште рада је забележило даље смањење незапослености у 2020. години, што се посебно одразило на ниже стопе учешћа током кризе, након чега је уследио изванредан раст у првој половини 2021. године, у складу са растућим стопама учешћа током опоравка.

Постигнут је изванредан напредак у реформама пореске управе и у приватизацији банака у државном власништву. Међутим, друге велике структурне реформе јавне управе и предузећа у државном власништву наставиле су да напредују споро, што је продужило њихову дугогодишњу неефикасност. Није било напретка у јачању фискалних правила којим би се учврстила фискална политика. Држава и даље има велики утицај на привреду, а приватни сектор је недовољно развијен и спутан услед слабости у владавини права, нарочито корупције и неефикасности судства, као и у погледу спровођења лојалне конкуренције. Препоруке из прошле године су делимично спроведене.

Да би се побољшало функционисање тржишне економије, Србија треба нарочито да:

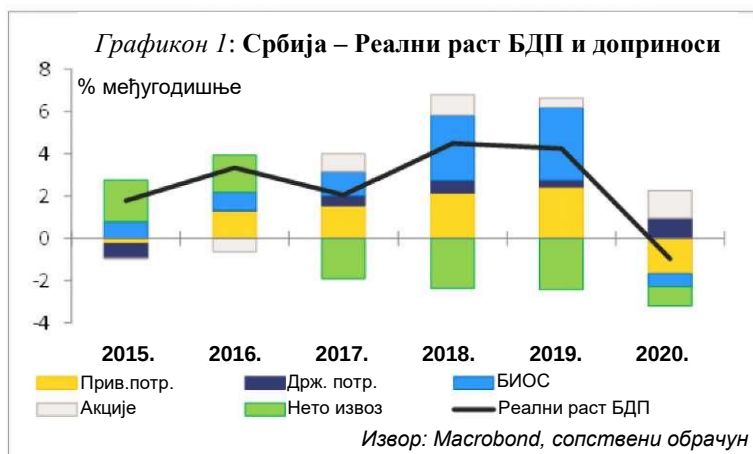
- пружи добро циљану и привремену фискалну подршку повезану са пандемијом рањивим домаћинствима и предузећима; уколико се привредни опоравак убрза, планирати постепени повратак на дефицит близу биланса у буџету за 2022. годину и средњорочни фискални оквир;
- ојача фискална правила тако што ће их учинити у већој мери кредибилним и обавезујућим и способним да учврсте фискалну политику;
- смањи сиву економију, унапреди наплату ПДВ-а и побољша процес пореске контроле, те примени нови модел електронске фискализације и спроведе прелазак на електронско фактурисање;
- ограничи укупну потрошњу на зараде као проценат БДП-а усвајањем одговарајућег механизма индексације зарада и предузимањем корака ка добро осмишљеној реформи система исплате зарада у јавном сектору;
- повећа транспарентност фискалног утицаја предузећа у државном власништву и спроведе нову стратегију власништва и управљања привредним субјектима који су у државном власништву како би се побољшало управљање привредним субјектима у државном власништву и смањили с њима повезани фискални ризици.

Економско управљање

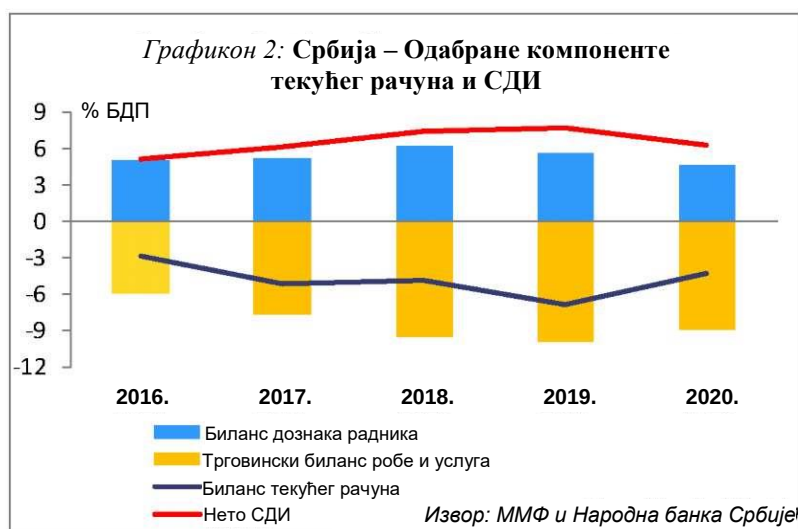
Власти су остале посвећене макроекономској стабилности и економским реформама, иако су неке структурне реформе застале током кризе. У одговору на кризу изазвану болешћу *COVID-19*, и Влада и централна банка су предузеле низ значајних и правовремених фискалних и монетарних мера за ублажавање економских ефеката пандемије. Фискалне мере су, ипак, могле бити боље циљане у каснијим фазама кризе ради очувања фискалног простора на сличним свеукупним нивоима ублажавања. Спровођење структурних реформи је успорено током кризе. Ефикасност и предвидљивост институционалног окружења тек треба да се осигура како би се на одрживији начин подржао дугорочни раст. Слабости и даље постоје у оквиру фискалног управљања, пословном окружењу, јавној управи и пореској управи, премда је у овој последњој области постигнут изванредан напредак. Такође, и даље постоје слабости у начину на који држава интервенише и управља својим присуством у привреди, посебно у погледу одложених реформи предузећа у државном власништву. После закључивања инструмента за координацију политике који се не предвиђа коришћење финансијских средстава (*PCI*) у периоду јул 2018 – јануар 2021. са Међународним монетарним фондом (ММФ), Србија је са ММФ-ом договорила нови *PCI* који траје од јула 2021. године до децембра 2023. године. Смернице политике о којима су се на Економском и финансијском дијалогу у мају 2020. године споразумеле државе чланице ЕУ и Западни Балкан и Турска делимично су спроведене.

Макроекономска стабилност

Привредне активности су показале отпорност. Након умереног раста у периоду 2015 – 2017. година, реалан годишњи БДП порастао је за више од 4% у 2018. и 2019. години, пре него што се смањило за 1% у 2020. години због кризе изазване пандемијом болести *COVID-19*. Криза је погодила приватну потрошњу, нето извоз и, посебно, приватна улагања, али је њихово смањење делимично компензовано повећаном државном потрошњом и јавним улагањима, као и већим залихама.

Рецесија, која је у поређењу са регионом била блага, ублажена је снажним преткризним замахом, значајним и благовременим фискалним и монетарним мерама подршке, секторском структуром економије са ограниченом улогом туризма и релативно ниском просечном строгашћу мера ограничавања. Штавише, пад извоза робе је био ограничен захваљујући експанзији извозних капацитета након снажних СДИ у производњу и географској диверсификацији која је остварена претходних година. После три квартала негативног међугодишњег раста, БДП је порастао за 1,7% на међугодишњем нивоу у првом кварталу 2021. године, углавном на основу инвестиција и нето извоза, и за 13,7% на међугодишњем нивоу у другом кварталу, углавном на основу личне потрошње и инвестиција, што указује на снажан скок у 2021. години. Након што је остао углавном непромењен током већег дела последње деценије, јаз у приходима у односу на ЕУ, мерен БДП-ом по глави становника према паритету куповне моћи, благо се смањивао последњих година и износио је 43% просека ЕУ у 2020. години (у поређењу са 41% у 2019., 40% у 2018. и 39% у 2009. години).

Дефицит текућег рачуна се смањио, док је његово финансирање остало здраво. Након значајног повећања од 2016. до 2019. године са око 3% до близу 7% БДП-а, вођеног растућим трговинским дефицитом, дефицит текућег рачуна се значајно смањио на 4,3% у 2020. години. Ово је највећим делом резултат нижег примарног дефицита прихода (суштински услед

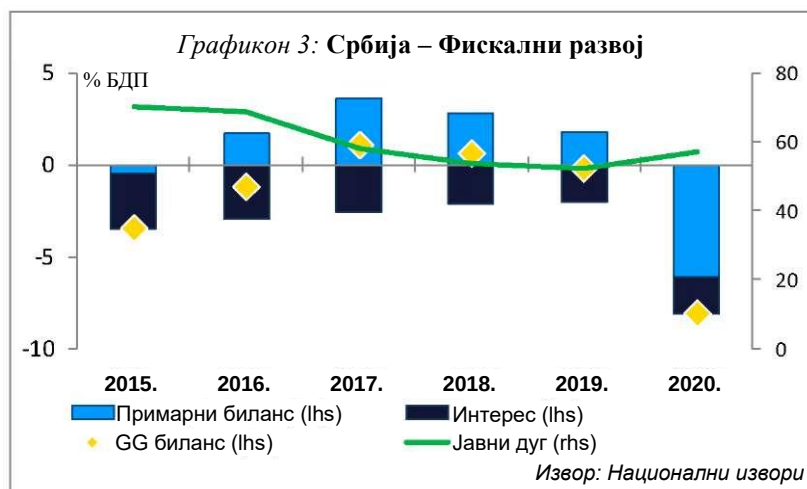
мање реинвестиране зараде) и мањег дефицита у робној

размени (с обзиром на то да је извоз робе пао мање од увоза). Ови фактори поправљања биланса су делимично компензовани мањим секундарним приходима, углавном оним који кореспондирају са нижим дознакама радника у контексту кризе. Дефицит текућег рачуна је и даље више него потпуно покривен нето приливом страних директних инвестиција, које су у 2020. години износиле 6,2% БДП-а, чему је помогла и

продаја Комерцијалне банке. Дефицит текућег рачуна се додатно смањило у првој половини 2021. године, падајући за 65,3% на међугодишњем нивоу на 1,8% БДП-а у првој половини године, највише захваљујући већем извозу услуга и већим дознакама радника. Након постепеног опадања са 73,4% у 2015. години на 61,5% у 2019. години, спољни дуг према БДП-у је порастао на 66,3% у 2020. години и 68,9% у првом кварталу 2021. године, одражавајући нарочито финансирање мера за ублажавање кризе изазване пандемијом болести COVID-19. Званичне девизне резерве су остале на више него дуго већем нивоу од краткорочног спољног дуга и покривале су шестомесечни увоз робе и услуга у 2020. години и првом кварталу 2021. године, обезбеђујући адекватну заштиту од негативних шокова.

Притисци цена и инфлациона очекивања су углавном остали под контролом. Након седам година ниске и прилично стабилне инфлације, инфлација потрошачких цена у 2020. години била је у просеку 1,6%, углавном се крећући ближе доњој граници циљаног опсега толеранције централне банке од $3\% \pm 1.5$ п.п. Након првог квартала 2021. године у коме је остала под контролом, у другом кварталу 2021. године инфлација је расла, подстакнута ценама енергије и хране, до стопе од 3,6% у мају месецу, да би се у јуну смањила на 3,3%. Да би ублажила кризу, централна банка је смањила референтну каматну стопу у четири наврата од марта до децембра 2020. године са укупно 125 базних поена на 1,0%. Ово је праћено низом мера за подршку ликвидности у циљу обезбеђивања динарске и девизне ликвидности на тржишту, укључујући куповину на секундарном тржишту државних хартија од вредности и корпоративних обвезница издатих од стране привредних субјеката у власништву државе. Да би стабилизовала девизни курс, посебно у светлу неких депрецијацијских притисака изазваних кризом од фебруара до октобра 2020. године, централна банка је наставила да примењује политику честих интервенција на обе стране девизног тржишта и продала нето 1450 милиона евра у 2020. години.

Фискални простор створен претходних година омогућио је значајно ублажавање фискалне кризе у 2020. и 2021. години. Након суфицита у 2017. и 2018. години и готово уравнотеженог фискалног резултата у 2019. години, криза изазвана пандемијом болести COVID-19 је нагло повећала дефицит на нивоу опште државе на 8,1% БДП-а у

одређеним групама и свим пунолетним грађанима. Уз ове мере које су имале непосредан утицај на буџет, пакети фискалне подршке су, такође, укључили успостављање гарантне шеме за зајмове вредне 4,4% БДП-а у 2020. години, чиме је укупно планирани обим пакета фискалних и мера подршке ликвидности достигао 12,5% БДП-а у 2020. години. Ребаланс првобитног буџета за 2021. годину, који је

циљао значајно смањење дефицита на 3% БДП-а, извршен је у априлу 2021. године. Ребалансом је предвиђен већи него првобитно планиран дефицит од 6,9% БДП-а у 2021. години, углавном због обновљене и додатне помоћи у вези са кризом и повећане капиталне потрошње. Дефицит опште државе смањен је за 87,5% на међугодишњем нивоу на 0,6% процењеног годишњег БДП-а у првој половини 2021. године, што је подстакнуто повећањем прихода за 27%, при чему су трошкови остали, у целини гледано, углавном стабилни. Без обзира на контекст кризе, капитална потрошња је додатно порасла са 4,9% БДП-а у 2019. години на рекордан ниво од 5,4% БДП-а у 2020. години, док је буџетом за 2021. годину предвиђено да достигне 7% БДП-а, на шта, такође, утиче даље повећање потрошње за одбрану. Уопштено посматрано, досадашњи резултати опрезне фискалне политике имали су главну улогу у стварању већег поверења инвеститора и потрошача у привреду, кроз подршку привредном расту и значајно смањење дуга опште државе пре кризе, стварајући на тај начин фискални простор за значајно ублажавање кризе у 2020. и 2021. години. Дуг опште државе пао је са највише тачке од преко 70% БДП-а у 2015. години на 53% БДП-а у 2019. години (што је ближе горњој граници од 45% БДП-а утврђеној фискалним правилима из Закона о буџетском систему) да би у 2020. години порастао на 58% БДП-а, као последица високог дефицита изазваног кризом.

Реформе јавног сектора напредовале су неравномерно, продужавајући дугогодишњу неефикасност и изазове фискалног управљања. Наплата прихода је превазишла очекивања у две године које су претходиле кризи, а остварен је релативно добар учинак и током кризе, чему су помогла побољшања у раду пореске управе, нарочито јачањем Центра за велике пореске обвезнике и концентрисањем кључних активности на мањи број локација. Влада је 20. маја 2021. године усвојила нови програм трансформације пореске управе за период 2021 – 2025. године. Напредак у решавању слабости у планирању и спровођењу буџета био је спор. Велико повећање зарада у јавном сектору које је премашило номинални раст БДП-а три године заредом пре кризе било је у супротности са настојањима владе и довело је до повећања удела расхода за запослене са 9% БДП-а у 2017. години на 10,5% у 2020. години. Нови систем контроле запошљавања код корисника јавних средстава заснован на средњорочном планирању радне снаге још није успостављен. Реформа система плата је одложена за још једну годину и чини се да је фискални простор за спровођење те реформе у будућности додатно сужен након недавних значајних повећања плата. *Ad hoc* ванредна повећања за неке категорије јавног сектора (нпр. сектор безбедности) такође могу да закомпликују спровођење ове реформе у будућности.

Иако усвајање буџета у највећој мери следи законске процедуре, реформа фискалних правила још увек није спроведена. Иако је одобравање буџета за 2021. годину било одложено због дугог формирања владе и контекста кризе, буџет је усвојен, генерално, у складу са уобичајеном законском процедуром, која подразумева и низ парламентарних расправа о нацрту буџета. У том процесу консултован је и Фискални савет. Систем фискалних правила и даље је слаб, пошто није довољно обавезујући и релевантан за креирање политике. То се посебно односи на годишњу горњу границу за укупан фискални дефицит опште државе, која је, изгледа, недовољно транспарентна и недовољно функционална. Оквир одговорности, такође, захтева јачање с обзиром на то да тренутно не нуди одговарајуће санкције у случају неизвршења нити делотворне механизме извршења. Рад на јачању фискалних правила је одложен за још једну годину. Сада се очекује да нова фискална правила буду завршена до краја јуна 2022. године како би се применила на закон о буџету за 2023. годину, у складу са новим *PSI* програмом који је договорен са ММФ-ом.

Комбинација макроекономских политика је и даље адекватна. То је допринело одржању макроекономске стабилности и подржало отпорност економске активности. Разборита фискална политика и опрезна монетарна политика подршке пре кризе обезбедиле су политички простор за значајну фискалну и монетарну подршку у циљу ублажавања утицаја кризе изазване пандемијом болести *COVID-19*, уз истовремено одржавање макроекономске стабилности. Убрзање економских реформи и њихово пуно спровођење и даље су кључни за обезбеђивање одрживог опоравка и даљег јачања потенцијала привреде у светлу одрживе стварне конвергенције са ЕУ.

Функционисање тржишта производа

Пословно окружење

Пословно окружење се полако поправљало упркос општем успоравању темпа реформи. Током претходних неколико година, Србија је унапредила позицију на различитим међународним пословним ранг листама, захваљујући углавном регулаторном напретку, нпр. у издавању грађевинских дозвола, упису својине, олакшаном плаћању такси и бољој заштити мањинских инвеститора. У 2020. години регистровано је 39.000 нових правних лица од којих око 9.000 привредних друштава: док је број регистрација привредних друштава био готово непромењен (+0,2%) у односу на 2019. годину, регистрација самосталних предузетника је опала за 25% због кризе. Око 30.000 правних лица (од тога 8.000 привредних друштава) избрисано је из регистра, око 40% мање него у 2019. години. То је углавном било због базног ефекта врло великог броја принудних ликвидација у 2019. години (односи се на привредна друштва која нису испунила своје обавезе финансијског извештавања у одређеном року), али, уз подршку мера за ублажавање кризе, необавезно брисање из регистра је такође смањено за око 13% у 2020. години. У јуну 2020. године, Влада је усвојила акциони план за период 2020 – 2021. ради поједностављења административних процедура кроз програм „Е-папир” који има за циљ оптимизацију 890 административних поступака и успостављање јединственог јавног регистра административних поступака. Пословна заједница сматра да је закон о девизном пословању превише рестриктиван и непредвидив у погледу примене, али нема назнака да би могао бити ревидиран у скорије време.

Институционално и регулаторно окружење и даље представља изазов. Иако се смањио број хитних парламентарних процедура, закони и подзаконски акти/уредбе у вези са пословањем и даље се усвајају уз веома кратке рокове за консултације, остављајући недовољно времена да предузећа дају свој допринос припреми политике и нарочито припреми за промене које утичу на њихово пословање. Постављање централизоване веб странице за консултације које је у току могло би учинити процес консултација приступачнијим. Упркос чврстом правном оквиру који се односи на јавне набавке и контролу државне помоћи, имплементација ових политика је и даље слаба. Закон о контроли државне помоћи, који је ступио на снагу 1. јануара 2020. године, обезбеђује правну независност Комисији за контролу државне помоћи. Међутим, остаје да се у пракси покаже њена оперативна независност и да се оствари кредибилан резултат у примени закона о државној помоћи. Кашњења у доношењу подзаконских аката и даље отежавају спровођење усвојених закона. Уопштено посматрано, извршење уговора је слабо, а судови који спроводе имовинска права и даље су преоптерећени. Штавише, пословно окружење и даље ометају бироократија, политички утицај и ограничена ефикасност јавне управе. Србија се нашла на 94. месту од 180 земаља у индексу перцепције корупције за 2020. годину који је саставио *Transparency*

International, у поређењу са 87. местом 2018. и 91. местом 2019. године. Велика неформална економија негативно утиче на лојалну конкуренцију.

Предузете су неке мере у борби против неформалне економије. Власти су основале радну групу којом председава инспекција рада за борбу против неформалног запошљавања. Други алат је јединствени информациони систем за инспекције (еИнспектор), који има за циљ да обезбеди бољу координацију између различитих инспекција, стандардизацију њиховог рада и бољу доступност података. Укупно 36 инспекцијских служби почело је да користи овај алат у јулу 2019. године, што је затим проширено на још неколико инспекција тако да је сада укупан број 44. Контакт центар преко кога грађани могу директно да пријаве неправилности и који повезује централне инспекције са локалним самоуправама почео је са радом у марту 2020. године. Посебна радна група за координацију инспекцијских активности у вези са пандемијом болести COVID-19 формирана је у октобру 2020. године. Даља побољшања у спречавању прања новца/борбе против финансирања тероризма су у току.

Утицај државе на тржишта производа

Државно власништво је наставило постепено да се смањује, али присуство државе је и даље велико услед упорних слабости у управљању. У априлу 2021. године Влада је усвојила стратегију 2021 – 2027. о државном власништву и управљању државним предузећима која има за циљ одрживије и ефикасније управљање државним предузећима. Међутим, управљање овим предузећима је тренутно под снажним политичким утицајем. То укључује нерегуларно постављање вршилаца дужности менаџера на дужи период, уместо да се користи стандардни поступак именовања. Финансијски учинак државних предузећа може имплицирати повећање фискалних ризика, нпр. у случају снажног повећања дуга по основу имплицитних државних гаранција, као што је *Телеком Србија*, који је такође имао користи од секундарног тржишта на коме је централна банка купила знатан део његових издатих обвезница за 2020. годину. Уопштено посматрано, државна предузећа и даље чине готово петину додате вредности и формалног запослења у Србији. Удео контролисаних цена остао је углавном непромењен, на око 20% потрошачке корпе. Нови закон о контроли државне помоћи ступио је на снагу 1. јануара 2020. године. Законом је осигурана правна независност Комисије за контролу државне помоћи, и то одвојеним буџетом и аутономном потрошњом, што јој омогућује да знатно повећа своје административне капацитете и побољша пословање. Иако се укупан удео БДП-а у пријављеној државној помоћи смањио, евиденција о примени правила о државној помоћи је и даље неједначена, а недостаје и транспарентност.

Приватизација и реструктурирање

Приватизација предузећа у државној својини је напредовала. Од 2015. године, када је усвојен закон о приватизацији, за више од 310 државних предузећа, углавном без запослених или само са малим бројем запослених, покренут је стечајни поступак, чиме је укупан број предузећа у стечајном поступку повећан на 2000. Мањи број привредних друштава је приватизован, а инвеститори који нису из ЕУ купили су неке од највећих фирми у рударству, металургији и пољопривреди. Статус преосталих 78 државних предузећа која запошљавају око 28.000 радника тек треба да се реши, било стечајем или приватизацијом. Планирано је да се 2021. године приватизује шест предузећа са укупно 6000 запослених. Спровођење стратегије за банке у којима држава има део власништва се наставило. Приватизација Комерцијалне банке (треће по величини банке по активи и највеће преостале банке у државном власништву) завршена је

преносом 395 милиона евра у буџет Србије у децембру 2020. године. Држава и даље контролише кључне субјекте у сектору осигурања.

Реструктурирање кључних комуналних предузећа је у току, али споро напредује. Влада је у мају 2021. године усвојила Акциони план за раздвајање делатности у сектору гаса, укључујући државно јавно предузеће *Србијагас*. Држава је сада власник оператора преносног система, након што је *Србијагас* своје акције у „*Транспортгасу Србија*” пренео на Републику Србију. У јануару 2021. године лиценцирано је ново правно независно предузеће за електродистрибутивну мрежу и снабдевање *Електродистрибуција Србије*, након што је издвојено из државног предузећа ЕПС. Оба раздвајања делатности у сектору гаса и електричне енергије требало би да потврди Секретаријат Енергетске заједнице како би потврдио да је цела нова организациона структура у складу са захтевима Трећег енергетског пакета, укључујући недискриминаторни приступ трећих страна систему за пренос гаса. Декарбонизација енергетског сектора остаје највећи изазов за владу. Национални енергетски и климатски план је тренутно у изради како би се решио овај изазов. Политика цена за регулисано тржиште електричне енергије не обезбеђује активно покриће трошкова за улагања у мрежу и сигурност снабдевања, као ни у погледу инвестиција потребних за енергетске и климатске реформе у Србији.

Функционисање финансијског тржишта

Финансијска стабилност

Финансијска стабилност је одржана у 2020. години. Подржани мерама за ублажавање кризе, макропруденцијални показатељи остали су стабилни. Адекватност укупног капитала (регулаторни капитал према ризичној активи) је на крају 2020. године износила 22,4%, што је знатно изнад минимума који је одредила централна банка. Ликвидност је остала на високом нивоу и износила је 37,3% (учешће ликвидних средстава у укупној активи) и 50,9% (учешће ликвидних средстава у укупним краткорочним обавезама) на крају 2020. године, што је такође подржано мерама централне банке за повећање ликвидности. Као резултат повећаних резерви за губитке по кредитима, профитабилност банкарског система се погоршала смањењем приноса на укупну имовину (1,1% на крају 2020. године, у поређењу са 1,8% на крају 2019. године) и капитал (6,5% на крају 2020. године, у поређењу са 9,8% на крају 2019. године). Коефицијент проблематичних кредита порастао је на 3,9% на крају првог квартала 2021. године, делом због истека другог мораторијума на кредите, пре него што се смањио на 3,7% на крају другог квартала. Власти су наставиле да се баве застарелим проблематичним кредитима у портфељу Агенције за осигурање депозита. Два портфеља проблематичних кредита укупне вредности 2 милијарде евра по номиналној вредности успешно су продата упркос сталним препрекама у решавању проблематичних кредита. Централна банка и Влада су наставиле да спроводе своју стратегију динаризације бавећи се високим степеном евроизације у банкарском систему. Упркос неизвесностима везаним за кризу, у 2020. години повећано је учешће динарских кредита и депозита и становништва и предузећа.

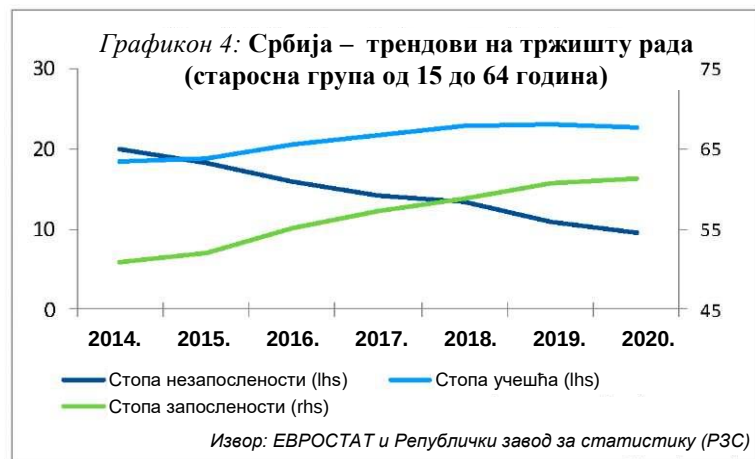
Приступ финансијским средствима

Приступ финансијским средствима је подржан мерама за ублажавање кризе. Банке у страном власништву су наставиле да доминирају финансијским системом, држећи око шест седмина средстава банкарског система након продаје *Комерцијалне банке Новој Јубљанској банци* крајем 2020. године. Наставак консолидације банкарског система спајањем и аквизицијом додатно је смањио број банака са 26 на

крају 2020. године на 24 на крају јуна 2021. године. Повољни услови финансирања, који су, између осталог, резултат смањења каматних стопа централне банке и даљих мера за ублажавање кризе и гарантних шема које подржава држава, подржали су раст кредитирања. Кредитирање је повећано за 9% када су у питању предузећа и 11% за домаћинства у 2020. години, што је, међутим, у великој мери било повезано са продужењем рока доспећа у вези са мораторијумом, јер се обим новоодобрених кредита смањивао по двоцифреним стопама (за око 13%, односно 20%). Небанкарске финансијске институције и даље у великој мери изостају, правни оквир за сектор лизинга још увек није реформисан и није било напретка у успостављању правног оквира за микрофинансијске институције.

Функционисање тржишта рада

Иако је тржиште рада забележило значајна побољшања последњих година и очекује се да ће утицај пандемије болести COVID-19 бити пролазан, структурни проблеми, демографски и миграцијски изазови остају. Снажан привредни раст у годинама пре пандемије огледао се у континуираном побољшању показатеља тржишта рада до 2020. године. Тако су пре

кризе стопе активности и запослености стално расле, док је стопа незапослености (15-64) пала на 10,9% у 2019. години. Како је повећан број обесхрабрених радника који се не убрајају у радну снагу, стопа незапослености се додатно смањила на 9,5% у 2020. години, упркос истовременом смањењу запослености. Дуготрајна незапосленост (4,9%), као и незапосленост жена (9,9%) и младих (26,6%) наставиле су тренд опадања у 2020. години. Одражавајући већи број обесхрабрених радника, одговарајућа стопа активности (15-64) пала је на 67,7% у 2020. години, а удео младих у старосној групи од 15 до 24 године који нису запослени, не образују се нити се обучавају порастао је на 15,9% у 2020. години. Удео неформалне запослености, од чега је две трећине у пољопривреди, пао је на 16,4% од укупне запослености у 2020. години. Како је покренут економски опоравак, тражиоци посла су се вратили на тржиште рада, што је повећало стопе запослености и незапослености (на 61,8%, односно 11,4% у другом кварталу 2021. године, на шта је такође утицала измењена АРС методологија/Анкета о радној снази од 2021. године). Међутим, у структурном смислу, радна снага је можда достигла врхунац пошто смањење броја радно способног становништва има негативан утицај на понуду радне снаге. Стални пад броја становника од близу 0,5% годишње, заједно са великом емиграцијом најразличитијих профила унутар професионалног спектра, остаје кључни средњорочни и дугорочни изазов за економски развој. Поред тога, стална неусклађеност вештина, родне разлике у запошљавању и неадекватно ангажовање младих, као и велики регионални диспаритети и даље су главни проблеми тржишта рада. У фебруару 2020. године Влада је усвојила стратегију о економској миграцији за период 2021 – 2027. са циљем да подстакне циркуларне миграције задржавањем радника и подстицањем стручњака из дијаспоре да се врате у земљу. Влади пакети чији је циљ ублажавање утицаја кризе изазване болешћу COVID-19 –

са подстицајима датим само компанијама које не би смањиле своју радну снагу за више од 10% – допринели су очувању формалног запослења и ограничавању повећања броја незапослених током кризе.

Реалне зараде су се повећале. Упркос кризи изазваној болешћу *COVID-19*, реална примања су порасла за 7,7% у 2020. години, под снажним утицајем повећања плата о чему је већ било одлучено пре кризе, посебно у јавном сектору. Власти су наставиле да постепено смањују укупно пореско оптерећење повећањем неопорезивог дела зарада са 16.300 динара на 18.300 динара од јануара 2021. године. Међутим, пореско оптерећење је и даље несразмерно високо за људе са ниским платама и самим тим погоршава радно сиромаштво. Такође наставља да представља и препреку за формализацију рада. У складу са очекивањима у вези са укупним растом зарада, Влада је повећала минималну сатницу за 6,6% у 2021. години. Отприлике један од шест регистрованих запослених прима минималну зараду.

2.3.2. Способност за суочавање са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар ЕУ

Србија је остварила **известан напредак и умерено је припремљена** да се носи са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар ЕУ. Структура привреде се додатно побољшала и економска интеграција са ЕУ је остала на високом нивоу. Међутим, упркос одређеном напретку, квалитет и релевантност образовања и обуке не задовољавају у потпуности потребе тржишта рада. Јавне инвестиције су наставиле да расту са циљем решавања озбиљних инфраструктурних недостатака након много година недовољног улагања. Иако су се смањили трошкови задуживања за мала и средња предузећа (МСП), она се и даље суочавају са бројним изазовима, укључујући нестабилно пословно окружење и нелојалну конкуренцију. Препоруке из прошле године су делимично спроведене. Да би побољшала конкурентност и дугорочни раст, Србија треба нарочито да:

- даље прилагођава образовање и обуку потребама тржишта рада, посебно у области стручног образовања и обуке (СОО);
- обезбеди усклађен приступ, користећи студије изводљивости, анализе трошкова и користи и процене утицаја на животну средину, ради дефинисања приоритета и праћења свих инвестиција у јавну инфраструктуру без обзира на извор финансирања, и да примени принципе конкуренције, једнаког третмана, недискриминације и транспарентности у поступцима јавних набавки и контроле државне помоћи у складу са стандардима ЕУ на све пројекте, укључујући оне засноване на међувладиним споразумима;
- оствари напредак у транзицији на зелену енергију и започне процес декарбонизације индустрије, посебно у енергетском сектору; значајно повећа улагања у обновљиву енергију и енергетску ефикасност уз помоћ тарифа за покривање трошкова; благовремено спроведе акциони план за раздвајање делатности у сектору гаса.

Образовање и иновације

Упркос одређеном напретку, неусклађеност вештина у Србији остала је велика. Јавна потрошња за образовање износила је око 3,3% БДП у 2019. години, што је испод просека ЕУ од око 4,7%. Упис у предшколско образовање је остао на око 64% током 2019. године, док је обавезни шестомесечни предшколски програм готово универзалан. Стопе уписа су и даље високе у основношколском и трогодишњем средњошколском

образовању, око 99,7%, и око 90% у четворогодишњем средњошколском образовању. Бруто коефицијент уписа у терцијарно образовање такође се повећао последњих година на око две трећине (67,8%), док је ниво високог образовања у популацији узраста 30-34 порастао на 33,5% у 2019. години. Основна системска обука наставника за подршку спровођењу нових наставних планова и програма и развој кључних компетенција ученика настављена је тако да обухвати око 75% стручњака у образовању. Власти постепено ажурирају и опште и стручне средњошколске наставне планове и програме како би их учиниле релевантнијим за потребе тржишта рада, консолидујући успостављање Националног оквира квалификација (НОК). Иако је убрзан темпо усвајања нових стандарда квалификација (32 нова стандарда квалификација), већина квалификација у области стручног образовања и обука (СОО) и даље је застарела. Стручно образовање није добро оријентисано на потребе тржишта рада са ниском изложеношћу ученика радном месту. Иако је увођење дуалног стручног образовања напредовало, оно се и даље тичало само 5% ученика прве године средње стручне школе у школској 2020/21. години. Учињени су почетни напори да се уведе механизам за праћење и повратне информације у оквиру националног СОО модела заснованог на раду. Србија је благо напредовала по Индексу хуманог развоја. Србија је на трећем месту у региону по Индексу људског капитала Светске банке. Постоји забринутост да пандемија болести *COVID-19* може угрозити постигнути напредак у борби за очување здравствених и образовних услуга у периоду ограничења уведених ради заштите јавног здравља.

Потрошња за истраживање и развој остала је ниска и износи око 0,9% БДП. Државно финансирање износи око 0,4% БДП, што је близу половине укупног финансирања за истраживање и развој у 2019. години. Број научноистраживачких организација остао је углавном непромењен. У циљу повећања иновација и научних истраживања, Србија наставља да подржава фонд за иновациону делатност и фонд за науку који воде бројне специјализоване инструменте финансирања и шеме грантова. Пет година након оснивања Научно-технолошког парка у Београду, још 3 таква парка се граде у Новом Саду, Чачку и Нишу. Србија је усвојила Акциони план за спровођење стратегије паметне специјализације у априлу 2021. године.

Физички капитал и квалитет инфраструктуре

Инвестиције се повећавају, али након више година недовољних инвестиција, неопходно је ефективно решавање инфраструктурних недостатака. Пораст јавних инвестиција уочен последњих година додатно је ојачан, док се очекује да ће се приватне инвестиције снажно опоравити у 2021. години након пада изазваног кризом у 2020. години. Привреда привлачи значајне стране директне инвестиције, знатно изнад просека у региону и постепено је расла током последњих неколико година пре пандемије. Иако је у паду за око петину у односу на рекордни прилив СДИ у 2019. години, значајни износи страних директних инвестиција забележени су и у 2020. години (подржани и продајом *Комерцијалне банке*). Међутим, удео укупних инвестиција у привреди и даље је тек нешто изнад 20% БДП, док је потребна даља надоградња и проширење физичке инфраструктуре. У 2021. години планирано је даље повећање јавних инвестиција, посебно у путеве и железнице.

Институционални оквир који подржава нове инвестиције је слаб. Принцип „корисник плаћа” није довољно примењен када је у питању одржавање постојеће инфраструктуре и имплементација нових инфраструктурних инвестиционих планова. Нови законодавни оквир за управљање јавним инвестицијама који је успостављен у јулу 2019. године пружа основу за стабилнији процес одабира пројеката, боље

одређивање приоритета и свеобухватније планирање на различitim нивоима власти. Међутим, овај аранжман допушта превише изузетака од правила, што значајно умањује његов ефективан утицај. Штавише, закон о посебним поступцима за пројекте изградње линијских инфраструктурних објеката (путева, железнице, пловних путева, аеродрома, метроа, водоводних и канализационих система) који је усвојен у фебруару 2020. године омогућава да се линијски инфраструктурни објекти од „посебног значаја за Републику Србију“ изузму од примене правила поступака јавних набавки. Поступци јавних набавки се не поштују увек у потпуности и нису увек у потпуности компатибилни са стандардима ЕУ. То се посебно односи на велике инфраструктурне пројекте који се финансирају путем кредитних уговора са трећим земљама који су директно додељени компанијама из ових земаља, без поштовања захтева у погледу транспарентности, једнаког третмана или недискриминације. Све већи број изузећа од примене закона о јавним набавкама и велики број неправилности у уговорима о јавним набавкама које је утврдила Државна ревизорска институција изазивају забринутост.

Енергетски сектор је и даље углавном неефикасан и велики је загађивач животне средине, док се предузимају неки кораци за реформу регулативе. Србија је постигла одређени напредак у привлачењу инвестиција у енергетски и рударски сектор регулаторним изменама усвојеним кроз четири закона у априлу 2021. године у области енергије, енергетске ефикасности, обновљивих извора енергије и рударства. На конкурентност све више негативно утиче неефикасан енергетски сектор заснован на лигниту. Увођење нове аукцијске шеме засноване на тржишту за подршку производњи енергије из обновљивих извора (што је укључено у новоусвојено законодавство) требало би да привуче нове инвестиције у обновљиве изворе енергије. Ниске тарифе електричне енергије не дозвољавају неопходна улагања у инфраструктуру; тарифе су тек незнатно повећане у јануару 2021. године. Влада је у мају 2021. године усвојила Акциони план за реструктурирање државног предузећа *Србијагас* и почела да га спроводи. Гасовод Балкански ток је завршен, али регулаторни режим тек треба да се усклади са законодавством ЕУ.

Дигитализација остаје један од главних приоритета владе. Програм развоја е-управе за период 2020 – 2022. и повезани акциони план усвојен у јуну 2020. године почели су да се примењују. Главни циљ Владе у овој области је побољшање квалитета јавних услуга обезбеђивањем интероперабилности, ефикасне координације, управљања пројектима и правне сигурности у коришћењу е-управе и отворених података. Унапређени национални портал е-управе који је постављен 2020. године служи као шалтер за услуге е-управе и као централна тачка приступа за предузећа и грађане. Портал се користи за велики број услуга и има посебну улогу као ефикасно средство за информисање и организацију вакцинације током пандемије болести *COVID-19*. Одређени напредак је већ постигнут у јавном приступу институционалним подацима захваљујући националном Порталу отворених података (који је до сада учинио доступним податке 22 јавне институције). Стратегија развоја вештачке интелигенције за период 2020 – 2025. почела је да се спроводи кроз одговарајући акциони план за период 2020 – 2022, укључујући, између осталог, оснивање Истраживачко-развојног института за вештачку интелигенцију у Новом Саду. Настављен је снажан раст сектора за информатику и комуникационе технологије, који чини 5% додане вредности и има сличан удео у укупном извозу, при чему је извоз за 2020. годину, годину кризе изазване пандемијом болести *COVID-19*, процењен на 1,4 милијарду евра, што је 4,4% више него и 2019. године. Доступни подаци потврђују побољшања у 2020. години у погледу употребе рачунара, продора широкопојасне мреже и електронске трговине.

Структура сектора и предузећа

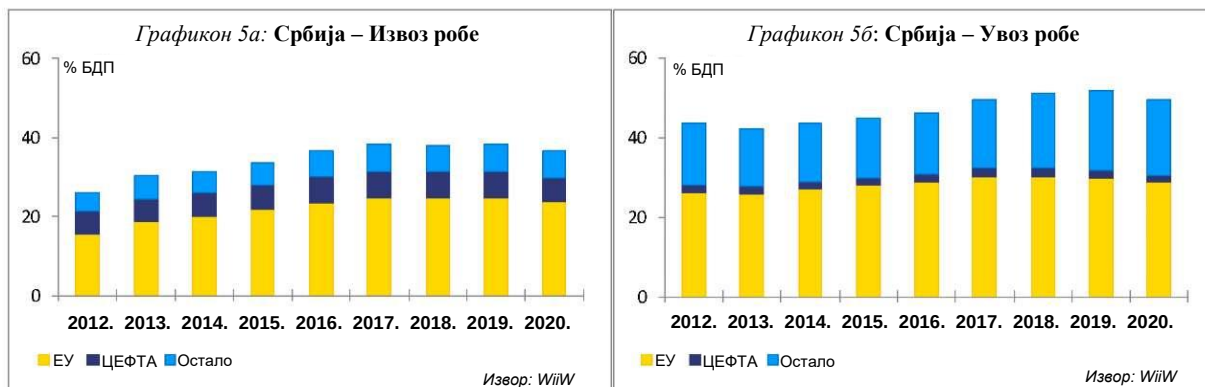
Грађевинарство и неке услуге повећале су свој значај у привреди. Услуге доминирају привредом, обезбеђујући више од 60% укупне додате вредности. Сектори као што су саобраћај, трговина на мало и информације и комуникације – последњи је био све више усмерен ка извозу – имали су користи од снажног раста пре кризе и сталног ширења иностране продаје како би повећали свој економски значај. Одражавајући нови инвестициони циклус, грађевински сектор повећао је своје учешће у БДП са 3% у 2013. години на 5,7% БДП у 2019. години, снажно подржан изградњом гасовода Балкански ток. Значај пољопривредног сектора се углавном стабилизовао на око 6% од 2017. године након опадајућег тренда у претходних неколико година у складу са растућим уделом производње и услуга. Што се тиче структуре запослености, удео запослености у пољопривреди наставио је континуирано да опада са 20% у 2014. години преко 17% у 2017. години на око 15% у 2020. години, док је дошло до повећања удела запослености у индустрији и услужним секторима.

Мала и средња предузећа (МСП) су окосница привреде. Она су обезбедила близу 60% укупне запослености и промета у привреди и око половину додате вредности у 2019. години (Годишњи структурни показатељи пословања предузећа РЗС-а). МСП су посебно активна у области грађевинарства, услуга смештаја и исхране, малопродаје и некретнина. Власти имплементирају неколико програма за подршку развоју МСП, фокусирајући се на подстицање иновација, финансирања и интернационализације. Кредити малим и средњим предузећима чинили су 68% укупних кредита привреди у јуну 2021. године. Њихови трошкови задуживања су недавно опали, али су и даље изнад трошкова великих компанија. МСП се, међутим, и даље суочавају са бројним изазовима, укључујући нестабилно пословно окружење и недостатак небанкарског финансирања. МСП се суочавају са недостатком „једнаких услова за игру“: велика предузећа и страни инвеститори често имају директну комуникацију са владом и стога имају предност у односу на домаћа МСП. Такође, ниво субвенција које се усмеравају страним инвеститорима и великим компанијама, укључујући посебно државна предузећа, много је већи у поређењу са оним за мала и средња предузећа. С обзиром на све ово, МСП се често жале на нелојалну конкуренцију. Штавише, мала и средња предузећа су посебно погођена кризом изазваном пандемијом болести *COVID-19* – пакети помоћи за 2020. годину били су посебно усмерени на подршку кроз одлагање плаћања пореза и социјалних доприноса, али и исплату минималних зарада запосленима, као и приступ кредитима за ликвидност, док је пакет помоћи у пролеће 2021. године свим компанијама омогућио једнак приступ исплати минималних зарада.

Економска интеграција са ЕУ и ценовна конкурентност

Економска интеграција са ЕУ је остала на високом нивоу. ЕУ остаје највећи трговински и инвестициони партнер Србије, са учешћем од 61,4% у њеној укупној трговини и две трећине нето прилива страних директних инвестиција у 2020. години. Укупна билатерална трговина између ЕУ и Србије смањена је за 2,4% између 2019. године и 2020. године на укупно 24,4 милијарде евра као последица кризе изазване болешћу *COVID-19*. Захваљујући бржем повећању извоза Србије у ЕУ него увоза из ЕУ у последњих неколико година, трговинска размена је постала уравнотеженија, при чему је ЕУ забележила суфицит од 2,3 милијарде евра у 2020. години. После ЕУ, главни трговински партнери Србије су Кина (7,2% укупне трговине), Русија (5,3%) и Босна и Херцеговина (4,7%). Трговина са потписницима Средњоевропског споразума о слободној трговини представљала је 15,9% укупног извоза и 3,8% укупног увоза у 2020. години. Увођење царинске тарифе од 100% од стране Косова* крајем 2018.

године на увоз из Србије и Босне и Херцеговине утицало је на извоз робе у 2019. и почетком 2020. године, са процењеним годишњим губицима од око 400 милиона евра, што представља око 1% БДП годишње. Ове тарифе је Косово* укинуло од 1. априла 2020. године, док су додатне нецаринске баријере за увоз из Србије укинута у јуну 2020. године, чиме је омогућена делимична испорука добара на Косово*. На граничним прелазима са суседним земљама ЕУ и даље постоје значајна уска грла; то кочи даљу трговину са ЕУ и олакшавање транспорта са ЕУ. Отвореност трговине, након сталног повећања са 92% БДП у 2014. години на 111,6% у 2019. години, смањена је на 104,5% у 2020. години због кризе, пре него што се снажно опоравила и достигла 112,4% у првом кварталу 2021. године.

Реални ефективни курсеви су последњих година у порасту. Номинални курс динара према еврџу остао је углавном стабилан у 2020. години пошто је централна банка успешно неутралисала почетне депресијационе притиске на почетку здравствене кризе. Реални ефективни курс заснован на ИПЦ-у је углавном стабилан на дужи рок, са депресијацијом од 9% у периоду 2014 – 2016, а затим апресијацијом од 9% током периода 2017 – 2020. Трошковна конкурентност Србије побољшала се у периоду 2014 – 2016. године, са јединичним трошковима рада (ЈТР) при чему су реални ефективни курсеви депресирали за кумулативних 8%, а затим се погоршала у периоду 2017 – 2020, при чему су реални ефективни курсеви апресирали за кумулативних 27% (13% само у 2020. години, због пада привредне активности праћене повећањем зарада и у приватном и у јавном сектору). На основу најновије процене ММФ-а у погледу екстерне одрживости (урађене у пролеће 2021. године у оквиру консултација у вези са чланом IV) сматра се да је девизни курс у великој мери конзистентан, односно на одрживим основама.

2.4. ЈАВНЕ НАБАВКЕ, СТАТИСТИКА, ФИНАНСИЈСКА КОНТРОЛА

Поглавље 5: Јавне набавке

Правила ЕУ обезбеђују да јавне набавке добара, услуга и радова у било којој земљи чланице буду транспарентне и отворене за сва привредна друштва из ЕУ на основу једнаког третмана и забране дискриминације.

Србија је умерено припремљена у области јавне набавке. Током извештајног периода остварен је **ограничен напредак**, а напредак се нарочито види у покретању новог портала јавних набавки и јачању административних капацитета канцеларије за јавне набавке. Нови закон о јавним набавкама, којим се у великој мери усклађује српско законодавство са правним тековинама ЕУ, ступио је на снагу у јулу 2020. године. Међутим, закон о посебним поступцима за пројекте изградње линијских инфраструктурних објеката из фебруара 2020. године озбиљно угрожава ефикасно

спровођење закона о јавним набавкама. Забрињава растући број изузећа од примене закона о јавним набавкама и велики број неправилности у уговорима о јавним набавкама које је утврдила Државна ревизорска институција. Препоруке Комисије из 2020. године су само делимично спроведене и важе и даље.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- обезбеди даље потпуно усклађивање са Директивама ЕУ о јавним набавкама из 2014. године, пре свега, тако што ће усвојити измене и допуне закона о јавно-приватном партнерству и концесијама и тако што ће се постарати да пројекти који се финансирају из јавних фондова подлежу поступцима јавне набавке;
- обезбеди да међувладини споразуми закључени са трећим земљама и њихово спровођење не ограничавају конкуренцију неоправдано и да поштују основна начела јавне набавке, у складу са националним законодавством и правним тековинама ЕУ.
- настави да јача капацитете Канцеларије за јавне набавке, Комисије за јавно-приватно партнерство и концесије, Републичке комисије за заштиту права у поступцима јавних набавки и Управног суда.

Институционална структура и усклађивање законодавства

Правни и институционални оквир о јавним набавкама у Србији је у великој мери усклађен са правним тековинама ЕУ. Закон о јавним набавкама ступио је на снагу у јулу 2020. године заједно са свим неопходним спроведбеним прописима. Међутим, још увек се чека усвајање измена и допуна закона о јавно-приватном партнерству и концесијама ради усклађивања са Директивом ЕУ о концесијама. Наиме, у фебруару 2020. године, Србија је усвојила нови закон о посебним поступцима за пројекте изградње линијских инфраструктурних објеката, којим се Влади омогућује да се пројекти изградње линијских инфраструктурних објеката „од посебног значаја за Републику Србију“ изузму од примене правила о јавним набавкама. На основу овог закона, национално законодавство о јавним набавкама се може суспендовати за цео пројекат или у појединим фазама, а Влада има овлашћења да одабере стратешког партнера уколико се процени да је реч о хитним околностима. Овај закон и његова широка примена угрожавају ефикасно спровођење закона о јавним набавкама. С обзиром на то да је дозволила да се на овај начин заобиђе национално законодавство као и правила и стандарди Европске уније, Србија на овај начин у области јавних набавки задржава дискриминишућа правила.

Програм развоја јавних набавки за период од 2019. до 2023. године реализован је кроз Акциони план за период од 2019. до 2020. године. Нови акциони план за 2021. годину је усвојен у мају 2021. године.

Канцеларија за јавне набавке (КЈН) врши надзор над поштовањем закона о јавним набавкама и одржава портал јавних набавки. КЈН је задужена и за предлагање спроведбених прописа.

Капацитет за примену и спровођење

Тржиште јавних набавки се смањило на 6,88% БДП у 2020. години у односу на претходне године када је износило око 8%. Просечан број понуда по тендеру је остао стабилан и износи 2,6, а ипак је доста нижи у односу на 3 понуде из 2017. године. Удео уговора додељених страним понуђачима је пао на 2% од укупне вредности уговора, равноправно расподељено на привредна друштва која су из ЕУ и ван ње.

Када је реч о **праћењу доделе уговора и њиховом спровођењу**, однос броја преговарачких поступака без претходног обавештења за подношење понуда износио је 2,57% укупне вредности уговора закључених по старом закону о јавним набавкама, односно до јула 2020. године. Овај удео је скочио на 23,2% у другој половини 2020. године ступањем на снагу новог закона. Овај поступак се претежно користио за набавке у вези са пандемијом болести *COVID-19* почев од јула 2020. године. Удео отворених поступака је остао приближно исти (94% укупне вредности уговора у 2020. години у односу на 93% у 2019. години) на основу примене старог закона, али је пао на 69% у другој половини године. Коришћење критеријума економски најповољније понуде се преполовило са 10% у 2019. години на просечно 5% у 2020. години, док је коришћење најниже цене као критеријума за одабир преовлађујуће у 95% случајева. У јуну 2020. године покренут је нови портал јавних набавки, што се поздравља као напредак у погледу транспарентности. Организоване су бројне радионице и вебинари за обуку понуђача и наручилаца за коришћење новог портала е-набавки.

Вредност набавки изузетих од примене Закона о јавним набавкама повећана је за приближно 500 милиона евра од 2019. године до 2020. године и укупно износи 1,73 милијарде евра, односно 54% кумулативне вредности свих уговора о јавним набавкама закључених у 2020. години. Државна ревизорска институција је 2020. године идентификовала да вредност уговора изузетих из поступака јавних набавки без ваљаног оправдања износи око 450 милиона евра. Државна ревизорска институција је током инспекције пронашла неправилности код 14,2% вредности уговора о јавним набавкама што је утврђено у комбинованим ревизијама у 2020. години, али се удео утврђених неправилности попео на 60% вредности уговора о јавним набавкама у оквиру ревизија усклађености током године. Ови налази изазивају озбиљну забринутост и потребно их је адекватно пратити. Као одговор на пандемију болести *COVID-19* омогућена је примена ванредних поступака ради убрзања поступка јавне набавке. Да би се ублажили ризици од преваре и корупције, посебно је важно да се одржи ток ревизије. Објављивање свих информација о набавкама које су спроведене у вези са пандемијом болести *COVID-19* на државним порталима би такође допринело повећању транспарентности и поверења.

Настављено је унапређење **капацитета за управљање поступцима јавних набавки** попуњавањем свих планираних радних места у КЈН, која сада има укупно 38 запослених, у односу на 28 у 2019. години. Процес сертификације службеника за јавне набавке је заустављен 2020. године због кризе изазване пандемијом болести *COVID-19*, али се наставио од марта 2021. године

Комисија за јавно-приватна партнерства и концесије је одобрила укупно 170 предлога пројекта за јавно-приватно партнерство, укључујући 66 пројеката са елементима концесије, углавном у секторима транспорта, санитарних услуга и урбанизма. Комисија и даље нема довољан број запослених.

Није било помака када је реч о **интегритету и сукобу интереса**.

Систем ефикасних правних средстава

Законодавство које се односи на **право на правна средства** начелно је у складу са правним тековинама ЕУ, а спроводи га Републичка комисија за заштиту права у поступцима јавних набавки (Републичка комисија), као независан државни орган. У децембру 2020. године, Скупштина је поново изабрала председника Републичке комисије и једног члана за још један петогодишњи мандат. Републичка комисија је донела 835 одлука на основу захтева за заштиту права током 2020. године. Поступци

јавне набавке су делимично или комплетно поништени у 419 случајева (50% од свих решених предмета). Број јавних наручилаца који нису поштовали одлуке Републичке комисије остао је стабилан и чини мање од 1% свих донесених одлука. Републичка комисија је донела одлуке по жалбама на закључке наручилаца за 98 предмета током 2020. године. Такође је изрекла седам новчаних казни наручиоцима због непоступања у складу са њеним одлукама и решењима и поништила један уговор.

Када је реч о **капацитетима за спровођење** Републичке комисије, број запослених остаје релативно стабилан и износи 54, од којих је 9 у својству постављених лица. Због ограничене специјализације и обуке, капацитети Управног суда (УС) да се носи са сложености, разноврсности и количином предмета, као и дужином судских поступака, су и даље слаби. Остаје да се ојача сарадња КЈН и Републичке комисије са Управним судом у погледу размене знања и информација.

Поглавље 18: Статистика

Правилима ЕУ се захтева да државе чланице умеју да израђују статистичке податке у складу са принципима Кодекса праксе европске статистике и на основу професионалне независности, непристрасности, поузданости, транспарентности и поверљивости. За методологију, израду и дисеминацију статистичких информација предвиђена су заједничка правила.

Србија је умерено припремљена у области статистике. Свеукупно, током извештајног периода остварен је изванредан напредак. Србија је добро напредовала у припреми методологије и техничких спецификација за следећи попис становништва, домаћинства и станова, иако је због пандемије болести COVID-19, попис одложен за пролеће 2021. године за јесен 2022. године. Достављање статистичких података Евростату такође је наставило да се побољшава, као и израда макроекономске статистике у складу са Европским системом рачуна (ESA) из 2010. године. Нови закон о статистици није усвојен. Републички завод за статистику треба да задржи високо квалификован кадар и запосли додатни кадар ради испуњавања обавеза на основу правних тековина ЕУ.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- донесе нови закон о статистици ради повећања независности Републичког завода за статистику;
- спроведе попис становништва, домаћинства и станова у складу са релевантним законодавством ЕУ и међународним стандардима;
- даље побољша израду макроекономских статистичких података у складу са Европским системом рачуна (ESA) из 2010. године

Правни оквир **статистичке инфраструктуре** је углавном у складу са Кодексом праксе европске статистике. Нови закон о званичној статистици, који би требало да ојача професионалну независност Републичког завода за статистику (РЗС), чека се неколико година. Петогодишњи програм званичне статистике (2021-2025) припремљен је 2020. године и усвојен у марту 2021. године. Административни капацитет РЗС треба додатно ојачати, јер његово пословање и даље омета недостатак квалификованог особља и велики број упражњених радних места. РЗС је наставио да повећава број достављених података Евростату, али би обухват достављених података требало даље проширити. Главне класификације (NACE Rev. 2, ISCO-08) су у складу са правним тековинама ЕУ. Регистри се редовно ажурирају.

Када је реч о **територијалној класификацији**, Србија је наставила да прикупља регионалне *ESA 2010* податке и да их доставља Евростату. Србија је обезбедила податке о регионалним рачунима на нивоима два и три према новом мерилу за националне рачуне, али број година још увек није уједначен за све варијабле.

Када је реч о **макроекономској статистици**, РЗС је наставио да саставља квартални и годишњи БДП у текућим и сталним ценама. Десезонирани квартални национални рачуни шаљу се Евростату. У 2020. године завршен је процес ревизије БДП, а ревидирана серија података о БДП и другим показатељима и агрегатима националних рачуна од 1995. године достављена је Евростату. РЗС је 2020. године доставио Евростату рачуне нефинансијског сектора за период 2015-2019, а подаци за период 2015-2018 су објављени на веб страници Евростата. Квартални рачуни сектора тек треба да се израде. Србија је додатно унапредила рад на изради табела понуде и употребе и инпут-аутпут табела – табеле за 2018. годину по текућим и сталним ценама објављене су 2020. године и прослеђене Евростату. РЗС доставља квалитетне месечне податке о међународној трговини робом у захтеваној структури рашчлањеној према обавезним партнерским земљама. Израда података о трговини према карактеристикама предузећа достављена је Евростату, међутим потребно је још радити на томе да би се испунили сви захтеви наведени у водичу за оне који израђују статистику о трговини према карактеристикама пословног субјекта. Србија је 2020. године учествовала у добровољном преносу статистичких података о робној размени за 2019. годину путем података о валути фактурисања. Ови подаци су били доследни и доброг квалитета. НБС саставља месечне и кварталне платне билансе, као и кварталне податке о међународним инвестиционим позицијама. Србија је 2020. године додатно унапредила прикупљање података о међународној трговини услугама: благовремено је доставила прикупљене податке о међународној трговини услугама за 2019. годину, поштујући званичне стандарде извештавања и обезбеђујући скоро комплетан скуп података. РЗС и даље доставља Комисији табеле са обавештењима за поступке у случају прекомерног дефицита (ППД). Број достављених табела у 2020. години се повећао; ипак, треба даље побољшати квалитет и потпуност достављених података о *EDP*-у и статистику владиних финансија. НБС успоставља систем за састављање статистике финансијских рачуна, међутим, Евростату нису прослеђени нови подаци током 2020. године. Потребни су континуирани напори како би се израдили комплетни подаци захтевани према програму за достављање података *ESA 2010*.

У погледу структурне **пословне статистике**, обухват података још није у потпуности у складу са правним тековинама ЕУ, али су успостављене методе за пренос података. Прикупљена је већина података о унутрашњем туризму, а неки подаци о националном туризму су прикупљени и достављени. Прикупљени су подаци о транспорту унутрашњим пловним путевима, као и о друмском и железничком транспорту, али их је потребно даље ускладити са правним тековинама ЕУ. Статистика ваздушног саобраћаја је веома усклађена; за комплетну усклађеност скуп података Ц1 се мора редовно достављати. Србија је благовремено обезбедила обавезне податке у погледу статистике у области истраживања и развоја и статистике о издвајању средстава из владиног буџета за истраживање и развој, неки од ових података се достављају на добровољној основи. Штавише, Србија је први пут доставила и регионалне податке. Анкета о иновацијама у Заједници се редовно спроводи сваке две године, а подаци се шаљу Евростату. Годишње анкете о информационој и комуникационој технологији (ИКТ) потпуно су у складу са стандардима ЕУ, и спровode се редовно, покривајући домаћинства/појединце и пословне субјекте. Србија је у потпуности усклађена са већином показатеља краткорочне пословне статистике.

Када је реч о **социјалној статистици**, Србија је делимично усклађена са правним тековинама ЕУ. Анкете о приходима и условима живота редовно се спроводе у складу са стандардима ЕУ, а подаци се шаљу Евростату. Србија је у потпуности усклађена са статистиком социјалне заштите, а Европском систему интегрисане статистике социјалне заштите Евростата доставља податке и метаподатке врло доброг квалитета у складу са законским роковима. Статистика тржишта рада и трошкова рада у великој мери је у складу са правним тековинама ЕУ. Србија спроводи Анкету о радној снази (АРС) у складу са прописима и благовремено шаље квалитетне микро податке Евростату (годишње и тромесечне), као и извештаје о квалитету АРС. Нови упитник АРС, који редефинише концепте запошљавања и незапослености, у складу са новим прописима и препорукама Евростата и Међународне организације рада (МОР), примењује се од 2021. године. Потребан је даљи напредак да би се израдила добра евиденција о упражњеним радним местима. Статистички подаци о јавном здрављу у складу са правним тековинама ЕУ још увек нису у потпуности доступни. Конкретно, статистички подаци који нису у вези са расходима у здравственој заштити су изузетно усклађени, док недостају статистички подаци о расходима у здравственој заштити. Међутим, 2019. године је спроведена Европска анкета о здрављу (EHIS), а подаци су достављени 2020. године у складу са EHIS уредбом. Статистичке податке о спољним миграцијама и азилу прикупља Министарство унутрашњих послова, а ти подаци су само делимично усклађени са релевантним захтевима ЕУ. Стога је потребно даље усаглашавање. Србија обезбеђује већину потребних статистичких података о образовању. Пилот пројекат Правилник о сталном стручном усавршавању започет је у децембру 2020. године. Србија је напредовала у припреми методологије и техничких спецификација за следећи попис становништва, домаћинства и станова. Закон о попису становништва из фебруара 2020. године измењен је у априлу 2021. године. Србија је због пандемије болести COVID-19 одлучила да се попис одложи са пролећа 2021. године за јесен 2022. године.

Што се тиче **пољопривредне статистике**, Србија је у великој мери усаглашена у изради статистике о усевама. Статистика сточарске производње, као и статистика о млеку и млечним производима у потпуности су у складу са важећим прописима ЕУ. Потребни су даљи напори у наставку развоја регистра винограда. Припреме за попис пољопривреде – који је одложен за 2022. годину због пандемије болести COVID-19 – су у току. РЗС још треба да развије и изради билансе снабдевања према методологији Евростата.

Годишња и месечна **статистика енергије** се израђује и шаље за све релевантне изворе енергије. Србија је скоро у потпуности усклађена са **статистиком о води** и шаље квалитетне податке о **статистици отпада** Евростату. Само скуп података о броју и капацитету постројења за поновно искоришћење и одлагање није потпун, иначе би Србија била у потпуности усклађена. Израђују се одређени **подаци о рачунима животне средине** и повећан је квалитет података, међутим неопходни су даљи напори у овој области. Србија такође напредује у области статистике пестицида, али још увек не доставља податке о потрошњи ђубрива или бруто билансу хранљивих материја.

Поглавље 32: Финансијски надзор

ЕУ подстиче реформу националних система управљања у циљу побољшања управљачке одговорности, доброг финансијског управљања приходима и расходима, као и екстерне ревизије јавних фондова. Правила финансијске контроле додатно штите финансијске интересе ЕУ од преваре у управљању средствима ЕУ и евро од кривотворења.

Србија је **умерено припремљена** у овом поглављу, а у овом извештајном периоду остварен је **добар напредак**. Препоруке Комисије из 2020. године су већим делом спроведене. Развијен је нови средњорочни приступ интерној финансијској контроли у јавном сектору (ИФКЈ). Он је у складу са Законом о систему планирања. Поред тога, на основу научених лекција из пилот пројеката о управљачкој одговорности из 2019. године, развијене су све релевантне смернице и започета је имплементација. Такође, смернице за пријављивање неправилности и поступање са изузецима су ажуриране 2020. године. Међутим, потребан је даљи рад на успостављању свеобухватног система за откривање и поступање са неправилностима. Уопштено посматрано, потребно је уложити додатне напоре да се управљачка одговорност угради у административну културу и да се ојача функционисање унутрашње контроле и интерне ревизије. Политичка подршка на високом нивоу је и даље кључна за неопходан прелазак на управљање учинком и имплементацију реформи ИФКЈ у свим јавним секторима.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- осигура пуну усклађеност правног основа ИФКЈ са хоризонталним правним оквиром;
- започне са спровођењем струковних прегледа система интерне ревизије у оквиру корисника јавних средстава;
- успостави ефикасну функцију интерне ревизије у свим централним буџетским институцијама

Интерна финансијска контрола у јавном сектору (ИФКЈ)

Нови **стратешки оквир** за ИФКЈ је углавном успостављен, уз усвајање нове стратегије реформе јавне управе 2021-2030 и новог Програма реформе управљања јавним финансијама (УЈФ) за период од 2021-2025. године. ИФКЈ је сада у потпуности обухваћен као посебан стуб уграђен у програм реформе УЈФ. Даљи развој управљачке одговорности укључен је у стуб одговорности и транспарентности Стратегије реформе јавне управе. Ефикасност предвиђених механизма за координацију, праћење и извештавање о предметним реформама тек треба да се процени у пракси.

У извештајном периоду, Србија је наставила да се фокусира на операционализацију принципа **управљачке одговорности** кроз унапређење методолошких смерница за делегирање доношења одлука и управљање учинком. Потребни су даљи напори како би се управљачка одговорност у потпуности уградила у административну културу јавног сектора. И даље постоје слабости у управљању учинком и линијама одговорности између независних тела и њихових матичних институција. Србија треба да их решава као део постојећих залагања у оквиру реформе јавне управе (*видети Реформа јавне управе*). Имајући у виду да је од суштинске важности да циљеви буду повезани са ресурсима, Министарство финансија би требало да настави да активно учествује у активностима спровођења управљачке одговорности.

Правни оквир **интерне контроле** је у великој мери у складу са оквиром за интерну контролу Комитета спонзорских организација Тредвеј комисије (COSO). Међутим, капацитети за спровођење стандарда интерне контроле, укључујући управљање ризицима, морају се додатно унапредити и на централном и на локалном нивоу власти и бити боље прихваћени у административној култури јавног сектора. Србија је почела да спроводи обавезу да руководиоци институција које користе јавна средства потписују годишњи извештај о статусу система интерне контроле у јануару 2021. године.

Припрема средњорочних планова, којима се целокупна владина политика повезује са организационим циљевима, касни, иако је настављена према пилот пројекту. Уредба која уводи аналитичке јединице као основу за даљи развој управљања учинком ступила је на снагу у марту 2021. године. Министарство финансија има функцију централизоване буџетске инспекције коју је потребно ојачати. Мапирање окружења целокупне националне инспекције је и даље приоритет.

Пракса интерне ревизије је у великој мери у складу са међународним стандардима. Међутим, нису све институције које су дужне да оснују јединицу за интерну ревизију то учиниле, при чему велики број јединица за интерну ревизију још увек нема довољан број ревизора. Већина централних институција врши ревизије у складу са стратешким и годишњим плановима ревизије. Препоруке интерне ревизије треба благовремено спроводити и даље развијати осигурање квалитета интерне ревизије.

Централна јединица за хармонизацију (ЦЈХ) наставила је да се концентрише на развој система и ширење методолошких смерница. Наставила је да спроводи проверу квалитета интерних ревизија и унутрашње контроле. Квалитет годишњег извештаја ЦЈХ о стању спровођења ИФКЈ се побољшава. Међутим, потребно је побољшати његову употребу као алата за побољшање ИФКЈ и осигурати благовремено објављивање.

Екстерна ревизија

Уставни и законодавни оквир Србије предвиђа независност Државне ревизорске институције (ДРИ), у складу са стандардима Међународне организације врховних ревизорских институција (INTOSAI). Финансијска независност ДРИ поштована је у поступку одобравања буџета за 2021. годину.

ДРИ тренутно има 331 запосленог, укључујући 292 ревизора, од планираног 431 радног места, што представља побољшање. Континуирана усредсређеност ДРИ на откривање грешака и подношење прекршајних пријава, пријава за привредне преступе и кривичних пријава против појединаца неповољно утиче на њен **институционални капацитет** за спровођење својих кључних ревизијских задатака. Ово исцрпљује њене ресурсе и утиче на способност да извршава свој основни задатак ревизије. Прикладност овог услова у Закону о ДРИ треба разматрати средњорочно. Проблем неодговарајућих пословних просторија који постоји већ дуже време тек треба да буде решен.

Квалитет ревизорског рада континуирано се побољшава уз подршку за то задуженог сектора за методологију ревизије и контролу квалитета. ДРИ је одржала појачан фокус и побољшала капацитет за спровођење ревизија учинка са додатних 13 ревизија учинка које су спроведене у 2020. години, у поређењу са 12 у 2019. години и две у 2018. години. Од 2019. године, ДРИ објављује одговоре на ревизорске извештаје и извештаје након спроведене ревизије на својој веб страници.

ДРИ је наставила да повећава **утицај свог ревизорског рада** унапређењем праћења спровођења својих препорука, сарадњом са заинтересованим странама, свеукупном транспарентношћу у свом раду и побољшањем комуникације са медијима. Извештај о раду ДРИ је и даље на расправи у надлежном скупштинском одбору, а задржала се недавно успостављена добра пракса да се о њему расправља на пленарном заседању. Јединица за интерну ревизију у саставу ДРИ тренутно има једног запосленог али преостаје да се број запослених адекватно попуни.

Заштита финансијских интереса ЕУ

Србија је постигла висок степен **усклађености са правним тековинама ЕУ**, међутим, потребно је осигурати пуну усклађеност са Директивом ЕУ о борби против превара почињених против финансијских интереса Уније, у складу са кривичним правом. Национална стратегија за борбу против превара за период од 2017-2020. године престала је да важи. Србија спроводи финалне кораке у припреми своје следеће националне стратегије за борбу против превара за период од 2021-2023. године. **Организациона јединица за координацију борбе против превара (AFCOS)** у оквиру Министарства финансија има седам запослених, што је мање од планираних 10. Због утицаја пандемије болести *COVID-19*, AFCOS је 2020. године спровео осам административних контрола, у поређењу са укупно 18 током 2019. године. Србија је наставила **добру сарадњу са Европском комисијом** током истрага, укључујући и накнадно праћење препорука. Србија је пријавила четири случаја неправилности путем система управљања неправилностима 2020. године, од којих се један односи на сумњу на превару. Србија треба да настави са напорима у даљем остваривању солидних резултата у сарадњи у истрагама и извештавању о неправилностима.

Заштита евра од фалсификовања

У овој области, Србија је постигла **висок ниво усклађености са правним тековинама**. Народна банка Србије врши **техничку анализу** и обезбеђује специјалистичку обуку за лиценциране субјекте који од 1. јануара 2020. године потврђују аутентичност кованица евра и обрађују новчанице деноминираних у еврима. Централна банка има закључене формалне **споразуме о сарадњи** са Европском комисијом у области кованица, а са Европском централном банком у области новчаница. У току је регионална сарадња са другим централним банкама. Србија наставља да учествује у програму *Pericles 2020*.

3. ДОБРОСУСЕДСКИ ОДНОСИ И РЕГИОНАЛНА САРАДЊА

Добросуседски односи и регионална сарадња представљају кључни део процеса европских интеграција Србије и доприносе стабилности, помирењу и погодној клими за решавање отворених билатералних питања и наслеђа прошлости. Србија је наставила учешће у бројним иницијативама за регионалну сарадњу, попут Централноевропског споразума о слободној трговини (ЦЕФТА), Енергетске заједнице, Транспортне заједнице, Процеса сарадње у Југоисточној Европи (*SEECF*) и Савета за регионалну сарадњу.

Пандемија болести *COVID-19* убрзала је амбицију да се побољша регионална интеграција, показујући важне везе између тржишта у региону, као и између ЕУ и шест економија у региону Западног Балкана. Имајући у виду европску перспективу Западног Балкана, ЕУ је наставила да третира регион као привилеговане партнере повезујући их са механизмима и инструментима Уније, укључујући изузеће од привремених ограничења ЕУ на извоз медицинске опреме.

На Самиту у Софији, 10. новембра 2020. године, шест лидера Западног Балкана усвојило је Декларацију о заједничком регионалном тржишту и Декларацију о Зеленој агенди за Западни Балкан. Ово се надовезало на претходне обавезе преузете на самиту ЕУ–Западни Балкан у Загребу у мају 2020. године и препознавање улоге продубљене регионалне економске интеграције у подршци економском опоравку Западног Балкана. Заједничко регионално тржиште засновано је на четири слободе (слободно кретање робе, услуга, капитала и људи) а такође покрива аспекте дигиталне, инвестиционе,

иновацијске и индустријске политике. То га чини до сада најамбициознијим настојањем да се оствари регионална интеграција на Западном Балкану. Заједничко регионално тржиште се заснива на правилима и стандардима ЕУ и представља одскочну даску за ближу интеграцију региона са јединственим тржиштем ЕУ још пре приступања.

Заједничко регионално тржиште ће бити кључно за повећање атрактивности и конкурентности региона. Оно ће помоћи Србији да убрза опоравак од последица пандемије, нарочито да привуче инвеститоре који траже диверсификацију снабдевања и краће ланце вредности, и да максимално искористи предности инфраструктурних улагања у оквиру Економског и инвестиционог плана. Стога је важно да све стране имају конструктивну улогу у изградњи Заједничког регионалног тржишта и испуне своје заједничке обавезе.

Зелена агенда за Западни Балкан усмерена је на то да се Европски зелени договор, на пропорционалан и прилагођен начин, примени и на Западном Балкану. Циљ је да се изазови у области животне средине и климе, који су слични у целом региону, претворе у могућности. С обзиром на то да природни ресурси и климатске промене не познају границе, Зелена агенда предвиђа заједничке акције које ће допринети одрживом социо-економском развоју и зеленом опоравку читавог региона у постпандемијском периоду. Србија треба да допринесе успешном спровођењу ове заједничке регионалне визије, уз висок ниво амбиције.

Самит Берлинског процеса одржан 5. јула 2021. године био је повод за Комисију да најави циљану помоћ везану за борбу против пандемије болести *COVID-19* и опоравак након пандемије, као и да најави припрему финансијског пакета за 2021. годину у оквиру Инвестиционог оквира за Западни Балкан (*WBIF*) за спровођење Економског и инвестиционог плана. Учесници су такође размотрили достигнућа агенде повезивања са регионом, која сада укључује 45 инвестиционих пројеката, подржаних са милијарду евра бесповратних средстава ЕУ на основу којих су добијени кредити у износу од 3,8 милијарди евра. Упркос добром техничком напретку, партнери са Западног Балкана због билатералних и статусних питања нису могли да закључе неколико важних споразума везаних за Заједничко регионално тржиште и ЦЕФТА. Државе чланице и Комисија позвале су на конструктиван приступ постизању напретка на заједничком регионалном тржишту, што ће помоћи региону да у потпуности искористи предности Економског и инвестиционог плана.

У јулу 2021. године, ступио је на снагу регионални споразум о накнадама за роминг који је потписан на Дигиталном самиту Западног Балкана одржаном у априлу 2019. године у Београду, а којим је омогућен „роминг као код куће”.

Политички лидери из Албаније, Северне Македоније и Србије састали су се 29. јула како би покренули иницијативу Отворени Балкан, која има за циљ уклањање економских баријера између ове три земље до 2023. године. Потписана су два меморандума, један о олакшавању трговине и кретању људи, а други о корацима ка јединственом тржишту рада.

Нема отворених питања у вези са поштовањем **Дејтонског/Париског мировног споразума** од стране Србије. Србија наставља да подржава територијални интегритет Босне и Херцеговине и њен пут ка придруживању ЕУ. Како је предвиђено Дејтонским споразумом, Србија наставља да развија посебне односе са ентитетом Република Српска и јавно промовише те односе. Седница Високог савета за сарадњу одржана је у априлу 2021. године, а заједничка седница двеју влада у мају.

Србија је наставила да блиско сарађује са Босном и Херцеговином, Хрватском и Црном Гором у оквиру **процеса Сарајевске декларације**, који има за циљ да се пронађу одржива решења за око 74.000 људи који су постали избеглице или расељена лица услед оружаних сукоба у бившој Југославији деведесетих година двадесетог века. Међу њима и даље има особа које потенцијално имају право на пензију. У Србији је постигнут добар напредак у спровођењу унапређеног плана за 7400 стамбених јединица у вредности од 166 милиона евра, од чега 135 милиона евра финансирају ЕУ и други донатори, а 31 милион евра је национални допринос; до сада је остварено 5478 стамбених решења. Завршна фаза спровођења је у току и добро напредује.

Нерешена судбина лица која су нестала у сукобима током деведесетих година прошлог века и даље је кључно питање које је неопходно решити на Западном Балкану. Према релевантним подацима Међународног комитета Црвеног крста (*ICRC*), 9969 људи се и даље води као нестало услед сукоба у региону. Од тога, 6371 случај односи се на сукоб у Босни и Херцеговини, 1968 на сукоб у Хрватској и 1630 на сукоб на Косову. У 2020. години решено је 10 случајева несталих лица везаних за сукоб у Хрватској (у односу на 51 у 2019. години и 17 од јануара 2021. године), док је решено 32 случаја у вези са сукобом у Босни и Херцеговини (14 од јануара 2021. године). Четири случаја у вези са сукобом на Косову решено је 2020. године (у поређењу са осам у 2019. години и 12 од јануара 2021. године). Српска Комисија за нестала лица је у 2020. години спровела је шест посета за извиђање и шест процена терена потенцијалних локација масовних или појединачних скривених гробница у Србији, као и шест ексхумација, две реексхумације, девет идентификација, и званично затворила 28 предмета који су били уписани у службени регистар несталих лица Србије. Одржан је један званични састанак у октобру 2020. са релевантним хрватским органима, током којег је Србија пружила информације о девет потенцијалних локација скривених гробница. Србија разматра захтев Хрватске за заједнички теренски рад у Србији. Српска Комисија за нестала лица је кроз постојећи механизам сарадње дала информације о три потенцијалне локације скривених гробница на територији Косова. Наставак дијалога између Београда и Приштине у којем посредује ЕУ током јула 2020. године дао је нови замајац раду који спроводи Међународни комитет Црвеног крста као председавајући радном групом Београда и Приштине за нестала лица, при чему су одржане три седнице у 2020. и једна у априлу у 2021. години (поред једног *ad hoc* састанка 2. априла). Од априла 2021. године није одржан ниједан састанак радне групе Београда и Приштине. Уз подршку Међународне комисије за нестала лица и Еулекса, од новембра 2020. године, Србија је са представницима Косова спровела заједничку ексхумацију тела у масовној гробници „Кижевак” (Србија), чиме је до сада омогућена ексхумација остатака девет особа.

Свеукупно гледано, Србија је остала посвећена **билатералним односима** са другим земљама у процесу проширења и суседним државама чланицама ЕУ. У контексту пандемије болести *COVID-19*, Србија је постала регионални центар за вакцинацију и донирала је око 600.000 вакцина региону, укључујући Северну Македонију, Црну Гору и Босну и Херцеговину. Такође је вакцинисано на хиљаде страних држављана, углавном из региона.

Билатералне конвенције о регионалној сарадњи (из члана 15. ССП) на снази су са Црном Гором и Северном Македонијом. Конвенција са Босном и Херцеговином, потписана 2018. године, тек треба да се ратификује. Србија је покренула процес закључења конвенције са Албанијом.

Односи са **Албанијом** су добри. У децембру 2020. године, Скупштина Србије је ратификовала споразум о либерализацији путовања грађана Србије и Албаније између те две земље, којим је дозвољено коришћење биометријских личних карата.

Односи са **Босном и Херцеговином** су стабилни. У новембру 2020. године, председавајући Представничког дома Босне и Херцеговине посетио је Београд. У марту 2021. године, председник Србије је допутовао авионом у Сарајево да донира вакцине, а министар спољних послова Србије је истог месеца посетио Босну и Херцеговину. Питање демаркације границе између две земље и даље је отворено. Земље такође треба да постигну споразум о две бране на реци Дрини и делу пруге Београд–Бар који прелази преко територије Босне и Херцеговине.

Односи са **Северном Македонијом** су добри. У фебруару 2021. године, председник Србије и премијер Северне Македоније састали су се на граничном прелазу Табановце како би Србија донирала вакцине Северној Македонији. У марту 2021. године, министар спољних послова Северне Македоније посетио је Београд.

Односи са **Црном Гором** су затегнути. Постојале су континуиране тензије у погледу питања и догађаја у вези са Српском православном црквом, што је довело до појачане националистичке реторике. У новембру 2020. године, Србија је опозвала првобитну реципрочну одлуку о томе да је црногорски амбасадор *persona non grata*. Председник Србије посетио је Црну Гору у новембру 2020. године како би присуствовао сахрани Митрополита црногорског. У фебруару 2021. године, председница Владе Србије посетила је Подгорицу и донирала вакцине свом црногорском колеги. У марту 2021. године, црногорски министар здравља је посетио Београд.

Односи са **Турском** остају добри. Председници Србије и Турске одржавали су контакт и дијалог. У јуну 2021. године, председница Владе Србије састала се са председником Турске, на маргинама Самита Процеса сарадње у Југоисточној Европи.

Односи са суседним државама чланицама ЕУ **Мађарском, Румунијом и Бугарском** су добри. Односи са **Хрватском** су и даље променљиви. Питање демаркације границе између ових земаља остаје нерешено. Влада Србије је у децембру 2020. године издвојила милион евра помоћи Хрватској након разорног земљотреса.

4. НОРМАЛИЗАЦИЈА ОДНОСА ИЗМЕЂУ СРБИЈЕ И КОСОВА

Дијалог о нормализацији односа између Косова и Србије у којем посредује ЕУ настављен је у јуну 2021. године, након што су на Косову одржани ванредни парламентарни избори у фебруару 2021. године. До тада је дијалог био у застоју од децембра 2020. године након пада Владе на Косову и организовања нових избора. Састанци на високом нивоу између новог премијера Косова и председника Србије одржани су 15. јуна и 19. јула 2021. године. Поред тога, одржана су три састанка на нивоу главних преговарача, а последњи састанак одржан је 29. и 30. септембра 2021. године. Обе стране су именовале нове главне преговараче и преговарачке тимове.

Током извештајног периода, није постигнут даљи напредак у преговорима о свеобухватном и правно обавезујућем споразуму о нормализацији. Почетни напредак у споразуму постигнут је 2020. године, када су се стране договориле да привремено затворе питања несталих лица, расељених лица и економске сарадње и започну преговоре о имовинским и финансијским потраживањима.

Након тензија на северу Косова, 30. септембра 2021. године, у оквиру дијалогу у којем посредује ЕУ постигнут је договор о деескалацији и привременој мери за решавање

питања регистарских таблица. Стране су се такође договориле да успоставе Радну групу коју би водила ЕУ, како би се у року од 6 месеци пронашло трајно решење на основу стандарда и пракси ЕУ. ЕУ очекује да се стране конструктивно ангажују у овом процесу како би се грађанима обезбедила слобода кретања.

Када је реч о тренутном стању у погледу спровођења претходних споразума:

- Потпуно спровођење споразума о правосуђу израђеног на основу „Првог споразума о принципима који регулишу нормализацију односа” из априла 2013. године захтева даље напоре власти у Приштини. Током периода извештавања, Косово није поштовало одредбе споразума у једном случају;
- Током периода извештавања, није било даљег напретка у спровођењу споразума од 25. августа 2015. године. Није постигнут напредак у вези са Асоцијацијом/Заједницом општина са српском већином и Косово се још увек није конструктивно ангажовало у погледу њеног успостављања;
- Када је реч о енергетском споразуму између Србије и Косова, на снагу је ступио нови споразум о повезивању између косовског оператора преносног система и Европске мреже оператора преносних система електричне енергије. Србија је поднела захтев за лиценцирање Електросевера, који је тренутно на разматрању у Регулаторној канцеларији за енергетику Косова;
- Радови на мосту у Митровици су одавно завршени и мост би требало да буде отворен за саобраћај возила без даљег одлагања или препрека;
- Када је реч о споразумима из техничког дијалога (2011–2012), неки се не спроводе или се спроводе само делимично. Обе стране треба да остану посвећене наставку спровођења споразума о заступљености и учешћу Косова на регионалним форумима. Још увек се чека спровођење споразума о катастру и признавању универзитетских диплома. Чека се и спровођење неких елемената споразума о слободи кретања, нарочито у вези са регистарским таблицама. Србија још увек није решила питање премештених српских административних царинских структура са деноминацијом Косова које администрирају из Србије, и није престала са издавањем документације или стављањем маркица са деноминацијом која је у супротности са датим споразумом.
- Када је реч о ИБМ, привремени заједнички прелази са Косовом и даље су оперативни. Постигнут је ограничен напредак у успостављању шест сталних заједничких прелаза ИБМ између Србије и Косова, како је предвиђено споразумом о ИБМ-у. У октобру 2020. године, Србија је пристала да преузме новоизграђене објекте на прелазу Мердаре које је финансирала ЕУ, али се није конструктивно ангажовала у покретању успостављања ових прелаза на српској страни (на Јарињу, Мучибабама и Кончуљу). То је довело до суспензије фондова ЕУ за овај пројекат у јулу 2018. године. Од Србије се и даље захтева да предузме додатне мере како би затворила нелегалне прелазе.
- Стране су током извештајног периода наставиле да се у великој мери придржавају својих обавеза из споразума о телекомуникацијама;
- Захтеви за узајамну правну помоћ се у начелу обрађују;
- Косово треба доследно да поштује аранжмане за званичне посете.

Свеукупно гледано, Србија је и даље ангажована у дијалогу. Међутим, Влада Србије треба да испуни своје обавезе и да се посвети пуном спровођењу претходних

споразума из дијалога. У наставку, Србија такође треба да уложи даље значајне напоре уздржавајући се од било каквих једностраних деловања и доприносећи стварању повољног окружења за закључење правно обавезујућег споразума о нормализацији са Косовом, укључујући и у међународним односима. Од Србије се у наредном периоду очекује конструктиван ангажман у преговорима о правно обавезујућем споразуму о нормализацији како би се остварио брз и конкретан напредак. Постизање свеобухватног, правно обавезујућег споразума је хитно и кључно како би Србија и Косово могли да напредују на својим европским путевима.

5. СПОСОБНОСТ ПРЕУЗИМАЊА ОБАВЕЗА КОЈЕ ПРОИСТИЧУ ИЗ ЧЛАНСТВА

КЛАСТЕР 2: УНУТРАШЊЕ ТРЖИШТЕ

Овај Кластер покрива поглавља 1. Слободно кретање робе, 2. Слобода кретања радника, 3. Право пословног настањивања и слобода пружања услуга, 4. Слободно кретање капитала, 6. Право привредних друштава, 7. Право интелектуалне својине, 8. Политика у области конкуренције, 9. Финансијске услуге и 28. Заштита потрошача и здравља. Отворена су четири поглавља, и то поглавља 4, 5, 7 и 9. У поглављима 1 и 8 тек треба да се испуне почетна мерила. Овај кластер је кључан за припреме Србије за захтеве унутрашњег тржишта ЕУ и од велике је важности за рану интеграцију и развој Заједничког регионалног тржишта.

Остварен је напредак у неколико области унутар кластера, посебно у усклађивању законодавства у области права привредних друштава; слободе кретања радника, кроз поједностављење издавања радних дозвола држављанима трећих земаља и координацију система социјалне сигурности; и усклађивања законодавства у области пословног настањивања и слободе пружања услуга. Није остварен напредак у областима слободног кретања капитала, финансијских услуга и заштите потрошача и здравља.

У наредном периоду Србија се позива да се фокусира на следеће области: доношење акционог плана за обезбеђење усклађености са члановима 34–36. Уговора о функционисању Европске уније и стратегије и акционог плана за спровођење правних тековина ЕУ о слободном кретању робе; унапређење сарадње са државама чланицама ЕУ на координацији система социјалне сигурности; оснивање потпуно оперативне Јединствене контакт тачке за регулисане професије; либерализација кретања капитала у складу са обавезама из Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП); усклађивање са правним тековинама ЕУ у области права привредних друштава и корпоративног рачуноводства; усклађивање закона о ауторском праву и сродним правима са правним тековинама ЕУ; усклађивање постојећих шема фискалне државне помоћи са правним тековинама ЕУ и побољшање резултата у области конкуренције и државне помоћи; спровођење закона који се усклађују са правним тековинама ЕУ о капиталним захтевима за банкарски сектор; даље усклађивање са правним тековинама ЕУ у области заштите потрошача и здравља, укључујући супстанце људског порекла, дуван и лекове за људску употребу и у ветеринарске сврхе.

Поглавље 1: Слободно кретање робе

Слободно кретање робе обезбеђује да се многим производима може слободно трговати широм ЕУ на основу заједничких правила и поступака. Када су производи регулисани националним правилима, начело слободног кретања робе спречава да та правила створе неоправдане препреке у трговини.

Србија је **умерено припремљена** у области слободног кретања робе. **Ограничени напредак** је остварен усвајањем Закона о техничким захтевима за производе и оцењивање усаглашености. Србија је спровела једну од препорука из Извештаја за 2020. годину, уклонивши већину „прелазних одредби“ у вези са српским знаком усаглашености. Препоруке из прошлогодишњег извештаја углавном и даље важе.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- обезбеди уклањање свих преосталих „прелазних одредби“ у вези са употребом српског знака усаглашености и сертификата о усаглашености након приступања ЕУ;
- усвоји акциони план како би обезбедила усклађеност са члановима 34–36 Уговора о функционисању Европске уније (УФЕУ), те стратегију и акциони план за спровођење правних тековина ЕУ у овом поглављу, како за секторско („нови приступ” и „стари приступ”), тако и за хоризонтално законодавство, као и за релевантне организације;
- обезбеди адекватне административне, финансијске и кадровске капацитете за тржишни надзор, стандардизацију, агенцију за хомологацију возила, као и за спровођење Уредбе ЕУ о регистрацији, евалуацији, ауторизацији и ограничењу хемикалија (REACH).

Општа начела

У погледу **општих начела**, Србија и даље треба да усвоји стратегију и акциони план за спровођење правних тековина ЕУ у овом поглављу како за секторско („нови приступ” и „стари приступ”), тако и за хоризонтално законодавство, као и за релевантне организације. Србија је из свог законодавства уклонила већину „прелазних одредби“ у вези са коришћењем српског знака усаглашености и сертификата о усаглашености након приступања ЕУ; међутим, Србија треба да стави ван снаге све такве одредбе.

Нехармонизована област

Што се тиче **хоризонталних мера**, Србија је у мају 2021. године усвојила Закон о техничким захтевима за производе и оцењивање усаглашености, са циљем потпуног усклађивања са правним тековинама ЕУ. Акциони план који би обезбедио **усклађивање са члановима 34–36** Уговора о функционисању Европске уније (УФЕУ) тек треба да буде усвојен.

Хармонизована област: Инфраструктура квалитета

Кључне националне институције за инфраструктуру квалитета су већ добро успостављене и уређене, одржавајући ниво развијености потврђен сталним чланством у релевантним европским и међународним организацијама. Постоји простор за побољшање, при чему је уочен недостатак финансијских и људских ресурса у институцијама које се баве стандардизацијом (технички одбори), акредитацијом (тела за оцењивање усаглашености), санитарном инспекцијом (буцетирање и људски ресурси) и тржишним надзором (буцетирање), које захтевају и даље јачање.

Што се тиче **стандардизације**, уочен је недостатак техничких стручњака у техничким одборима Института за стандардизацију у одређеном броју области (машинска опрема, путничка возила, камиони, контејнери, грађевинске машине и пољопривреда). Када је реч о усвајању стандарда, у четвртм кварталу 2020. године, Институт за стандардизацију Србије усвојио је 99,58% стандарда Европског комитета за

стандардизацију (*CEN*), 98,03% стандарда Европског комитета за стандардизацију у области електротехнике (*CENELEC*) и 95,56% стандарда Европског института за стандардизацију из области телекомуникација (*ETSI*). Од 30. јуна 2021. године усвојена су 1.534 европска стандарда и 26 европских докумената методом „превођења“, а остали методом „насловне стране“.

Број именованих тела за **оцењивање усаглашености** у Србији тренутно је 59 и од тога је укупно 11 именовано и регистровано за спровођење оцењивања усаглашености у складу са техничким прописима. Србија је за већину прописа укинула обавезе у вези са сертификатима о усаглашености, који су представљали техничку препреку у трговини. Међутим, мали број сертификата о усаглашености и даље важи за увоз робе као што су дронови, играчке и грађевински производи као што су цемент, челик за армирање бетона и завртњи. Уклањање ових сертификата о усаглашености додатно ће олакшати процедуре увоза из ЕУ и омогућити ефикасну примену претпоставке усаглашености за робу увезену из ЕУ.

Број акредитованих тела за оцењивање усаглашености у Србији износио је 729, а чине их 282 акредитована инспекцијска тела, 21 акредитовано сертификационо тело за сертификацију производа, 16 акредитованих сертификационих тела за систем управљања сертификацијом, 9 акредитованих сертификационих тела за сертификацију лица, 322 акредитоване лабораторије за испитивање, 63 акредитоване лабораторије за еталонирање, 14 акредитованих медицинских лабораторија и два акредитована провајдера за тестирање стручности. У 2021. години акредитовано је шест инспекцијских органа, пет лабораторија за испитивање, једна лабораторија за еталонирање, два тела за сертификацију лица, док је двома лабораторијама за испитивање и двома инспекцијским органима акредитација одузета.

Што се тиче **акредитације**, у мају 2021. године усвојене су измене и допуне закона о акредитацији са циљем делимичног усклађивања са правним тековинама ЕУ. Током извештајног периода Акредитационо тело Србије (*ATC*) проширило је делокруг свог рада на акредитацију сертификационих тела за оцењивање и верификацију континуитета перформанси грађевинских производа и за оцењивање усаглашености у области грађевинских производа. Међутим, недостају му стручњаци за акредитацију лабораторија за испитивање и потребно је јачање ефикасности поступака испитивања од стране тела за оцењивање усаглашености, као и њихових људских ресурса.

Што се тиче **метрологије**, током извештајног периода Дирекција за мере и драгоцене метале (ДМДМ) фокусира се на своје редовне активности. Измене и допуне Закона о метрологији тек треба да буде усвојене. ДМДМ је објавила 13 нових начина калибрације и мерења у области термометрије у бази података *KCDB 2.0* Међународног бироа за тегове и мере (*BIPM*). Број међународних признатих стандарда за калибрацију и мерење износи 38. Србија је 24. јуна 2020. године приступила Конвенцији о мартирању.

Капацитет људских ресурса за **тржишни надзор** износи 350 запослених; међутим, финансијски аспекти и буџетирање захтевају додатно јачање. Органи тржишног надзора су у 2020. години извршили 3.409 инспекцијских надзора у области електричне опреме, гасних уређаја, личне заштитне опреме, радио-опреме, нафте и нафтних деривата и опште безбедности производа и наложили 257 корективних и рестриктивних мера због неусаглашених или небезбедних производа. Друге инспекције, попут санитарне, извршиле су инспекцијски надзор 6.829 тона играчака, уклонивши 4,2 тоне небезбедних играчака због повишеног нивоа фталата; Инспекција за заштиту животне средине извршила је 30 провера хемикалија и биоцидних

производа, изрекавши 17 мера због неусаглашености, као и 58.000 тона детергента, уклонивши 0,04 тоне због неусаглашености са захтевима у погледу хемикалија и декларација. Нема доступних података о релевантним покренутим или решеним судским поступцима.

Хармонизована област: секторско законодавство

Није било даљег напретка у области **законодавства у вези са производима обухваћеним „новим и глобалним приступом“**. Законодавство које се односи на жичаре, радио-опрему, гасне уређаје, опрему под притиском, једноставне судове под притиском, грађевинске производе, цивилне експлозиве, пиротехничке производе, еко-дизајн и означавање енергетске ефикасности остаје делимично усклађено са правним тековинама ЕУ.

У области **законодавства у вези са производима обухваћеним „старим приступом“**, током извештајног периода није остварен даљи напредак у погледу усклађивања са Уредбом ЕУ о регистрацији, евалуацији, ауторизацији и ограничењу хемикалија (REACH). Потребно је ојачати административне и инспекцијске капацитете за спровођење уредби REACH и CLP (класификација, обележавање и паковање) и законодавства о хомологацији возила.

Што се тиче **процедуралних мера**, Србија је у јуну 2020. године усвојила и применила националну контролну листу за робу двоструке намене која је осмишљена тако да буде усклађена са правним тековинама ЕУ. Србија је у мају 2020. године усвојила и Националну контролну листу наоружања и војне опреме како би била усклађена са Заједничком војном листом ЕУ. Није остварен даљи напредак у усклађивању са правним тековинама ЕУ у погледу враћања културних добара која су незаконито уклоњена са територије неке од држава чланица ЕУ.

Поглавље 2: Слобода кретања радника

Грађани једне државе чланице имају право на рад у другој држави чланици и морају им се обезбедити исти радни и социјални услови као и осталим радницима.

Србија је **умерено припремљена** у области слободе кретања радника. **Остварен је извештај напредак** у односу на прошлогодишњу препоруку за побољшање сарадње са државама чланицама ЕУ у вези са координисањем система социјалне сигурности. Поред тога, Србија је додатно поједноставила издавање радних дозвола држављанима трећих земаља и наставила са припремама за придруживање Европској мрежи служби за запошљавање (EURES).

У наредној години Србија нарочито треба да настави с јачањем сарадње са државама чланицама ЕУ на координисању система социјалне сигурности.

Изменама и допунама законодавства које уређује **приступ тржишту рада**, усвојеним у децембру 2020. године, додатно је поједностављен поступак издавања радних дозвола држављанима трећих земаља. Наиме, успостављањем јединственог административног места, сада се на истом месту, у Министарству унутрашњих послова, може поднети један захтев и за привремени боравак и за радну дозволу, док формално-правни поступци остају одвојени. Потребно је даље поједноставити поступке за издавање радних дозвола грађанима ЕУ, за које тренутно важе правила за држављане трећих земаља. У 2020. години издато је скоро 13.000 дозвола, од којих је више од 2.300 издато грађанима ЕУ.

Национална служба за запошљавање Србије наставила је са припремама за приступање EURES-у, посебно организујући обуке у вези са EURES-ом за особље својих центара за миграцијске услуге, и надограђујући свој информациони систем.

У вези са **координисањем система социјалне сигурности**, постоје билатерални споразуми са 19 држава чланица ЕУ. Није било развоја у преговорима о електронској размени података о социјалној сигурности са Немачком, Италијом, Мађарском и Пољском, а одржано је неколико састанака са Аустријом и Бугарском. Електронска размена података о социјалној сигурности функционише са Словенијом, Хрватском, Северном Македонијом и Црном Гором. Свеукупно, потребно је додатно побољшати законодавне и техничке услове у институцијама социјалне сигурности ради сарадње са другим страна у земљама чланицама ЕУ.

Није било развоја по питању **Европске картице здравственог осигурања**. Србија је до сада закључила уговоре о употреби картице са девет држава чланица ЕУ.

Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга

Физичка и правна лица у ЕУ имају право пословног настањивања у свакој држави чланици, као и право пружања прекограничних услуга. За одређене регулисане професије постоје правила о узајамном признавању стручних квалификација. Поштанске услуге се постепено отварају за суочавање с конкуренцијом.

Србија је **умерено припремљена** у овим областима. Доношењем свих планираних подзаконских аката о поштанским услугама, остварен је **одређени напредак** у погледу права пословног настањивања и слободе пружања услуга. Ипак, препоруке Комисије из 2020. године углавном и даље важе:

У наредној години Србија треба нарочито да:

- усвоји хоризонтално законодавство о услугама, доврши хармонизацију секторског законодавства са хоризонталним законодавством и правним тековинама ЕУ, те да успостави јединствени шалтер путем портала који пружаоцима услуга пружа онлајн информације, укључујући информације о свим релевантним административним поступцима;
- доврши усклађивање закона о поштанским услугама са правним тековинама ЕУ и ојача капацитете инспекције поштанских услуга;
- настави усаглашавање о међусобном признавању стручних квалификација.

Није било развоја у области **права пословног настањивања**. Није успостављен јединствени шалтер – његово успостављање и функционисање зависе од усвајања хоризонталног закона о услугама.

У области **слободе пружања прекограничних услуга**, хоризонтално законодавство о услугама, чији је циљ усклађивање са директивом ЕУ о услугама, још увек је у процесу усвајања од стране Владе. Србија је наставила са скринингом и усклађивањем секторског законодавства са нацртом хоризонталног законодавства и директивом ЕУ о услугама.

Закон о **поштанским услугама**, који је ступио на снагу у новембру 2019. године, делимично је усклађен са Директивом о поштанским услугама, али и даље садржи резервисану област за пружање универзалне услуге. У 2020. години усвојено је девет подзаконских аката који се односе на Закон о поштанским услугама. Србија треба да

усклади своје национално законодавство са Уредбом о услугама прекограничне доставе пакета.

У погледу административних капацитета, број запослених у инспекцији поштанских услуга повећан је са три на пет, чиме је ојачана регулаторна функција поштанског сектора. У 2020. години на тржишту поштанских и курирских служби Србије био је активан један овлашћени пружалац универзалне услуге и 50 других оператера.

У области **узајамног признавања стручних квалификација**, српски Закон о регулисаним професијама и признавању професионалних квалификација, који је усвојен у септембру 2019. године, као и измене и допуне Закона о планирању и изградњи се преиспитују, како би се осигурало њихово потпуно усклађивање са правним тековинама ЕУ. Србија треба да настави усклађивање свог релевантног секторског законодавства како би се осигурало потпуно усклађивање са правним тековинама ЕУ.

Поглавље 4: Слободно кретање капитала

У ЕУ капитал и инвестиције морају имати несметан проток без ограничења, а за прекогранична плаћања постоје заједничка правила. Банке и други привредни субјекти примењују одређена правила којима се пружа подршка борби против прања новца и финансирања тероризма.

Србија је остала **умерено припремљена** за слободно кретање капитала. **Није остварен напредак** током извештајног периода. Препоруке од прошле године стога и даље важе.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- либерализује кретање капитала у складу са својим обавезама које проистичу из Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП);
- кроз резултате покаже повећану ефикасност у праћењу, надзору, обавештајно-финансијском деловању, истрагама и извештавању.

У погледу **кретања капитала и плаћања**, Закон о пољопривреди и руралном развоју још увек не предвиђа једнаке услове за стицање пољопривредног земљишта за грађане ЕУ и за грађане Србије. Закон као такав није у складу са ССП. Остају одређена ограничења кретања капитала из разлога јавне политике и макрофинансијске стабилности. Она морају бити оправдана, усмерена и пропорционална, и треба их постепено укидати. Скупштина је 17. децембра 2020. године усвојила Закон о дигиталној имовини који регулише издавање, употребу и надзор криптовалута. Он није усмерен на усклађивање са било којим постојећим прописом ЕУ.

Када је реч о **платним системима**, током 2020. године је више од 25 милиона (26.062.288) трансакција обрађено путем система за инстант плаћања, који је уведен у октобру 2018. године. Дана 18. јуна 2020. године инстант плаћања су уведена и на онлајн продајним местима за трговце, путем коришћења QR кодова.

Није било промена у циљу усклађивања Закона о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица са правним тековинама ЕУ и обавезама из ССП (Видети *Поглавље 8 – Конкуренција*);

Када је у питању **борба против прања новца и финансирања тероризма**, Србија и даље подлеже Маниваловом (MONEYVAL) поступку појачаног праћења све док не буде враћена у редовни поступак праћења који се заснива на оцени оствареног напретка.

Власти су у марту 2021. именовале координаторе за праћење спровођења Националне стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020–2024, као и пратећег акционог плана.

Дана 17. децембра 2020. године усвојене су измене и допуне Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма, како би се он ускладио са новим Законом о дигиталној имовини, који регулише криптовалуте.

Административни капацитет Управе за спречавање прања новца (УСПН) смањен је са 37 на 35 запослених (пун капацитет је 42). Током 2020. пријављено је 2276 сумњивих трансакција. Највећи број је стигао од банака, са преко 1026 извештаја о сумњивим клијентима. УСПН је поднела информације о 276 извештаја релевантним органима за спровођење мера. Органима надлежним за кривично гоњење поднето је свеукупно 97 извештаја.

Поглавље 6: Право привредних друштава

Европска Унија има заједничка правила о захтевима у погледу оснивања и регистрације привредних друштава, као и у погледу услова за обелодањивање информација, уз допунска правила о рачуноводственом и финансијском извештавању и законској ревизији.

Србија има **добар ниво припремљености** у области права привредних друштава. Током извештајног периода остварен је **добар напредак** усвајањем подзаконских аката везаних за Закон о рачуноводству и Закон о ревизији, при чему је Комисија за хартије од вредности сада потпуно успостављена као орган за надзор јавне ревизије. Потребно је даље усклађивање у области Закона о привредним друштвима.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- изврши додатно усклађивање са правним тековинама ЕУ у погледу привредних друштава, укључујући преузимање привредних друштава и права акционара;
- предузме даље законодавне кораке за усклађивање са захтевима у погледу транспарентности за листирана друштва.

У погледу **права привредних друштава**, законодавство Србије је у великој мери усклађено са правним тековинама ЕУ, иако у извештајном периоду нису усвојене релевантне измене и допуне закона. Што се тиче преузимања привредних друштава, у 2021. години је планирано потпуно усклађивање усвајањем новог Закона о преузимању акционарских друштава и повезаних аката. Србија израђује нацрт измена и допуна Закона о привредним друштвима ради усклађивања са правним тековинама ЕУ о дугорочном ангажовању акционара. Потребно је даље усклађивање Закона о привредним друштвима из 2019. године са правним тековинама, а у вези са коришћењем дигиталних алата и прекограничних операција.

Кодекс корпоративног управљања Републике Србије заснива се на најбољој пракси ЕУ и начелима *OECD*-а. Агенција за привредне регистре Републике Србије функционише као јединствени шалтер који привредним друштвима омогућује да добију јединствени матични и порески идентификациони број, као и онлајн приступ информацијама о привредним друштвима; такође омогућава електронску регистрацију оснивања друштва са ограниченом одговорношћу. База података привредних друштава у привредном регистру треба да буде спремна да се у будућности повеже са привредним регистрима земаља чланица ЕУ.

Тренутно је у изради нови Закон о тржишту капитала, који има за циљ потпуно усклађивање са **Директивом о транспарентности** за листирана друштва. Комисија за хартије од вредности је „званично именован механизам“.

У области **корпоративног рачуноводства** усвојено је осам правилника у јуну 2020. и један у новембру 2020. године, што је допринело спровођењу измена и допуна Закона о рачуноводству, усвојеног у октобру 2019. године. Сада су усвојена сва подзаконска акта уз Закон о рачуноводству. Током 2021. године, нова правила финансијског извештавања почеће да се примењују на око 250.000 привредних друштава. У складу са новим законом, на сваких пола године одржавају се дијалози између Министарства финансија и рачуноводствених и ревизорских субјеката, које води Комора овлашћених ревизора. Закон о рачуноводству садржи одредбе које имају за циљ усклађивање са Директивом о нефинансијском извештавању. Када је у питању **ревизија**, у извештајном периоду усвојено је четири од пет подзаконских аката уз Закон о ревизији, који је измењен и допуњен у октобру 2019. године. Комисија за хартије од вредности је сходно томе у потпуности преузела улогу јединог органа за надзор јавне ревизије.

Поглавље 7: Право интелектуалне својине

ЕУ има хармонизована правила за правну заштиту права интелектуалне својине (ПИС), као и правила за правну заштиту ауторског права и сродних права. Правила за правну заштиту права интелектуалне својине односе се, на пример, на патенте и жигове, дизајн, биотехнолошке проналаске и фармацеутске производе. Правила за правну заштиту ауторског права и сродних права односе се, на пример, на књиге, филмове, компјутерске програме и радиодифузију.

Србија има **добар ниво припремљености** у области права интелектуалне својине. Остварен је **ограничен напредак** усвајањем Закона о заштити пословне тајне и припремом измена и допуна Закона о патентима. Препоруке из прошлогодишњег извештаја и даље важе.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- усклади законодавство о ауторском праву и сродним правима са директивама Европске уније у области управљања колективним правима и дела сирочади;
- измене и допуне ради усклађивања Закона о патентима са Уредбом о сертификатима о додатној заштити;
- ојача спровођење кроз побољшање капацитета и координације различитих заинтересованих страна.

Србија је у процесу израде новог закона о **ауторском праву и сродним правима**, чији је циљ да осигура потпуно усклађивање са правним тековинама ЕУ, укључујући и усклађивање у областима управљања колективним правима и дела сирочади.

По питању **права индустријске својине**, Србија је у мају 2021. усвојила Закон о заштити пословне тајне, којим се законодавство Србије додатно усклађује са правним тековинама ЕУ у овој области. Завод за интелектуалну својину и даље има добре кадровске капацитете и ефикасан је по питању регистрације жигова.

У погледу **спровођења прописа**, укупан број запослених у тржишној инспекцији повећан је са 338 на 350 у 2020. години, док је број тржишних инспектора специјализованих за област интелектуалне својине смањен са 47 на 40. Укупна

количина фалсификоване и пиратске робе одузете од стране инспектората повећана је у 2020. години, док је број захтева које су предали привредни субјекти благо опао. Број царинских службеника специјализованих за заштиту интелектуалне својине је у 2020. порастао на 14 са 13 службеника у претходној години. Број предмета које је задржала царинска управа значајно се повећао у 2020. години, док је број уништених предмета значајно опао. Број инспектора специјализованих за право интелектуалне својине у Пореској управи значајно је опао са 12 у 2019. години на само четири у 2020. години, док је Посебно тужилаштво за високотехнолошки криминал добило још два заменика тужиоца. Број провера законитости софтвера које је извршила пореска управа остао је стабилан у 2020. години. Како судије нису адекватно специјализоване и услед повећаног броја нових предмета, капацитет правосуђа да решава предмете из области права интелектуалне својине остаје ограничен.

Законски прописи чији је циљ потпуно усклађивање са Директивом Европске уније о спровођењу права интелектуалне својине још увек нису донети. Координационо тело за спровођење права интелектуалне својине, које је обновљено у септембру 2019. године, састало се четири пута од тада. Две нове радне групе овог координационог тела основане су у марту 2020. Успоставља се наменска платформа за размену информација између институција за спровођење права интелектуалне својине. Потребно је наставити спровођење циљева из стратешког оквира за права интелектуалне својине за период 2018–2022, пре свега усредсређивањем на координацију заинтересованих страна и активности подизања нивоа свести.

Поглавље 8: Политика у области конкуренције

Правила ЕУ штите слободну конкуренцију. Она укључују антимонополска правила против рестриктивних споразума између привредних друштава и злоупотребе доминантног положаја, као и правила о концентрацијама привредних друштава које би значајно ометале конкуренцију. Правила ЕУ такође утврђују систем контроле државне помоћи. Владама је дозвољено да додељују државну помоћ само ако су испуњени ограничавајући услови, с циљем да се спречи нарушавање конкуренције.

Србија је **умерено припремљена** када је реч о политици у области конкуренције.

Током извештајног периода остварен је **ограничен напредак** у законодавном усклађивању правила о државној помоћи са правним тековинама ЕУ (усвајање подзаконских прописа) и јачању административних капацитета Комисије за контролу државне помоћи (ККДП). Није остварен напредак у усклађивању шема фискалне државне помоћи и Закона о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица са правним тековинама ЕУ и обавезама из ССП. Препоруке од прошле године стога и даље важе.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- усклади постојеће шеме фискалне државне помоћи и Закон о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица са правним тековинама ЕУ и обавезама из ССП;
- обезбеди систематско поштовање обавеза обавештавања и мировања за све мере државне помоћи, и да обезбеди солидну евиденцију о примени Закона о заштити конкуренције и Закона о контроли државне помоћи;
- направи инвентар постојећих мера државне помоћи и дефинише акциони план за усклађивање свих постојећих шема помоћи за које је утврђено да нису у

Антимонополска политика и концентрације

Законодавни оквир је начелно у складу са члановима 101. и 102. УФЕУ и одговарајућим одредбама из ССП. Постојећи Закон о заштити конкуренције обезбеђује *ex ante* контролу концентрација. Три уредбе о групном изузећу које обезбеђују даље усклађивање са правним тековинама ЕУ су у процесу усвајања од стране Владе. Међутим, законодавни оквир тек треба у потпуности ускладити са смерницама и саопштењима ЕУ из ове области. Није остварен напредак у припреми новог Закона о заштити конкуренције. Када је реч о Закону о међубанкарским накнадама и посебним правилима пословања код платних трансакција на основу платних картица, није било напретка у смислу усклађивања члана 9. овог закона са правним тековинама ЕУ и релевантним одредбама из ССП.

Што се тиче **институционалног оквира**, Комисија за заштиту конкуренције (КЗК) јесте правно независан орган одговоран за спровођење правног оквира. Током претходних година КЗК је изградила репутацију оперативно независне институције. Међутим, транспарентност рада институције треба да се побољша, а одлуке треба систематски објављивати.

У погледу **капацитета за извршење**, КЗК има 56 запослених, укључујући 30 стручних лица одговорних за спровођење испитног поступка. Када је реч о **спровођењу**, КЗК је наставила да истражује значајан број случајева повреде конкуренције. У току 2020. године КЗК је донела шест одлука о рестриктивним споразумима и једну одлуку о злоупотреби доминантног положаја. Осим тога, због неколико правних спорова и поступака који се воде у вези са Телекомом Србија, а који се односе на наводне праксе нелојалне конкуренције, КЗК је посебно истражила појединачно изузеће из рестриктивног споразума између Теленора и Телекома, који је у државном власништву. КЗК је донела позитивну одлуку у априлу 2021. године, коју су конкуренти оштро оспорили. Одлука је објављена 14. октобра 2021. године. У извештајном периоду спроведено је укупно 18 ненајављених инспекција у контексту пет случајева, док програм ублажавања казне није коришћен. Ниво изречених новчаних казни је остао на значајном нивоу са приближно 535 милиона евра, иако је значајно нижи од оног у 2018. години (преко 3.8 милијарди евра). Током извештајног периода није било забрањених спајања нити наметнутих правних лекова у случајевима спајања. КЗК до сада није дала негативно мишљење о концентрацији. КЗК је у 2020. години објавила укупно седам секторских анализа које се односе на међународно тржиште железничког теретног транспорта, veleпродајно тржиште минералних ђубрива, тржиште туроператора, производњу шећера и шећерне репе и veleпродајна тржишта, сектор малопродаје (неспесијализоване продавнице хране, пића и дувана), као и на тржиште нафте и нафтних деривата. У току су још две секторске анализе на тржишту међуградског аутобуског превоза и тржишту уџбеника за основно образовање. Активности јавног заговарања конкуренције су настављене, углавном преко интернета, због кризе изазване болешћу COVID-19. КЗК је издала пет мишљења о нацртима закона у 2020. години. Потребно је реafirмисати праксу консултовања КЗК о свим релевантним законским прописима, те систематично и озбиљно примењивати њена мишљења. Број одлука КЗК које су подржали апелациони судови наставио је да расте. Капацитет и специјализованост судства да се бави сложеним предметима из области конкуренције још увек је на скромном нивоу и потребно је да се значајно унапреди.

Државна помоћ

Што се тиче **законодавног оквира**, нови Закон о контроли државне помоћи, који је ступио на снагу 1. јануара 2020. године, углавном је у складу са правним тековинама ЕУ и релевантним одредбама из ССП. Усвојено је пет декрета о регионалној и *de minimis* помоћи, помоћи у култури, хоризонталној помоћи, као и помоћи за спасавање и реструктурирање. Четири декрета су успоставила привремени оквир за државну подршку привреди у контексту кризе *COVID-19*, између осталог и кроз накнадне измене и допуне. ККДП је такође усвојила смернице о регионалној помоћи и два правилника о извештавању о државној помоћи и инвентару шема државне помоћи до јуна 2021. године. Међутим, потребно је додатно усклађивање у погледу спроведбених прописа. Постојеће шеме помоћи, нарочито шеме фискалне државне помоћи успостављене законима о порезу на добит правних лица, о порезу на лични доходак грађана и о слободним зонама, још увек нису усклађене са правним тековинама ЕУ. ККДП припрема нови инвентар шема. И даље је у току израда мапе регионалне помоћи.

Када је реч о **институционалном оквиру**, ККДП је одговорна за спровођење Закона о контроли државне помоћи. Закон је обезбедио правну независност ККДП, што Комисија сада треба да покаже адекватном применом закона. ККДП је сада одговорна Скупштини.

Капацитет ККДП за спровођење прописа је значајно ојачан током извештајног периода, тако да сада ККДП има укупно 22 члана, укључујући председника, четири члана Савета и 11 лица одговорних за спровођење испитног поступка. ККДП има дозволу да запосли до 27 чланова особља поред председника и чланова Савета.

Треба појачати **спровођење** закона о државној помоћи. Нарочито, обавезе обавештавања и мировања се не поштују систематски, а државна помоћ се повремено даје пословним субјектима, посебно страним инвеститорима, без претходног одобрења ККДП. Број одлука донетих након обавештења 2020. године значајно се смањио са 167 у 2019. на 38 у 2020. години. У фебруару 2021. године, ефикасним радом ККДП дугогодишњи случај који се односио на Железару Смедерево је затворен. Ово је од посебног значаја јер је то било једно од почетних мерила за Поглавље 8. Број одлука у *ex post* поступку такође је смањен са 13 у 2019. на једну одлуку у 2020. години. Предузећа се жале да се жалбе у вези са државном помоћи не решавају увек. ККДП није забранила ниједну државну помоћ, нити је одлучила у корист опоравка. Нису усвојене никакве условне одлуке. Број одлука ККДП на које су поднете жалбе остао је на ниском нивоу. У току је израда специјализоване електронске платформе која ће помоћи у праћењу усклађености у погледу акумулације помоћи. ККДП треба помно да прати спровођење правила о државној помоћи у међувладиним споразумима закљученим са трећим земљама. Активности промовисања међу органима који додељују помоћ интензивирани су 2020. године, али на свести о правилима доделе државне помоћи тек треба да се ради систематски. Србија мора да обезбеди да се додела државних средстава у оквиру економског опоравка након пандемије болести *COVID-19* врши на недискриминаторан и транспарентан начин.

Либерализација

Одредбе о финансирању услуга од општег економског интереса из Уредбе о правилима за доделу државне помоћи треба додатно ускладити са правним тековинама ЕУ. Потребно је интензивирати примену правила конкуренције на јавна предузећа. Не постоје монополи комерцијалног карактера у смислу члана 37. УФЕУ.

Поглавље 9: Финансијске услуге

Циљ правила ЕУ јесте да се обезбеди лојална конкуренција између финансијских институција и њихова стабилност, нарочито када је реч о банкарству, осигурању, допунским пензијама, инвестиционим услуга и тржиштима хартија од вредности. Она укључују правила о издавању дозвола за рад, пословању и надзору над овим институцијама.

Србија је и даље **умерено припремљена** у области финансијских услуга. **Није било напретка** током извештајног периода. Препоруке од прошле године стога и даље важе.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- настави са спровођењем преосталих стандарда Базел III у складу с њиховом финализацијом и увођењем на нивоу ЕУ;
- настави са радом на потпуном усклађивању са Директивом Солвентност II у области осигурања.

Када је реч о **банкама и финансијским конгломератима**, Србија је у великој мери спровела стандарде Базел III.

Пруденцијалне показатеље банкарског сектора редовно прати Народна банка Србије (НБС) након усвајања измена и допуна одлуке која се односи на захтеве у погледу извештавања за банке 2016. године. Усклађивање националног законодавства са новом верзијом Директиве ЕУ о опоравку и реструктурирању банака (ДОРБ) још увек није завршено.

Завршена је примена Међународних стандарда финансијског извештавања (МСФИ), који се примењују од 1. јануара 2018. године. Банке ће наставити да примењују МСФИ како се они буду усвајали на међународном нивоу под надзором НБС. Ниво проблематичних кредита и даље опада (брuto показатељ проблематичних кредита је био 3.6% крајем фебруара 2021. године)

У погледу **осигурања и струковних пензија**, није било промена. Још увек недостају нови правни прописи о обавезном осигурању у саобраћају.

У току су припремни радови у контексту усклађивања са Директивом Солвентност II, у складу са стратегијом спровођења, такође уз подршку из фондова ЕУ. Већ су спроведене одређене одредбе у вези са квалитативним захтевима у складу са стубом 2 (*pillar 2*), али потребни су даљи напори за постизање потпуне усклађености са правним тековинама ЕУ.

Неопходно је довршити усклађивање када је реч о Директиви о активностима и надзору институција за струковно пензијско осигурање у области прекограничних активности, инвестиционих правила и регулисања техничких резерви.

Није било напретка у погледу **инфраструктуре финансијског тржишта**.

У погледу **тржишта хартија од вредности и инвестиционих услуга**, још увек није спроведено планирано усвајање измена и допуна Закона о тржишту капитала, које би ускладиле овај закон са Директивом о тржишту финансијских инструмената (*MiFID II*) и Директивом о коначности салдирања у платним системима и системима за салдирање хартија од вредности (*SFD*). Измене и допуне Закона о тржишту капитала које се не односе на ЕУ усвојене су 17. децембра 2020. године, и тичу се правила о јединственом перспекту који се односи на дужничке хартије од вредности.

Административни капацитети Министарства финансија и Комисије за хартије од вредности у овој области су и даље слаби.

Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља

Правила ЕУ штите економске интересе потрошача у вези са безбедношћу производа, опасним имитацијама и одговорношћу за неисправне производе. ЕУ такође обезбеђује високе заједничке стандарде за контролу дувана, крв, ткива, ћелије и органе, као и лекове за људску и ветеринарску употребу. ЕУ такође обезбеђује високе заједничке стандарде за очување права пацијената у прекограничној здравственој заштити и сузбијање озбиљних прекограничних претњи здрављу, укључујући заразне болести.

Србија је умерено припремљена у области заштите потрошача и здравља. Није било напретка у спровођењу препорука из претходног извештаја, које и даље важе.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- ојача административни капацитет надлежних органа за заштиту потрошача, тржишни надзор и санитарни инспекцијски надзор;
- ојача опште управљачке капацитете, људске ресурсе и финансијску одрживост јавног фонда за здравствено осигурање;
- даље усклади своје законодавство са правним тековинама ЕУ о супстанцама људског порекла, контроли дувана и лековима за људску и ветеринарску употребу.

Што се тиче општих аспеката **заштите потрошача**, законодавство Србије је делимично усклађено са правним тековинама ЕУ о заштити потрошача. Нови закон о заштити потрошача измењен је у септембру 2021. године, са циљем делимичног усклађивања са Директивом о пакет аранжманима и повезаним путним аранжманима. Нова влада је поново успоставила Национални савет за заштиту потрошача у фебруару 2021. године, али Савет тек треба да одржи свој први састанак. Србија је покренула 16 поступака за колективну заштиту на основу приговора потрошача 2020. године, и три поступка 2021. године. Од тога је за шест поступака донета одлука о обустави поступка, а једна корективна изјава изречена трговцима је спроведена, без одлука о изреченим правним мерама које се односе на повреду колективног интереса потрошача.

У регистру Министарства трговине, туризма и телекомуникација постоје 24 регистрована потрошачка удружења. У 2020. години девет од њих, са програмима у области заштите потрошача, одабрано је за финансирање од стране Министарства за четири административне регије. Постоји регистрована листа од 13 тела за алтернативно решавање спорова (АРС), укључујући Народну банку Србије као АРС за финансијске институције и Регулаторну агенцију за електронске комуникације (РАТЕЛ) за спорове између претплатника и оператора електронских комуникација и између корисника и поштанских оператора.

Вансудска поравнања су и даље добровољна и за потрошаче и за трговце. Не постоји општи преглед започетих и окончаних поступака за сва тела задужена за АРС, на основу броја притужби које су поднели потрошачи.

Сарадња између министарстава и потрошачких организација стагнира, а организацијама за заштиту потрошача би користило даље промовисање њиховог рада и активности широј јавности. Потребно је додатно ојачати административне капацитете

органа за заштиту потрошача, инспекцијске службе задужене за заштиту потрошача и питања безбедности производа, као и институционалну поставку и заштиту права и интереса потрошача на нивоу локалне управе. Потребно је усвојити измене и допуне Закона о заштити потрошача, и те измене треба да реше проблем непоштених трговинских пракси, услова уговора, и заштите угрожених потрошача.

Није било помака у вези са питањима **безбедности производа**. У погледу надзора над тржиштем, потребно је ојачати административне капацитете санитарне инспекције. Савет за безбедност производа у 2021. години није одржао ниједну седницу. Тржишна инспекција је у 2020. години регистровала 18 притужби потрошача, док је у истом периоду Национални регистар потрошачких приговора регистровао 622 приговора потрошача на безбедност производа, укључујући и храну. Органи за надзор над тржиштем су у 2020. години извршили 3409 инспекцијских надзора производа у вези са општом безбедношћу производа, и наредили примену 257 корективних и рестриктивних мера за неусклађене или небезбедне производе. Нема доступних података о релевантним судским поступцима који су покренути или решени.

У погледу **питања која се не односе на безбедност производа**, законодавство Србије је делимично усклађено са правним тековинама ЕУ о пакет аранжманима и повезаним путним аранжманима. Тек треба постићи даље усклађивање са правним тековинама ЕУ о сарадњи између националних органа одговорних за спровођење Закона о заштити потрошача, вишегодишњим програмима заштите потрошача, прописима о пакет аранжманима, онлајн решавању потрошачких спорова и алтернативном решавању потрошачких спорова.

Током 2020. године, у својству тела за АРС надлежног за финансијске институције, Народна банка Србије (НБС) је примила укупно 3561 случајева, од чега 2143 притужби, 202 захтева за медијацију и 1216 питања. Донела је шест одлука по појединачним притужбама, којима је пружаоцу финансијских услуга наложено да отклони неправилности, једну одлуку којом је пружаоцу финансијских услуга наложено да отклони неправилности без изречених казни, а изречене су три новчане казне пружаоцима финансијских услуга. НБС је решила и 12 поступака медијације, казнила једну банку због неправилности у рекламној кампањи, издала два писма упозорења банци на основу надлежности из Закона о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима, и два писма упозорења банци у вези са непоштеним условима уговора. Банке често саме исправљају неправилности, пре или током поступка отклањања неправилности наметнутих релевантним одлукама Народне банке Србије.

У области **јавног здравља**, законодавство Републике Србије у погледу здравствене заштите је делимично усаглашено са правним тековинама ЕУ. Тек треба обезбедити одрживост јавног фонда за здравствено осигурање. Национални план за људске ресурсе у сектору здравства није спроведен, иако је преко 2.500 здравствених радника запослено због кризе изазване пандемијом болести *COVID-19*. Централизован систем електронских здравствених картона који финансира ЕУ и даље се не користи, и још увек није обезбеђено поштовање здравствених показатеља ЕУ.

Законодавство о **контроли дувана** делимично је усклађено са правним тековинама ЕУ, а употреба дувана на јавним местима није усаглашена са стандардима ЕУ. Треба усвојити Стратегију о контроли дувана и увести сликовна упозорења на пакетима цигарета, обезбедити средине без дуванског дима и повећања цене цигарета, у складу са обавезама према ЕУ.

Што се тиче **крви, ткива, ћелија и органа**, донети су Закон о људским ћелијама и ткивима и Закон о пресађивању људских органа, који су конципирани тако да буду потпуно у складу са правним тековинама ЕУ. Примена ових закона, чији почетак се очекивао 2019. године, још увек није почела. Тек треба да се развију стандарди безбедности и квалитета као на нивоу ЕУ, као и инспекцијске службе. Општи административни и технички капацитети Управе за биомедицину као надлежног органа за вршење надзора над сектором су и даље веома ограничени.

Српско законодавство је делимично усклађено са правним тековинама ЕУ о примени права пацијената у **прекограничној здравственој заштити**. Потребно је основати сектор за **е-здравство** при Министарству здравља, који би координисао сложене активности потребне за успостављање општег здравственог информационог система на свим нивоима здравствене заштите.

У погледу **озбиљних прекограничних претњи здрављу, укључујући заразне болести**, капацитети за надзор и реаговање и даље су ограничени и потребно их је модернизовати. У 2020. години, усвојене су измене и допуне Закона о заштити становништва од заразних болести, како би се превазишли практични проблеми који се јављају у примени законодавства релевантног за пандемију болести *COVID-19*. Још увек није уведен централизован здравствени информациони и комуникациони систем.

Када су у питању **преносиве болести**, већу пажњу треба посветити делотворном и одрживом финансирању стратегија за одређене болести, укључујући националну стратегију за ХИВ/сиду, као и подизање нивоа свести, нарочито о важности вакцинације деце. Потребан је додатни рад у погледу надзора антимикробне резистенције, контроле квалитета и стандардизације лабораторија. Преписивање антибиотика треба строго контролисати како би се ојачала борба против антимикробне резистенције.

Као **одговор на пандемију болести COVID-19**, Србија је применила мере предвиђене Законом о заштити становништва од заразних болести. Србија је ускладила своје мере са препорукама Светске здравствене организације, а 11. јануара 2021. године започела је успешну кампању вакцинације из три фазе, након оперативног плана вакцинације који је објавио Национални институт за јавно здравље. Грађани се могу пријавити за вакцинацију путем платформе е-управе тако што ће изабрати вакцину по сопственом избору. У фебруару 2021. отворено је 300 пунктова за масовну вакцинацију широм земље, укључујући све центре примарне здравствене заштите, па чак и тржне центре, а захваљујући сталним испорукама вакцина које је влада обезбедила до почетка септембра, 40% становништва је било вакцинисано у потпуности.

У погледу **капацитета здравственог система** у суочавању са пандемијом болести *COVID-19*, Национални институт за јавно здравље је у сарадњи са Министарством здравља и надлежним здравственим установама пратио епидемиолошки статус болести, информисао јавност и издао смернице и стандардне оперативне поступке здравственим установама и свим пунктовима за улаз у земљу. Клиника за инфективне и тропске болести у Београду релевантна је референтна институција за претње јавном здрављу због заразних агенаса. Друге секундарне и терцијарне здравствене установе са својим одељењима за заразне болести (укупно 41 општа болница и 8 клиничких центара) и мрежа од 25 института за јавно здравље, свакодневно су пратиле ситуацију у вези са јавним здрављем у земљи. Како је епидемија узела маха, многе болнице проглашене су установама за збрињавање случајева болести *COVID-19*, лечећи само особе заражене вирусом SARS-Cov-2. У примарној здравственој заштити 158 општинских домова здравља имало је задатак примарне превенције, а привремене

клинике за болест *COVID-19* су успостављене у сваком од њих, и добиле су опрему за испитивање и тестирање за све грађане. Војне снаге поставиле су одређен број привремених здравствених центара на сајмовима и у спортским халама широм земље у које је смештено више од 1.650 људи на врхунцу епидемије. Поред њих, у децембру 2020. године отворене су две специјализоване болнице за интензивну негу у случајевима болести *COVID-19* у Београду и Крушевцу, са укупним капацитетом од 1.500 кревета. То је било кључно за суочавање са децембарским и мартовским епидемијским таласима. У Новом Саду се гради трећа *COVID* болница са 500 кревета, која ће почети са радом у септембру 2021. године.

Међутим, систем и даље пати од **недостатка ресурса на свим нивоима**, услед претходног сталног одлива професионалне радне снаге. Иако су мере за борбу против епидемије које је спровела Влада биле добро осмишљене, слабости постојећег система постале су очигледне. Србији су недостајали ресурси у погледу опреме за личну заштиту и медицинске опреме, медицинске експертизе, и лабораторијски капацитети за тестирање, као и за обраду података и тражење контаката. Услед тога много медицинских радника је било позитивно на вирус, а на крају је било и доста смртних случајева. Влада је уложила велике напоре који су донели повољне резултате, када је, да би се ублажили ови недостаци након седме недеље од избијања болести у земљи, спровела бројне набавке опреме и запослила 2.500 нових здравствених радника током марта/априла 2020. године.

Европски центар за превенцију и контролу болести (*ECDC*) дели сва своја упутства и процене везане за пандемију болести *COVID-19* са Србијом. Србија се такође придружила Европској мрежи за надзор над болешћу *COVID-19*, и шаље податке о болести *COVID-19* Европском систему за надзор (*TESSy*). Контакт тачка Европског центра за спречавање и контролу болести (*ECDC*) у Србији била је активна пре почетка епидемије и свакодневно се путем овог канала одвијало често и брзо извештавање о општој ситуацији. ЕУ је позвала партнере са Западног Балкана да се придруже њеном Споразуму о заједничким набавкама, ради набавке медицинских противмера. Србија је потписала споразум 21. априла 2020. године и ратификовала га у децембру 2020. године. Србија је чланица посматрач Комитета за здравство ЕУ од 2017. године, и има приступ систему раног упозоравања и реаговања ЕУ за све информације у вези са пандемијом болести *COVID-19*.

Промоција здравља по питању **незаразних болести** још није достигла напредан ниво. **Скрининг рака** за колоректални карцином, карцином дојке и карцином грлића материце, споро напредује. У многим деловима земље се не спроводи на систематски начин. Институт за онкологију и радиологију Србије води Регистар за рак.

Још увек постоји потреба за развојем услуга везаних за **ментално здравље** у локалној заједници, а треба постићи и напредак по питању **исхране и физичке активности**. Србија треба да настави да се бави промоцијом здравља и превенцијом болести, укључујући ментално здравље, како би достигла циљеве одрживог развоја Уједињених нација и циљеве Светске здравствене организације о незаразним болестима.

Нема помака у вези са **лековима за људску употребу и употребу у ветерини**, нити у вези са критеријумима за максималне продајне цене лекова, као ни **спречавања злоупотребе дроге**. Што се тиче спречавања штетне употребе алкохола, усвојен је Национални програм превенције штетне употребе алкохола и алкохолом узрокованих поремећаја у Републици Србији.

Што се тиче **неједнаког приступа здравственој заштити**, неопходно је побољшати приступ услугама здравствене заштите особама са инвалидитетом, особама које живе са вирусом ХИВ, деци и одраслима који користе дроге, затвореницима, женама које се баве проституцијом, ЛГБТИ особама, интерно расељеним лицима и Ромима.

Српско законодавство у погледу одређивања цена **медицинских производа** тек треба усагласити са правним тековинама ЕУ.

КЛАСТЕР 3: КОНКУРЕНТНОСТ И ИНКЛУЗИВНИ РАСТ

Овај кластер обухвата следећа поглавља: 10-информационо друштво и медији, 16-опорезивање, 17-економска и монетарна политика, 19-социјална политика и запошљавање, 20-индустријска политика, 25-наука и истраживање, 26-образовање и култура и 29-царина. Пет поглавља је отворено (поглавља 17, 20, 25, 26 и 29), а два су привремено затворена (поглавља 25 и 26). Ни у једном поглављу у оквиру овог кластера није преостало да се испуне никаква почетна мерила. Овај кластер и реформе о којима је реч, имају значајне везе са Програмом економских реформи Србије.

Постигнут је напредак у неким областима из овог кластера, посебно у области опорезивања, кроз уклањање дискриминације у опорезивању увезеног алкохола; у области социјалне политике и запошљавања, кроз даље усклађивање са *правним тековинама* ЕУ; у области индустријске политике, кроз усвајање акционог плана за спровођење Стратегије индустријске политике; научно-технолошког развоја, кроз доношење нове стратегије за период 2021-2025; и у области образовања, модернизацијом академских наставних планова и програма и успостављањем националног оквира квалификација за рад.

У наредном периоду, Србији се препоручује да се нарочито фокусира на следеће области: усклађивање са закоником о електронској комуникацији ЕУ, и обезбеђење примене мера заштите конкуренције и приступа тржишних оператора инфраструктури за електронску комуникацију; остваривање напретка ка усаглашавању у области ПДВ, акциза и директног опорезивања; јачање фискалних правила, чинећи их више обавезујућим и способнијим за јачање фискалне политике; обезбеђивање адекватних финансијских и институционалних ресурса за запошљавање и социјалну политику; улагање додатних напора за побољшање предвидљивости пословног окружења; повећање националног финансирања истраживања и иновација; и осигурање пуне усклађености политике и институционалног оквира за осигурање квалитета у високом образовању, са препорукама Европског удружења за осигурање квалитета у високом образовању (*ENQA*).

Поглавље 10: Информационо друштво и медији

ЕУ подржава правилно функционисање унутрашњег тржишта за електронске комуникације, електронску трговину и аудио-визуелне услуге. Правилима се штите потрошачи и подржава универзална доступност савремених услуга.

Србија је **умерено припремљена** у области информационог друштва и медија. Постигнут је **ограничен напредак** на пољу дигитализације у области е-управе, и усклађивања са циљевима јединственог дигиталног тржишта ЕУ, заједно са иницијативама за развој ултрабрзе инфраструктуре широкопојасног интернета у руралним подручјима и за подршку дигитализације школа. Међутим, препоруке из претходног извештаја и даље важе.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- усклади законодавство у области електронских комуникација са ажурираним регулаторним оквиром ЕУ, укључујући и нови Европски законик електронских комуникација;
- обезбеди пуну финансијску и оперативну независност Регулаторне агенције за електронску комуникацију и поштанске услуге (РАТЕЛ) и Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ) у складу са правним тековинама ЕУ и да ојача њихов капацитет за проактиван рад;
- обезбеди спровођење мера заштите конкуренције и приступ одговарајућој инфраструктури за операторе на тржишту (канални, стубови, оптичка влакна) и инфраструктури локалне петље, пре свега на нивоу локалне управе.

У контексту **циљева јединственог дигиталног тржишта**, забележени су напори у правцу регулисања ширег окружења дигиталне економије. Усвојен је сет закона за борбу против сиве економије и стварање повољнијег окружења за дигиталну економију. **Е-трговина** је у Србији значајно порасла због пандемије, али је повећана и злоупотреба електронских платформи. Решења која су употребљена у измењеном Закону о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању, узимају у обзир олакшавање прекограничних електронских трансакција у области електронске идентификације и квалификованих услуга од поверења. Њиме се разматрају решења за спровођење признатих шема електронске идентификације ЕУ, уз издавање квалификованих електронских сертификата за потпис страним држављанима. Основан је Савет за подстицање развоја дигиталне економије, иновација, високо-технолошког предузетништва и дигитализације у пословању привредних субјеката. Усвојени су акциони план 2021-2022, за спровођење Стратегије паметне специјализације за период 2020-2027. године, и акциони план 2021-2023, за спровођење Стратегије индустријске политике за период 2021-2030. године, са циљем побољшања дигиталних вештина и подизања конкурентности индустрије Србије, унапређењем дигитализације пословних модела индустријске производње. Дигитални јаз, посебно код старијег и маргинализованог становништва, треба да се реши.

Основан је Истраживачко-развојни институт за вештачку интелигенцију као институција јавног сервиса, у складу са Стратегијом развоја вештачке интелигенције за период 2020-2025. Важно је да се Србија у том погледу усклади са политиком ЕУ о етичкој употреби вештачке интелигенције.

Започета је прва фаза увођења ултрабрзе широкопојасне комуникационе инфраструктуре у руралним областима, са циљем да се повећа доступност недовољно покривених подручја дигиталној инфраструктури. Међутим, још увек није усвојен закон о приступу широкопојасном интернету.

Запажени су напори ка централизованом приступу дигитализацији; препоручује се универзалнији и кохерентнији приступ дигитализацији, у складу с отвореним и конкурентним јединственим тржиштем и строгим правилима у која су уграђене европске вредности, уз ефикасну координацију различитих актера и доследно спровођење политике јединственог дигиталног тржишта.

Када је реч о регионалном аспект, Србија је прогласила поштовање политичких приоритета Дигиталне агенде за Западни Балкан. Остварен је даљи напредак у примени регионалног Споразума о ромингу, при чему је следећа фаза укидања тарифа ступила на снагу 1. јула 2021. године. Током Дигиталног самита Западног Балкана у Тирани у

новембру 2020. године, Србија је потписала Меморандум о разумевању о интероперабилности и услугама поверења. Важно је да Србија потпише и примени Меморандум о разумевању о мапи пута за 5Г дигиталну трансформацију, која има за циљ даље усаглашавање са применом пакета алата ЕУ за мере које имају за циљ смањење безбедносних ризика везаних за 5Г мреже.

У области **електронских комуникација и информационих технологија**, тек треба да се усвоји закон о електронским комуникацијама. Изабран је нови управни одбор националног регулатора РАТЕЛ, без икаквих даљих помака у вези са оперативном независношћу регулатора. Није било помака ни у погледу административних капацитета регулатора, који ипак захтевају јачање, посебно у погледу анализе тржишта.

Што се тиче примене **мера заштите конкуренције**, и даље постоје потешкоће са приступом корисника-оператора инфраструктури, укључујући оптичка влакна, канале, стубове и тамна влакна јавних оператора, заједно са ограничењима која намећу законодавство о животној средини и општинском планирању – посебно на нивоу локалне самоуправе. Административни капацитети ресорног министарства и инспекцијски капацитети су и даље слаби, и потребно их је ојачати.

Србија припрема терен за аукцију за доделу фреквенција за увођење 5Г мреже, најављену за крај 2021. доношењем релевантних подзаконских аката о расподели радио-фреквенција у радио-фреквенцијским опсезима 700, 3400 и 3800 MHz.

Почеле су активности на процени потреба за увођењем европског система позивања броја 112 за хитне случајеве по стандардима ЕУ; међутим, систем тек треба да буде у потпуности примењен.

У области **услуга информационог друштва** остаје да се заврши правни оквир Закона о електронској управи, како би се омогућила његова пуна примена. Повећан је број база података које су повезане са новим информационим системом државних служби, као и број услуга, на унапређеном националном порталу е-управе. Ове услуге сада укључују, између осталог, заказивање вакцинације против вируса коју узрокује болест *COVID 19* за домаће и стране држављане, издавање дигиталних зелених сертификата о вакцинацији, услуге е-држављанства за домаће и стране држављане, услуге е-конзулата за подношење захтева за радне визе, као и прво е-обавештење локалне пореске управе. Повећан је број интероперабилних јавних регистара који омогућавају лакшу размену података, а активиран је и централни регистар становништва, укључујући податке из 13 званичних регистара као што су извод из матичне књиге рођених и умрлих, извод из матичне књиге држављана, различита уверења пореске управе итд. У вези са отвореним подацима, шифарник адресног регистра постао је доступан за коришћење најширем кругу корисника без ограничења. Постоји даљи потенцијал да се побољшају машински читљиви подаци, представљени на државном порталу отворених података.

Нови Центар за складиштење података у граду Крагујевцу, опремљен најсавременијом технологијом, званично је отворен у децембру 2020. године; он користи Microsoft технологије за платформу за прикупљање и обраду података из различитих јавних извора. Србија сада има два центра за складиштење података, укључујући и онај у Београду.

На пољу информационе безбедности, Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности 2021-2026. са пратећим Акционим планом за период 2021-2023. треба да буде усвојена. Регулаторни орган РАТЕЛ, као Национални центар за превенцију безбедносних ризика у ИКТ системима (*CERT*), имао би користи од

унапређења својих административних капацитета за сајбер безбедност, као и од даљег повезивања са експертским групама Агенције Европске уније за сајбер безбедност (ENISA).

Није било напретка у **аудио-визуелној политици** у периоду обухваћеном извештајем. Електронски медији су и даље регулисани истим законима, до евентуалних ревизија у будућности, како је предвиђено Акционим планом за медијску стратегију, усвојеним у децембру 2020. године.

Регулаторно тело за електронске медије (РЕМ) и даље не испуњава свој мандат у потпуности кроз ефективно праћење и кажњавање емитера који не испуњавају све законске обавезе у погледу програмског садржаја. Савет РЕМ је неколико месеци радио са свих девет чланова, али се поново вратио у непотпуни капацитет, пошто је један од чланова поднео оставку, након што је критиковао избор председника Савета РЕМ у децембру 2020. као нетранспарентан. Ово радно место је попуњено у мају 2021. године. Још једно упражњено место је попуњено у јулу 2021. године, чиме је Савет РЕМ добио пун капацитет. Финансијска стабилност и капацитет особља РЕМ и даље забрињавају, а РЕМ треба ригорозније да се позабави недостатком независности.

Ојачана је финансијска независност и стабилност јавних емитера: Радио-телевизија Србије (РТС) је први пут после пет година искључена из државног буџета (иако је измењеним Законом о јавним медијским сервисима та могућност доступна током 2021. године), што је у потпуности надокнађено повећањем претплате за јавне емитере од 17%. Радио телевизија Војводине (РТВ) је наставила да се финансира из државног буџета.

РТС још увек не испуњава своју обавезу да, као национални емитер, обезбеди довољно релевантног садржаја за све националне мањине: садржај намењен националним мањинама је ограничен на само једну информативну емисију на албанском на РТС2.

У настојању да унапреди медијску писменост, Министарство културе и информисања израдило је серију видео садржаја о медијској писмености. Оба јавна емитера су их емитовала између онлајн часова током учења на даљину за време трајања пандемије болести COVID 19.

Поглавље 16: Опорезивање

Правила ЕУ о опорезивању односе се на порез на додатну вредност и акцизе, као и на аспекте корпоративног опорезивања. Такође регулишу сарадњу између пореских управа, укључујући размену информација да би се спречила пореска евазија.

Србија је **умерено припремљена** у области опорезивања. Постигнут је **добар напредак** изменом Закона о акцизама, којим је отклоњена дугогодишња дискриминација у опорезивању увозног алкохола, и извршене су додатне активности у спровођењу програма трансформације Пореске управе. Препоруке од прошле године су стога делимично спроведене.

У наредној години Србија треба да:

- настави спровођење програма реформе пореске управе ради поједностављења активности пореске управе, при чему треба да обезбеди довољно људских и технолошких ресурса у ту сврху, побољша наплату пореза и бори се против неформалне економије;
- оствари напредак ка усклађивању законодавства у области ПДВ, акциза и

У области **индиректног опорезивања**, измене и допуне Закона о ПДВ су усвојене у децембру 2020. године. Уз то, у децембру 2020. године усвојен је Закон о фискализацији. Овај закон има за циљ модернизацију процеса наплате ПДВ и повећање ефикасности контроле и борбе против сиве/неформалне економије. Овај закон ће се примењивати од јануара 2022. године. Специфичне акцизе и акцизе *ad valorem* се и даље примењују на дуванске производе, док се износ минималних акциза утврђује два пута годишње. Измене и допуне Закона о акцизама усвојене су у децембру 2020. године, уз усклађивање акциза од јануара 2021. године, и усвајање плана усклађивања за период 2021-2025. Акцизе на горива су само делимично усклађене са правним тековинама ЕУ. Додатним изменама и допунама Закона о акцизама усвојеним у мају 2021. године, уклоњена је дискриминација у примени акциза на увозна јака алкохолна пића. Међутим, и даље је неопходно да се Закон о акцизама у потпуности усклади са *правним тековинама ЕУ*.

У погледу **директног опорезивања**, у децембру 2020. усвојене су измене и допуне Закона о порезу на доходак грађана и Закона о порезу на добит правних лица, као и нови Закон о дигиталној имовини. Овај последњи закон регулише тржиште дигиталне имовине, бави се злоупотребом дигиталне имовине за кривична дела и омогућава финансирање и развој финансијског тржишта помоћу дигиталне технологије. Измене Закона о порезу на доходак имају за циљ додатно смањење пореског клина на зараде, повећањем износа неопорезивих месечних примања, како би се стимулисало повећање зарада и отварање нових радних места. Амандмани су усвојени кроз редовну скупштинску процедуру. Ипак, пословна удружења упозоравају да није било довољно времена за јавне расправе, укључујући и посебне фискалне подзаконске акте. Одговарајуће јавне расправе су важне за добро пословно окружење. Бројни парафискални намети остају високи и нетранспарентни, без рационализације, а самим тим подривају предвидљивост и стабилност пореског система Србије. Ово је препрека за локални економски развој. Као одговор на пандемију болести *COVID-19*, Влада је усвојила три пакета финансијске помоћи у 2020. и 2021. години, који су, између осталог, укључивали одлагање плаћања пореза на доходак грађана и социјалних доприноса, као и одлагање плаћања пореза на добит.

У погледу **административне сарадње и узајамне помоћи**, Србија има споразуме о двоструком опорезивању са 26 држава чланица ЕУ (нема споразум са Португалом). Србија остаје посвећена примени минималних стандарда ОЕЦД-а за ерозију пореске основице и промену профита.

Напори да се побољшају **оперативни капацитет и компјутеризација** Пореске управе и борба против пореске евазије, посебно у погледу ПДВ и акциза, резултирали су бољом наплатом пореза. Пореској управи и даље недостају административни капацитети и адекватно особље; међутим, у вези са овим последњим, ситуација се донекле побољшала запошљавањем преко 100 људи у 2020. години. Србија је убрзала примену општег програма трансформације пореске управе за период 2015.-2020. као и ревидираног акционог плана за период 2018-2023. Влада је у мају 2021. усвојила нови програм трансформације Пореске управе са акционим планом за период 2021.-2025. Број канцеларија на терену је смањен са 78 на 37 од јула 2019. године. Неке споредне активности су пренете на друга тела, или су додељене „сектору за споредне активности“, који још увек функционише у оквиру Пореске управе. Центар за велике пореске обвезнике је делимично реорганизован. Сектор за стратешке ризике је интензивирао своје активности. Током 2020. године организовано је више обука, али

планирани програм није у потпуности реализован због пандемије болести COVID-19. Потребни су даљи напори на побољшању предвидљивости и конзистентности пореских одлука, и на пружању благовремених и квалитетних услуга пореским обвезницима. Жалбени поступци против одлука Пореске управе и даље дуго трају.

Поглавље 17: Економска и монетарна политика

Правилима ЕУ захтева се независност централних банака и забрањује им се да директно финансирају јавни сектор. Државе чланице ЕУ координишу своје економске политике и подлежу фискалном, економском и финансијском надзору.

Србија је **умерено припремљена** и успоставила је добар институционални и административни оквир у области економске и монетарне политике. Остварен је **ограничен напредак** у координацији економске политике, нарочито због контекста увођења мера за ублажавање ефеката пандемије болести COVID -19. На спровођење буџетске процедуре утицала је криза изазвана пандемијом болести COVID -19. Није постигнут напредак у јачању фискалних правила, углавном због пандемије; ово би требало да се реши као приоритет. Препоруке из прошлогодишњег извештаја стога остају на снази.

У наредној години Србија треба да предузме мере да:

- даље усклађује законодавство о Народној банци Србије (НБС) са правним тековинама ЕУ како би се обезбедила њена пуна независност;
- ојача фискална правила тако што ће их учинити у већој мери обавезујућим и способним да учврсте фискалну политику.

Када је реч о **монетарној политици**, правни оквир за НБС је добро развијен. Према закону, стабилност цена је главни циљ НБС, у потпуности у складу са примарним циљем Европског система централних банака. Јавни сектор нема привилегован приступ финансијским институцијама. Међутим, у септембру 2020. године, НБС је на секундарном тржишту одмах по издавању, купила око 40% петогодишњих корпоративних обвезница државног Телекома Србије (у вредности од око 200 милиона евра), што је изазвало забринутост, због недостатка транспарентности и потенцијалног избегавања правила о државној помоћи. Потребни су даљи напори да би се свеобухватно обезбедила независност НБС и забрана монетарног финансирања у складу са правним тековинама ЕУ.

Када је реч о **економској политици**, потребно је даље усклађивање са Директивом о захтевима за буџетске оквире. Опште институционално окружење које се односи на буџетски процес се стабилизовало, али и даље представља изазов. Због кризе, представљање фискалне стратегије било је одложено за крај новембра 2020. године, а подношење нацрта буџета за 2021. годину Скупштини, било је одложено за почетак децембра 2020. године. Упркос одложеном подношењу нацрта буџета за 2021. годину, дошло је до значајније дебате у Скупштини него претходних година. Надлежни су поднели извештај о коначном годишњем извршењу буџета за 2019. годину Скупштини, која га је усвојила као закон. Усклађеност фискалног извештавања са Европским системом националних и регионалних рачуна (ESA 2010) је непотпуна, међутим, полако се побољшава. Програмско буџетирање се мора ојачати, као и административни и ИТ капацитети. Фискална правила су слаба, необавезујућа и не могу да учврсте фискалну политику. Усвајање нових фискалних правила је даље одложено. Фискални савет је независна институција, која активно учествује у расправама о економској и

фискалној политици. Скупштина је одобрила примање новог члана Фискалног савета у децембру 2020. године.

Као одговор на пандемију болести *COVID-19*, и економска и монетарна политика морале су да се прилагоде, а предузете су одговарајуће мере непосредно након почетка кризе. Још два сета мера подршке уследила су у јесен 2020. и рано пролеће 2021. године. Иако су, опште гледано, мере значајно допринеле ублажавању економског утицаја кризе, други и трећи фискални пакет су могли да буду више усмерени на ограничавање раста општег дефицита државе и јавног дуга.

Програм **економских реформи** за период 2021-2023. године поднет је на време. Као и претходних година, његова аналитичка дијагностика је била добро припремљена. Оквир структурне реформе је кохерентан и исцрпан у довољној мери. Спровођење неких од кључних реформи је одложено, делом због пандемије болести *COVID-19*. Новом програму недостаје амбиција, нарочито у енергетском сектору. Потребни су даљи напори да се побољша капацитет за економско планирање и међуинституционалну координацију, као и буџетирање.

Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање

Србија је **умерено припремљена** у области социјалне политике и запошљавања. Постигнут је **ограничен напредак** у даљем усклађивању са *правним тековинама* ЕУ. Након смањења 2020. године, буџетска издвајања за активне политике тржишта рада додатно су се смањила у 2021. години. Прошлогодишња препорука у вези са овим питањем стога остаје на снази.

У наредном периоду Србија треба нарочито да:

- обезбеди адекватне финансијске и институционалне ресурсе за запошљавање и социјалну политику, који би систематичније били усмерени на младе, жене и дугорочно незапослене, и побољшали адекватност социјалних давања за особе испод прага сиромаштва; посебно, треба да предузме кораке за успостављање и спровођење Гаранције за младе, тако што ће развити план спровођења Гаранције за младе у складу са моделом и смерницама ЕУ;
- знатно ојача двостране и тростране социјалне дијалоге на свим нивоима;
- обезбеди благовремено спровођење акционог плана за Поглавље 19, нарочито о доношењу новог Закона о раду и новог Закона о безбедности и здрављу на раду

У области **радног права**, закон из 2014. године је само делимично усклађен са правним тековинама ЕУ. Нови Закон о штрајку тек треба да буде усвојен. Удео непријављеног рада је благо смањен (18,2% у 2019; 16,4% у 2020 години). Ово је углавном статистички ефекат, јер је неформални сектор услуга највише погођен пандемијом болести *COVID-19*. Инспекције рада су се усредсредиле на борбу против непријављеног рада, али још увек немају значајан утицај. Закон о инспекцијском надзору и даље треба изменити како би био у складу са релевантним конвенцијама Међународне организације рада које је Србија ратификовала, пре свега како би се осигурало да су инспектори рада овлашћени да слободно улазе на радна места и без обавештења.

У области **здравља и безбедности на раду**, Закон о безбедности и здрављу на раду тек треба да буде усвојен. Србија је усвојила подзаконске прописе о здравственим и безбедносним мерама у вези са изложеношћу биолошким агенсима, и о површинском и подземном раду у индустријама за вађење минералних сировина. После рекордног

броја смртних случајева (53) на радном месту у 2018. и (54) у 2019. години, број смртних повреда у 2020. години се спустио испод 50, при чему се већина случајева поново догодила у грађевинској индустрији.

Социјални дијалог је и даље слаб, а нарочито у погледу укључивања социјалних партнера у развој политике која је за њих релевантна. Србија још увек треба да усклади правни оквир и ојача капацитете социјалних партнера за подстицање колективног преговарања. Секторски колективни уговори су типични за јавни сектор, са 11 закључених споразума до сада. Међутим, они се ретко склапају у приватном сектору, где постоје само два секторска колективна уговора. У другој половини 2020. године, минимална зарада по сату повећана је за 6,6% за 2021. на основу Владине одлуке, јер није могао бити постигнут консензус у оквиру Социјално-економског савета Републике Србије. Социјално-економски савет треба благовремено консултовати у вези са иницијативама у вези са новим политикама и нацртима закона, како би могао да испуни своју улогу.

Када је реч о **политици запошљавања**, стопа запослености за особе старости 20-64 године, повећала се са 65,2% у 2019. години, на 65,9% у 2020. години. Пандемија болести *COVID -19* довела је до смањења стопе незапослености и повећања стопе неактивности, јер се појединци који због санитарних превентивних мера нису били у могућности да траже посао, или да почну да раде, уместо у незапосленом делу, сада појављују у неактивном делу становништва. Незапосленост особа старости 15-74 године, смањена је са 10,5% у 2019. години, на 9,1% у 2020. години, док је стопа неактивности порасла са 31,9% у 2019. на 32,3% у 2020. години. Незапосленост младих (15-24 године) смањена је са 27,5% у 2020. на 26,6% у 2020. години, али је и даље висока, док се удео младих људи (15-29 година) који нису запослени, образовани или обучени (ННН) повећао са 19% на 20% у 2020. години. Србија је наставила да примењује програм „Моја прва плата“, који има за циљ активирање младих људи без претходног радног искуства. Особама које су завршиле средњу школу и започеле праксу, или се запослиле у јавном или приватном сектору, додељује се месечна накнада од 20.000 динара (170 евра), а особама које су завршиле факултет, додељује се накнада од 24.000 динара (204 евра). У 2020. години у овом програму је учествовало око 8 000 младих појединаца. Србија је потврдила Декларацију Западног Балкана од 8. јула 2021. године о обезбеђивању одрживе интеграције младих на тржиште рада, и обавезала се да ће предузети конкретне кораке за постепено успостављање и примену шеме Гаранција за младе. Србија је започела припреме за пробно покретање Гаранције за младе, тако што је у мају 2021. године формирала међуресорну радну групу, и затражила помоћ за израду плана спровођења Гаранције за младе у складу са моделом ЕУ. Дугорочно незапослени људи, жене, млади људи и ниско квалификовани радници и даље се суочавају са озбиљним изазовима приликом интеграције на тржиште рада. Мере усмерене на промовисање запошљавања Рома тек треба да донесу резултате. Након смањења у 2020. години, буџетска издвајања за активне политике тржишта рада додатно су смањена у 2021. години. Она су сувише мала да обухвате све оне који траже посао. Нова национална стратегија запошљавања за период 2021-2026. усвојена је у фебруару 2021. године, а пратећи трогодишњи акциони план за период 2021-2023. усвојен је у марту 2021. године. Најновији доступни извештај о спровођењу програма запошљавања и социјалне реформе, датира из фебруара 2021. године и обухвата период 2019. године.

Како би одговорила на економски утицај пандемије болести *COVID-19*, Влада је усвојила неколико пакета мера фискалне подршке, укључујући субвенције зарада за

сва предузећа. Мере заштите запошљавања нису допуњене подршком незапосленим и неактивним радницима.

Није било помака у погледу припрема за **Европски социјални фонд** (*видети такође Поглавље 22 – Регионална политика и координација структурних инструмената*).

У области социјалне укључености и заштите, у 2019. години, за 7% становништва се сматрало да живи у апсолутном сиромаштву (7,1% у 2018. години). Према најновијем истраживању о приходима и условима живота (SILC), стопа ризика од сиромаштва износила је 23,2% у 2019. години (ЕУ-27 16,5%), а стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености била је 31,1% (ЕУ-27 21,1%). Као и претходних година, сиромаштва има више у руралним подручјима него у урбаним. Сваки десети запослени (9,2%) је у ризику од сиромаштва, што значи да не може да задовољи своје основне потребе, упркос томе што ради. Око 47,7% становништва је субјективно сиромашно (напредак у односу на 58,4% у 2018), тј. њихов одговор на питање о могућности домаћинства да „састави крај с крајем” је да то чине са „потешкоћама” и „великим потешкоћама”, што сврстава Србију на дно листе европских земаља које спроведе SILC анкете. Неједнакост у расподели дохотка је велика и износила је 33,3% Гинијевог коефицијента према приходу у 2019. години (35,6% у 2018), што је било изнад овог коефицијента у ЕУ-27 (30,2%). Однос квинтила прихода био је 6,5 у 2019. години (8,58 у 2018. години). То значи да је најбогатијих 20% становништва имало приход 6,5 пута већи од 20% најсиромашнијих. У истом периоду, вредност квинтилног односа у ЕУ-27 износила је 4,99. Последице пандемије болести COVID-19 на угрожене појединце треба пажљиво пратити. Не постоје мере које су посебно осмишљене за заштиту најугроженијих. Утицај социјалних трансфера на смањење сиромаштва је са 18,02% у 2019. години, далеко испод просека ЕУ-27 од 32,38%.

У фебруару 2021. године, усвојен је Закон о социјалним картама. Циљ му је праведнија расподела социјалне помоћи и смањење злоупотреба, кроз успостављање јединственог регистра под називом - Социјална карта, повезивање различитих јавних база података, и омогућавање сагледавања социјалног и материјалног статуса корисника. Нова стратегија социјалне заштите за период 2019-2025. и измене и допуне Закона о социјалној заштити још увек су у току. Уставни суд је 2020. године, две и по године од почетка примене Закона о финансијској подршци породици са децом, утврдио да поједине одредбе овог закона нису у складу са Уставом. Обухват и адекватност готовинских накнада за основне потребе су недовољни да покрију основне потребе. Поред тога, потребно је побољшати квалитет и покривеност услуга, и појачати надзор и регулаторне механизме, праћење и евалуацију. Није остварен никакав напредак у погледу услуга социјалне заштите на локалном нивоу или процеса деинституционализације. Систем наменских трансфера који је уведен Законом о социјалној заштити у 2016. години се и даље не спроводи систематично и транспарентно. Буџетска издвајања су доступна на годишњем нивоу, али без вишегодишњих обавеза које би омогућиле континуитет пружања услуга на локалном нивоу и систем заснован на показатељима за утврђивање приоритета и праћење резултата.

У области недискриминације у запошљавању и социјалној политици, Србија је у мају 2021. године усвојила измене и допуне Закона о забрани дискриминације. У извештају Поверенице за заштиту равноправности за 2020. годину, истиче се да су од 112 притужби на дискриминацију по основу националне припадности, 94 поднели Роми, при чему су главни проблеми приступ запошљавању и изворима прихода.

У области **једнаких могућности жена и мушкараца у запошљавању и социјалној политици**, Србија је у мају 2021. године усвојила нови Закон о родној равноправности. Стопа запослености мушкараца (старости од 20 до 64 године) већа је за 14 процентних поена, а стопа активности већа је за 13,8 процентних поена од истих за жене. Неактивност жена рефлектује: i) обављање кућних послова за које нису плаћене, укључујући бригу о деци, болесним и/или старијим особама; ii) неадекватна подршка у усклађивању радних и породичних обавеза; iii) дискриминаторско понашање послодаваца према младим женама; iv) постојеће разлике у платама; v) нижу законску старосну границу за одлазак у пензију; и vi) постојање законске минималне основице за доприносе за социјално осигурање, што обесхрабрује запошљавање са непуним радним временом. Иако је законодавством одобрено и породилско одсуство и одсуство за очеве, и даље постоје стереотипне родно засноване предрасуде да су брига о деци и обављање кућних послова одговорност жене. Недостатак државних служби које су задужене за бригу о деци у руралним подручјима повећава обим кућних послова које жене обављају за које нису плаћене. Прва родна анализа новчане вредности неплаћених послова старања у Србији, потврдила је колики је терет који неплаћени послови старања имају за жене. Анализа је показала да је годишња новчана вредност неплаћених послова старања који се обављају у домаћинствима, углавном од стране жена, 9,2 милијарде евра, или 21,5 одсто БДП Србије. Жене су имале доминантну улогу од избијања пандемије болести COVID-19, као раднице у здравству, продавницама и апотекама. Као резултат кризе, 7% запослених жена изгубило је посао, или је било приморано на одсуство, у поређењу са 4% запослених мушкараца.

Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика

Предузетничка и индустријска политика ЕУ јача конкурентност, олакшава структурне промене и подстиче окружење погодно за предузећа које стимулише мала и средња предузећа (МСП).

Србија је **умерено припремљена** у области предузетништва и индустријске политике. **Известан напредак** је постигнут, нарочито усвајањем Акционог плана за спровођење Стратегије индустријске политике.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- уложи додатне напоре за повећање предвидљивости пословног окружења, са нагласком на директније укључивање пословног сектора у процес;
- усвоји нову Стратегију политике развоја МСП и предузетништва;
- прерасподели буџетска средства за подстицај СДИ за финансијску и техничку подршку МСП.

Што се тиче **индустријске политике**, у марту 2020. године је усвојена Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године. Стратегија ставља акценат на замену тренутног модела конкурентности који је заснован на трошковној предности (тј. јефтиној нискоквалификованој радној снази) са оним заснованим на предности у вештини, тј. индустријама које су засноване на знању. Стратегија за период 2021-2030. године уводи комбинацију мера хоризонталне политике спроведене у шест специфичних области како би се остварио скуп далекосежних циљева. Акциони план за спровођење Стратегије за прве три године (2021-2023) је усвојен у априлу 2021. године. Акционим планом се дефинишу конкретне мере и активности, главне институције за спровођење мера и одговарајући индикатори, рокови и буџети. Акциони план се заснива на налазима Стратегије паметне специјализације, усвојене у фебруару

2020. године. Акциони план за спровођење Стратегије паметне специјализације је усвојен у априлу 2021. године.

Што се тиче **политике за предузећа**, завршено је спровођење Стратегије за подршку развоја МСП, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године. Независна средњорочна евалуација Стратегије спроведена је почетком 2019. године. Нова Стратегија је најављена за 2020. годину, али тек треба да буде усвојена. Законодавство Републике Србије је у великој мери усклађено са правним тековинама ЕУ о борби против кашњења у плаћању у пословним трансакцијама. Република Србија мора да настави са својим напорима ка потпуном усклађивању како би додатно унапредила своје пословно окружење. Као одговор на пандемију болести COVID-19, Влада је усвојила скуп мера - одлагање пореских обавеза, исплата зарада запосленима првенствено усмерена на помоћ МСП, приступ додатним зајмовима - које су све имале за циљ ублажавање негативних последица кризе на предузећа. Реформа управљања и реструктурирање индустријских предузећа у државном власништву и приватизација чекају на спровођење. До децембра 2020. године, број предузећа у процесу приватизације је износио 79, с обзиром на то да је процес успорен услед пандемије болести COVID-19. Намера је да се у 2021. години приватизује 10 до 20 предузећа; нека од њих су већ идентификована и процес приватизације је покренут.

Предузећа у Републици Србији су идентификовала корупцију и проблеме у спровођењу владавине права, укључујући сиву економију, као кључне препреке за **инвестициону климу** и економски развој. Република Србија такође треба да повећа предвидљивост у пословном и административном окружењу, нарочито за МСП. У том циљу, потребно је развити мерење учинка за активности креирања политике и ставити већи нагласак на спровођење начела „мислимо прво на мале“ (енгл. Think small first). Анализа ефеката прописа и провера са МСП треба систематски да се врше при формулисању закона и подзаконских прописа. Вишегодишња реформа чији је циљ оптимизација и побољшање транспарентности свих управних поступака је у току. Предлози за оптимизацију ових поступака израђују се уз консултације са приватним сектором. Након покушаја рационализације и повећања транспарентности у погледу система парафискалних намета у 2018. години преко Закона о накнадама за коришћење јавних добара, неке накнаде (нпр. еколошка накнада) јесу (поново) уведене, без одговарајућих јавних консултација. Недостатак транспарентности при усвајању таквих (подзаконских) прописа негативно утиче на предвидљивост пословања. Нарочито, одлуке Владе у бројним областима релевантним за предузећа повремено се доносе без одговарајућих консултација и под таквим временским ограничењима да предузећа немају довољно времена да планирају своје пословање према новим правилима. Уопштено, иако се пословно окружење постепено побољшава, предузећа морају бити боље информисана о регулаторним променама и морају се активно позивати да дају допринос у процесу који води до ове регулативе.

Када је реч о **предузетничким и индустријским инструментима**, Република Србија и даље користи буџетске субвенције за отварање нових радних места као подстицај страним директним инвестицијама. Овај приступ није у складу са циљем индустријске политике да се даје предност додатној вредности у односу на цену рада, као ни са континуираним слабљењем у погледу развоја добављача. Буџет за мере за МСП расте, али остаје скроман у поређењу са износима државне помоћи и услуга по мери које се нуде великим инвеститорима. Недостатак специјализоване подршке и саветодавних услуга за предузећа ограничава могућности домаћих предузећа да се модернизују и квалификују као добављачи за мултинационална предузећа. Повољне кредите и гаранције за МСП обезбеђује Министарство привреде и Фонд за развој преко

заједничких програма са комерцијалним банкама, укључујући и обезбеђивање преко Програма ЕУ за подстицање конкурентности малих и средњих предузећа (*COSME*) и Инструмента за претприступну помоћ. Ови програми пружају финансијску подршку за набавку опреме, финансијску подршку новооснованим предузећима и финансијску подршку развојним пројектима. Без обзира на то, приступ финансирању новооснованих предузећа и даље представља препреку њиховом расту. Србија учествује у *COSME* програму за МСП уз учешће у главним акцијама *COSME*, као што су Еразмус за младе предузетнике и Европска Мрежа Предузетништва. У погледу платне дисциплине, Србија би требало да усклади своја правила која се тичу плаћања, затезних камата, убрзаног поступка повраћаја и обештећења са Директивом ЕУ у овој области.

У области **секторских политика**, тренутна подршка за инвестиције и даље даје приоритет производњи. До недавно, приступ у креирању политике није био специфичан за сектор, са изузетком туризма. Овде је дошло до измена пошто су четири сектора идентификована у Стратегији паметне специјализације као сектори са највећим потенцијалом раста међу индустријама: дрвопрерада и намештај, прерада гуме и пластике заједно са две приоритетне индустрије, а то су прерада хране и машине и опрема.

Поглавље 25: Наука и истраживање

ЕУ пружа значајну подршку за истраживање и иновације. Све државе чланице могу да имају користи од програма ЕУ за истраживање, нарочито када постоје посебна изврсност и добре инвестиције у истраживање.

Србија је на **добром нивоу припремљености** у области науке и истраживања. **Известан напредак** је постигнут усвајањем нове Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године и Акционог плана за спровођење Стратегије паметне специјализације. Национални ниво улагања у истраживање је и даље низак, и чак је смањен.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- повећа национално финансирање истраживања и иновација;
- транспонује Уредбу о Европском конзорцијуму истраживачке инфраструктуре (ERIC) у домаће право;
- се бави активностима Европских истраживачких простора.

Што се тиче **политике истраживања и иновација**, главни приоритети Европског истраживачког простора су уграђени у нову Стратегију научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године, усвојену у фебруару 2021. године. Република Србија је у априлу 2021. године усвојила Акциони план за спровођење Стратегије паметне специјализације (S3). Фонд за науку, основан 2018. године, у потпуности је оперативан као механизам финансирања. Акциони план за спровођење Стратегије развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2020–2025. године је усвојен у јуну 2020. године.

Национални ниво инвестиција у истраживање је и даље низак – 0,89% БДП-а, при чему само трећина тог износа потиче из приватног сектора. Република Србија треба да настави да се integriше у нови **Европски истраживачки простор**, у складу са својим планом да повећа улагања у истраживање и иновације за 50 % у наредних пет година, с

обзиром на релевантност иновација за Економски и инвестициони план за Западни Балкан.

Што се тиче **оквирног програма ЕУ** и међународне сарадње, Република Србија наставља да буде активна и успешно учествује у програму „Хоризонт 2020“, као и у програмима ЕУРЕКА, COST и НАТО програму „Наука за мир и безбедност“.

Што се тиче мера за **Унију иновација**, Фонд за иновациону делатност Републике Србије и Научно-технолошки паркови (НТП) у Београду, Нишу и Чачку су и даље активни уз повећане доприносе из буџета. НТП у Новом Саду је у другој фази изградње. Како приватни сектор наставља да повећава своја улагања у истраживање, неопходни су значајни кораци од стране јавног сектора да подржи сарадњу између предузећа и академске заједнице. Република Србија је високо рангирана у Извештају Европске комисије о оцени иновација. Међутим, издаци приватног пословног сектора за истраживање и иновације остају на веома ниском нивоу.

Поглавље 26: Образовање и култура

ЕУ подржава сарадњу у области образовања и културе финансирањем програма и координацијом политике држава чланица отвореном методом координације. ЕУ и државе чланице такође морају да спречавају дискриминацију и обезбеде квалитетно образовање за децу радника миграната, укључујући и оне из социјално угрожених средина.

Србија је остала на **добром нивоу припремљености** у области образовања и културе. **Известан напредак** је остварен у спровођењу прошлогодишњих препорука, модернизацијом академских наставних планова и програма и операционализацијом Националног оквира квалификација (НОК). Предузети су одређени кораци како би се осигурала усклађеност система осигурања квалитета у високом образовању са препорукама Европске асоцијације за осигурање квалитета у високом образовању (ENQA). Пандемија болести COVID-19 је пореметила организацију и квалитет наставе на свим нивоима образовања. Препоруке из извештаја за 2020. годину и даље остају у великој мери важеће.

У наредној години Србија треба да предузме даље мере да:

- повећа учешће деце у предшколском васпитању и образовању, нарочито деце из угрожених средина;
- консолидује систем НОК, са додатним фокусом на квалитету и обиму неформалног образовања;
- обезбеди потпуну усклађеност политике и институционалног оквира за осигурање квалитета у високом образовању са препорукама Европског удружења за осигурање квалитета у високом образовању (ENQA).

У области **образовања и обуке**, усвојена је нова Стратегија образовања до 2030. године и Акциони план којим се претходна Стратегија спроводи до 2023. године. Препоручује се благовремено успостављање механизма који обезбеђују годишње праћење и извештавање о примени оба документа. Ученичка популација је наставила да се смањује због негативних демографских трендова и емиграције. Стопе уписа и завршетка школовања у предуниверзитетском образовању су остале високе. Међутим, док је повећан број деце узраста од 3 до 5 година која су похађала образовање у раном детињству (са 50,2 % у 2014. години на 60,6 % у 2019. години), обухват ромске деце је и даље низак (5,7 % у 2014. години, 7,4 % у 2019. години). Слично томе, стопа уписа на

обавезно предшколско образовање је остала веома висока (97 % у 2019. години), док је била знатно нижа за ромску децу (76 %). Потребни су даљи напори на постизању правичног предшколског образовања, јачању управе и проширењу обима и квалитета инфраструктуре и услуга. Стопа превременог напуштања школовања се смањила на 5,6% у 2020. години у односу на 6,6% претходне године. Учешће у целоживотном учењу је у незнатном паду, са 4,3 % у претходним годинама на 3,7 % у 2020. години, што је далеко испод националних и циљева ЕУ (7 % и 15 %). Учешће је посебно ниско међу нискоквалификованим одраслим особама (0,3 %).

Пандемија болести *COVID-19* је навела Републику Србију да усвоји хибридни модел наставе у зависности од инциденце пандемије. Додатно законодавство о учењу на даљину и обавезне смернице су усвојене како би се олакшала настава. Учење на даљину је организовано путем ТВ емитера и дигиталних алата. Међутим, потребни су даљи напори како би се надокнадиле празнине у учењу узроковане дигиталном искљученошћу, посебно међу ученицима у неповољном положају.

Дигитална трансформација образовања напредује и треба јој дати додатни приоритет, укључујући уклањање баријера у погледу технологије и писмености за наставнике и ученике. Иако је развој информационог система за управљање образовањем напредовао, он захтева даљу консолидацију. Република Србија је активна у пилотирању и ширењу Промислања о делотворном учењу подстицањем коришћења алата за Промислање о делотворном учењу кроз промоцију употребе иновативних образовних технологија (*SELFIE*) за школе како би исте процениле свој ниво дигиталне зрелости, укључујући нови модул за учење засновано на раду у бројним стручним школама за стручно образовање и обуке (СОО) и предузећима.

Настављена је реформа наставног плана и програма за опште средње образовање. Није пријављена значајнија промена у погледу ниског учешћа општег средњег образовања на рачун СОО. Република Србија треба да настави да модернизује и унапређује стандарде квалификација како би побољшала релевантност СОО, као и да даље развија национални модел учења заснованог на раду за СОО. Увођење завршних испита у средњем образовању је одложено за још две године. Припреме за увођење испита треба да се убрзају како би се обезбедила њихова пуна примена од школске 2023-2024. године. Република Србија је усвојила декларацију о стручном образовању и обуци из Оснабрика као покретачу опоравка и праведног преласка на дигиталну и зелену економију у новембру 2020. године.

Предузети су одређени кораци за јачање политике и институционалног оквира за осигурање квалитета у високом образовању. Измене и допуне Закона о високом образовању су усвојене у јуну 2021. године, са циљем да се обезбеди усклађеност са препорукама *ENQA* о бољем управљању и принципима обезбеђења квалитета. Још увек се чекају конкретни оперативни кораци за испуњавање препорука *ENQA*. Национално тело за акредитацију Републике Србије може поново да поднесе захтев за обнављање чланства у *ENQA* 2022. године, након суспензије истог почетком 2020. године. Након усвајања одговарајућег закона и стандарда акредитације, акредитују се први дуални студијски програми у високом образовању са појачаном компонентом заснованом на раду. Постизање терцијарног нивоа квалификација за особе старости од 30-34 године се полако повећава, достижући 33,5 % у 2019. години (у односу на 32,8 % у 2018. години), али и даље испод циља ЕУ од 40 %. Само 24 % српских студената успева да студира и ради истовремено, што представља један од најнижих нивоа у Европи. Образовни сектор, а нарочито сектор високог образовања, остаје рањиво подручје за корупцију.

Национални оквир квалификација (НОК) је оперативан и позива се на Европски оквир квалификација. Његову институционалну структуру треба додатно ојачати како би систем био у потпуности оперативан, укључујући функционисање секторских савета за вештине засновано на јачем социјалном партнерству. Темпо усвајања стандарда квалификација се убрзава, али би га требало додатно убрзати, посебно у погледу високог образовања. Систем валидације неформалног и информалног учења се пилотира и релевантни прописи су усвојени, али тек треба да буду уграђени на нивоу система.

Известан напредак је постигнут у повећању учешћа ученика у неповољном положају на свим нивоима образовања. Напредак је постигнут у погледу уписа ромске деце на основно образовање (са 85 % у 2014. години на 92 % у 2019. години) и средње образовање (са 22 % у 2014. години на 28 % 2019. години). Међутим, потребно је појачати спровођење мера за смањење стопе напуштања образовања и сегрегације, посебно на локалном нивоу. Република Србија је усвојила законодавство о ресурсним центрима за асистивне технологије, од којег се очекује да пружи додатне услуге подршке инклузивном образовању.

Наставници треба да буду доследно подржани при спровођењу текућих промена наставних планова и програма заснованих на исходима, посебно у погледу развоја кључних компетенција ученика. Потребни су даљи напори на развијању наставних материјала и оснаживању наставника како би се ојачале компетенције ученика у погледу родне равноправности, здравља, репродуктивног здравља, менталног здравља, сексуалне едукације, превенције и одговора на све облике родно заснованог насиља, укључујући сексуално злостављање.

Република Србија је учествовала у Међународном истраживању трендова у знању математике и природних наука (*TIMSS*) за 2019. годину и Међународном програму процене ученичких постигнућа (*PISA*) за 2018. годину, а резултати су објављени 2020. године. Република Србија учествује у неколико међународних процена, укључујући Међународно истраживање развоја читалачке писмености (*PIRLS*) за 2021. годину, Међународно истраживање о грађанском образовању и учешћу у модерном друштву (*ICCS*) за 2022. годину и *PISA* за 2022. годину.

Република Србија је наставила учешће у програму Еразмус+ као програмска земља. У оквиру Позива за подношење предлога за 2020. годину, српске институције учествују у више од 800 пројеката, укључујући око 5.600 мобилности студената, наставног особља и ученика. Република Србија успешно спроводи спортску компоненту програма, где релевантне организације врше координацију пет пројеката и партнери су у 44 пројекта. Република Србија је учествовала у иницијативи Еразмус дани 2020. Република Србија је изразила спремност да се поново придружи програму Еразмус+ као придружена трећа земља за програмски период од 2021-2027. године; очекује се да ће формално придруживање бити завршено током друге половине 2021. године.

У области **културе**, Република Србија је препознала креативне индустрије као сектор са потенцијалом за економски и друштвени развој. Савет за креативне индустрије наставио је националну и међународну комуникациону кампању „Србија ствара“. Влада Републике Србије је у јануару 2021. године усвојила „Стратешке приоритете развоја културе Републике Србије од 2021. до 2025. године“, постављајући циљеве и приоритете културне политике.

Пандемија болести *COVID-19* је у великој мери утицала на културну и креативну сцену Србије, али не равномерно. Иако су креативне индустрије биле квалификоване за мере

економског опоравка, то није био случај за цео сектор. Министарство културе и информисања расписало је отворене позиве за подршку пројектима у култури, мада са смањеним буџетом у односу на претходне године. Посебна подршка је пружена независним уметницима како би се исти изборили са ограниченим могућностима у погледу наступа.

Активности Новог Сада као Европске престонице културе, првобитно планиране за 2021. годину, одложене су за 2022. годину.

Србија спроводи мере према Унесковој Конвенцији о заштити и унапређењу разноликости културног изражавања.

Србија је учествовала у програму Креативна Европа 2014 -2020, која је била снажно промовисана и подржана од стране релевантног Министарства. Српске културне организације биле су успешне у свим токовима програма, и добро су искористиле посебан позив да подрже пројекте сарадње на Западном Балкану. Што се тиче придруживања Републике Србије програму „Креативна Европа 2021-2027“, споразум и улазница су договорени са српским властима и у току је процес потписивања новог споразума. Пуно приступање програму је предвиђено за последњи квартал 2021. године. Акциони план Националне стратегије за **младе** 2018–2020. је истекао. У току су припреме за ревизију законодавног и стратешког оквира у области младих. Национални савет за младе је активан и укључује представнике младих. Потребно је даље јачање механизма координације политике за младе на локалном нивоу. Један број локалних акционих планова за младе се ревидира у складу са одредбама Закона о планском систему. Све већи број младих и образованих људи емигрира из земље. Стопа незапослености и неактивности међу младима је и даље висока. Младој особи у Републици Србији је у просеку потребно две године да пронађе прво стабилно запослење по завршетку школовања (у поређењу са 6,5 месеци у ЕУ).

Поглавље 29: Царинска унија

Све државе чланице су део царинске уније ЕУ и поштују иста царинска правила и поступке. За то су потребни усклађивање законодавства, одговарајући капацитет за спровођење и извршење, као и приступ заједничким компјутеризованим царинским системима.

Србија је на **добром нивоу припремљености** у области царинске уније. Остварен је **ограничен напредак** усвајањем измена Царинског закона и Закона о царинским службама. Није постигнут никакав напредак у надоградњи система царинске обраде и развоју ИТ система националне царине, углавном услед пандемије болести COVID-19. Прошлогодишње препоруке стога нису спроведене и остају у потпуности важеће.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- додатно надогради царински систем обраде интегрисањем управљања ризиком;
- додатно развије ИТ систем националних царинских служби како би се омогућила његова интеграција са системом ЕУ.

Царинско законодавство Републике Србије и даље је у великој мери усклађено са правним тековинама ЕУ. Измене и допуне Царинског закона и Закона о царинској служби усвојене су у новембру 2020. године у циљу побољшања ефикасности и спровођења царинског законодавства. Република Србија је потписница Конвенције о заједничком транзитном поступку и примењује правила ЕУ која се односе на кретања у транзиту. Правила о спровођењу права интелектуалне својине у царинском поступку су

у великој мери у складу са правним тековинама ЕУ. Регионална конвенција о пан-евромедитеранским (ПЕМ) преференцијалним правилима о пореклу примењује се у Србији. Република Србија приводи крају преговоре о ревидираним правилима о пореклу робе са чланицама ПЕМ региона које су спремне да прихвате ревизије које је предложила Европска комисија. Номенклатура Царинске тарифе Републике Србије за 2020. године је усклађена са Комбинованом номенклатуром ЕУ у новембру 2020. године.

Правни прописи о културним добрима, слободним зонама и безбедносним аспектима тек треба да буду усклађени са правним тековинама ЕУ. И даље се наплаћују накнаде за теретна возила која улазе у царинске терминале ради испуњавања царинских обавеза, што није у складу са обавезама Републике Србије из ССП-а.

Што се тиче **административних и оперативних капацитета**, укупни приходи од царина и ПДВ-а које је прикупила Управа царина смањени су у 2020. години за 5,2% као последица пандемије болести *COVID-19*. Развојни план Управе царина за царинске е-системе усвојен је у фебруару 2020. године, са циљем да се осигура интеграција са системом ЕУ. Република Србија је у фебруару 2020. године такође усвојила и Пословни план Управе царина за период 2020-2024. године.

Ради се и на јачању система за управљање ризицима. Важно је нагласити да Република Србија доследно спроводи анализу ризика пре доласка односно пре поласка, укључујући провере безбедности хране, у складу са Царинским кодексом ЕУ. Царинска лабораторија је и даље недовољно опремљена.

У погледу борбе против кријумчарења дувана, Република Србија је била потписница Протокола о елиминацији незаконите трговине дуванским производима од 2017. године, али и даље нема информација о примени Протокола, при чему су административни капацитети за контролу дувана недовољни. Република Србија треба да настави са радом и да појача своје напоре на успостављању система праћења и провере дуванских производа, како је предвиђено Протоколом *FCTC*.

У контексту избијања **пандемије болести *COVID-19***, седам граничних прелаза са суседним земљама су одређени да буду гранични прелази на „зеленом коридору” како би се осигурао несметан и приоритетни пролаз основних добара. Гранични прелази у зеленој траци настављају да раде 24/7, укључујући фитосанитарне процедуре и електронске информације пре доласка путем система електронске размене података.

КЛАСТЕР 4: ЗЕЛЕНА АГЕНДА И ОДРЖИВА ПОВЕЗАНОСТ

Овај кластер обухвата четири поглавља: 14 – Транспортну политику, 15 – Енергетику, 21 – Трансевропске мреже и 27 – Животну средину и климатске промене. Цео кластер, односно сва поглавља тек треба отворити. Србија је у првој половини 2021. године поднела акциони план о залихама нафте и акциони план за раздвајање делатности у гасном сектору, чиме је испунила преостале услове за даље кораке ка отварању кластера. Овај кластер је у самој сржи Зелене агенде за Западни Балкан, коју је Србија одобрила у новембру 2020. године и која је блиско повезана са Програмом економских реформи Републике Србије и Економским и инвестиционим планом Европске Комисије.

Уопштено гледано, постигнут је ограничен напредак, уз изузетак области енергетике и климе, у којима је Србија повећала ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. У марту 2021. године, Србија је усвојила Закон о климатским променама који поставља правни оквир за будуће климатско деловање. У априлу 2021. године, Србија је усвојила пакет важних закона у области енергетике, укључујући нове законе о обновљивим изворима енергије и енергетској ефикасности.

Србија је позвана да се у наредном периоду усредсреди на следеће области: боље одређивање приоритета у погледу инвестиција, планирања и управљања у свим областима; усвајање нове транспортне стратегије и стратегије о интелигентним транспортним системима у складу са Стратегијом одрживе и паметне мобилности ЕУ; спровођење акционог плана о раздвајању делатности у гасном сектору у складу са планом и потпуно посвећивање регионалној енергетској интеграцији; усвајање националног енергетског и климатског плана који је у складу са циљем нулте емисије из Европског зеленог договора за 2050. годину и већи напори у погледу спровођења и примене правних прописа који се односе на животну средину и климатске промене, нарочито у погледу процене утицаја на животну средину, управљања отпадом, квалитета ваздуха и воде, прекограничне сарадње и спровођења закона од стране инспекција.

Поглавље 14: Транспортна политика

ЕУ има заједничка правила за техничке и сигурносне стандарде, безбедност, социјалне стандарде, државну помоћ и либерализацију тржишта у областима друмског транспорта, железница, унутрашњих водних путева, комбинованог, ваздушног и поморског транспорта.

Србија је на **добром нивоу припремљености** у овој области. У току извештајног периода постигнут је **ограничен напредак** у погледу безбедности саобраћаја на путевима и реформе железнице. Међутим, уопштено гледано, препоруке из прошле године само су делимично испуњене.

Поред решавања недостатака наведених у наставку, Србија у наредној години нарочито треба да:

- настави са процесом реформе железнице, нарочито спровођењем Уговора о обавези пружања јавних услуга и вишегодишњег Уговора о инфраструктури железнице на начин заснован на доказима; настави са спровођењем усвојених правних прописа и јачањем институционалних капацитета;
- усвоји националну стратегију и акциони план за интелигентне транспортне системе; усвоји кредибилне планове одржавања железнице и путева са трошковима; усклади и поједностави процедуре за прелазак границе на друмским и железничким прелазима и настави са побољшавањем безбедности на путевима предузимањем мера за уклањање црних тачака на деоницама са високом стопом саобраћајних несрећа;
- одреди приоритет инвестицијама према њиховој релевантности за економски развој и европске интеграције Србије, у складу са Стратегијом одрживе и паметне мобилности ЕУ; одлуке о инвестицијама заснива на студијама изводљивости спроведеним у складу са најбољим праксама ЕУ и спроводи транспарентне поступке набавки.

Када је реч о правним тековинама ЕУ које се односе на **општи транспорт**, Србија треба да ажурира свој стратешки оквир тако да одражава нова дешавања и обезбеђује кохерентност тиме што ће усвојити нове транспортне стратегије у складу са циљевима Стратегије одрживе и паметне мобилности ЕУ. Стратешки документи треба да се заснивају на анализама опција, да узимају у обзир регионалне аспекте и да имају адекватно одређене трошкове.

Инвестиције у транспортну инфраструктуру треба одредити као приоритетне кроз јединствен механизам и рангирати их према релевантности за економски развој и европске интеграције Србије. Одлуке морају да се заснивају на студијама изводљивости и техничким пројектима у складу са најбољим праксама ЕУ и морају да прате стандарде ЕУ који се односе на поступке набавки, чиме се обезбеђује најбоља вредност за новац. У знатно повећаном броју инвестиција у Србији нису примењивани ти стандарди током извештајног периода. Уочени су извесни скорашњи позитивни помаци.

Уопштено гледано, капацитети у друмском и железничком сектору су унапређени, што је позитивно утицало на међународну сарадњу и европске интеграције. Потребно је даље јачање административних капацитета, нарочито у погледу превоза опасне робе, безбедности саобраћаја на путевима, интелигентних транспортних система (ИТС) и железнице, пре свега железничког регулаторног тела. Када је реч о јавним услугама, Србија је постигла висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у области железничког транспорта, међутим, постигла је само делимичну усклађеност у области друмског транспорта. У припреми је методологија за обрачун накнада за приступ колосеку, заједно са новим моделом за одређивање цена за приступ железничкој инфраструктури.

У погледу **друмског транспорта**, Србија је постигла задовољавајући ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Србија је у извештајном периоду усвојила Правилник о безбедносним седиштима и Правилник о техничком прегледу моторних возила, чиме је технички преглед возила усклађен са правним тековинама ЕУ. Међутим, још увек се чека усвајање новог закона о безбедности саобраћаја на путевима. Статистички подаци о саобраћајним несрећама на путевима у Србији указују на то да не постоји трајни силазни тренд. Обављају се редовне инспекције, контроле на путевима и провере у просторијама, али и даље нема довољно кадровских капацитета и опреме. Јачање капацитета службеника за инспекцију и даље представља приоритет. Уопштено говорећи, Србија треба да интензивира рад на безбедности на путевима на националном и локалном нивоу. Правни прописи који се односе на транспорт опасне робе добро су усклађени са правним тековинама ЕУ и обухватају и транспорт опасних материја.

Српски органи власти добро управљају процедурама за прелазак границе током тешког периода кризе услед пандемије болести COVID-19. Унапређење система одржавања путева и даље представља приоритет. Потребно је наставити са уговарањем одржавања заснованим на учинку, док је надлежности у области одржавања путева потребно додатно разјаснити. Србија треба да реши питање потенцијално дискриминаторних путарина према страним оператерима. Стратегија и акциони план за ИТС још увек нису израђени.

Када је реч о **железничком транспорту**, наставило се са спровођењем реформи и побољшава се оперативна и финансијска одрживост независних оператера железничких услуга / железничке инфраструктуре. Србија редовно ажурира своју Изјаву о мрежи, али она још увек није у потпуности у складу са правним тековинама ЕУ и преговарачким оквиром Србије. Србија активно учествује у раду Транспортне заједнице. Србија треба да усвоји план примене Европског система управљања железничким саобраћајем (ERTMS). Позитивни трендови се настављају када је у питању отварање железничког тржишта, на којем је током 2020. године пословало 11 приватних предузећа за превоз робе. Међутим, потребно је уложити додатне напоре како би се обезбедило потпуно отварање тржишта. То укључује напредак у издавању

дозвола за машиновође и сертификата о безбедности за железничка предузећа. Такође се очекује напредак у узајамном признавању железничких возила.

Србија тек треба да усвоји 11 привремено објављених техничких спецификација за интероперабилност. Железничка инфраструктура мора бити изграђена у складу са тим. Неопходно је побољшати управљање људским ресурсима у области железница (развојни планови за све железничке органе, који садрже и технолошки и административни развој). Неопходно је ојачати улогу и капацитете Дирекције за железнице.

Правни прописи који се односе на **поморски транспорт** добро су усклађени са правним тековинама ЕУ. Закон о поморској пловидби Србије у складу је са правним тековинама ЕУ које се односе на системе за праћење и информисање у бродском саобраћају. Србија треба да настави са спровођењем међународних конвенција.

У области **транспорта унутрашњим водним путевима**, Србија наставља да повећава свој ниво усклађености, који је већ висок. Србија поседује функционалан систем речних информационих сервиса који је веома интероперабилан са системима држава чланица ЕУ. Србија треба да настави да ради на испуњавању предуслова за признавање пловидбених сертификата у ЕУ у складу са Директивом 2017/2397. Србија наставља да побољшава своју инфраструктуру за пружање услуга транспорта унутрашњим водним путевима. Потребно је посветити више пажње побољшању изјаве о мрежи речних лука и јачању административних капацитета.

Србија је постигла добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у области **ваздухопловства**. Када је реч о ваздухопловним прописима, Србија је близу испуњавања свих обавеза предвиђених у првом прелазном периоду Споразума о успостављању заједничког европског ваздухопловног подручја. У домену безбедности у ваздухопловству, Агенција Европске уније за безбедност ваздушног саобраћаја наставља да прати примену безбедносних стандарда ЕУ у Србији и током 2021. године уочила је неколико недостатака у надзору појединих организација за одржавање, што је довело до одузимања два одобрења. Агенција ће спровести инспекцијски надзор стандардизације у Србији у априлу 2022. године.

Када је реч о Јединственом европском небу, Србија је завршила процес преношења прописа у национално право. Није постигнут напредак у погледу укидања суспензије чланова о издавању дозвола авио-превозницима и нормализације режима доњег ваздушног простора над Косовом, што и даље представља важан приоритет.

Не постоји посебно законодавство о **комбинованом транспорту**. Србија редовно издваја буџетска средства за промовисање комбинованог транспорта. Изградња првог модерног интермодалног терминала у Београду започета је у новембру 2020. године.

Поглавље 15: Енергетика

Енергетска политика Европске уније обухвата снабдевање енергијом, инфраструктуру, унутрашње енергетско тржиште, потрошаче, обновљиву енергију, енергетску ефикасност, нуклеарну енергију, нуклеарну сигурност и заштиту од зрачења.

Србија је **умерено припремљена** у овој области. Свеукупно је постигнут **добар напредак**, укључујући напредак у испуњавању прошлогодишњих препорука. У априлу 2021. године, Србија је усвојила нове правне прописе у области енергетике, чиме је повећала усклађивање са ЕУ, нарочито у области обновљиве енергије. Србија је у мају 2021. године усвојила акционе планове за раздвајање делатности у гасном сектору и за

залихе нафте у циљу испуњавања мерила за отварање поглавља. У предстојећем периоду, Србија треба да:

- спроведе акционе планове за потпуно раздвајање делатности у гасном сектору у складу са планирањем, а нарочито да усвоји све правне прописе неопходне за потпуно раздвајање делатности целокупног гасног сектора (децембар 2021. године) и сертификацију Транспортгаса (фебруар 2022. године);
- у контексту успостављања регионалног тржишта електричне енергије, направи све кораке неопходне за финализацију лиценцирања Електросевера и утврди нето преносне капацитете и алокацију капацитета са свим суседним контролним блоковима;
- постигне напредак у погледу преласка на зелену енергију усвајањем националног енергетског и климатског плана са амбициозним циљевима за смањење емисије CO₂, као и повећањем удела обновљивих извора енергије и уштеде енергије; направи конкретне кораке ка постепеном укидању употребе угља, на шта се обавезала потписивањем Декларације из Софије о Зеленој агенди за Западни Балкан; покрене прву аукцију за обновљиве изворе енергије у 2021. години.

Србија је одржала висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у погледу **сигурности снабдевања**, укључујући робне резерве нафте. У мају 2021. године, Србија је усвојила ажурирани акциони план за робне резерве нафте. Резерве нафте су и даље у благом порасту; у јуну 2020. године биле су на нивоу од 21 дана просечне дневне потрошње. У децембру 2020. године почела је изградња складишта нафте капацитета 2 x 20.000 m³ у луци Смедерево. Тек око половине прикупљених прихода од накнаде за обавезне резерве нафте тренутно се издваја за потребе складиштења робних резерви нафте. То је довело до кашњења у спровођењу претходних планова. Није дошло до отварања тржишта гаса, диверзификације извора и приступа трећих страна гасној мрежи, што би потенцијално могло да утиче на сигурност снабдевања у гасном сектору. Припреме за изградњу гасног интерконектора са Бугарском настављене су када је покренут поступак јавне набавке радова у марту 2021. године. Србија је такође наставила са изработом техничке документације за надоградњу Трансбалканског коридора за пренос електричне енергије. Изградња далековода од 400 kV на релацији Крагујевац–Краљево и подстаница траје од јуна 2020. године.

Одлуком Европске мреже оператора преносног система електричне енергије (*ENTSO-E*), Косовски оператор преносног система *KOSTT* издвојен је из контролног блока Србија и почео је да ради у контролном блоку Албанија-Косово у јануару 2021. године. Српски оператор преносног система електричне енергије ЕМС за сада није утврдио нето преносне капацитете и алокацију капацитета са контролним блоком Косово. Лиценцирање Електросевера није завршено. Србија није постигла напредак у успостављању регионално координисаних аукција са својим суседима на Западном Балкану.

Када је реч о **унутрашњем енергетском тржишту**, основно законодавство Србије је усклађено са трећим енергетским пакетом ЕУ. Србија је у априлу 2021. године изменила Закон о енергетици, чиме је делимично пренела правила о интегритету и транспарентности veleпродајног тржишта електричне енергије у национално право. Обим трговине на организованом тржишту електричне енергије „дан унапред” наставља да се повећава у 2020. години. Балансно тржиште електричне енергије је у функцији, али су цене балансних резерви и даље регулисане. Раздвајање оператора преносног система електричне енергије ЕМС још увек није завршено на начин који је у

складу са правилима Енергетске заједнице. У децембру 2020. године оператор дистрибутивне мреже и система раздвојио се од ЕПС. Ново предузеће, Електродистрибуција Србије, лиценцирала је Агенција за енергетику Републике Србије (АЕРС) у јануару 2021. године. Србија је у мају 2021. године усвојила планове за раздвајање Србијагаса и *Yugorosgaz*-а. Уговор о преносу акција предузећа Транспортгас Србија д.о.о. са Србијагаса на Србију потписан је у мају 2021. године. Сертификација и раздвајање нових предузећа настављају се у складу са трећим енергетским пакетом, али још увек нису окончани. АЕРС је у августу 2020. године одобрила десетогодишњи план развоја мреже *Yugorosgaz-Transport*. Не постоји приступ трећим странама инфраструктури гасног система Србијагаса и *Yugorosgaz*-а. Завршена је деоница гасовода Балкански ток у Србији. Када је реч о регулаторном режиму за тај пројекат, Србија је у својој преговарачкој позицији препознала потребу за решењем прилагођеном предузећу Гастранс, у складу са законодавством ЕУ.

Цене снабдевања електричном енергијом и гасом дерегулисане су за све потрошаче; међутим, домаћинства и мали потрошачи имају право да се снабдевају по регулисаним ценама. У 2020. години нерегулисано тржиште је чинило 48,6% укупне потрошње електричне енергије од стране крајњих потрошача и 83% укупне потрошње гаса од стране крајњих потрошача. Исте године, за око 2,25% испоручене количине електричне енергије и само 0,15% испоручене количине гаса дошло је до промене снабдевача. Регулисана цена електричне енергије за универзално снабдевање малих потрошача и домаћинства, која је знатно испод тржишне цене, омета конкуренцију. Цене електричне енергије треба да покрију инвестиционе потребе енергетских и климатских реформи у Србији, укључујући декарбонизацију.

Агенција за енергетику Републике Србије је правно и функционално независна од свих других јавноправних субјеката. АЕРС треба да има ефективнију моћ спровођења како би могао да обезбеди усклађеност регулисаних предузећа. Број запослених се у извештајном периоду смањило са 44 на 40, иако је у организационој шеми предвиђено 55 запослених. Повећање броја запослених је неопходно како би агенција унапред могла да испуни све регулаторне одговорности у складу са трећим енергетским пакетом, новим Законом о коришћењу обновљивих извора енергије и новим правним тековинама ЕУ.

У априлу 2021. године усвојен је нови Закон о рударству, што представља напредак у усклађивању законодавства са Директивом о угљоводонику, нарочито у погледу услова за издавање и употребу одобрења за геолошка истраживања и производњу.

Када је реч о **обновљивим изворима енергије (ОИЕ)**, Србија је напредовала у усклађивању са правним тековинама ЕУ. Србија је у априлу 2021. године усвојила нови Закон о коришћењу обновљивих извора енергије. Њиме је делимично пренесена Директива о обновљивој енергији (*RED II*, Директива 2018/2001/EU) у национално право. Закон уводи аукције за ОИЕ, ствара услове за развој тржишта обновљивих извора енергије и омогућава грађанима и предузећима да производе електричну енергију за сопствену потрошњу и да постану истовремено произвођачи и потрошачи („прозјумери”). То представља позитиван корак у оквиру структурних реформи јер је енергетски сектор главни извор загађења у Србији, одговоран за 80% емисије гасова са ефектом стаклене баште у земљи. Да би се Директива о обновљивој енергији потпуно пренела у национално законодавство, Србија треба да настави са усвајањем основног законодавства у грађевинском сектору, као и са изменама закона о ОИЕ. Такође је потребно усвојити додатне подзаконске акте о уделу ОИЕ у транспорту и о критеријумима одрживости за биогорива. Главна препорука и у 2021. години јесте да

се покрене аукција за ОИЕ. Капацитет људских ресурса у Одсеку за обновљиве изворе енергије Министарства рударства и енергетике није довољан. Најновији подаци за 2019. годину показују да су обновљиви извори енергије имали удео од 21,44% бруто финалне потрошње енергије, што је испод привременог циља за 2019. годину од 25,6% и националног циља за 2020. годину од 27%. Укупни капацитет снаге ветроелектрана инсталираних до јуна 2021. године прелази 400 MW, док укупни капацитет осталих обновљивих извора енергије, не укључујући велике хидроелектране, износи 140 MW.

Србија је постигла значајан напредак у усклађивању са правним тековинама ЕУ у области **енергетске ефикасности** усвајањем новог Закона о енергетској ефикасности (април 2021. године). Србија тек треба да усвоји додатне законе и друге прописе како би постигла потпуно усклађивање са Директивом о енергетским својствима зграда и означавању енергетске ефикасности. Енергетски интензитет у Србији је скоро четири пута већи од просека у ЕУ. Србија стога у свом националном енергетском и климатском плану (НЕКП) треба да постави амбициозне циљеве у погледу енергетске ефикасности и учешћа обновљивих извора енергије у финалној потрошњи енергије. Рад на НЕКП је започет у фебруару 2021. године. Србија је у септембру 2020. године поднела четврти годишњи извештај у складу са Директивом о енергетској ефикасности. Србија треба да интензивира рад на спровођењу мерења потрошње и фактурисања у сектору даљинског грејања у већој размери. Капацитет људских ресурса у ресорном министарству и даље је недовољан. Новооснованој Управи за енергетску ефикасност неопходни су снажни финансијски, институционални и кадровски капацитети како би сектор ефикасно напредовао. Недавно покретање програма за реновирање стамбених објеката позитиван је развој ситуације. Србија треба да боље координира деловање у области енергетске ефикасности и успостави одржив и делотворан систем финансирања.

Када је реч о **нуклеарној енергији, нуклеарној сигурности и заштити од зрачења**, правни прописи Србије су делимично усклађени са правним тековинама ЕУ. Србија тек треба да приведе крају усвајање споразума између Европске заједнице за атомску енергију и трећих земаља о правовременој размени информација у случају радиолошке ванредне ситуације (*ECURIE*). Јавно предузеће „Нуклеарни објекти Србије“ треба да заврши лиценцирање два стара складишта, чије су лиценце истекле у новембру 2019. године, заједно са новим постројењем за прераду радиоактивног отпада, два реактора за нуклеарна истраживања и напуштеним рудником уранијума. Директорат за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност Србије је независно регулаторно тело са извршним функцијама у области радијационе и нуклеарне сигурности и безбедности, укључујући и инспекцијску функцију. Број запослених у Директорату је додатно повећан са 32 на 34.

Поглавље 21: Трансевропске мреже

ЕУ промовише трансевропске мреже у областима транспорта, телекомуникација и енергетике како би ојачала унутрашње тржиште и допринела расту и запошљавању.

Србија је **умерено припремљена** за трансевропске мреже. Уопштено говорећи, постигнут је **известан напредак**. Позитивни кораци су направљени у погледу препоруке из 2020. године у вези са гасним интерконектором са Бугарском.

У наредној години, Србија нарочито треба да усвоји планирану нову националну стратегију транспорта за период 2022–2030. године (укључујући акциони план) и националну стратегију и акциони план за интелигентне транспортне системе (ИТС); те стратегије и акциони планови треба да буду усклађени са Стратегијом ЕУ за одрживу и

Када је реч о **транспортним мрежама**, Србија побољшава своје процедуре за прелазак границе. Треба убрзати вишегодишње планове за одржавање и њихово спровођење за путеве и железнице. Србија мора да обезбеди да се пројекти њене транспортне мреже спроводе у складу са регулаторним оквиром *TEN-T*, а поред тога мора и да испуњава стандарде ЕУ који се односе на јавне набавке, државну помоћ и процене утицаја на животну средину. Инфраструктуру је неопходно развијати на одржив и паметан начин, а нарочиту пажњу треба усмерити на декарбонизацију, дигитализацију и отпорност транспортног сектора. Цела железничка инфраструктура мора да буде у складу са техничким спецификацијама ЕУ за интероперабилност. Инвестиције морају да се спроводе у складу са анализама трошкова и користи према најбољим праксама ЕУ.

Србија мора да покаже пуну посвећеност примени Уговора о транспортној заједници. Као одговор на пандемију болести COVID-19, успостављени су зелени коридори, који ефективно функционишу целом дужином најважнијих коридора.

Када је реч о путној инфраструктури, Србија је у марту 2021. године расписала јавну набавку радова за изградњу прве деонице аутопута Ниш–Мердаре. Техничке припреме за преостале деонице настављају се уз подршку ЕУ у виду бесповратне помоћи, али је радове неопходно убрзати. Када је реч о железничкој инфраструктури, у току су радови на изградњи пруге Будимпешта–Београд. Радови на изградњи пруге Ниш–Димитровград касне 2 године, углавном услед недостатка капацитета и дуготрајних процедура.

Одлука Србије да сарађује са ЕУ и европским независним фискалним институцијама на модернизацији железничког коридора X, Београд–Ниш–Прешево (државна граница) у оквиру Економског и инвестиционог плана, истиче значај који Србија придаје трансевропским мрежама. Србија наставља са надоградњом инфраструктуре унутрашњих водних путева. Пројекти у том подсектору треба да се заснивају на анализама трошкова и користи и да у потпуности поштују стандарде у области животне средине.

Када је реч о трансевропским **енергетским мрежама**, административни капацитети за преношење у национално право, спровођење и примену правних тековина ЕУ морају да се ојачају. Енергетске мреже морају да се надограде у складу са правним прописима ЕУ који се односе на трансевропске мреже како би се постигао напредак у преласку на зелену енергију. Србија је наставила да припрема документацију за изградњу Трансбалканског коридора за пренос електричне енергије, нарочито за надземни преносни вод који повезује Србију са Босном и Херцеговином и Црном Гором, као и надоградњу преносног система у Западној Србији до напонског нивоа од 400 kV. Планирано је да изградња потоњег отпочне почетком 2022. године. Изградња вода од 400 kV између Крагујевца и Краљева иде по плану, а планирано је да буде завршена до јануара 2022. године. Постигнут је добар напредак у изградњи гасног интерконектора између Србије и Бугарске. Јавна набавка радова је расписана у марту 2021. године. Финансирање је обезбеђено кроз бесповратну помоћ ЕУ и зајам ЕИБ.

Поглавље 27: Животна средина и климатске промене

ЕУ промовише снажно деловање у области климе, одрживи развој и заштиту животне средине. Право ЕУ садржи одредбе које се односе на климатске промене, квалитет воде и ваздуха, управљање отпадом, заштиту природе, индустријско загађење, хемикалије, буку и цивилну заштиту.

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у области животне средине и климатских промена. Уопштено гледано, Србија је остварила **ограничен напредак** током извештајног периода, углавном спроводећи прошлогодишњу препоруку за усвајање Закона о климатским променама.

Прошлогодишње препоруке углавном и даље важе. Србија треба знатно да повећа своје амбиције када је реч о постизању зелене транзиције и да се усредсреди на:

- израду амбициозног националног енергетског и климатског плана на транспарентан начин, који је у складу са циљем нулте емисије из Европског зеленог договора за 2050. годину и Зеленом агендом за Западни Балкан; усвајање плана и почетак његовог спровођења;
- интензивирање рада на спровођењу и примени правних прописа, као што је обезбеђивање строгог поштовања правила о процени утицаја на животну средину, затварање неусловних депонија, повећање улагања у смањење количине, разврставање и рециклажу отпада, побољшање квалитета ваздуха и воде, укључујући постепено укидање угља, интензивирање прекограничне сарадње, побољшање спровођења закона од стране инспекција и правосудних органа, побољшање управљања речним сливовима и припрема за мрежу Натура 2000;
- јачање административних и финансијских капацитета централних и локалних органа власти, нарочито у Агенцији за заштиту животне средине и инспекцијама за заштиту животне средине, даљим побољшањем међуинституционалне координације, даљим повећањем инвестиција у животну средину, као и даљим унапређењем стратешког планирања инвестиција и управљања њима, укључујући транспарентност поступака.

Животна средина

У 2020. години, буџет Србије за животну средину повећан је за 48% у односу на претходну годину, углавном кроз инострано задуживање. Сав приход остварен од накнада за заштиту и унапређивање животне средине треба да буде намењен за животну средину. Иако Србија знатно повећава улагања у заштиту животне средине, зелени фонд још увек није у потпуности заживео. Србији је потребно делотворно институционално уређење да би побољшала стратешко планирање, суфинансирање и управљање инвестицијама у животну средину. Србија треба да дâ приоритет пројектима у области животне средине који имају највећи утицај на животну средину, као и да их бира и спроводи транспарентним поступцима. Велики дугорочни (индустријски) инвестициони пројекти морају бити у складу са највишим стандардима ЕУ у области животне средине.

У области **хоризонталног законодавства**, Србија је постигла висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Уопштено посматрано, Србија треба да побољша своје административне капацитете на централном и локалном нивоу, укључујући инспекције и правосудне органе. Неопходно је додатно ускладити правне прописе који се односе на процену утицаја на животну средину (EIA) и обезбедити њихову усклађеност са другим прописима, нарочито са Законом о планирању и изградњи. Потребно је побољшати спровођење процена утицаја на животну средину. Квалитет јавних консултација се погоршао током извештајног периода, делом због наставка кризе изазване пандемијом болести COVID-19. Србија треба да обезбеди транспарентност инвестиција и њихових утицаја на животну средину, као и поштовање слободе изражавања и окупљања у сектору животне средине. Србија треба да обави стратешке

процене утицаја на животну средину за све планове и програме, чиме се поставља оквир за будућу сагласност за развој⁹ пројеката наведених у Директиви о процени утицаја на животну средину, као што је Просторни план Републике Србије, који је у поступку усвајања. Када је реч о пројекту Јадар, влада се почетком 2021. године обавезала да ће поштовати највише стандарде у области животне средине, као и да ће обавити стратешку процену његовог утицаја на животну средину пре измена Просторног плана. Није постигнут напредак у усклађивању правних прописа који се односе на одговорност за животну средину и кривично право у области животне средине (директиве 2004/35/EЗ и 2008/99/EЗ). Спровођење и даље представља кључни приоритет, укључујући остваривање видљивих резултата у спровођењу Директиве о кривичним делима против животне средине.

У области **квалитета ваздуха**, Србија је постигла добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Међутим, Србија мора да убрза спровођење правних прописа, укључујући спровођење планова квалитета ваздуха, као и да даље побољша свој систем за мониторинг квалитета ваздуха. Кључна препорука је усвајање индекса ЕУ за квалитет ваздуха, као и обезбеђивање адекватних кадровских капацитета Агенције за заштиту животне средине Републике Србије. У годишњем извештају о стању квалитета ваздуха у Републици Србији за 2019. годину наводи се да је у 13 агломерација загађеност ваздуха била изнад горњих граница: у Београду, Нишу, Смедереву, Панчеву, Новом Саду, Ужицу, Бору, Краљеву, Суботици, Пожаревцу, Зајечару, Беочину и Косјерићу. Решење проблема загађења из термоелектране Костолац Б треба да буде постављено као приоритет. Захтеви Директиве 2016/2284/EУ за националне горње границе емисије још увек нису пренесени у национално право. Треба наставити усклађивање са правним тековинама ЕУ које се односе на емисије испарљивих органских једињења.

Када је реч о **управљању отпадом**, Србија је постигла добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ, али је спровођење правних прописа и даље у раној фази. Србија је уз финансијску помоћ ЕУ израдила Националну стратегију управљања отпадом и Националну стратегију управљања отпадним муљем. У поступку усвајања су од 2019. године. Правилник о поступању са уређајима и отпадом који садржи полихлоровани бифенил (PCB), који је тренутно у поступку усвајања, у потпуности ће пренети релевантну директиву ЕУ у национално право. Србија је наставила са трајним одлагањем историјског опасног отпада. Треба израдити додатне економске инструменте за посебне токове отпада. Удео рециклираног отпада у укупном управљању отпадом остао је мали, нпр. удео комуналног отпада је 3%. Србија треба да удвостручи напоре да се неусловне депоније брже затворе, као и да улаже у смањење количине, разврставање и рециклажу отпада. Настављена је ремедијација депоније у Београду и изградња постројења за искоришћавање комуналног отпада у енергетске сврхе током 2020. године.

Постигнут је умерен ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у области **квалитета воде**. Рад на акционом плану за спровођење стратегије управљања водама није напредовао. Непречишћени канализациони муљ и отпадне воде и даље су главни извор загађења воде. Неусклађеност са стандардима који се односе на квалитет воде и даље представља велики разлог за забринутост у одређеним областима, на пример у случају присуства арсена. Србија треба да интензивира напоре у циљу усклађивања свог законодавства са правним тековима ЕУ, као и да ојача административне

⁹ Израз „сагласност за развој“ се односи на дозволе и слично, којима се одобрава извршење пројекта.

капацитете, посебно оне за праћење, спровођење и међуинституционалну координацију. Србија треба ригорозније да приступи проблему загађења река, укључујући спровођење прекограничних консултација за реке попут Дунава, Дрине, Драговиштице и Пека. Рад на плану управљања речним сливовима споро напредује. Побољшање локалног управљања, нарочито у погледу рада и одржавања постројења за воде и отпадне воде, и даље представља приоритет. Већа транспарентност при планирању и одабиру инвестиција у животну средину, као и њиховом управљању обезбедиће боље придржавање закона и стандарда ЕУ у овом сектору, као и бољу вредност за новац. Рад на одговарајућим накнадама и тарифама за воду у раној је фази. Постигнут је ограничен напредак у изради планова управљања ризицима од поплава.

Ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у области **заштите природе**, нарочито са Директивом о стаништима и Директивом о дивљим птицама, повећан је изменама и допунама Закона о заштити природе. Србија мора да реши правне празнине које омогућавају лов птица које нису ловне, нарочито јастреба и грлице. Србија треба у потпуности да угради стандарде ЕУ који се односе на забрањене начине хватања и убијања дивљих животиња у све правне прописе, укључујући прописе који се односе на лов. Органи власти морају ефективније да се посвете проблему незаконитог лова и незаконитог смештаја. Убрзан је рад на утврђивању подручја у оквиру мреже Натура 2000, укључујући даље усклађивање. Институционални капацитети и капацитети људских ресурса на националном и локалном нивоу и даље су слаби, нарочито у погледу спровођења и трговине дивљим животињама. Сваки даљи развој хидроенергије треба да буде у складу са правним тековинама ЕУ у области животне средине. Позитивна је нова забрана изградње малих хидроелектрана у заштићеним подручјима; међутим, њен обухват би требало проширити, нарочито да би обухватао поступак одговарајуће процене еколошке мреже.

Када је реч о **индустријском загађењу и управљању ризиком**, усклађивање са већином правних тековина ЕУ у раној је фази у читавом индустријском сектору, укључујући Директиву о индустријским емисијама (*IED*). Национални план Србије за смањење емисија не примењује се у пракси за сумпор-диоксид и прашину. Српска термоелектрана Костолац Б највећи је европски загађивач сумпор-диоксидом. Систем за одсумпоравање изграђен 2017. године пуштен је у рад тек у четвртм кварталу 2020. године. Инспекцијски надзор и спровођење закона и даље представљају разлог за забринутост. Србија треба да повећа капацитете за управљање процесом издавања интегрисаних дозвола. Србија треба да реши проблем индустријског загађења тако што ће применити принцип „загађивач плаћа” и тиме подстаћи индустрију да улаже у зелена решења.

Србија је постигла висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у погледу **хемикалија**, али напредак је стагнирао у последње две године у погледу Уредбе о регистрацији, евалуацији, ауторизацији и ограничавању хемикалија (*REACH*) и Уредбе о класификацији, обележавању и паковању (*CLP*), као и правних прописа који се односе на огледе на животињама, азбест и биоциде. Србија треба да ојача своје административне капацитете за спровођење прописа у овим областима, као и да обезбеди одговарајући мониторинг дуготрајних органских загађујућих супстанци.

Србија је постигла добар ниво усклађености са правилима ЕУ о **буци**, али је њихово спровођење и даље у раној фази. Србија треба да побољша административне капацитете за израду стратешких карата буке и акционих планова, као и за спровођење правних прописа који се односе на заштиту од буке.

Србија је умерено припремљена у погледу **цивилне заштите**. Правни и политички оквир за управљање ризиком од катастрофа заснован је на Закону о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама и Националном програму управљања ризиком од елементарних непогода. Није постигнут напредак у изради стратегије смањења ризика од катастрофа. Успорен је рад на локалним проценама ризика и плановима заштите и спасавања. Потребна је већа усредсређеност на процену ризика од вишеструких опасности. Током пандемије болести COVID-19 наглашена је потреба за јачањем оквира за међуинституционалну сарадњу у погледу хитних здравствених ситуација. Постигнут је веома ограничен напредак у повезивању са Заједничким комуникационим и информационим системом за хитне ситуације (*CECIS*) – главним средством за комуникацију у кризним ситуацијама међу чланицама Механизма Европске уније за цивилну заштиту. Предуслов за *CECIS* је инсталација система Безбедне трансевропске услуге телематике између управа (*sTESTA*) и одређивање надлежног министарства као улазне тачке. Србија треба да се постара да се улога Хуманитарног центра у Нишу не преклапа са улогом Координационог центра Европске комисије за реаговање у ванредним ситуацијама, као и да не делује у супротности са условима свог учешћа у Механизму ЕУ за цивилну заштиту.

Климатске промене

Србија је постигла изврстан ниво припремљености у области климатских промена, али је спровођење правних прописа у веома раној фази. Недавни позитивни помаци укључују усвајање дуго припреманог Закона о климатским променама у марту 2021. године. Србија треба да 2021. године изради амбициозан интегрисани национални енергетски и климатски план (НЕКП) на транспарентан и ефективан начин, чиме би усмерила своју посвећеност Зеленој агенди за Западни Балкан на конкретно деловање, укључујући увођење инструмената за опорезивање емисија CO₂ и постепено укидање субвенција за угљ.

Усвајање и спровођење стратегије и акционог плана за климу, уграђених у амбициозни НЕКП, који су у складу са оквиром ЕУ за климатску и енергетску политику до 2050. и који се баве прилагођавањем климатским променама, изузетно је важан за будући развој Србије у погледу ниског нивоа емисија CO₂. Србија треба више да ради на томе да се климатско деловање integriше у друге секторе. Нацрт просторног плана Србије заснован на тренутној енергетској стратегији Србије обухвата нове термоелектране. Србија треба да размотри утврђивање датума за постепено укидање угља као ефективног начина за испуњење својих обавеза према правним прописима Енергетске заједнице и обавеза преузетих у оквиру Зелене агенде за Западни Балкан о достизању циља климатске неутралности постављеног од стране ЕУ. Обуустава активности на изградњи нове термоелектране (Колубара Б) у мају 2021. године била је важан корак у том смеру.

Споро напредује рад на унапређењу инвентара гасова са ефектом стаклене баште и ажурирању национално утврђених доприноса према Споразуму из Париза. Законодавство које се односи на мониторинг емисија гасова са ефектом стаклене баште, извештавање о њима и њихову верификацију тек треба ускладити са системом ЕУ за трговину емисионим јединицама и Уредбом ЕУ о заједничком напору на смањењу емисија. Србија треба знатно да ојача своје административне и техничке капацитете на свим нивоима и да додатно уложи у прелазак на зелену енергију.

КЛАСТЕР 5: РЕСУРСИ, ПОЉОПРИВРЕДА И КОХЕЗИЈА

Овај кластер покрива Поглавља 11-Пољопривреда и рурални развој, 12-Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика, 13-Рибарство, 22-Регионална политика и координација структурних инструмената и 33-Финансијске и буџетске одредбе. Два од пет поглавља су отворена (Поглавље 13 и 33), са мерилима за затварање поглавља која остају да се испуне у сваком поглављу. Комисија је оценила да су испуњена мерила за отварање Поглавља 11 и 22, док Србија мора да испуни три мерила за отварање Поглавља 12.

Овај кластер обухвата политике повезане са европским структурним фондовима и изградњом капацитета за њихово спровођење након приступања. Он такође обухвата неке од суштинских области политике које су кључне за обезбеђивање одрживих система у области производње хране и помоћи руралним заједницама зарад њиховог развоја и економске диверзификације.

Напредак је постигнут у различитим областима, нпр. у области безбедности хране кроз запошљавање кадра у националним референтним лабораторијама и са израдом Акционог плана за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области рибарства; у области финансијских и буџетских одредби у погледу основних области политике које утичу на правилно функционисање система сопствених средстава; у области регионалне политике у погледу финансијског управљања.

Република Србија се позива да се у наредном периоду фокусира на следеће области: да повећа темпо спровођења ИПАРД-а како би се обезбедило благовремено коришћење финансијске подршке ЕУ и зарад постизања напретка у спровођењу Акционог плана за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја; да усвоји Стратегију и Акциони план за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике; да усвоји Акциони план за усклађивање са правним тековинама у области рибарства; да спроведе Акциони план за испуњавање захтева кохезионе политике ЕУ и унапреди капацитете за управљање програмима индиректног управљања у оквиру претприступне помоћи ЕУ; да изради Акциони план за испуњавање административних услова за сопствена средства.

Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој

Заједничка пољопривредна политика (ЗПП) подржава пољопривреднике и рурални развој. То захтева јаке системе управљања и контроле. Постоје такође заједничка правила ЕУ за политику квалитета и органску пољопривреду.

Србија је достигла **известан ниво припремљености** у области пољопривреде и руралног развоја. **Известан напредак** је постигнут у погледу спровођења препорука из претходног извештаја, нарочито кроз усвајање оквирног законодавства о заједничкој организацији тржишта и закључивањем првог позива за новоповерену ИПАРД II меру о „Диверзификацији пољопривредних газдинстава и развоју пословања“ у октобру 2020. године.

У наредном периоду Србија треба нарочито да:

- убрза обраду примљених пријава за мере које су већ поверене у оквиру ИПАРД II програма како би се избегао било какав губитак фондова ЕУ;
- достави ИПАРД III Програм за период 2021-2027. године у одговарајућем року и одговарајућег квалитета;

→ постигне напредак у спровођењу Акционог плана за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја.

У погледу **хоризонталних питања**, у току је израда наредних националних програма за област пољопривреде и руралног развоја за период 2021-2024. године, где је потребно осигурати комплементарност са програмом ИПАРД III. Искуство стечено током ИПАРД II периода има велики значај за развој ИПАРД III програма у Републици Србији, као и стечено практично искуство прималаца приликом спровођења пројеката који се финансирају од стране ЕУ. Спровођење активности из Акционог плана за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја би требало наставити. Република Србија би требало да убрза успостављање интегрисаног система администрације и контроле и прелазак са ручне на електронску обраду захтева за помоћ. Систем идентификације земљишних парцела (*LPIS*) треба без одлагања проширити на целу територију Републике Србије. Република Србија мора да обезбеди раздвајање плаћања од производње и повезивање плаћања заснованог на површини са стандардима унакрсне усклађености. Систем рачуноводствених података на пољопривредним газдинствима (*FADN*) је успостављен, али његов узорак и квалитет података је неопходно даље побољшати како би био у потпуности репрезентативан.

У области **заједничке организације тржишта (СМО)**, оквирно законодавство је усвојено у јуну 2021. године. Такође би требало усвојити секундарно законодавство у областима маркетиншких стандарда, јавног и приватног складиштења и организација произвођача како би било могуће приступити спровођењу плана усклађивања са правним тековинама ЕУ.

У погледу **руралног развоја**, са две нове поверене мере („Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања“ и „Техничка помоћ“) Република Србија тренутно спроводи четири мере у оквиру ИПАРД II програма. Остало је још 111 слободних места од 235 радних места намењених ИПАРД-у у Управи за аграрна плаћања (ИПАРД Агенција). Попуњавање упражњених радних места је предуслов за убрзање обраде ИПАРД пријава како би се избегао ризик од повлачења средстава из ЕУ фондова. Измена и допуна Финансијског споразума између Републике Србије и Европске комисије, која укључује мере 7 (Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања) и 9 (Техничка помоћ), осим већ акредитоване две инвестиционе мере, ступила је на снагу 17. новембра 2020. године. Први позив за подношење пријава за меру „Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања“ закључен је у октобру са 311 пристиглих пријава.

Трошење фондова Европске уније из ИПАРД-а треба да буде приоритет да би се избегао повраћај неискоришћених средстава. Такође треба наставити рад на завршетку и благовременом подношењу ИПАРД III програма, као и на обезбеђивању поверавања задатака имплементације буџета за све нове мере.

Што се тиче **политике квалитета**, потребно је решити проблем сталних кашњења у усвајању законодавства о шемама квалитета пољопривредних и прехранбених производа како би сектор могао да се развија.

Када је реч о **органској пољопривреди**, површине са органском производњом настављају да се увећавају из године у годину, при чему је најзначајнији пораст забележен у области производње воћа. Законодавство је усклађено са правним тековинама ЕУ о органској производњи, али се још чека на његово усвајање.

Требало би пратити препоруку Твининг пројекта о јачању капацитета у области политике органске производње и квалитета хране, који је закључен почетком 2021. године.

Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика

Хигијенска правила ЕУ за производњу прехранбених производа обезбеђују висок ниво безбедности хране. Штите се здравље и добробит животиња и безбедност хране животињског порекла, укључујући и квалитет семена, средства за заштиту биља, заштиту од штетних организама и исхрану животиња.

Србија је **умерено припремљена** у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике. Постигнут је **ограничен напредак** у спровођењу препорука из претходног извештаја, нарочито кроз припремне радове за развој стратегије за усклађивање са правним тековинама ЕУ и запошљавање кадра.

У наредној години Србија треба да:

- усвоји свеобухватну стратегију и акциони план за усаглашавање, спровођење и примену правних тековина ЕУ у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике;
- појача напоре на одрживом управљању пестицидима;
- побољшава примену приступа заснованог на процени ризика у погледу званичне контроле увоза.

У области **опште безбедности хране**, Србија је постигла напредак у погледу припреме али још увек тек треба да усвоји стратегију и акциони план за потпуно усклађивање са правним тековинама ЕУ, након инклузивних јавних консултација. Иако су усвојени правилници о програмима мониторинга за храну животињског и биљног порекла, као и за храну за животиње, важно је да Србија значајно побољшава свој приступ заснован на процени ризика за увоз, и разматра електронску размену података и документације где је то могуће, нарочито у светлу тренутне епидемиолошке ситуације. Република Србија још није извршила ревизију инспекцијског кадра. Још увек нису израђени интегрисани вишегодишњи планови контроле.

У области **ветеринарске политике**, 2021. године су усвојени годишњи програми мера здравствене заштите животиња. Обавезна вакцинација домаћих свиња против класичне свињске куге укинута у децембру 2019. године, и од тада нису пријављени нови случајеви. Афричка куга свиња је наставила да се шири, а нови случајеви су откривени у додатним општинама, што је захтевало континуиране активности од стране надлежних органа које троше ресурсе. Вишегодишњи програм за искорењивање беснила међу дивљим животињама је започет у 2010. години и настављен у пролеће 2021. године. Преузимајући потпуно власништво над кампањама вакцинације, Република Србија би требало да пређе на коришћење сопствених средстава за будуће кампање (након 2023. године), у складу са обавезама усклађивања са релевантним правним тековинама ЕУ. Неопходно је наставити са јачањем Управе за ветерину, укључујући запошљавање додатних стручњака за политике и континуирану обуку кадра. Потребно је завршити усклађивање националног законодавства о добробити животиња са правним тековинама ЕУ.

У вези са **стављањем хране, хране за животиње и споредних производа животињског порекла на тржиште**, Србија спроводи Уредбу о категоризацији објеката у којима се послује храном животињског порекла зарад усаглашавања са

правним тековинама ЕУ, али се и даље чека на окончање процеса. Постоји потреба за побољшањем управљања споредним производима животињског порекла. Усвојен је правилник о начину разврставања и унапређењу објеката за споредне производе животињског порекла, али њихова класификација тек треба да буде завршена.

Кад је реч о **правилима за безбедност хране и посебним правилима за храну за животиње**, дозвољени ниво афлатоксина у млеку је и даље пет пута виши од нивоа дозвољеног правним тековинама ЕУ. Будући да тренутна ситуација траје годинама, потребне су фокусиране мере како би се смањило присуство афлатоксина у храни за животиње и млеку у складу са правним тековинама ЕУ. Дирекција за националне референтне лабораторије додатно је ојачана запошљавањем додатног кадра. У области фитосанитарне политике примљено је 18 нових инспектора. Усвојени су годишњи програми мера заштите здравља биља. Листа одобрених активних супстанци у саставу пестицида је усклађена са правним тековинама ЕУ. Како би ублажила утицај на јавно здравље и животну средину, Србија и даље треба да интензивира своја залагања у погледу одрживог управљања пестицидима кроз даље усклађивање са правним тековинама ЕУ и бољу примену важећег законодавства (нпр. сакупљање и безбедно одлагање паковања у којима су се налазили пестициди, обуке, контрола уређаја за примену пестицида итд.).

Није било напретка у погледу усвајања оквирног законодавства у области генетички модификованих организама, које би требало да буде усклађено са правним тековинама ЕУ. Ово је кључно за напредак у преговорима о чланству у Светској трговинској организацији и за отварање овог поглавља.

Поглавље 13: Рибарство

Заједничка политика у области рибарства прописује правила за управљање рибарством, штити животне ресурсе мора и ограничава утицај рибарства на животну средину. То обухвата утврђивање квоте улова, управљање капацитетима флоте, правила за тржишта и аквакултуру, као и подршку за рибарске и приобалне заједнице.

Србија је **умерено припремљена** у области рибарства. Постигнут је **ограничен напредак** у спровођењу препоруке из претходног извештаја, посебно кроз израду Акционог плана за усклађивање са правним тековинама ЕУ.

У наредној години Србија и даље треба да:

- финализира процес усвајања акционог плана који ће обезбедити пуну усаглашеност са захтевима из правних тековина ЕУ до дана приступања, нарочито у погледу организације тржишта, аквакултуре, прикупљања података и контролних мера против незаконитог, непријављеног и нерегулисаног риболова;
- реши проблем озбиљног недостатка особља код надлежних органа одговорних за формулисање политике и контролу зарад спречавања превара у области рибарства (укључујући граничне контроле).

Република Србија још увек треба да појача своје напоре на јачању капацитета за формулисање, примену и спровођење политике у овој области. Међуинституционалну координацију у области рибарства, укључујући граничне и друге контроле зарад спречавања превара, требало би знатно побољшати. Ово укључује координацију царинских и ветеринарских инспекција и развој јасних протокола за међуинституционалну координацију. Структурне мере које се односе на риболов малог

обима или риболов у копненим водама тек треба успоставити. Потребно је усвојити законодавство о подршци тржишту, у складу са правним тековинама ЕУ. Прикупљање статистичких података о аквакултури за 2020. годину спроведено је у складу са правним тековинама ЕУ. Република Србија је усвојила правне прописе о квалитету за производе рибарства, шкољкаше, морске јежеве, морске краставце, жабе, корњаче, пужеве и њихове производе у циљу даљег усклађивања са правним тековинама ЕУ. Србија треба да примени правилник о међународној потврди о улову и да свој правни оквир, укључујући спроведбене мере, потпуно усклади са правним тековинама ЕУ у погледу незаконитог, непријављеног и нерегулисаног риболова одмах по проналажењу решења за проблем издавања међународне потврде о улову.

Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената

Регионална политика је главни инструмент ЕУ за инвестирање у одржив и инклузиван привредни раст. Државе чланице сnose одговорност за њено спровођење, које захтева одговарајуће административне капацитете и добро финансијско управљање осмишљавањем и спровођењем пројеката.

Србија је **умерено припремљена** у области регионалне политике и координације структурних инструмената. Остварен је **ограничен напредак** у спровођењу прошлогодишњих препорука, нарочито у области финансијског управљања.

Препоруке за 2020. годину углавном и даље важе у наредној години. Србија треба нарочито да:

- спроведе усвојени акциони план како би испунила захтеве кохезионе политике ЕУ, укључујући номиновање институција и тела, по потреби и у зависности од случаја, у складу са планом;
- даље унапреди капацитете централних, регионалних и локалних тела, са акцентом на индиректном управљању програмима у оквиру претприступне помоћи ЕУ, и пружи гаранције да се кључне позиције у структурама попуне на трајној основи, уз задржавање кључног кадра;
- се постара да сви инструменти буду усклађени са захтевима ЕУ у смислу програмирања и принципа партнерства, и узме у обзир захтеве будућих структурних/кохезионих фондова у институционалном уређењу.

Република Србија тек треба да усвоји **правни оквир** за кохезиону политику. Потребно је убрзати рад на Нацрту Закона о кохезионој политици из 2020. године, којим се дефинишу циљеви кохезионе политике, уведе кључни принципи и успоставља правни основ за развој институционалног оквира за спровођење кохезионе политике. Планирање вишегодишњег буџета је уређено Законом о буџетском систему. Национално суфинансирање за програме претприступне помоћи ЕУ је обезбеђено на нивоу пројекта. Потребно је осигурати систематски приступ развоју, суфинансирању и спровођењу вишегодишњих оперативних програма.

Тек треба донети одлуку о **институционалном оквиру** за кохезиону политику. Потребно је убрзати именовање институција и органа за спровођење кохезионе политике, уз изградњу њихових капацитета. Успостављен је институционални оквир за управљање Инструментом за претприступну помоћ ЕУ (ИПА). Међутим, неопходно је даље побољшати индиректне управљачке структуре како би се у потпуности осигурало ефикасно уговарање и спровођење ИПА програма, које је потребно убрзати.

И даље постоје слабости у **административним капацитетима** у кључним институцијама које се баве управљањем фондовима ЕУ, укључујући сталне промене на кључним руководећим позицијама у оквиру индиректних управљачких структура и именовања руководиоца на позицијама вршилаца дужности. Проблем остаје велика флукуација особља у кључним министарствима која врше спровођење ИПА фондова, као и одлив искусног особља. Потребна је делотворнија политика задржавања запослених у јавном сектору. Побољшања у погледу административних капацитета ће смањити ризике од губитка ИПА фондова ЕУ на минимум.

Република Србија учествује у Стратегији ЕУ за јадранско-јонски регион (*EUSAIR*), којом се промовишу сарадња и синергије између земаља чланица ЕУ и земаља које нису чланице ЕУ.

Што се тиче **програмирања**, развојни план, који представља правно дефинисану основу за његову политику регионалног развоја, тек треба да се усвоји. Њиме би требало да се валоризују развојни потенцијали свих региона у Србији и да се смање регионалне и локалне разлике. Потребно је утврдити број оперативних програма за кохезиону политику. Систему инвестиционог планирања недостаје кохерентности, што доводи до нетранспарентног планирања улагања и финансирања улагања и различитих техничких стандарда.

Када је реч о **праћењу и евалуацији**, надлежни одбори за праћење који су основани у оквиру индиректног управљања наставили су да функционишу. Нема извештаја о напретку у спровођењу плана евалуације за индиректно управљање ИПА фондовима и успостављању система праћења и евалуације у складу са захтевима кохезионе политике.

Када је реч о **финансијском управљању, контроли и ревизији**, капацитети националних система за индиректно управљање ИПА фондовима, укључујући и ревизорско тело, настављају да се побољшавају.

Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе

Ово поглавље обухвата правила која уређују финансирање буџета ЕУ („сопствена средства“). Ова средства се углавном састоје од: i) средстава по основу бруто националног дохотка сваке државе чланице; ii) царинске дажбине; iii) нерециклиране пластике; и (iv) средстава по основу пореза на додату вредност. Државе чланице морају да имају одговарајући административни капацитет да адекватно координирају и обезбеде тачан обрачун, наплату, исплату и контролу сопствених средстава.

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у области финансијских и буџетских одредби. Постигнут је **известан напредак** у спровођењу прошлогодишњих препорука у погледу политика и у основним областима политике које утичу на правилно функционисање система сопствених средстава. Препоруке из прошле године у великој мери и даље важе. У наредној години Србија треба нарочито да:

- настави с јачањем административних капацитета координационе групе и институција укључених у систем сопствених средстава;
- развије организационе и процедуралне везе између ових институција;
- убрза припреме како би испунила специфичне административне услове за сопствена средства, као што је утврђено прописима о сопственим средствима. У том циљу, потребно је израдити Акциони план са временским роковима за

Постигнут је извештај напредак у основним областима политика које индиректно утичу на систем сопствених средстава (за *напредак у овим областима, видети поглавља 16 - Опорезивање, 18 - Статистика, 29 - Царинска унија и 32 - Финансијски надзор*).

Када су у питању **традиционална сопствена средства** (ТСС), царинско законодавство је у највећој мери усклађено са правним тековинама ЕУ. Управа царина Републике Србије је кроз успостављене процедуре осигурала да се случајеви преваре и неправилности пријављују српским националним органима. Међутим, пријављивање се обавља физичким путем и Србија не користи OWNRES, нити било коју другу сличну националну електронску базу података, за извештавање о преварама и неправилностима за износе преко 10.000 EUR. Царина је у 2020. години наставила са симулацијом обрачуна традиционалних сопствених средстава. Међутим, садашњи рачуноводствени систем не користи два различита рачуна - један за наплаћена или обезбеђена дуговања (тзв. „А рачун“), а други за ненаплаћена/необезбеђена дуговања или обезбеђена дуговања у погледу којих је поднета жалба (тзв. „Б рачун“). Неколико одељења при Управи царина, укључујући и њено одељење за унутрашњу ревизију, спроводе контролне активности. За вршење екстерне ревизије задужена је Државна ревизорска институција.

Када је реч о **средствима заснованим на порезу на додату вредност (ПДВ)**, Србија је наставила да даље усклађује национални ПДВ систем са правилима ЕУ. Доступан је довољан број извора података за израчунавање пондерисане просечне стопе, која произилази из табела понуде и употребе које су први пут објављене у 2019. години.

Када је реч о **средствима заснованим на бруто националном дохотку**, национални рачуни се у највећој мери састављају у складу са Европским системом рачуна (ESA 2010). Међутим, потребни су непрекидни напори како би се израдили комплетни подаци захтевани према програму за достављање података ESA 2010. Република Србија је 2020. године завршила ревизију БДП-а. То је за резултат имало потпуно ревидиран низ података о битним макроекономским агрегатима за период од 1995-2019. године. Србија је учинила додатне напоре да побољша исцрпност националних рачуна и обрачуна бруто националног дохотка (БНД). Процене о БНД укључују процене у вези са неформалном економијом. Преваре у погледу ПДВ-а се још увек не процењују. Резултати везани за пореске ревизије се још увек не користе за побољшање исцрпности националних рачуна. Завод за статистику непрекидно побољшава методе и изворе података и редовно доставља податке о БНД-у и БДП-у Евростату. Рад на изради инвентара БНД-а, на основу већ постојећег описа извора и метода коришћених за састављање националних рачуна, започет је 2018. године и планира се његово интензивирање.

Када је реч о **административној инфраструктури**, треба додатно ојачати капацитет институција у релевантним областима политике. Ојачана је група за координацију и управљање сопственим средствима ЕУ са задатком да обезбеде тачан обрачун, рачуноводство, предвиђање, прикупљање, плаћање, контрола и извештавање о спровођењу политике и правила ЕУ о сопственим средствима (од децембра 2020. године броји три запослена), али јој је потребна подршка (нпр. лаки твининг пројекат како би искористила стручност државе чланице која је недавно приступила ЕУ) како би испунила своје задатке у погледу координације. Такође, треба да се развијају организационе и процедуралне везе између институција које су укључене у сопствена средства.

КЛАСТЕР 6: ЕКОНОМСКИ ОДНОСИ СА ИНОСТРАНСТВОМ

У овом кластеру постоје два поглавља: Поглавље 30-Спољни односи, и Поглавље 31-Спољна, безбедносна и одбрамбена политика. Република Србија тек треба да испуни два мерила за отварање Поглавља 30, што укључује финализацију приступања Светској трговинској организацији (СТО). С тим у вези, Република Србија треба хитно да усвоји Закон о трговини генетички модификованим организмима (ГМО) усклађен са СТО.

Извештај о скринингу за Поглавље 31 је још увек у Савету. Обрасци усклађивања Србије са ЗСБП-ом су остали углавном непромењени. У 2020. години, стопа усклађености Србије са релевантним изјавама високог представника у име одлука ЕУ и Савета је износила 56%, али је порасла на 61% у августу 2021. године. Србија је наставила да учествује у мисијама и операцијама ЕУ за управљање кризама у оквиру заједничке безбедносне и одбрамбене политике.

Република Србија је позвана да настави са усклађивањем законодавства тамо где је то неопходно, а такође се подстиче да спроводи активности у оквиру заједничког регионалног тржишта заснованог на правилима ЕУ, укључујући сарадњу према споразуму ЦЕФТА и сарадњу са Саветом за регионалну сарадњу.

Поглавље 30: Економски односи са иностранством

ЕУ има заједничку трговинску политику према трећим земљама, засновану на мултилатералним и билатералним споразумима и самосталним мерама. Постоје и правила ЕУ у области хуманитарне и развојне политике.

Србија је и даље **умерено припремљена** у области економских односа са иностранством. **Известан напредак** је постигнут с обзиром на то да је Србија наставила са применом Додатног протокола 5 о олакшавању трговине уз споразум ЦЕФТА и започела са спровођењем Додатног протокола 6 о трговини услугама уз споразум ЦЕФТА. Капацитет за решавање кључних изазова у трговинској политици и даље треба јачати. Није постигнут никакав напредак у погледу приступања Светској трговинској организацији (СТО).

У наредној години Србија треба нарочито да:

- финализира приступање СТО, између осталог усвајањем Закона о генетички модификованим организмима који је у складу са СТО и окончањем преосталих билатералних преговора о приступу тржишту;
- даље ојача административне капацитете Министарства трговине, туризма и телекомуникација за трговину са ЕУ и према споразуму ЦЕФТА, као и приступање СТО;
- спроведе активности у оквиру Заједничког регионалног тржишта (ЗРТ), а нарочито: да обезбеди пуно спровођење Додатног протокола 5 о олакшавању трговине уз споразум ЦЕФТА; настави са спровођењем Додатног протокола 6 о трговини услугама уз споразум ЦЕФТА; преговара и закључи Додатни протокол 7 о решавању спорова уз споразум ЦЕФТА.

Када је реч о **заједничкој трговинској политици**, није било напретка у приступању Републике Србије Светској трговинској организацији (СТО). Чланство Србије у СТО зависи, пре свега, од усвајања измењеног Закона о трговини генетички модификованим организмима, као и од окончања преговора о приступу тржишту са малим бројем чланица СТО. Регионална конвенција о пан-евро-медитеранским преференцијалним

правилима о пореклу (ПЕМ) примењује се у Србији. Република Србија приводи крају преговоре о ревидираним правилима о пореклу робе са чланицама ПЕМ региона које су спремне да прихвате ревидирана правила које је предложила Европска комисија. Ревидирана правила о пореклу са ЕФТА и ЦЕФТА ратификована су у јулу 2021. године.

Република Србија треба да обезбеди неометану примену ССП-а. С тим у вези, мере усвојене у децембру 2020. године у вези са управљањем увозом вина из ЕУ и ограничавањем алокација по трговцу стварају неповољније трговинско окружење. Република Србија се охрабрује да обнови аранжман „први у времену - јачи у праву“.

У септембру 2020. године, Република Србија је поднела ажурирани Акциони план за преостало законодавно усклађивање у оквиру Поглавља 30. Изменама Закона о **роби двоструке намене**, које су на снази од новембра 2019. године, укинута је контрола увоза робе двоструке намене уз задржавање контроле извоза, у складу са релевантним законодавством ЕУ. У јуну 2020. године, Србија је усвојила Националну контролну листу робе са двоструком наменом која има за циљ потпуно усклађивање са Уредбом ЕУ о успостављању режима Заједнице за контролу извоза, преноса, посредовања и транзита робе двоструке намене из октобра 2019. године. Национална контролна листа **наоружања и војне опреме**, усклађена са Заједничком војном листом, усвојена је у мају 2020. године. Пријава Србије из 2009. године за приступање Васенарском споразуму је још увек у фази разматрања, као и пријава за Аустралијску групу из 2017. године. Србија није потписница Кимберли процеса о конфликтним дијамантима.

Што се тиче административних и оперативних капацитета у оквиру Министарства трговине, туризма и телекомуникација, настављен је рад на изградњи капацитета Министарства при јединици СТО запошљавањем једног додатног члана особља. Међутим, административни капацитет јединица задужених за трговину са чланством у ЕУ и СТО тек треба да се ојача. Очекује се да ће јединица одговорна за контролу извоза имати користи од надоградње софтверских решења која ће омогућити да се релевантне лиценце издају електронским путем до 2025. године. Даљи рад на унапређењу капацитета администрације за прикупљање тржишне статистике, кроз рад националног координационог тела за олакшавање трговине, тек треба спровести.

Што се тиче учешћа земље у споразуму ЦЕФТА, Република Србија је постигла напредак у примени Додатног протокола 5. Текуће напоре је потребно наставити, посебно на основу одлуке Заједничког комитета ЦЕФТА-е о воћу и поврћу. Република Србија би требало да настави са применом Додатног протокола 6 о трговини услугама, као и са преговорима у оквиру споразума ЦЕФТА о Додатном протоколу 7 о решавању спорова. Република Србија треба да настави да игра конструктивну улогу у споразуму ЦЕФТА и у оквиру Заједничког регионалног тржишта, у складу са обавезама преузетим на самиту у Софији 10. новембра 2020. године и у складу са Берлинским процесом.

Када је реч о **билатералним споразумима са трећим земљама**, Србија је потписала Споразум о слободној трговини (FTA) са Евроазијском економском унијом (EAEU) 25. октобра 2019. године. Споразум је ратификован фебруара 2020. године а ступио је на снагу јула 2021. године. Србија је већ имала постојеће споразуме о слободној трговини са три чланице EAEU (Русија, Белорусија и Казахстан), проширујући тако споразум само на Јерменију и Киргистан. Опсег споразума проширен је минимално проширеним царинским уступцима на робу, анексом о правилима о пореклу и новим одредбама о решавању спорова. Споразум о слободној трговини укључује излазну клаузулу која гарантује да Србија може отказати споразум након приступања ЕУ. Преговори о

Споразуму о слободној трговини са Украјином су у току. Од децембра 2018. године такође трају преговори о билатералном инвестиционом споразуму са Јужном Корејом.

Република Србија је потписала Споразум о партнерству, трговини и сарадњи са Уједињеним Краљевством Велике Британије и Северне Ирске у априлу 2021. године. Привремена примена овог споразума почела је у мају 2021. године. Када је реч о свим инвестиционим и трговинским споразумима, важно је да Србија осигура компатибилност са правним тековинама ЕУ и да укључи клаузулу о раскиду, која јој омогућава да откаже споразум након приступања ЕУ. Србија би такође требало да развије стратегију за измену или раскид постојећих билатералних инвестиционих споразума који не испуњавају стандарде ЕУ и земљу излажу ризицима због слободног и отвореног језика који се користи.

Није постигнут значајан напредак у **развојној политици и хуманитарној помоћи**. И даље је у припреми нови закон о развојној сарадњи и хуманитарној помоћи. Помоћ за развој и хуманитарна помоћ додељују се на *ad hoc* основи. Србија учествује у Механизму цивилне заштите ЕУ.

Поглавље 31: Спољна, безбедносна и одбрамбена политика

Државе чланице морају бити способне за вођење политичког дијалога у оквиру спољне, безбедносне и одбрамбене политике, за усаглашавање са изјавама ЕУ, за учешће у активностима ЕУ и за примену договорених санкција и рестриктивних мера.

Република Србија је **умерено припремљена** у области Заједничке спољне и безбедносне политике (ЗСБП) и остварила је **известан напредак** у извештајном периоду. Обрасци усклађивања Србије са ЗСБП-ом остали су углавном непромењени. Један број поступака Републике Србије је био у супротности са ставовима ЕУ о спољној политици. У 2020. години, стопа усклађености Србије са релевантним изјавама високог представника у име одлука ЕУ и Савета је износила 56%, али је порасла на 61% у августу 2021. године. Србија је наставила да учествује у мисијама и операцијама ЕУ за управљање кризама у оквиру заједничке безбедносне и одбрамбене политике.

У наредној години Србија треба нарочито да:

- побољша своје усклађивање са Заједничком спољном и безбедносном политиком ЕУ и избегне радње које су у супротности са ставовима ЕУ о спољној политици;
- усвоји акционе планове за примену нових стратегија националне безбедности и одбране, на начин који у потпуности одражава ЕУ оријентацију Србије у овим областима.

Настављен је **политички дијалог** између ЕУ и Републике Србије о спољној и безбедносној политици. У октобру 2020. године, Република Србија је учествовала на шестом неформалном састанку политичких директора ЕУ и Западног Балкана у Сарајеву. У фебруару 2021. године, одржан је видео разговор између генералног секретара ЕССД-а и српског министра спољних послова. У мају 2021. године, високи представник ЕУ/потпредседник Европске комисије Борел састао се са председником Републике Србије ради разговора, који су укључивали снажан фокус на ЗСБП.

(За више информација о развоју билатералних односа са осталим земљама које су обухваћене процесом проширења и државама чланицама ЕУ, погледати Политичке критеријуме - регионална питања и међународне обавезе.)

Институционални оквир који омогућава учешће Србије у заједничкој спољној и безбедносној политици (ЗСБП) и заједничкој безбедносној и одбрамбеној политици (ЗБОП) постоји. У припреми су акциони планови за примену нових стратегија националне безбедности и одбране Републике Србије.

Када је реч о **заједничкој спољној и безбедносној политици (ЗСБП)**, стопа усклађености Републике Србије са релевантним изјавама високог представника у име одлука ЕУ и Савета је у 2020. години пала на 56%, али је од августа 2021. године порасла на 61%. Република Србија се ускладила са режимом санкција ЕУ за кршење људских права, али се није ускладила ни са једном од листа усвојених у оквиру овог режима. Република Србија се ускладила са декларацијама високог представника ЕУ/потпредседника Европске комисије о Белорусији и са делом рестриктивних мера за Белорусију (забрана прелетања ваздушног простора ЕУ и приступа аеродромима ЕУ). Република Србија је наставила да се не усклађује са декларацијама ЕУ о Хонг Конгу и санкцијама наметнутим Русији. Република Србија је у децембру 2020. године гласала против резолуције Генералне скупштине УН о проблему милитаризације Аутономне Републике Крим. Република Србија треба, као приоритет, да уложи додатне напоре у вези са својим усклађивањем са ЗСБП ЕУ. Повећање стопе усклађености Републике Србије током 2021. године представља позитиван почетни корак у том погледу.

Министарство спољних послова је у марту 2021. године формирало Радну групу за праћење примене међународних **рестриктивних мера**.

Србија нема билатералне споразуме о имунитету којима се одобрава изузеће из надлежности **Међународног кривичног суда** и придржава се заједничких ставова ЕУ о интегритету Римског статута заједно са сродним водећим принципима ЕУ о билатералним споразумима о имунитету.

Србија је наставила да развија **интензивне односе и стратешка партнерства са многим земљама широм света**, укључујући са Русијом и Кином. Одржавани су чести контакти на високом нивоу и редовне билатералне посете са Русијом. У децембру 2020. године, руски министар спољних послова је посетио Београд, док је у фебруару потпредседник руске владе боравио у Београду на састанку Међувладиног комитета за трговину, економску и научно-техничку сарадњу. У фебруару 2021. године, у Београду је боравио председник Комитета за међународне послове Државне Думе, који се налази на листи санкција ЕУ. Српски министар спољних послова је посетио Москву у априлу и јуну 2021. године. Министар одбране Републике Србије је током посете Москви у јуну 2021. оценио да је одбрамбена сарадња Републике Србије и Руске Федерације на историјском врхунцу. Председник Републике Србије је у јулу 2021. године примио директора Спољне обавештајне службе Руске Федерације, који се налази на листи санкција ЕУ. Два ремонтвана борбена авиона типа МИГ-29 из Белорусије су испоручена Републици Србији у априлу 2021. године. У јуну 2021. године, Република Србија је учествовала у годишњој трилатералној војној вежби са Русијом и Белорусијом („Словенско братство“). Руководство Републике Србије је континуирано истицало руску помоћ током пандемије болести *COVID-19*. Настављени су блиски контакти и сарадња са Народном Републиком Кином. Председник Републике Србије је у фебруару 2021. године учествовао на видео самиту Иницијативе „17+1“. Министар националне одбране Народне Републике Кине је боравио у Београду у марту 2021. године. Председник Републике Србије је у јулу 2021. године дао изјаву на виртуелној свечаности поводом 100. годишњице Комунистичке партије Кине. Поред тога, помоћ коју је Кина пружила током пандемије болести *COVID-19* истакло је и политичко руководство Републике Србије.

Србија је подржала мере и документе ЕУ о **спречавању сукоба**.

Србија се придружила готово свим кључним **споразумима о неширењу оружја, разоружању и контроли наоружања** које промовише ЕУ. Србија би требало да размотри ратификацију Протокола V о експлозивним остацима рата уз Конвенцију о конвенционалном оружју (CCW). Србија има транспарентан систем извештавања о својим стратешким контролама извоза. Истовремено, треба истражити честе и понављајуће наводе о корупцији у трговини оружјем. У децембру 2020. године, представник Министарства спољних послова Републике Србије учествовао је на онлајн састанку конференције Споразума о подрегионалној контроли наоружања према Дејтонском мировном споразуму. Република Србија је веома активна држава потписница Конвенције о хемијском оружју. Међутим, Република Србија се последњих година није усклађивала са изјавама ЕУ договореним у Хагу на Конференцији држава чланица и састанцима Извршног савета Организације за забрану хемијског оружја (OPCW).

У Женеви, у контексту Конференције о разоружању, Република Србија тежи да се усклади са свим изјавама ЕУ. Међутим, при УН у Њујорку, Република Србија се често не усклађује са изјавама ЕУ и понекад подржава ставове Првог комитета Генералне скупштине УН којима се ЕУ противи.

Србија је наставила активну сарадњу са **међународним организацијама**. Србија је задржала своју политику војне неутралности, међутим, сарадња и контакти са НАТО-ом су настављени. Председник Републике Србије је у мају 2021. године посетио НАТО и састао се са генералним секретаром НАТО-а. У новембру 2020. године, председник Скупштине Србије је учествовао на онлајн састанку Савета и пленарној седници ОДКБ-а.

Србија је наставила да спроводи свој споразум са ЕУ о **безбедносним процедурама** за размену и заштиту поверљивих информација.

Србија је наставила да активно учествује у **мисијама и операцијама за управљање ЕУ кризама у оквиру Заједничке безбедносне и одбрамбене политике (ЗБОП)**, посебно у мисијама ЕУ за обуку у Сомалији и Централноафричкој Републици, и у ЕУ НАВФОР Аталанта. Србија планира да допринесе цивилним мисијама ЗБОП, али треба да доврши правни и административни оквир како би омогућила учешће цивилног особља. Србија је наставила да учествује у саставу борбених група ЕУ. Србија је такође наставила своје учешће у оквиру пет мировних мисија УН-а.

Што се тиче **хибридних претњи**, ЕУ је понудила истраживање хибридног ризика за Републику Србију у 2018. години као механизам који би могао да ојача отпорност и капацитет Републике Србије да одговори на хибридне изазове. Од наведене понуде није било никакве интеракције са Републиком Србијом по овом питању.

АНЕКС I – ОДНОСИ ИЗМЕЂУ ЕУ И СРБИЈЕ

У оквиру **приступних преговора** отворено је осамнаест поглавља, од којих су два привремено затворена (поглавља 25 и 26). Србија је прихватила ревидирану методологију проширења а прва политичка међувладина конференција одржана је у јуну 2021. године. Као новина, преговарачка поглавља су груписана у шест тематских кластера, те би преговоре требало отворати за сваки кластер у целини – након испуњавања мерила за отварање – а не за појединачна поглавља. Сва поглавља Кластера 1 (Основе) су већ отворена; Кластер 3 (Конкурентност и инклузивни раст) и Кластер 4 (Зелена агенда и одржива повезаност) су најнапреднији кластери који ће следећи бити отворени. Србија је изнела своје преговарачке позиције за поглавља 2, 3, 10, 14, 21 и 27. Србија је такође позвана да достави своју преговарачку позицију за Поглавље 28.

Србија учествује у **Процесу стабилизације и придруживања**. Србија је наставила да бележи резултате у спровођењу обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП). Српско законодавство остаје неусклађено са ССП-ом у више области, укључујући у вези са ограничењем у погледу стицања непокретности и дискриминаторним издавањем платних картица од стране банака. Када је реч о јавним набавкама, међувладини споразуми закључени са трећим земљама и њихова примена не следе увек начела ЕУ о једнаком третману, транспарентности, недискриминацији и конкуренцији. Због тога, привредна друштва из ЕУ могу бити спречена да учествују у великим инфраструктурним пројектима који се реализују у земљи.

Настављен је редован политички и економски дијалог између ЕУ и Србије. Одржани су састанци пододбора, као и састанци посебне групе за реформу јавне управе. Парламентарни одбор за стабилизацију и придруживање се састао у јануару 2021. године. Србија такође учествује у министарском дијалогу између министара ЕУ и земаља кандидата задужених за привреду и финансије, на којем се усвајају заједничке препоруке. Последњи састанак је одржан у јулу 2020. године.

Ниво усклађености са заједничком спољном и безбедносном политиком ЕУ био је 56% у току 2020. године. Србија је наставила да активно учествује у мисијама и операцијама ЕУ за управљање кризним ситуацијама у оквиру заједничке безбедносне и одбрамбене политике.

Безвизни режим путовања за држављане Србије који путују у шенгенски простор на снази је од децембра 2009. године. Споразум о **реадмисији** између Европске уније и Србије на снази је од јануара 2008. године. У четвртом извештају Комисије из јула 2021. године у оквиру механизма за суспензију безвизног режима путовања закључено је да Србија и даље испуњава захтеве за визну либерализацију.

У оквиру ИПА II, Србија наставља да користи **претприступну помоћ** са укупном алокацијом од 1,4 милијарде евра за период од 2014–2020. године. Ово је програмирано на основу приоритета наведених у Индикативном стратешком документу. Други део Националног програма ИПА 2020 усвојен је у новембру 2020. године у износу од 86,1 милиона евра, при чему је највећи део средстава намењен за подршку деловању у области животне средине и климе и усклађивању Србије са правним тековинама ЕУ. Програм је такође део укупног пакета одговора на пандемију болести *COVID-19*. Наменско деловање доприноси социо-економском опоравку од последица пандемије болести *COVID-19* као и развоју и социјалној кохезији српског друштва. У 2020. години, издвојено је додатних 45 милиона евра за Програм ИПА за рурални развој (ИПАРД II). ЕУ је наставила да подржава Србију у управљању границама и

миграцијама након избегличке кризе 2015/2016. године, усвојивши додатну посебну меру у августу 2020. године у износу од 11,8 милиона евра. Србија такође користи мултинационалне и регионалне програме ИПА и учествује у четири програма прекограничне сарадње, као и у програмима транснационалне сарадње. ИПА III Уредба за финансијски период 2021–2027. године¹⁰ наставиће да пружа финансијску подршку региону, а финансираће и регионални Економски и инвестициони план (ЕИП) за Западни Балкан. ЕИП, уз пропратну Зелену агенду за Западни Балкан, договорен је од стране Комисије и партнера из региона у октобру 2020. године и има за циљ да подстакне дугорочни економски опоравак региона, подржи зелену и дигиталну транзицију и подстакне регионалну интеграцију и конвергенцију са Европском унијом.

Србија кроз подршку ИПА учествује у **програмима ЕУ**, укључујући *Хоризонт 2020*; *COSME*; *Еразмус+* и *Креативну Европу*; *Европу за грађане*; *Запошљавање и социјалне иновације*.

¹⁰ Службени лист L 330, 20. септембар 2021. године

СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ (од 09.09.2021.)

Србија

Основни подаци

	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Становништво (у хиљадама)		7 366 s	7 114 s	7 076 s	7 040 s	7 001 s	6 964 s
Укупна површина земље (км²)		77 474	77 474	77 474	77 474	77 474	77 474

Национални рачуни

	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Бруто домаћи производ (БДП) (у милионима националне валуте)		2 908 445	4 315 020	4528 192	4 760 686	5 072 932	5 417 725
Бруто домаћи производ (БДП) (у милионима евра)		35 713	35 740	36 779	39 235	42 892	45 970
БДП (у еврима по глави становника)		4 860	5 040	5 210	5 590	6 140	6 620
БДП по глави становника (према стандарду куповне моћи (СКМ))		9 980	11 220	11 330	11 620	12 250	12 990
БДП по глави становника (према СКМ), у односу на ЕУ просек (ЕУ-27 = 100)		38,8	39,0	39,1	38,9	39,7	40,7
Стопа раста реалног БДП-а: промена у односу на БДП у претходној години (%)		5,7	1,8	3,3	2,1	4,5	4,2
Раст запослености (подаци националних рачуна) у односу на претходну годину (%)		:	:	с	с	с	:
Раст продуктивности рада: раст БДП-а (по обиму) по запосленом лицу, у односу на претходну годину (%)		:	:	с	с	с	:
Раст јединичних трошкова рада, у односу на претходну годину (%)		:	:	:	:	:	:
** 3-годишња промена (Т/ Т-3) у номиналном индексу раста јединичних трошкова рада (2015 = 100)		:	:	:	:	:	:
Продуктивност рада по запосленом: БДП (према СКМ) по запосленом у односу на просек ЕУ (ЕУ-27 = 100)		:	с	с	с	с	:
Бруто додата вредност према главним секторима							
Пољопривреда, шумарство и рибарство (%)		8,9	8,1	8,2	7,2	7,7	7,2
Индустрија (%)		27,8	26,4	26,4	26,5	25,4	24,0
Грађевинарство (%)		5,2	4,5	4,7	5,0	5,4	6,9
Услуге (%)		58,1 s	61,0 s	60,6 s	61,4 s	61,6 s	61,9 s
Трошкови финалне потрошње, као удео БДП-а (%)		95,4	88,4	86,7	87,0	86,0	84,9
Бруто инвестиције у основна средства, као удео БДП-а (%)		23,7	17,0	17,1	17,7	20,0	22,5
Промене у залихама, као удео БДП-а (%)		2,7	1,7	1,0	1,8	2,6	2,6
Извоз робе и услуга, у односу на БДП (%)		28,4	45,2	48,5	50,5	50,4	51,0
Увоз робе и услуга, у односу на БДП (%)		50,2	52,2	53,3	57,1	59,1	61,0
Бруто инвестиције у основна средства сектора опште државе, као проценат БДП-а (%)		:	:	:	:	:	:

Пословање	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Индекс обима индустријске производње (2015 = 100)		107,4	100,0	104,9	109,3	110,8	111,2
Број активних предузећа (број)	1)	82 280 w	86 138 w	90 905 p	85 546 p	87 407	:
Стопа оснивања: број новооснованих предузећа у референтном периоду (т) подељен са бројем предузећа која су активна у т (%)		12,5 w	:	:	11,5 p	10,0	:
Стопа гашења: број угашених предузећа у референтном периоду (т) подељен са бројем предузећа активних у т (%)		8,2 w	:	:	6,3 p	6,1 p	:
Запослени у МСП као удео свих запослених лица (у оквиру нефинансијске пословне економије) (%)		:	:	:	:	:	:
Додата вредност МСП (у нефинансијској пословној економији) (у милионима евра)		6 900 sw	6 620 sw	7 257 sw	8 136 sw	9 165 sw	:
Укупна додата вредност (у нефинансијској пословној економији) (у милионима евра)	1)	13 730 w	13 532 w	14 998 p	16 442 p	18 047	:

Стопа инфлације и цене кућа	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Индекс потрошачких цена (ИПЦ), промена у односу на претходну годину (%)		11,9 d	1,5 d	1,3 d	3,3 d	2,0 d	1,9 d
** Годишња промена индекса дефлационираних цена кућа (2015 = 100)		:	:	:	:	:	:

Платни биланс	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Платни биланс: укупан текући рачун (у милионима евра)		- 7 126,3 w	- 1 529,0	- 1 317,0	- 2 049,0	- 2 092,0	- 3 273,0
Текући рачун платног биланса: трговински биланс (у милионима евра)		- 8 488,2 w	- 3 936,0	- 3 423,0	- 3 997,0	- 5 244,0	- 5 680,0
Текући рачун платног биланса: нето услуге (у милионима евра)		- 196,1 w	725,0	896,0	966,0	1 093,0	1 012,0
Текући рачун платног биланса: нето биланс примарних прихода (у милионима евра)		- 982,5 w	- 1 658,0	- 1 951,0	- 2 532,0	- 2 067,0	- 2 478,0
Текући рачун платног биланса: нето биланс секундарних прихода (у милионима евра)		2 540,6 w	3 340,0	3 161,0	3 514,0	4 126,0	3 873,0
Нето биланс примарних и секундарних прихода: од којих су владини трансфери (у милионима евра)		:	152,0	82,0	140,0	251,0	276,0
** Трогодишњи просек дефицита текућег рачуна биланса у односу на БДП (%)		:	5,1	4,4	4,4	4,6	5,7
** Петогодишња промена удела светског извоза робе и услуга (%)		62,1 w	22,7 w	33,5	46,6	26,5	31,4
Нето биланс (унутрашње - спољашње) страних директних инвестиција (СДИ) (у милионима евра)		2 485,7 w	1 803,8 w	1 899,2 w	2 418,1 w	3 156,5 w	3 551,1 w
Стране директне инвестиције (СДИ) у иностранству (у милионима евра)		225,8 w	309,0	217,0	130,0	307,0	263,0
од којих СДИ из привреде о којој се извештава у земљама ЕУ-27 (у милионима евра)			48,8 w	63,2 w	67,2 w	95,5 w	124,0
Стране директне инвестиције (СДИ) у привреди о којој се извештава (у милионима евра)		2 711,5 w	2 114,2 w	2 126,9 w	2 548,1 w	3 464,5 w	3 815,3 w
од којих СДИ из земаља ЕУ-27 у привреди о којој се извештава (у милионима евра)			1 509,6 w	1 370,8 w	1 701,7 w	1 932,9 w	2 310,0
** Нето позиција међународне инвестиције, у односу на БДП (%)			94,8 w	94,3 w	90,7 w	87,6 w	88,0 w
Годишња стопа промене у бруто приливу дознака (у националној валути) од радника миграната (%)		- 11,1 sw	- 12,8 sw	- 4,0 sw	- 8,6 sw	:	:

Јавне финансије	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Дефицит/ суфицит опште владе у односу на БДП (%)		- 2,5 w	- 3,5 w	- 1,2 w	1,1 w	0.6 ew	0,2 ew
Бруто дуг опште државе у односу на БДП (%)		26,1 w	71,2 w	68,8 w	58,7 w	54.4 ew	52.9 ew
Укупни буџетски приходи, као проценат БДП-а (%)		41,0 w	39,3 w	40,8 w	41,5 w	41.5 ew	42,1 w
Укупни државна потрошња, као проценат БДП-а (%)		43,5 w	42,8 w	41,9 w	40,4 w	40.9 ew	42,3 w

Финансијски показатељи	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Бруто спољни дуг укупне привреде, у односу на БДП (%)	2)	- 58,8 sw	- 73,5 sw	- 72,1 sw	- 65,1 sw	- 62,5 sw	
Бруто спољни дуг укупне привреде, у односу на укупан извоз (%)		218,9 w	166,8 w	152,4 w	132,2 w	126,0 w	121,0 w
Новчана маса Новчана маса: М1 (новчанице, ковани новац, преконоћно орочење, у милионима евра)	3)	2 717,2 w	4 148,0 w	4 923,0 w	5 652,6 w	6 703,6 w	7 684,2 w
Новчана маса М2 (М1 плус депозити са роком доспећа до две године, у милионима евра)	4)	4 458,5 w	5 776,0 w	6 546,5 w	7 360,4 w	8 611,4 w	10 090,7 w
Новчана маса М3 (М2 плус тржишни инструменти, у милионима евра)	5)	11 198,0 w	16 193,0 w	17 793,9 w	19 206,3 w	22 047,1 w	24 011,2 w
Укупни кредити које су монетарне финансијске институције дале резидентима (консолидовано)		12 925,6 w	20 719,0 w	21 632,4 w	22 806,4 w	24 605,8 w	26 743,3 w
** Годишња промена обавеза финансијског сектора (%)		:	3,1 pw	4,9 pw	3,4 pw	12,6 pw	17,2 pw
** Кредитни токови приватног сектора, консолидовано, у односу на БДП (%)		:	:	:	:	:	:
** Дуговања приватног сектора, консолидовано, у односу на БДП (%)		:	:	:	:	:	:
Каматне стопе: дневна стопа, на годишњем нивоу(%)		18,42 w	2,61 w	3,04 w	2,27 w	2,43 w	1,06 w
Активна каматна стопа (једногодишња), на годишњем нивоу (%)		20,25 w	6,50 w	5,50 w	5,00 w	4,25 w	3,50 w
Пасивна каматна стопа: (једногодишња), на годишњем нивоу (%)		15,25 w	2,50 w	2,50 w	2,00 w	1,75 w	1,00 w
Девизни курс евра: просек периода (1 евро = ... национална валута)		81,441	120,733	123,118	121,337	118,272	117,852
Индекс ефективног девизног курса, 42 земље (2010 = 100)		:	:	:	:	:	:
** Промена током 3 године (Т/Т-3) – мерено индексом ефективног девизног курса, 42 земље, (2010 = 100)		:	:	:	:	:	:
Вредност резерви (укључујући злато) (у милионима евра)		8 161,8 w	10 378,0 w	10 204,6 w	9 961,7 w	11 261,8 w	13 378,5 w

Спољнотрговинска робна размена	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Вредност увоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		15 489	14 425	15 225	17 559	20 074	22 216
Вредност извоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		7 039	11 447	12 742	14 365	15 650	16 859
Трговински биланс: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		- 8 450	- 2 978	- 2 483	- 3 194	- 4 424	- 5 356
Односи размене (индекс извозних цена / индекс увозних цена * 100) (број)		- 92,2 sw	- 100,0 sw	- 103,2 sw	- 100,1 sw	- 98,1 sw	- 98,9 sw
Удео извоза у земље ЕУ-27 у вредности укупног извоза (%)		58,5 s	65,5 s	65,7 s	65,7 s	67,0 s	66,3 s
Удео увоза из земаља ЕУ-27 у вредности укупног увоза (%)		54,6 s	55,9 s	57,4 s	57,5 s	55,9 s	54,7 s

Демографија	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Сирова стопа природне промене броја становника (стопа природног прираштаја): број рођених минус број умрлих (на 1000 становника)		- 4,6	- 5,4	- 5,1	- 5,5	- 5,4	- 5,3
Стопа смртности одојчади : смртност деце млађе од 1 године (на 1000 живорођене деце)		6,7	5,3	5,4	4,7	4,9	4,8
Очекивани животни век на рођењу: мушкарци (у годинама)		71,3	72,8	73,2	73,1	73,5	73,4
Очекивани животни век на рођењу: жене (у годинама)		76,6	77,9	78,3	78,1	78,4	78,6

Тржиште рада	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Стопа привредне активности за лица старости од 20 до 64 година: удео становништва старости од 20 до -64 година које је економски активан (%)		67,5 bw	68,1	70,0	71,2	72,5	72,9
*Стопа запослености за лица узраста од 20-64 година: проценат становништва од 20-64 година које је запослено (%)		58,2 bw	56,0	59,1	61,4	63,1	65,2
Стопа запослености мушкараца старости од 20 до 64 године (%)		68,0 bw	63,7	66,3	68,5	70,5	72,1
Стопа запослености жена старости од 20 до 64 године (%)		48,9 bw	48,4	51,9	54,5	55,8	58,2
Стопа запослености за лица узраста од 55-64 година: проценат становништва од 55-64 година које је запослено (%)		37,6 bw	37,4	42,7	45,5	46,5	50,2
Запошљавање по главним секторима							
Пољопривреда, шумарство и рибарство (%)		25,0 w	19,4 s	18,6 s	17,2 s	15,9 s	15,6 s
Индустрија (%)		20,6 w	19,9 s	20,2 s	21,2 s	22,5 s	22,6 s
Грађевинарство (%)		6,3 w	4,5 s	4,3 s	4,1 s	4,4 s	4,8 s
Услуге (%)		48,1 w	56,1 s	57,0 s	57,5 s	57,2 s	56,9 s
Запослени у јавном сектору као удео укупне запослености, лица старости 20-64 (%)		29,5 w	29,7 w	28,3 w	27,8 w	27,3 w	26,6 w
Запослени у приватном сектору као удео укупне запослености, лица старости 20-64 (%)		70,5 w	70,3 w	71,7 w	72,2 w	72,7 w	73,4 w
Стопа незапослености: проценат радне снаге која је незапослена (%)		13,8 bw	17,8	15,4	13,6	12,8	10,5
Стопа незапослености мушкараца (%)		12,0 bw	16,9	14,8	13,0	12,1	10,0
Стопа незапослености жена (%)		16,0 bw	18,8	16,2	14,4	13,8	11,2
Стопа незапослености младих: проценат радне снаге између 15-24 година која је незапослена (%)		35,2 bw	43,2	34,9	31,9	29,7	27,5
Стопа дугорочне незапослености: проценат радне снаге која је незапослена 12 месеци или више (%)		9,8 bw	10,6	9,1	7,2	6,5	5,3
Стопа незапослености лица (старости од 25-64 године) са највише нижим средњошколским образовањем (Међународна стандардна класификација образовања 0-2) (%)		11,5 w	15,8	13,7	12,3	13,4	11,4
Стопа незапослености лица (старости од 25-64 године) са терцијарним образовањем (Међународна стандардна класификација образовања 5-8) (%)		8,1 w	14,3	13,4	11,8	10,6	8,1

Социјална кохезија	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Просечне номиналне месечне зараде и плате (национална валута)	6) 7) 8)	45 674 w	61 145w	63 474 w	65 976 w	68 629 bw	75 814 w
Индекс реалних зарада и плата (индекс номиналних зарада и плата подељено са индексом инфлације) (2016 = 100)		:	98	100	105	110 b	111
GINI/ЏИНИ коефицијент		:	40	40	38	36	33
Линија сиромаштва		:	37,5	39,4	38,8	37,4	32,1
* Рано напуштање школе и обуке: проценат становништва старости од 18-24 године са највише нижим средњим образовањем које није наставило образовање или усавршавање	9)	11,7 bw	7,5	7,0	6,2	6,8	6,6

Животни стандард	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Број путничких аутомобила у односу на број становника (број на хиљаду становника)		- 201,8 sw	- 257,7 sw	- 267,7 sw	- 279,6 sw	- 285,7 sw	- 299,2 sw
Број претплата на мобилни телефон у односу на број становника (број на хиљаду становника)		1 194,2 w	1 293,8 w	1 291,8 w	1 231,4 w	1 207,5 w	1 217,2 w
Пенетрација мобилног широкопојасног приступа (на 100 становника)		:	:	:	:	:	:
Пенетрација фиксног широкопојасног приступа (на 100 становника)		:	:	:	35 w	30 w	28 w

Инфраструктура	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Густина железничке мреже (пруге у функцији на 1000 km ²)	10)	49,2	48,6	48,6	48,6	48,6	48,6
Дужина аутопутева (у километрима)		465 w	693	741	963	963 w	781 w

Иновације и истраживање	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Јавни расходи за образовање у односу на БДП (%)			3,8		3,6 d		
* Бруто домаћи расходи за истраживање и развој у односу на БДП (%)		- 0,67 sw	0,81	0,84	0,87	0,92	0,89
Буџетска апропријација или расходи владе за истраживање и развој (GBAORD), као проценат БДП-а (%)		0,33 w	0,41	0,36	0,38	0,37	0,40
Проценат домаћинстава која имају приступ интернету код куће (%)		33,2 w	64,0	64,7 w	68,0	73,0	80,0

Животна средина	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
*Индекс емисије гасова са ефектом стаклене баште, еквивалент CO ₂ (1990 = 100)		87,5 w	75,3 w	77,5 w	78,5 w	76,5 w	75,1 w
Енергетски интензитет привреде (кг еквивалента нафте по 1000 евра БДП-а у сталним ценама из 2015. године)		483,3	415,0	418,4	418,0	394,5	375,8
Електрична енергија произведена из обновљивих извора у односу на бруто потрошњу		25,9	28,9	29,2	27,4	28,7	30,1

електричне енергије (%)							
Удео унутрашњег транспорта робе у друмском саобраћају (на основу тона и километара) (%)		:	41,2 w	48,7 w	51,5 w	55,5 w	68,0 w

Енергетика	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Примарна производња свих енергетских производа (хиљаде <i>TOE</i>)		10 750	10 763	10 695	10 496	10 025	10 219
Примарна производња сирове нафте (хиљаде <i>TOE</i>)		676	1 121	1 028	988	976	941
Примарна производња чврстих горива (хиљаде <i>TOE</i>)		8 224	7 201	7 201	7 216	6 609	6 826
Примарна производња гаса (хиљаде <i>TOE</i>)		214	456	417	389	358	349
Нето увоз свих енергетских производа (хиљаде <i>TOE</i>)		6 366 s	4 108 s	4 593 s	5 330 s	5 385 s	5 497 s
Бруто унутрашња потрошња енергије (хиљада <i>TOE</i>)		16 874	14 809	15 432	15 748	15 528	15 420
Бруто производња електричне енергије (GWh)		37 376	38 298	39 342	37 045	37 426	37 600

Пољопривреда	Напомена	2008.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Индекс обима пољопривредне производње робе и услуга (по производним ценама) (2010 = 100)		94,5 w	103,2 w	112,3 w	98,9 w	113,3 w	116,8 w
Искоришћено пољопривредно подручје (хиљаде хектара)		3 625,1	3 488,4	3 460,1	3 438,1	3 486,9	3 481,6
Број стоке: жива говеда (хиљаде грла, крај периода)		1 057,0	916,0	893,0	899,0	878,0	898,0
Број стоке: живе свиње (хиљаде грла, крај периода)		3 594,0	3 284,0	3 021,0	2 911,0	2 782,0	2 903,0
Број стоке: живе овце и козе (хиљаде грла, крај периода)		1 889,3 sw	1 992,0 s	1 865,0 s	1 887,0 s	1 908,0 s	1 833,0 s
Доступност сировог млека на фармама (хиљаде тона)		1 659,1 w	1 610,8	1 603,7	1 599,3	1 590,0	1 597,0
Производња пожњевених усева: житарице (укључујући пиринач) (у хиљадама тона)		9 333,5	8 437,0	10 868,0	6 793,3	10 529,1	10 436,4
Производња пожњевених усева: шећерна репа (у хиљадама тона)		2 454,6	2 183,2	2 683,9	2 513,5	2 325,3	2 305,3
Производња пожњевених усева: поврће (у хиљадама тона)		1 053,9	1 060,7	1 133,1	1 086,6	829,8	738,5

Извор: Евростат и органи задужени за статистику у Србији

: = није доступно

b = прекид у серији

c = вредност поверљивости

d = дефиниција се разликује

e = процена, процењена вредност

p = привремено

s = процена Евростата

w = подаци достављени од стране надлежног националног статистичког органа и објављени по начелу „какви јесу” и без икаквих гаранција у погледу њиховог квалитета и придржавања статистичке методологије ЕУ

* = Показатељ за Европу 2020

** = Показатељ на основу Поступка макроекономске неравнотеже (*MIP*)

Фусноте:

- 1) Неинкорпорирана предузећа нису укључена.
- 2) Званични спољни дуг Републике Србије.
- 3) Новчана маса М1 састоји се од готовог новца у оптицају и средстава на жиро, текућим и другим рачунима власника новчаног салда у вези са обавезама банака, укључујући салдо новца на рачунима органа локалне самоуправе, односно рачунима из којих се плаћања могу извршити без икаквих ограничења
- 4) Новчана маса М2, поред М1, укључује и друге динарске депозите, краткорочне, као и дугорочне.
- 5) Новчана маса М3, поред М2, укључује краткорочне и дугорочне девизне депозите (без тзв. замрзнуте девизне штедње).
- 6) Зараде и накнаде зарада исплаћене запосленима у правним субјектима.
- 7) Зараде и накнаде зарада исплаћене запосленима у правним субјектима и некорпорираним предузећима.
- 8) Зараде и накнаде зарада из административних извор (евиденција пореске управе). Просечна зарада израчуната на основу укупног износа обрачунате зараде за извештајни месец и броја запослених на еквиваленту пуног радног времена
- 9) Промена система пондерисања.
- 10) Потцењено јер је густина израчуната у односу на површину (укључујући копнене воде), а не копнену површину.